

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

III. Liber Sextus Decretalium D. Bonif. Papæ IX. Vnà cum Clementinis &
Extravagantibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

LIBER
SEXTVS
DECRETALIVM D.
BONIFACII PAPAE VIII.
SVÆ INTEGRITATI VNA.
CVM CLEMENTINIS ET
EXTRAVAGANTIBVS,
RESTITVTVS.

CUM PRIVILEGIO GREGO-
rii XIII. Pont. Max: & aliorum Prin-
cipum.

BONIFACIUS PAPA VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Cajetana, anno 1294. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales Epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunens. & Berengarium Episcopum Biterens. ac Magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellar. diligenter fecit recenseri: & quibusdam Decretis novis se additis in unum librum sub debitis titulis redigi, & quinq; aliis Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumq; nuncupari iussit. Ad quem Joannes Andr. Bononiens. continuas glossas, quibus multa ex ejus lectura fuerunt inferra, & hoc signo [] notata, conscripsit.

INDEX

INDEX
TITVLORVM ET
CAPITVLORVM LIBRI
SEXTI DECRE-
TALIVM.

TABVLA TITVLORVM
v. librorum Sexti Decreta-
lium secundum ordinem
Alphabeti.

A
Accusationib. inquisi-
tionib. & denunci-
ationib. l. 5. r. 3.
 Accare & qualitate
 & oratione proficiendorum. l.
 1. r. 10.
 Appellationib. lib. 2. r. 15.
 Arbitrii. lib. 1. r. 22.
B
 Bigamis. lib. 1. r. 12.
C
 Capellii Monachorum. l. 3. r. 18.
 Censibus, exactionib. & pro-
 curationib. lib. 3. r. 20.
 Clericis conjugatis. lib. 3. r. 2.
 Clericis non residentibus. l. 3. r. 3.
 Clerico egrotante vel debilita-
 to. lib. 3. r. 5.
 Cognatione spirituali. libro 4.
 r. 12. 3.
 Concessione prabendae & ecclesia
 non vacantis. l. 3. r. 8.
 Confessis. lib. 2. r. 9.
 Consecratione ecclesie vel ali-
 ris. lib. 3. r. 21.
 Consuetudine. lib. 1. r. 4.
 Constitutionibus. lib. 1. r. 2.
D
 Decimis, primitiis, & obla-
 tionib. lib. 3. r. 13.
 De desponsatione impuberum.
 lib. 4. r. 2.
 Digamis. lib. 1. r. 12.
 Dolo & contumacia. l. 2. r. 6.
E
 Electione & electi potestate.
 lib. 1. r. 6.
 Eo qui mittitur in possessionem
 causa rei seruanda. l. 2. r. 7.
 Exceptionib. lib. 2. r. 12.
 Excessibus prelatorum & sub-
 datorum. l. 5. r. 6.
F
 Filiis Presbyterorum & aliis
 illegitimè natis. l. 1. r. 11.
 Foro competent. lib. 2. r. 2.

H
 Hæreticis. lib. 5. r. 2.
 Homicidio. l. 5. r. 4.
I
 In qua & meritis & causa sunt.
 lib. 1. r. 20.
 Immunitate ecclesiarum, came-
 teriorum & aliorum locorum
 religiosorum. l. 3. r. 23.
 In integrum restitutio. l. 1. r. 21.
 Injuriis & damno dato. l. 5. r. 8.
 Institutionib. lib. 3. r. 6.
 Iudiciis. lib. 2. r. 1.
 Iuramento calumnie. l. 2. r. 4.
 Iurejurando. lib. 2. r. 11.
 Iure patronatus. lib. 3. r. 19.
L
 Litis contestatione. l. 2. r. 3.
M
 Majoritate & obedientia.
 lib. 1. r. 17.
N
 Nec clericis vel Monachi secu-
 laribus negotiis se immi-
 secant. l. 3. r. 24.
 Ne sede vacante aliquid inno-
 uetur. l. 2. r. 8.
O
 Officio vicarii. lib. 1. r. 15.
 Officio & potestate iudicis
 delegati. l. 1. r. 14.
 Officio legati. lib. 1. r. 15.
 Officio ordinarii. lib. 1. r. 16.
P
 Pænitentiis. lib. 1. r. 18.
 Pænis. lib. 5. r. 9.
 Pænitentiis & remissi. l. 5. r. 10.
 Postulatione prelator. l. 1. r. 5.
 Præbendis & dignit. lib. 3. r. 4.
 Prescriptionib. lib. 2. r. 13.
 Privilegiis. lib. 5. r. 7.
 Procuratoribus. lib. 1. r. 19.
R
 Rebus ecclesie non alienandis.
 lib. 3. r. 9.
 Regularib. transuentibus ad reli-
 gionem. l. 3. r. 14.
 Regulis iuris. lib. 5.
 Religiosis domib. l. 3. r. 17.
 Reliquiis & generatione sancto-
 rum. lib. 3. r. 22.

Renunciacione. lib. 1. r. 7.
 Rerum permutacione. l. 3. r. 10.
 Rescriptis. lib. 1. r. 3.
 Restitucione spoliatorum. l. 2. r. 3.
 Restitucione in integ. l. 1. r. 21.
S
 Schismaticis. lib. 5. r. 3.
 Sententia & re iudicata. l. 2.
 r. 14.
 Sententia excommuni. l. 5. r. 11.
 Sepulturis. lib. 3. r. 12.
 Sponsalibus & matrimonii. l. 4.
 r. 1.
 Statu regularium. lib. 3. r. 16.
 Summa rritate & fide ca-
 tholica. lib. 1. r. 1.
 Supplenda negligentia. præst.
 lib. 1. r. 8.
T
 Tempore ordinationum. l. 1.
 r. 9.
 Testamentis & ultimis volun-
 tatis. lib. 3. r. 11.
 Testib. & attestat. lib. 2. r. 10.
V
 Verbor. signifi. lib. 5. r. 12.
 Vita & honest. cleric. l. 2. r. 1.
 Voto & votis redemptione. lib. 3.
 r. 15.
 Usuris. lib. 5. r. 5.
 Ut lite pendente nihil inno-
 uetur. lib. 2. r. 3.
 FINIS TABVLAE
 titulorum.

TABVLA OMNIUM CA-
 pitulorum Sexti Decretalium se-
 cundum ordinem Al-
 phabeti.
A
 Arbitris. de off. & pot.
 jud. del.
 Abbates. de sen. & reju.
 Ab eo qui appellat. de appell.
 Ab eo qui contra. de elect.
 Absolutionis. de his qua Si.
 Accusatus. de heret.
 A collatione. de appell.
 Actor qui. de do. & contum.
 Ad Apostolic. de sent. & re jud.
 Bbb

tria A-
 aximus
 orum
 engar-
 E. Vi-
 vis a le
 egorii
 And.
 unrin-

DEX

Sexti Decretalium.

Ad decimas. de rest. spol.
 Ad succidendos. de schism.
 Alma mater. de sent. excom.
 Altrercationis. de biga.
 Animarum. de sepult.
 Appellatio. de appell.
 Avaritia. de elect.
 Auctoritate Martini. de concessio. praben.
 Auctoritate sedis. de prab.
Beneficium. de regularibus.
Clerici. de immu. eccl.
 Clerici. de vita & honesta. cleric.
 Clerici. de cler. conjuga.
 Collatio. de offi. leg.
 Commissa. de elect.
 Concertationi. de appell.
 Constitutionem. de sent. exc.
 Constitutionem. de verborum significat.
 Constitutionem. de regularib.
 Constitutio. de elect.
 Consuetudinem. de consuetud.
 Consuetudinem. de cleric. non residen.
 Contringit. de iureiuran.
 Contra Christianos. de haret.
 Cordi nobis. de appell.
 Cui de non. de praben.
 Cum singula. de prab.
 Cum in ecclesiis. de prab.
 Cum de diversis. de prabi.
 Cum persona. de prabi.
 Cum in multis. de rescri.
 Cum aliquib. de rescr.
 Cum aeterni. de sentent. & re iudic.
 Cum ab uno. de sentent. & re iudic.
 Cum quis. de sepulturis.
 Cum quis. de sententia excommunicationis.
 Cum medicinalis. de sententia excommunicationis.
 Cum nullus. de temp. ord.
 Cum appellationib. de appell.
 Cum in iura. de consuet.
 Cum non deceat. de elect.
 Cum ex eo. de elect.
 Cum expediat. de electio.
 Cum quidam. de exceptio.
 Cum ex eo. de excessu. pralar.
 Cum C. laicus. de for. competen.
 Cum contumacia. de haret.
 Cum secundum leges. de haret.
 Cum in possessionibus. de iureiuran.
 Cum in generalis. de offic. vic.
 Cum plures. de officio & potestate iud.

Cum de beneficio. de prab.
 Cum in illis. de prab.
 Cum in ecclesia. de prab.
 Cum Episcopus. de offi. ord.
 Cupientes. de elect.
Decet domum. de immu. eccl.
 Decernimus. de sententia excommunicationis.
 Decretis. de haret.
 Degradatio. de panis.
 Deliberatione. de offic. leg.
 Derestanda. de conc. prab.
 Dilecto. de sententia excommunicationis.
 Discretioni. de dec.
 Dispendia. de rescrip.
 Dispendis. ut lit. pend.
 Dudum. de prab.
 Dudum. de rebus ecclesia non alienandis.
 Duobus. de rescript.
Eccllesia. de supp. neglig. pralarorum.
 Ecclesia. de in integr. rest.
 Eius. de praben.
 Eos qui. de sententia excommunicationis.
 Eos qui. de temp. ordi.
 Eos qui. de immu. eccl.
 Episcopalis. de iur. & obed.
 Episcopus. ne cle. vel mo.
 Episcopum. de praser.
 Episcoporum. de prabi.
 Et si capitulum. de institut.
 Et si pignorationes. de injur.
 Et si sententia. de sentent. & re iudic.
 Eum cui. de prab.
 Eum qui. de eo qui mittitur in pos.
 Eum qui. de dolo & contum.
 Eum qui. de prabend.
 Exceptionis. de lit. cont.
 Ex eo quod. de elect.
 Executor. de conc. prab.
 Exigit. de censib.
 Exit. de verb. signifi.
 Ex sponsalibus. de spons.
Felicis. de panis.
 Felicitas. de cens.
 Fideli. de sum. trin.
 Filii. de haret.
 Frequens. de rest. spolia.
 Fundamenta. de elect.
Generali. de elect.
 Gloriosus. de reliq. & con.
 Grandi. de sup. neglig. pral.
 Gratia. de rescrip.

Hac constitutione. de offic. & pot. iud. del.
 Hi qui. de prab.
 Hoc consultius. de rebus eccl. non alien.
In appellationibus. de iure calumni.
 Indemnitatibus. de elect.
 Indulgentia. de pan.
 In electionibus. de elect.
 In fidei. de haret.
 Inquisitores. de haret.
 Ipso iure. de rescrip.
 Is cui procurator. de elect.
 Is cui ab apostolica. de offi. & pot. restat.
 Is cui est. de sententia excommunicationis.
 Is cui conceditur. de prab.
 Is qui mandati. de homicid.
 Is qui contra. de elect.
 Is qui. de fil. presby.
 Is qui a procuratore de procuratoribus.
 Is qui habet. de sepult.
 Is qui in ecclesia. de sententia excommunicationis.
 Is qui monasterium. de reg.
 Iudex. de officio & potestate iudicis delegat.
 Iuris. de iudi.
Legatos. de offi. legati.
 Legitima. de appell.
 Licet ecclesiarum. de prab.
 Licet Episcopus. de prab.
 Licet ab interlocutoria. de appellation.
 Licet in officialem. de offi. & pot.
 Licet is. de procur.
 Licet Romanus. de cons.
 Licet canon. de elect.
 Licet pater. de sepult.
 Licet. de sent. excom.
 Licet vobis. de prabi.
 Licet in tua. de ver. permitt.
 Licet mulieres. de iureiuran.
Mandatam. de prab.
 Mandato. de prab.
 Mediatores. de testibus & attestacionibus.
 Mulieres. de iudi.
Ne aliqui. de haret.
 Ne aliqui. de prabi.
 Ne captanda. de con. prab.
 Nedum. de cogn. spir.
 Nemo deinceps. de elect.
 Non est. de consue.
 Non indiseret. de procur.
 Non

Capitulum Tabula.

Non potest. de prab.
 Non putamus. de consue.
 Non solum. de appell.
 Non solum. de regular.
 Nulli licere. de elect.
 Nullam. de jur. cal.
 Nullus Episcopus. de temp. ord.
 Nullus religiosus. de elect.

Officii. de off. legati.
 Ordinarii. de off. ord.

Pactum. de pact.
 Pastoralis. de cle. agr.
 Per Catechismum. de cog. spir.
 Per exemptionem. de priv.
 Per hoc. de heret.
 Permittimus. de atate & qualitate.
 Perpetuo. de censib.
 Perpetuo. de postul. prala.
 Perpetuo. de elect.
 Periculoso. de statu regu.
 Piu. de except.
 Postquam. de accusa.
 Pralatis. de homic.
 Presenti. de off. leg.
 Presenti. de off. ord.
 Presenti. de praben.
 Presenti. de sentent. excommunicationis.
 Presentium. de retribus & attestacionib.
 Presbyteri. de capel. mon.
 Presidentes. de her.
 Privilegium. de Verborum significatione.
 Procuratori. de procur.
 Procurator. de elect.
 Pro humani. de hom.
 Provisu. de elect.

Quam sit ecclesis. de elect.
 Quamquam usurarii. de usur.
 Quamquam in casu. de elect.
 Quamquam pedagogorum. de cens.
 Quamvis non plures. de cognat. spir.
 Quamvis alicui. de offic. & potestate.
 Quamvis super cessationibus. de offic. ordm.
 Quamvis plenissima. de prab.
 Quamvis tibi. de prab.
 Quamvis ad reorum. de pæn.
 Quamvis de reser.
 Quamvis constituit. de elect.
 Quamvis procurator. de proc.
 Quamvis pactum. de pact.
 Quamvis agendum. de proc.
 Qui contra certam. de elect.
 Qui generaliter. de procu.

Qui post votum. de regu.
 Qui pontificali. de offi. & potestate jud.

Quia pleriq. de off. ord.
 Quia saepe dubitatur. de prab.
 Quia nonnulli. de immu. eccl.
 Quia per ambitiosam. de resc.
 Quia saepe contingit. de elect.
 Quia periculosum. de sent. excommunicationis.
 Quia ex eo. de pact.
 Quia cunctis. de concess. prab.
 Quicunq. de sententia excommunicationis.
 Quicunq. hereticos. de heret.
 Quod votum. de voto & vot. redempt.
 Quodam. de prab.
 Quoniam Episcoporum. de har.
 Quoniam ut intelleximus. de immu. eccl.
 Quoniam Episcopi. de privil.
 Quoniam aliqui. de renunt.
 Quoniam electione. de elect.
 Quoniam ex constitutione. de concess. prab.
 Quoniam in baptismo. de sent. excommun.
 Quorundam. de elect.

Religiosus. de restam.
 Religioso. de sentent. excommunicationis.
 Religiosi. de sepult.
 Religionum. de relig. dom.
 Romana. de suppl. negl. pral.
 Romana. de sentent. excommunicationis.
 Romana. de retribus & attestacionibus.
 Romana. de censib.
 Romana. de foro comp.
 Romana. de offic. sicut.
 Romana. de offi. ord.
 Romana. de panis.
 Romana. de pænite.
 Romana. de appell.

Sciant cuncti. de elect.
 Saculares. de foro comp.
 Sape contingit. de temp. ord.
 Si a iudice. de appell.
 Si a subdelegato. de off. & pot.
 Si Apostolica. de prab.
 Si a sede. de prab.
 Si Apostolica. de prab.
 Si abbatem. de elect.
 Si ad solum. de regul.
 Si adversus. de in integ. rest.
 Si annum. de judi.
 Si ad Episcopum. ne sede vac.
 Si beneficia. de prab.
 Si clericos. de sent. excom.

Si civitas. de sententia excommunicationis.

Si capitulo. de concess. prab.
 Si compromissarius. de elect.
 Si confirmationem. de elect.
 Si contra unum. de officio & potestate.
 Si canonici. de offi. ord.
 Si clericus. de prab.
 Si cui. de elect.
 Si cui. de praben.
 Sicut nobis. de Verborum significatione.
 Sicut cum. de elect.
 Si duo procuratores. de procuratoribus.
 Si duo ex tribus. de officio & potestate.
 Si de calumnia. de jur. calum.
 Si delegatus. de offi. & pot.
 Si ecclesiam. de conse. eccl.
 Si Episcopus. de suppl. negl. pralatorum.
 Si Episcopus. de prab.
 Si Episcopus. de pæniten.
 Si Episcopus. de offi. ord.
 Si eo tempore. de reser.
 Si eo tempore. de elect.
 Si electio. de elect.
 Si ex tribus. de arbitri.
 Si eum. de prab.
 Si forte. de elect.
 Si gratioso. de reser.
 Si hi contra. ut lite pend.
 Si iudex. de sent. exc.
 Si infantes. de dispensat. imp.
 Si is cum quo. de fil. Presbyter.
 Si is cui. de praben.
 Si is cui. de accusa.
 Si is ad quem. de institu.
 Si is cui. de offi. & potest. jud.
 Si laicus. de iure patr.
 Si moru. de prab.
 Si oblato. de lic. contest.
 Si Papa. de priv.
 Si pater. de test.
 Si post praesentum. de conf.
 Si propter. de reser.
 Si pro te. de reser.
 Si postquam. de cle.
 Si pro clericis. de prab.
 Si postquam. de prab.
 Si pluribus. de prab.
 Si pauper. de prab.
 Si quando. de elect.
 Si quem. de procur.
 Si qui. de preser.
 Si quis iusto. de elect.
 Si religiosus. de elect.
 Si sententia. de sententia excommunicationis.
 Si soli. de concess. prab.
 Si super. de off. & pot. jud.

Sexti Decret. Capitul. Tabula.

<i>Si te. de renunciat.</i>	<i>Statutum j. de heret.</i>	<i>Volentes. de pris.</i>
<i>Si tibi absent. de prob.</i>	<i>Statutum ij. de here.</i>	<i>Usurarum. de usur.</i>
<i>Si tibi concess. de prob.</i>	<i>Statuta. de heret.</i>	<i>Vt Apostolica. de pris.</i>
<i>Soler. de sent. exc.</i>	<i>Statuto perpetuo. de dec.</i>	<i>Vt animarum. de consuetudinibus.</i>
<i>Statuimus. de sentent. excommunicationis.</i>	<i>Super ea. de heret.</i>	<i>Vt circa. de elect.</i>
<i>Statuimus. de elect.</i>	<i>Super ea. de prob.</i>	<i>Vt commissi. de heret.</i>
<i>Statuimus. de confess.</i>	<i>Susceptum. de reser.</i>	<i>Vt inquisitionis. de heret.</i>
<i>Statuimus j. de offic. & potest. judic. deleg.</i>	<i>Suscepti. de prob. & dign.</i>	<i>Vt litigantes. de officio ordinarii.</i>
<i>Statuimus ij. de offic. & pot.</i>	<i>Tibi qui. de reser.</i>	<i>Vt officium. de heret.</i>
<i>Statutum. de reser.</i>	<i>Vbi periculum. de elect.</i>	<i>Vt periculosa. ne cleric. vel Monach.</i>
<i>Statutum. de elect.</i>	<i>Vbi unq. de pœnit.</i>	<i>Vt quæstionibus. de arb.</i>
<i>Statutum. de sent. excom.</i>	<i>Veniens. de verborum sign.</i>	<i>Vt quis. de elect.</i>
<i>Statutum. ne cler. vel Mon.</i>	<i>Venerabilibus. de sentent. excommunic.</i>	<i>Vt super. de appell.</i>
<i>Statutum. de prob.</i>		

F I N I S.

CLEMENS PAPA V. natione Gallus, provincia Vasconia, diocesis Burdegalensis, anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modò in concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum concilium plurimas constitutiones edidit: quas, cum & assidua occupatione, & morte præventus in unum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere ut decreverat, non potuisset, Ioannes xxii. ejus successor publicavit. Eas Ioann. And. Bononien. glossis illustravit.

TABULA

TABVLA TITVLO- RVM ET CAPITVLO- RVM CLEMENTINARVM.

TABVLA TITVLO- RVM CLEMENTINARVM, secundum ordinem Alpha- beti:

A *Etate & qualitate & ordine praeficiendorum. l. 1. r. 6.*
Appellationibus. lib. 2. r. 12.

B *aptissimus & ejus effectu. lib. 3. r. 15.*

C *ausa possessionis & proprietatis. lib. 2. r. 3.*

Celebratione missar. l. 3. r. 14.
Censibus exactionibus. & procuratoribus. l. 3. r. 13.

Concessione praebenda. l. 3. r. 3.
Consanguinitate & affi. l. 3. r. 1.

D *ecimus, primitiis, & oblationibus. l. 3. r. 8.*

Dolo & contumacia. l. 2. r. 4.

E *lectione & electi potestate. lib. 1. r. 3.*

Exceptionibus. lib. 2. r. 10.
Exceptionibus. pralat. l. 5. r. 6.

F *oro competentis. lib. 2. r. 2.*

H *ereticis. lib. 5. r. 3.*

Homicidio voluntario, & casuali. l. 5. r. 4.

I *mmunitate ecclesiarum. l. 3. r. 17.*

Iudaeis & Sarracenis. l. 5. r. 2.
Iudaeis. lib. 2. r. 1.

Iure patronatus. lib. 3. r. 12.
Iurejurando. lib. 2. r. 9.

M *agistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. l. 5. r. 1.*

O *fficio vicarii. lib. 1. r. 7.*

Officio & potestate iudicis delegati. lib. 1. r. 8.
Officio iudicis ordinarii. l. 1. r. 9.

P *oenitentis & remiss. l. 5. r. 9.*

Panis. lib. 5. r. 8.

Praebendis & dignitat. l. 3. r. 2.
Privillegiis, & excessibus praedilegatorum. lib. 5. r. 7.

Probationibus. lib. 2. r. 7.
Procuratoribus. lib. 1. r. 10.

R *ebus ecclesiae non alienandis. lib. 3. r. 4.*

Regularibus, & transcurrentibus ad religionem. l. 3. r. 9.

Religiosis domibus. lib. 3. r. 11.
Reliquiis & Generatione sanctorum. lib. 3. r. 16.

Renunciacione. lib. 1. r. 4.
Rerum permutatione. l. 3. r. 4.

Rescriptis. lib. 1. r. 2.
Restitucione in integrum. l. 1. r. 21.

S *ententia & re iudicata. l. 2. r. 11.*

Sententia excommunicationis. lib. 5. r. 10.

Sepulchris. lib. 3. r. 7.
Sequestratione possessionum & fructuum. l. 2. r. 6.

Statu Monachorum. l. 3. r. 10.
Summa trinitate & fide catholica. l. 1. r. 1.

Supplenda negligentia praelectorum. l. 1. r. 5.

T *estamenti & ultimi voluntaribus. l. 3. r. 5.*

Testibus. lib. 2. r. 8.

V *erborum signifi. l. 5. r. 11.*

Vira & honestate clericorum. lib. 3. r. 1.

Vsuras. lib. 5. r. 5.
Vt lere penitente nihil innovetur. lib. 2. r. 5.

TABVLA CAPITVLO- RVM CLEMENTINARVM, secundum ordinem Alpha- beti.

A *bbates. de reser. Ab ecclesia. & reser. in int.*

Abfconibus. de penit. & remission.

Ad compefcendas. de seq. poss. & fruct.

Ad nostrum. de conf.

Ad nostrum. de heret.
Appellanti. de appell.

Archiepiscopo. de presul.
Attendentes. de sta. Monachi.
Auditor. de rescript.

C *ausa beneficali. de cau. poss. & prop.*

Causam electionis. de elect.
Cedit quidem. de iudaeis.

Constitutionem. de elect.
Cum a repulsione. de appell.

Cum concessa. de elect.
Cum de quibusdam. de rel. dom.

Cum ecclesia. de era. & qualst.
Cum ei quem. de conc. prob.

Cum ex co. de sent. excom.
Cum illustro. de renunt.

Cum iudas. de reser.
Cum lere. ut lit. pendens.

Cum rationi. de elect.
Cum secundum statuta. de pen. & remiss.

Cum sit nimis. de magistr.
Cum sit narura. de conf.
Cupientes. de panis.

D *ignum prorsus. de celebr. missar.*

Dioecesis. de vir. & hon. cl.
Dissidiosam. de iudic.

Dudum. de iudic.
Dudum. de sepult.

E *os. qui. de sepult.*

Eos. qui. de regular.
Eos. qui. de consang. & affin.

Et si. de reser.
Et si. de off. ordin.

Et frequentibus. de sent. exc.
Ex gravi. de usur.

Excommunicationis. de excep.
Exivi de paradiso. de verb. sig.

F *ides catholica. de sum. rym.*

Frequens. de excess. prali.

G *eneralium. de arat. & qual.*

Gratia. de reser.
Gravi. de celebrat. missar.

Gravi. de sent. excom.

I *n plerisque. de elect.*

Instrumento. de procur.

Clementinarum Tabula.

Inter sollicitudines de magist.
Iudices. de offi. deleg.

Literis nostris. de probat.
Literas. de rescrip.

Monasteriorum. de reb. eccl.
non alien.
Multorum. de haret.
Multorum. de panis.

Ne concessione. de rev. perm.
Ne in agro. de stat. mon.
Ne Romani. de elect.
Nolentes. de haret.
Non potest. de procur.

Pastoralis. de rejud.
Per literas. de praben.
Plures ab uno. de jur. patr.
Præsenti constitutione. de cens.
Præsenti. de bapt. & ejus esse.
Procuratorum. de procur.

Quamdiu. de appell.
Quamdiu sacris. de for. com.
Quamvis rigor. de appell.
Qua de ecclesiis. de offi. vicar.
Quia contingit. de relig. dom.
Quia regulares. de suppl. negl.
Quod circa. de elect.

Quoniam qui. de vit. & hon. cl.
Quoniam ex constitutione. de
immun. eccl.

Saepe contingit. de verborum
significatione.
Si ante. de dol. & contum.
Si a iudicibus. de appell.
Si appellationem. de appell.

Si beneficiorum. de decim.
Sicut appellationem. de appell.
Si de beneficio. de prab.
Si dignitatem. de prab.
Si dominum. de relig. & ven. san.
Si duobus. ut lit. penden.
Si furiosus. de homicid.
Si iuxta. de prabend.
Si plures. de prabend.
Si quis suadente. de penit.
Si Romanus. de prabend.

Testibus. de test.
Vt calumniis. de re judic.
Tt clericor. de offi. jud. ord.
Vt constitutio. de jur. patr.
Vt professores. de regular.
Vt iquis. de arat. & qual.

F I N I S.

JOANNES PAPA XXII. natione Gallus, patria Caturcensis, ex provincia Aquitania, anno 1316. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicavit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis (quem Genzelinum vocant) uberes composuit commentarios.

TABULA

**TABVLA EXTRA-
 VAGANTIUM VIGINTI JOANNIS XXII.
 TVM ETIAM TITVLORVM ET CAPITV-
 LORVM EXTRA VAGANTIUM COM-
 munium, per Alphabeti ordinem
 distincta.**

INDEX TITVLORVM
 extravagantium XX. Ioannis
 XXII. iuxta seriem Alpha-
 beticam.

C
 Concessione prabende.
 Ecclesia non vacans. tit. 4.
 Crimine falsi. tit. 10.
E
 Electione & electi potestate.
 tit. 1.
I
 Iudais & Sarracenis. tit. 8.
M
 Majoritate & obedientia. tit. 2.
N
 Ne sede vacante aliquid inno-
 vetur. tit. 5.
P
 Panit. tit. 12.
 Prabendis & dignitatib. tit. 3.
 Privilegiis. tit. 11.
R
 Religiosis domib. tit. 7.
S
 Sententia excommunicationis,
 suspensionis, & interdicti.
 tit. 13.
T
 Torneamentis. tit. 9.
V
 Verborum significatione. tit. 14.
 Voto, & voti redemptione. tit. 6.
**TABVLA CAPITVM E-
 xtravagantium XX. Ioannis
 XXII. secundum ordinem
 Alphabeti.**
A
 Ad apostolicus. tit. 4. de concess.
 prab. & eccl. non vac.
 Ad nostri apostolicus. tit. 11. de
 privileg.
 Ad conditorem. tit. 14. de verbor.
 signifi.
 Ad onus. tit. 1. de elect. & ele. pot.
 Antiqua. tit. 6. de ver. & voti red.
 dempt.
C
 Copiosus in misericordia. tit. 8. de
 iud. & Sarracen.

**Cum ad sacrosancta. tit. 13. de
 sent. exc. suspens. & interd.
 Cum inter nonnullos. tit. 14. de ver-
 bor. signifi.**
D
 Dierum crescente malitia. tit. 12.
 de pan.
E
 Ecclesia Romana. tit. 2. de mayo.
 & obed.
 Execrabilis. tit. 3. de praben. &
 dign.
P
 Prodiens quasi. tit. 10. de crim.
 fals.
Q
 Quia in futurorum. tit. 9. de tor-
 neam.
 Quia nonnunquam. tit. 14. de ver.
 signifi.
 Quia quorundam. tit. 14. de verbor.
 signifi.
 Quorundam exigit. tit. 14. de
 verbor. signifi.
S
 Sancta Romana. tit. 7. de rel. dom.
 Sedes Apostolica. tit. 4. de conc.
 prab. & eccl. non vac.
 Si fratrum. tit. 5. ne sed. vac. alig.
 immo.
 Suscepti regimini. tit. 1. de elect.
 & el. potest.

TABVLA TITVLORVM
 quinque librorum Extravagan-
 tium communium, secun-
 dum ordinem Al-
 phabeti.

A
 Auctoritate & usu pallii. lib. 1.
C
 Celebratione missarum. lib. 3.
 Censibus exactoribus, & pro-
 curatoribus. lib. 3.
 Consuetudine. lib. 1.
 Crimine falsi. lib. 5.
D
 Decimis. lib. 3.
 Dilationibus. lib. 2.
 Dolo & contumacia. lib. 2.
E
 Electione. lib. 1.

Emptione & venditione. lib. 5.
F
 Furtis. lib. 5.
H
 Hareticis. lib. 5.
I
 Immunitate ecclesiarum. lib. 3.
 Iudicis. lib. 2.
 Iudais. lib. 5.
M
 Majoritate & obedientia. lib. 2.
N
 Ne sede vacante aliquid inno-
 vetur. lib. 5.
O
 Officio custodis. lib. 1.
 Officio delegati. lib. 1.
 Officio iudicis ordinarii. lib. 1.
P
 Panitentis & remissionibus.
 lib. 5.
 Panis. lib. 5.
 Postulatione prelatorum. lib. 1.
 Prabendis & dignitatibus. lib. 3.
 Privilegiis. lib. 5.
R
 Rebus ecclesia non alie. lib. 3.
 Regularibus & transmissibus
 ad religionem. lib. 3.
 Religiosis domibus. lib. 3.
 Reliquis & venerat. sanctor.
 lib. 3.
S
 Schismaticis. lib. 5.
 Sententia excommunicationis.
 lib. 5.
 Sepulchris. lib. 3.
 Simonia. lib. 5.
T
 Treuga & pace. lib. 1.
V
 Vita & honestate cler. lib. 3.
**TABVLA OMNIUM CA-
 pitulorum Extravagantiu com-
 munium, per Alphabeti
 ordinem.**
A
 Ad certitudinem. de sent. exc.
 Ad cuiuslibet. de prab. & dign.
 Ad nostrum. de reg. & trans. ad
 relig.
 Bbb 5

Tabula Extravagantium.

<i>Ad regimen. de prab. & dig.</i>	<i>& dignit.</i>	<i>Quemadmodū. de pan. & rem.</i>
<i>Ad Roman. de prab. & dig.</i>	<i>Excommunicatus. de sent. ex-</i>	<i>Quia cunctos. de offic. cust.</i>
<i>Ambitiosa. de reb. eccl. non alie.</i>	<i>communicationis.</i>	<i>Quia nonnulli. de sent. exc.</i>
<i>Antiquorum. de pen. & remis.</i>	<i>Ex debito. de elect.</i>	<i>Quod olim. de immu. eccl.</i>
<i>C</i>	<i>Execrabilis. de prab. & dign.</i>	<i>R</i>
<i>Cum detestabile. de simon.</i>	<i>Ex eo. de her.</i>	<i>Ratio recta. de relig. dom.</i>
<i>Cum Mattheu. de her.</i>	<i>Exhibita. de privileg.</i>	<i>Regimini j. de empr. & vend.</i>
<i>Cum nonnulli j. de prab. & dig.</i>	<i>Ex superna. de prab. & dign.</i>	<i>Regimini j. de empr. & vend.</i>
<i>Cum nonnulli ij. de prab. & di.</i>	<i>F</i>	<i>Rem non novam. de dol. & cont.</i>
<i>Cum praeexcelsa. de rel. & ven.</i>	<i>Frequentes. de jud.</i>	<i>S</i>
<i>sanct.</i>	<i>G</i>	<i>Salvator. de prab. & dig.</i>
<i>D</i>	<i>Grave nimis. de rel. & ven. san.</i>	<i>Sancta Romana. de elect.</i>
<i>Debent superioribus. de offic.</i>	<i>I</i>	<i>Sancti in vinea. de simon.</i>
<i>jud. ordin.</i>	<i>In delictorum. de dilat.</i>	<i>Sedes Apostolica. de offi. deleg.</i>
<i>Declarationes. de decim.</i>	<i>In fidelis. de furtis.</i>	<i>Si religiosus. de elect.</i>
<i>Delectanda. de sepult.</i>	<i>Injuncta. de elect.</i>	<i>Spondent. de crim. falsi.</i>
<i>Dignum arbitantes. de Iudais.</i>	<i>Inter cunctis. de privil.</i>	<i>Super cathedram. de sepult.</i>
<i>Dispendis. de postul. prel.</i>	<i>M</i>	<i>Super gentes. de consue.</i>
<i>Discipulorum. de celeb. mis.</i>	<i>Malitius. de auct. & usu pal.</i>	<i>Suscipri. ne sed. vacan.</i>
<i>Discina. de privil.</i>	<i>Merui t. de privil.</i>	<i>V</i>
<i>Divini. de penis.</i>	<i>Multa mentis. de Iudais.</i>	<i>Vas electionis. de censu. & c.</i>
<i>Docta sanctorum. de vita &</i>	<i>N</i>	<i>Vas electionis. de heret.</i>
<i>hon. cler.</i>	<i>Nuper j. de prab. & dign.</i>	<i>Viam ambitiosa. de reg. & trib.</i>
<i>Dudum. de schismaticis.</i>	<i>Nuper ij. de prab. & dign.</i>	<i>ad rel.</i>
<i>E</i>	<i>Nuper iij. de prab. & dign.</i>	<i>Vices illius. de irreg. & pac.</i>
<i>Et si dominici j. de pan. & rem.</i>	<i>P</i>	<i>Vnam sancta. de major. & obed.</i>
<i>Et si dominici ij. de pen. & rem.</i>	<i>Pastoralis. de immu. eccl.</i>	<i>Vnguentus. de pan. & rem.</i>
<i>Et si deceat. de major. & obed.</i>	<i>Pia sollicitudinis. de prab. & di.</i>	<i>Vt pralatorum. de maj. & obed.</i>
<i>Et si in temporalium. de prab.</i>	<i>Postulasti. de prab. & dig.</i>	<i>Vt quos. de offic. jud. ord.</i>
	<i>Provisit. de sent. excom.</i>	

FINIS.

LIBER SEXTVS DE CRETALIUM DOMINI BONIFA- CII PAPAE VIII.

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Doctoribus
& Scholaribus universis Bononiae commorantibus, salutem & Aposto-
licam benedictionem.

Sacro sanctae Romanae Ecclesiae (quam imperscrutabili divinae providentiae
altitudo, universis dispositione incommutabili praetulit Ecclesiae, & totius
orbis praecipuum obtinere voluit magistratum) regimini praesidentes, curis
solicitemur continuis, & assidua meditatione urgemur: ut iuxta creditae
nobis dispensationis officium, subditorum commodis (in quorum prosperi-
tate atq; prosperamur) iugi, quantum nobis ex alto concessum fuerit,
solicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro
iporum quiete labores, & noctes quandoq; transigimus insomnes, ut scandala removeamus
ab ipsis: & quas humana natura (novas semper deproperans edere formas) lites cotidie in-
venire conatur, nunc antiquorum declaratione, nunc vero novorum editione iurium, prout
nobis est possibile, reprimamus.

Sanè, cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono, praedecesso-
re nostro tam provide, quam utiliter compilatum, nonnulla ab eo & ab aliis Romanis Pontifi-
cibus successive super diversis dicerentur articulis editae Decretales: de quarum aliquibus, an
Decretales existerent, earumq; auctoribus dubitabatur sollicitè in iudiciis & in scholis: nos ad
apicem summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cū instantia requisiti à mul-
tis, ambiguitatem & incertitudinem huiusmodi, dispendium pluribus afferentem, omni-
no tollere, ac elucidare, qua de Decretalibus ipsis teneri, quaeve deberent in posterum refutari,
gratia suffragante divina, pro utilitate publica desiderabiliter affectantes: per venerabiles fra-
tres nostros Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunens. & Berengarium Episcopum Biterens.
ac dilectū filium magistrum Richardum de Senis, Sanctae Romanae Ecclesiae Vicecancellariū,
iuris utriusq; Doctorem, Decretales huiusmodi diligentius fecimus recenseri: & tandem plu-
ribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis iuribus contraria, seu omnino superflua
viderentur) penitus rescari: reliquas, quibusdam ex eis abbreviatis, & aliquibus in toto, vel
in parte mutatis, multisq; correctionibus, detractionibus, & additionibus (prout expedire vidi-

^a In uno manuscripto ita; Padua commorantibus: in altero Vaticano ita, Bononiae, Parisiis, Aurelianisque
commorantibus. ^b eorum. ^c Optimus tex. secundum Doct. quod declarans non novat. similis tex. in l. hære-
des palam. §. sed & si notam. ff. de testamentis. Fon. ^d In dubio iuris, si Princeps est praesens, consulendus est: aliter
non valet actus. videl. cum de novo. C. de legibus. ^e Alias, afferentes. ^f Ebrudunens. ^g Doct. not. quod Do.
vocari possunt magistri. glo. 3. in Clem. cum sit. de ma. ego addo text. in l. quibus praecipua. ff. de verb. sign. Fon. ^h
Nota, quod potestas condendi legem, est delegabilis. Do. Fon.

Prooemium.

factis in ipsis, in unum librum, cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumque^a quietem multa statuuntur salubria, fructus uberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra frequentata dubia deciduntur) redigi mandavimus, & sub debitis titulis collocari.

Quem librum quinque libris alius dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum censuimus nuncupari: ut idem volumen senarium^b (qui numerus est perfectus) librorum, illo ad juncto numerum comprehendens, perfectam in^c rebus agendis formam tribuat, & in miribus disciplinam.

Nec sine causa morem praedecessorum nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant noviter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte servare: hoc enim fecimus, ne infinitos libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus, & expensis de novo fieri oporteret.

Universitati^e vestrae igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus, prompro sapienter affectu, eo utamini de cetero in iudiciis & in scholis: nullas alias, praeter^f illas, quae inferantur, aut specialiter reservantur in eo, Decretales aut Constitutiones, a quibuscunque nostris praedecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas, recepturi ulterius, aut pro Decretalibus habituri.

^a Alias ita: Virorumque subditorum quietem. ^b Consule Euclidem & alios Mathematicos, ex quorum titelliges, cur numerus senarius dicatur perfectus. adde Macrobius lib. 1. cap. 6. in somnium Scipionis. ^c Alij ita: In ecclesiasticis rebus agendis. ^d Hoc. ^e Nota text. hic juncta superscriptione, quod Scholares & Doctissimi fuerunt universitatem. Do. Philip. Fon. ^f Nota quod dictio Praeter, sequens negativam includit. Do. hic Rom. ceteri. Al. pra. Fon.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS PRIMVS. CAPITVLVM VNIC.

Spiritus Sanctus aeternaliter à Patre & Filio, tanquam ab uno principio & unica spiratione procedit. Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Ideli ac devota professione fatemur, quod Spiritus Sanctus aeternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit: hoc professus est haecenus, praedicavit & docuit, hoc firmiter tenet & praedicat, profiteatur & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum Latinorum, pariter & Graecorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis praemissae veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam pracludere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare praesumpserint, aeternaliter Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere: sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus Sanctus ex b Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.

DE CONSTITVTIONIBVS. TITVLVS II.

CAP. I.

Neua constitutio Principis tollit primam contrariam, quamvis id non exprimat. Speciales consuetudines, & statuta, rationalia non tollit, nisi id exprimat. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

licet Romanus Pontifex (qui iura omnia in sermone peccatoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem (quamvis de ipsa mentionem non faciat) revocare noscatur. Quia tamen locorum specialium & personarum singularium consuetudines & statuta, (cum sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare. Ipsi (dum tamen sint rationabilia) per constitutionem à se noviter editam (nisi expresse caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

Duo sunt docti. Primum, quod statuta ordinariorum non legant probabiliter ignorantes. Secundum, quod statutum Episcopi extra suam diocesim subditum non ligat. Ioan. Andr.

Idem.

a Papa cogitur confiteri. Do. & infidelis deponitur. xl. distin. si Papa. per gloss. vide Magistrum & ibi Doct. Theologus lib. 3. sent. 11. & 12. Tho. p. 1. 4. 36. Art. 2. & 4. b alius, à Patre. c Qua dicitur quasi commune statutum, & verbum statuti respicit ius scriptum. i. dist. 8. cum itaq. secundum Anch.

DE RESCRIPTIS. TITVLVS III.

CAP. I.

Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipsi iure nullum, & inde secutum: nisi in causa excommunicationis vel appellationis. h. d.

Gregorius IX.

Ipsi iure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat, si ab excommunicato (super alio quam excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clausulam, quidam alii, possunt soli quatuor conveniri: quorum nomina in primo citatorio exprimentur, ne variationi sit locus. Ioan. Andr.

Innocentius III. in concilio Lugdunensi.

Um in multis iuris articulis infinitas reproberetur, provide duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, quidam alii, qua frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare.

CAP. III.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diversos, non valent literae, nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conventente vel reconveniente actorem, eodem durante iudicio. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Dispensatio litium aequitatis compendio volentes qua possumus industria coarctare, statum felicis recordationis Gregorii Papae noni praedecessoris nostri, super hoc editum ampliantes: Decernimus, ut si quis contra alium plures personales movere voluerit quaestiones, non ad diversos iudices, sed ad eundem super omnibus huiusmodi quaestionibus litetas studeat.

a Doct. hic not. quod laici ligantur statuto Episcopi in favore animae facti. c. novus. de iuda. c. inter. de purg. can. Font.

impetrate. Qui vero contrarium fecerit, omni commo- do a careat literarum: nec processus habitus valeat per easdem, reo, si eum per ipsas citavit vel fatigaverit, in ex- penis legitimis condemnandus. Reus quoque si eo- dem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit, re- ceptionis beneficio vel conventionis (si contra eum literas impetrare maluerit) de iure suo debet apud eos- dem iudices experiri: nisi eos ut suspectos poterit recusa- re: simili poena (si contra hoc fecerit) puniendus.

CAP. IV.

Receptus per literas facultatis, si ad recipiendum spectabat rece- ptio, ipsorum, & non Papa auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in literis aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum aliquibus recipiendi aliquem in canonicum ali- cujus ecclesie, non obstantibus ejusdem ecclesie pri- vilegiis, consuetudinibus, vel statutis juramento, confir- matione Apostolica, vel quacunque firmitate alia robo- ratis, per nostras literas concedimus facultatem, si cano- nicorum receptio alias in ipsa ecclesia non spectat ad eos, quibus hujusmodi literae diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem, is qui recipitur, auctoritate Apo- stolica dignoscitur esse receptus. Si vero canonicorum receptio alias pertinet ad eosdem, non Apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus: nisi quod eum auctoritate nostra recipientis, in nostris literis ca- veretur expresse.

CAP. V.

Rescriptum papale quod concedit promotionem primo- rum beneficiorum usque ad beneficium. Papa, extinguatur mortuo Papa: sicut si ibi dicitur, usque ad beneficium Apostolica fidei: nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonicis de- sentis. h. d. Ioan. And.

Idem.

Signatio tibi à Romano Pontifice concedatur, ut be- neficia b, quae tempore tuae promotionis obtinebas, et posses usque ad suam voluntatis beneplacitum retinere: hujusmodi gratia per eius obitum (per quem ipsius be- neficium omnino extinguitur) eo ipso expirat. Secus autem si usque ad Apostolicam sedis beneplacitum gratia concedatur praedicta: tunc enim (quia sedes a ipsa non moritur) durabit perpetuo: nisi a successore fuerit re- vocata. Prætextu vero talis concessionis, quae debet (cum sit ambitiosa) restringi, ea solum beneficia, quae ca- nonice obtines, potes licite retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diversa: & idem in literis ad beneficia impetratis, uno expresso non venit relin- quendum. h. d. Ioan. And.

Idem.

Scriptum ab Apostolica sede mandatum, ut ab ali- quo beneficii (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri conferas & assignes: adimplere non potes, si ille antequam resignes, rebus eximat humanis. Cum non per resignationem vacaverit, sed per mortem. Nisi de intentione mandantis aliud appareret expres- se. Si duo super eodem beneficio literas impetrent, primo eorum per illius obitum, qui tenebat, secundo vero per cessionem ejusdem ipsum proponente vacare: se-

a Hoc est, si virtute primi rescripti adversarius erat in mora, mala fide interrupta prescriptione propter secundum rescriptum ad a- lium, omnes isti effectus perent. Pbi. Et vide e. procedere etiam in delegatis ab inferioribus à Papa. Arch. Pbi. Do. Fori. b Quid namque beneficii intelligatur, vide Docto. m. e. cum olim. de preben- & dig. Plura beneficia sine dispensatione tenere licet. q. eod. lit. gra- tia Dom. c obtinet, possit, &c. d In Codic. Barbat. sedes Apostolica.

cundus (cum beneficium ipsum cessione non morte vacaverit) debet primo in ipsius assentione praefici.

CAP. VII.

Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent literae: alterum tamen eligi, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.

Idem.

Gratia, quam super beneficio à sede Apostolica te- impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet, quamvis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea tibi absentem & ignoranti collato nullam (cum tempore im- petrationis neciter) feceris mentionem. Vnumquod tamen (si talia sint beneficia, quae simul nequeant de- ire teneri) habere non potes: sed eligas, quod tibi ma- lueris retinere.

CAP. VIII.

Si restituatur quis ad gratiam revocatum, sine alterius benefi- cio intelligitur restitutus: unde alteri ante restitutionem impetra- ti, praeferi non debet. h. d. Ioan. And.

Idem.

Quamvis is, cuius gratia (per quam mandatum a in certa ecclesia providi de beneficio proxime re- caturo) per nos fuerat revocata, restituatur à nobis demum ad eandem: non tamen ei, cui post revocationem, & ante restitutionem praedictam, similis in eadem ecclesia gra- tia facta fuit, (nisi de hoc b expresse dixerimus) auctoritas debet. Cum talis restitutio (ubi aliud non exprimitur) intelligatur fieri sine iuris praedicti alia.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inscribitur tempus date: unde per illos beneficium curatum obtinere non potes, qui dies tuus sit major, illo tempore minor erat. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandavimus provideri, ad obtinendum cura- tum beneficium, idoneam e non habebas a rationem: tibi licet nunc legitime effectus sit status, auctoritate litera- rum hujusmodi (cum tempore date ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habere ne- quaquam poterit provideri. Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc a rationem haberes) per eas licite poteris obtinere.

CAP. X.

Gratia generalis non praedictat specialis, & debet ferre men- tionem de praecedenti privilegio, consuetudine vel statuto. h. d. Zenz.

Idem.

Si propter tua debita persolvenda fructus decima- rum primi anni, quae in tua vacabunt diebus, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis, vel statutis, per quae nostra impediri possent concessio, usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus: inter- tionis nostrae nequaquam existit, si fructus hujusmodi, ecclesiae tuae fabricae vel alteri usui, seu cuicumque lingui- lato personae, de speciali consuetudine, privilegio, vel sta- tuto forsitan debeantur: quod eis per concessionem ipsam (nisi hoc expresse caveatur in ea) praedictum aliquod generetur.

CAP. XI.

Causa ab Apostolica sede, vel ejus legato committi debent di- gnitate obtinentibus, vel canonicatione ecclesiae cathedrae alii. Nec tractari debent nisi in certatibus, vel locis insignibus. h. d. usque ad 4.

Cum vero.

a Hodie hujusmodi mandata de providendo omnino sunt ab- lata per Concil. Trident. sess. 24. de reform. c. 19. b nisi hoc, &c. c quae si idonea atas in quolibet ordinato, tradit Pano. c. si ut inordinata, de prob. d Papa in beneficiis praedictis potest alterius iuri, nam in beneficiis ubi amnia potest. c. 2. instr. de pre- bend.

Idem.

Idem.

Statum a quod circa iudices à sede Apostolica deputandos nuper edidimus : cum quadam contenta in eo, quæ pro communi utilitate erdebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam : sanctione præsentis (quam irrefragabiliter observari mandamus) suadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ auctoritate litterarum sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem de cætero committantur : nec audiantur alibi, quam in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commodè copia peritorum haberi.

Actore & reo ejusdem diocesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahatur ultra unam dietam. Et nisi in duobus ultimis casibus impetrans per juramentum fidem fecerit de illis, repellatur à iudice : & in expensis condemnabitur. hoc dicit, usq. ad 5. Cum autem Dominicus.

Cum verò ejusdem civitatis seu diocesis fuerint actor & reus, extra ipsas causâ non committatur, nec conveniatur aliquis eorundem. Nisi ab Episcopo contra aliquem de sua diocesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus capitulum; seu contra universalitatem civitatis, villæ, aut castri fuerit actio dirigenda : vel nisi actor eandem civitatem seu diocesim intrare non audeans, aut sui adversarii potentiam merito perhorrescens, eum intra ipsas nequeat convenire secure: in his quippe casibus extra dictas civitatem & diocesim possit contra prædictos causâ committi: nullatenus eorum ultra unam dietam à sine suæ diocesis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore (quem in literis commissionis exprimere teneatur) primò fidem iudici faciat saltem per proprium juramentum, iudex ipse nullatenus in causâ procedat, sed partes à sua jurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diversæ diocesis debet impetrare delegatum, vel in diocesi rei vel in alia non propria, nec ultra unam dietam distans. h. d. Dominicus.

Cum autem actor & reus civitatum & diocesum fuerint diversarum, si actor in civitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua, sed in alia civitate, vel diocesi liberè impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam dietam (sicut in casu alio præmittitur) minimè sit remotus.

Delegatus extra locum commissionis, nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expressis partium consensu, nec subdelegare locum vel personam aliam, quam hic expressit. h. d. Ioan. And.

In nullo quoque casuum prædictorum iudex extra civitatem seu diocesim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causâ sibi commissâ cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem c. assensus. Neque alibi, quam intra illas, & personis duntaxat designatis superius, committat d. quomodolibet vices suas.

Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate vel utilitate, non malitiose, extra domicilium pergeret. hoc dicit, Dominicus.

Insuper ut gratis, & cum omni puritate iudicium eorum ipso procedat, nullum munus vel quicquam aliud

^a Nota, appellacione statuti comprehendit ius commune. *Vi. de Cons. Trid. sess. 23. de reform. c. 10.* ^b nomine peritorum qui intelligantur, vide *Archidiacon. in ca. ut commissi. de bar. c. eorundem.* ^d *Vi. Bar. in l. multa. ff. de cond. & demans. & Bald. in l. si. C. de bar. inf. Fon.*

(nisi forsitan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus; vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas) recipere ab eisdem partibus qualitercunque præsumat. Provisurus attentè quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat: nec plus ab una parte, quam ab alia exigat, cum commune gerat negotium, utriusque: quòdque (ubi causæ sic commissæ utilitas vel necessitas non exegerit) occasione propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat: sed & ubi notabiliter fuerint pauperes a litigantes, etiam pro expensis nil proflus exigat ab eisdem.

Delegatus nisi indigeat, non assumat assessorum: alias de sua illi provideat. Si eget, non suspectum partibus assumat, cum moderato salario à partibus solvendo.

Assessorem autem, ut quandoque b faciunt aliqui fraudulenter (nisi eo indigeat, quod conscientia relinquatur ejusdem) sibi nequaquam adjungat: alioquin de suo proprio providere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario, providè moderando ab eo, faciat à partibus communiter provideri.

Delegatus taxare debet salarium notariorum, nec participare debet cum ipsis vel assessoribus in salario. h. d. Dom.

Notarium verò vel notarios, in causâ sibi commissâ scribentes, qui ut plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, (ut ad ipsius spectat officium,) prudenter refrenet. Nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet ullo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante danti remissione. Ioan. And.

c Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus restitutum faciendâ fuerit, remissione ullatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causa requirente: & producens illis administrare debet expensas in veniendo & redeundo. Dominicus.

Pro ferendo quoque testimonio (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant ut eos laboribus & expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem) nullum ullatenus d. convocet: nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc, nisi à producente competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari expensas.

Gesta contra decretalem sunt ipso iure nulla. h. d. Et non dividuntur.

Quidquid autem contra præmissa vel eorum aliquod contigerit attentari, sit ipso iure irritum & inane.

CAP. XII.

Sola præsentis presentatio & receptio in canonicum fecerit impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem, à præbenda vacante tempore sua receptionis, vel post à vacante ante suam receptionem vel presentacionem: & hoc si per processum executoris, vel interpositum decreti pro primo impetrante assilla extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h. d. Dominicus.

Idem.

Tibi qui gratiam in e. Bituren. ecclesia impetrasti à nobis certo executori concessio, qui te in canonicum recipi faceret, & de præbenda tibi (si qua in eadem ecclesia tunc vacabat: alioquin de vacatura f. proxime)

^a *Paupertas excusata ab onere expensarum. Dom.* ^b *Iura disponunt super eo quod non sit sapa, sed quandoq. Do.* ^c *Vi. l. si rem. s. annu. ff. de pig. ac.* ^d *convocent.* ^e *Britic. al. Betavens.* ^f *Hodie mandata de providendo, & gratias expectantur omnino sustulit Conc. Trid. sess. 24. de reform.*

providere: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quam tu suas literas presentaverit, & in canonicum sit receptus, in prabenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non exitit) anteferi non debet. Idem quoque si ante receptionem tuam in canonicum vacavisset prabenda, per processum tui executoris, qui ei, ad quem prabendæ collatio pertinebat, notificaverat, quod eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reservaverat collationi: præsertim cum interpositione decreti affecta: tunc enim tibi & non alteri debet prabenda huiusmodi assignari. Quinimò si ante receptionem & presentationem etiam tuam, prabenda vacavit, idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis a itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quam impetrator ultimus obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

Si primo sub conditione provideri mandatur, & secundus pure impetrans (priusquam veniat conditio) à Papa vel executore suo canonicatum obtineat, in affectuione prabenda primo præfertur. Ioan. Andr.

Idem.

Si pro te alicui directæ fuerint scripta nostra, ut tibi de canonicatu, & prabenda ecclesiæ b Bituren. (si ad id accederet Episcopi & capituli ecclesiæ prælibatæ assensus) auctoritate Apostolica provideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione Apostolicæ sedis, vel executoris super hoc deputati provisione (priusquam Episcopi & capituli prædictorum assensus ad provisionem tibi accederet faciendam) canonicatum obtinuit Bituren. (licet tu interveniente postea prædictorum assensu dicti prioris mandati auctoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus) in prabenda vacante tibi merito antefertur.

CAP. XIV.

Hæc est solennis decretalis, & per Ioan. Andr. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duas impetrantes non appareat prioritas, & c. hæc decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdividit. Et partes patet secundum Ioan. Andr. licet glossa prima latius summet.

Idem.

Vobis e super provisione simili sibi facienda in eadem ecclesia, literas à nobis obtinentibus una die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat, quis primo impetraverit ex eisdem, is eorum, cui canonicatum contulimus, est in prabenda præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non exitit affectus: licet priusquam alius eis (ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio prabendarum) suas presentaverit literas, & ab eis in canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel utrique canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo presentaverit, erit potior in prabenda. Quod si forsan ambo simul in presentando concurrant, id ad quos (ut præmittitur) spectat canonicorum receptio & collatio prabendarum, vel eorum major pars, ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omninò careat impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius expressè appareat, quod utrique ipsorum voluerimus providere.

CAP. XV.

Omnes indulgentia concessæ à Bonifacio, vel sui prædecessoribus, clericis, de percipiendis perpetuis fructibus suorum bene-

a Quog. b Bituren. c Meminisse semper oportet eorum quo sancit Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.

ficorum in absentia, sunt revocate. Et profertur Papa se illas in posterum non daturum. Ioan. Andr.

Idem.

Quia per ambitiosam importunitatem perentium, tam nos, quam nonnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas multis concessimus, de percipiendis fructibus beneficiorum suorum, (distributionibus a quotidianis duntaxat exceptis) sive in scholis essent, sive in ecclesiis suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio modo, vel etiam ubicunque: ex quo insolentia oritur vagandi, & dissolutionis præparatur materia: minus cultus divinus, quem desideramus augeri: & officium plerunque (propter quod beneficium ecclesiasticum datur) omittitur. Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus adversus futura cavere, omnes huiusmodi similes indulgentias (personis, non ecclesiis vel dignitatibus datas) penitus revocamus. Et earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quod que nobis licere non patimus, nostris successoribus imbecamus.

DE CONSVETVDINE

TITVLVS IV.

CAP. I.

Prætextu consuetudinis etiam jurata, vel quævis, temporis observata, non potest quis nisi unicum personatum, dignitatem vel aliud perpetuum officium, simul cum canonica & prabenda in aliqua ecclesia absq. dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum, irritum est omnia. Ioan. Andr.

Bonifacii VIII.

Consuetudinem b, quam in vestra ecclesia servatam asserimus tanto tempore, quod in contrarium memoria non existit, videlicet quod plus ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & prabendam possint in ea licite absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere: corruptelam (cum facis sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito repugantem eam auctoritate Apostolica reprobamus, eoque ad ipsius observantiam, etiam si juramento firmata existit, (cum iuramentum iniquitatis vinculum non est) discernimus non teneri: Statuentes, ut (cum unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat cætero, nisi unicum personatum vel dignitatem, vel præposituram, sive administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur e, eam præcedenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere, vel iam obtenta d. tenere. Quod si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omninò.

CAP. II.

Non valet consuetudo, quod ab officiali Episcopi ad Episcopum appellatur. Ioan. Andr.

Idem.

Non putamus illam consuetudinem quancunque tempore de facto servatam consonam rationi, quod ab officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari. Neab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium utriusque) appellatio interposita videatur.

a Appellatione fructuum veniunt manualia, ut annotat Doff. Do. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 2. & 4. & sess. 24. de reform. c. 17. c al. consuetud. d Consuetudo antiqua iure declaratoria extenditur ad præterita, etiam si contra si habeat consuetudinem, datur modo declarari illam non valere. Do. P. Font. CAP.

CAP. III.

Ualet consuetudo prescripta, quod Episcopus in inquirendo, puniendis, & corrigendo subditorum excessus, sui capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. And.

Idem.

Non a est (dum tamen alias sit prescripta & canonice) consuetudo, quam allegat Episcopus, reprobanda: quod in inquirendis, & puniendis, & corrigendis subditorum excessibus, consilium sui capituli requirere animo teneatur.

CAP. IV.

De rescriptum Apostolicum, quo de prabenda primo vacatura mandabatur alicui provideri, laudabili illius ecclesie consuetudo non tollitur: hinc est quod si ibi est consuetudo, quod antiquiores canonici vacantes prabendas possint optare gradatim: illo obstante mandato poterit antiquior vacantem optare prabendam: & expectatus per xx. dies optare volentibus, executor de non optata providebit eodem: si autem prabendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

Idem.

Ubi in tua ecclesia (in qua consuetudo habetur, quod antiquiores canonici gradatim meliores si voluerint, possint cum vacante, per se, vel per alios optare prabendas:) provideri mandamus alicui de prabenda, nulli alii de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato, poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare, cum prabenda vacabit: & illa quae optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi pro quo scriptum, conferenda. In prabendis vero sed. Apostol. vacantibus (cum de ipsis per Rom. Pontif. ordinatur) locus praedictae consuetudinis non existit. Ne autem praetextu eiusdem consuetudinis, provisiones auctoritate Apostolica sciendae, ultra debitum differantur: statuis, ut executores super ipsis provisionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat expectent: quibus elapsis liberè in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant: praefata consuetudine non obstante.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

TITVLVS V.

CAP. I.

Si quis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, Eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus, & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electio scilicet vel postulationis: qua electio ad alteram redire non poterit. hoc dicit Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Perpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex iis formis, quas perniciose curiositas adinvenit: eligo postulando, & postulo eligendo, aut eligo postulandum, & postulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius invicem adveniant: aut sub illis g. verbis, eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur: ad faciendas electiones vel postulationes de cetero procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum decernentes. Sub ea etiam forma,

a. Vid. de consuet. c. fin. Do. b. al. legitime. c. al. requirendum. d. Vid. cap. 2. de don. & nota quod ecclesia dicitur esse praeterea, quod intelligit quoad administrationem, quia praeterea non est dominus. e. de divisione, duntaxat, vide. Archid. in c. statutum, & in nullo, sup. de reser. & Bart. & Alex. in l. si quis ius dic. non ubi. f. al. seu postulando, al. vel. g. dicitur, verbi, dicit in manus, cod.

eligo & postulo, prout potest melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quinquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit, aut electus, consensus tempore viam electionis vel postulationis (ne in incerto vagetur) eligere necessario teneatur: redeundi ad aliam & postquam unam elegerit) sibi licentia penitus interdicta.

DE ELECTIONE ET ELECTI potestate.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra provisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam: appellans & defendens, & quorum interest, a die objectionis, intra mensum arripiant iter eundi ad Papam. Ioan. Andr.

Innocentius IV. in Concilio generali Lugdunen.

Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnat, in formam & obiciens aliquid vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes quorum interest, & quos causa contingit, per se, vel per procuratores, ad causam instructos ad sedem Apostolicam a die objectionis, iter arripiant intra mensum.

Si pars altera expectata per xx. dies post adventum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. Andr.

Sed si pars alia d. non venerit, per viginti dies post adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante eiusdem absentia (sicut de iure fuerit) procedatur. Haec autem in dignitatibus, personatibus, & canoniam observari volumus, & mandamus.

Non probant quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probant quod obicit in personam, est a beneficiis triennio suspensus: & perpetuo privatus, si se interim ad illa misuerit, haec poena lucra non habens si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.

Adicientes, ut qui plenè non probaverit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnatur. Qui vero in probatione defecerit, eius quod obicit in personam, a beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum: ad quae si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus. Nisi manifestissimis contiterit documentis, quod ipsum a calumnia vitio causa probabilis & sufficiens excusaret.

CAP. II.

Vota conditionalia & alternativa & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & recidunt in pure consentientes. Ioan. Andr.

Idem.

In electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa f. vel incerta penitus reprobamus: Statuentes, (ut huiusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris

a. Alit. & electus, quam electionem elissa agnoscat, verbo, sic. b. Vid. c. ut qui duas, infr. tit. prox. l. cum qui duob. ff. de acquit. her. bon. c. Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam actus: vel contra personam in cuius commodum, derogat exco utro actus. Vid. gl. in c. personam, sup. de app. d. alia vel altera. c. ad versa. f. Et incerta.

consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice a in alios residente.

CAP. III.

Ponitur causa constitutionis, & juri veteris conservatio. Joann. Andr.

Gregorius X. In generalis Concilio Lugdunen.

Vbi periculum h majus intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum. Quam gravibus autem sit onusta dispensis, quot & quantis sit plena periculis ecclesie Romanae prolata vacatio, exacti consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc nos evidens evocat ratio, ut (dum reformandis etiam minoribus nostra solenter vacat intentio) ea quae periculosa sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode relinquamus. Ideoque omnia quae pro vitanda discordia in electione Rom. Pontificis, a nostris sunt praedecessoribus, & praecipue a felicitis recordationis e Alexand. Papa III. salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes: nihil enim detrudere illis intendimus, sed quod experientia deesse probavit, praesenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum sua curia residebat.

Hoc sacro concilio approbante statimus: ut si eundem Pontificem (in civitate, in qua cum sua curia residebat) diem claudere contingat extremum: cardinales qui fuerint in civitate ipsa praesentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis (sive absentes venerint, sive non) extunc omnes conveniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum: illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem a electionis arbitrio reservato.

In eodem autem palatio unum conclave (nullo intermedio pariete, seu alio velamine) e omnes inhabitent in communi: quod (reservato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur undique, ut nullus sine illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat, vel facultas secretae loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant: nisi eos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi praesentium, pro iis tantum quae ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus, vel eorum alicui, nuntium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit, scripturam mittendo vel nuntium, aut cum aliquo ipsorum secretae loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen praedicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem cardinalibus ad victum commode necessaria ministrantur: sed per eam nullus ad ipsos patere possit ingressus: verum si (quod absit) intra tres dies postquam (ut praedicitur) conclave praefatum iidem cardinales intraverint, non fuerit ipsi ecclesiae de pastore provisum: per spacium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus, tam in prandio, quam in cena uno solo ferculo sint contenti: quibus (provisio non facta) decursis, extunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrantur eisdem: donec eadem provisio subsequatur. Provisio nis quoque hujusmodi pendente negotio, dicti cardinales nihil de camera Papae recipiant: nec de aliis eidem

a Deponens vota hic expressa, non privatur potestate eligendi, sed vox sua non computatur. Do. Ron. b Vid. Conc. Lateran. sub Alex. III. cap. 1. & Clem. ne Roma. de elect. c In Conc. Later. ca. 1. & reseritur c. licet de vitanda. extra de elect. d al. ejusdem. e Vid. l. si non special. c. de test. & Do. in c. causam. de test. & Bald. in d. l. si non special. f In antiq. exemplar. illuc. g Vid. gl. in c. ne inter. de cons. dist. 1. Ron.

ecclesiae tempore vacationis obvencibus undecumque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius custodia fidei & diligentia camera eadem est commissa, custodia maneat: per eum dispositioni futuri Pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperit, teneatur extunc a receptione quorumlibet reditum ad a eam spectantiam abstinere: donec de receptis taliter provisionem satisfactionem impendant. Idem quoque cardinales acceleranda provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant: nisi forsitan necessitas adeo urgens incidere, quod eos oportet de terra ipsius ecclesiae defendenda, vel eius partem aliqua providere: vel nisi aliquid tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus & singulis cardinalibus praesentibus concorditer videtur illi celeriter occurrendum. Sanè si aliquis ex praedictis Cardinalibus conclave praedictum (ut supra exprimitur) non intraverit: aut intrans absque manifesta causa firmitatis exierit: ipso minime requirito, nec in quovis electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad eligendum summum Pontificem libere procedatur. Si vero infirmitate superveniente, idem conclave ex aliquo exire contingat, ipsa etiam infirmitate durare poterit, ejus suffragio non requirito, ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi reditum, seu ante, redire voluerit: vel etiam si alii absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superveniant, re integra, videlicet antequam eidem ecclesiae de pastore provisum, in eodem negotio, in illo statu in quo ipsum invenerint, admittantur, praemissa tam declaratione, quam de servientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis servatur.

Quid juri, quando moritur Romani Pontifex extra et in civitate, in qua erat curia.

Porro si quando Romanum Pontificem extra civitatem praedictam (in qua erat cum sua curia residens) contigerit ab hac luce migrare: teneantur cardinales in civitate, in ejus territorio, seu districtu idem Pontifex obire, convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellionem peribit: quo casu in alia viciniore conveniant, quae similiter nec interdicta subiacet, nec sit (ut praedicitur) aperte rebellis: in hac etiam civitate tam quoad expectationem absentium, quam quoad habitationem communem, clausuram, & cetera omnia in domo Episcopali, vel alia qualibet eadem cardinalibus deputanda, eadem observantur, quae superius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua curia residebat, sunt expressa.

Dat. executoribus huius juri cum panis. Joann. Andr.
Praterea (quia paucum est jura condere, nisi, quae eadem teneantur) adjiciendo sancimus: ut Dominus, & alii quilibet rectores, & officiales civitatis illius, in qua Romanus Pontifex electio fuerit celebranda, auctoritate nostra, & ejusdem approbatione concilii potestate sibi tradita, praemissa omnia & singula plene ac involuntabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciant observari: nec cardinales ultra quam praemittitur, aetate praefata. Super his autem taliter observandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo universi civitatis ipsius ad hoc specialiter convocandis, praesentent corporaliter juramentum. Quod si praemissa diligenter non observaverint, aut fraudem in eis, vel circa conditionis, aut status, omni cessante privilegio, & perpetentiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames: nec unquam eis potest dignitatis partem: nec ad aliquod publicum officium admittantur.

a Ipsi. b In antiq. Codicibus ita: ad eligendum summum Pontificem libere, &c. c Haec duo voces, ad electionem, deesse sunt in antiq. Codicibus. d In antiq. demum.

tur. Ipsos insuper feudis, & bonis ceteris, quz ab eadem Romana ecclesia, vel quibullibet aliis ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos: ita quod ad ecclesias ipsas plenè ac liberè revertantur, administratorum earundem ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Civitas verò prædicta non solum sit interdicto supposita, sed & a Pontificali dignitate privata.

Obsequatur cardinali, ut in electione Roman. Pontifici dependant omnem privatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & juramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.

Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus capriat affectus, vel ad certum b aliquem obligationis cuiuslibet necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi) cardinales eisdem obsecrantes per viscera misericordiz Dei nostri, per asperionem sui preciosi sanguinis obsecramur, ut penitentes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione c vicarii Iesu Christi, successoris Petri, rectoris universalis ecclesie, gregis dominici discretioris, omni privata affectionis inordinatione deposta, & cuiuslibet factionis, conventionis, obligationis necessitate, nec non conditi & inordinamenti contemplatione cessantibus, non in se reciprocant considerationem intuitum, vel in suos: non quæ sua sint, quærant: non commodis privatis intendant, sed nullo ardente ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo: puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, utilitatem publicam liberè prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas patitur, id adhuri tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & pernecessaria totius mundi provisio, idoneo celeriter eisdem ecclesia sponso dato. Qui autem secus egerint, divinè subiaceant ultioni, eorum culpa (nisi gravi propter hoc peccata penitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conventiones, obligationes, conditi & inordinamenta omnia, sive juramenti, sive cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quod nullus ad illa observanda, quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam veretur fidei non servare, sed non indigna laudis titulum potius mereatur: quam vel etiam humana referatur, Deo magis transgressiones huiusmodi, quam iurisjurandi observationes acceptas.

Monet omnes fideles, ut statim auditis summi Pontificis morte, e jus celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordia, & utilitate provisione Rom. ecclesie, prelati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & observantiam jejuniorum indicant. hoc dicit. Ioan. And.

Quia verò fidelibus non est, tam de sollicita quantumcunque inventione fidendum, quam de instantia orationis humilis & devotæ sperandum: huic adjectis sanctioni, ut in omnibus civitatibus, ceterisque locis insignibus, ubi primam de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, a clero & populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius ecclesie provisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad Dominum: apud eum d devotis orationibus insistatur, ut ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorumdem cardinalium corda in eligendo concordia, quod provisio celer, concors, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre præ-

a In aliquot manuscriptis, sed etiam Pontificali. b In antiquioribus codicibus, vel ad certum aliquod obligationem. c Vide Turresemianam in summa de ecclesia, lib. 2. cap. 30. d alia, & apud eum.

sentis sanctionis edictum ignorantie negligi prætextu contingat: districte præcipimus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & alii ecclesiarum prelati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum, propter hoc specialiter frequentius congregandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia, pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate, non solum orationum frequentiam, sed & observantiam (prout circumstantiæ pensandæ iusserint) jejuniorum indicant.

CAP. IV.

Appellantes contra electiones, postulationes, vel provisiones, omnia que obijcere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprime: & jurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adherentes eis, non audiuntur: nisi de novo emergant, vel pervenerint, vel supervenerint probandi facultas: super quo jurare debent. Statutum hinc. editum contra non probantes, que obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conservatur. Ioan. And.

Idem in eodem.

VT circa electiones, postulationes, & provisiones ecclesiasticas viam maliis (prout est possibile) præcludamus, ne diutius periculosè b vacent ecclesie: vel personarum, dignitatum, & aliorum ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur. Edicto perpetuo providemus, ut (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui erat provisio faciendæ sive facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula expriment, quæ in formam intendunt obijcere vel personas: Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeat veritati, corporali præstito juramento, quod credunt ea, quæ sic expriment, esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opposentes, quam (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adherentes eidem, obijcendi aliqua (quæ non fuerint in huiusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi noverint interdicitam: nisi aliquid postea forsan emeriserit: vel super antiquis supervenerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opposentium noxtiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis tempore emisse verisimiliter ignorare poterint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciunt juramentum: hoc adijciendum in juramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè, quæ felicis recordationis, Innocentius Papa quartus contra non plenè probantes ea (quæ in formam vel personam obijcerant) statuit, in suo volumus robore permittere.

CAP. V.

Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore; qui contra fecerint, ipsi iure privati sunt iure ex electione que facta. Ioan. And.

Idem in eodem.

Avaritia & cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam d temeritatem impellant, ut quæ sibi à iure interdici-

a ut. Sed & observantiam. b Vid. Cons. Lat. sub hoise. III. c. 23. & referuntur exi. de elect. can. no pro defectu. c Vid. Lambertinum de iure patron. l. 2. p. 2. g. 3. art. 1. d Qui dicantur agere alicui remerarie, vid. text. qui si. sunt legit. per venerabiles. ver. videbatur. & per Ioan. And. in ca. 1. de sepul.

noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum electi, quia eis (iure prohibente) non licet se ante confirmationem electionis celebrata de ipsis, administrationi ecclesiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipsam sibi tanquam procuratoribus, seu economis committi procurant. Cum itaque non sit malitiam hominum indulgendum: nos latius providere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut nullus de cetero administrationem dignitatis (ad quam electus est) priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub economatus, vel procuratoris nomine, aut alio de novo quæsto colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso privatos.

CAP. VI.

Eligentes, quam citò commode possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: alius privatus est iure quæsto, nisi conditio persona ipsam excuset. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, alius electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Quam sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, non solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus: ut si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores electionem ipsam (quam citò commode poterunt) electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent. Electus vero illum adhibere intra mensem à tempore presentationis huiusmodi teneatur. Quem si electus ipse ultra præstare distulerit, iure (si quod ei ex sua electione fuerit acquisitum) extunc se noverit eo ipso privatum. Nisi forsitan ea sit electæ personæ conditio, ut electioni de se celebrata absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quavis provisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore (cum ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit) petere studeant & habere. Alioquin, si lapsò tempore pro eisdem superioris præsentia vel absentia (ut præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obrinere contingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habent facultatem. Ceterum quivis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si (iusto impedimento cessante) intra huiusmodi trimestre tempus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non sequatur electio, non est, qui ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate privatus, hoc dicit. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Perpetuo à sanctionis oraculo declaramus, quod scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstito (nisi adeò in eo perstiterint, quod ex votis eorum communis electio subséquatur) nequaquam eligendi potestate priventur. Licet pro eo, quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas e agunt, & divinam vindictam, & Apostolicæ ultionis d metum (quem qualitas facti susserit) possint non immeritò formidare.

a al. festinent. b al. perpetua sanctionis, &c. c al. agant. d In omnibus antiq. exemplarib. motum.

CAP. VIII.

Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi extra causa, vel noviter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nvlli licere decernimus (postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subséquata: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consentium) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi e motum ipsius antea celata, de novo pandatur improbitas: seu alicuius alterius latentis vitii, vel defectus (que verisimiliter ignorare potuerit) veritas reveletur. De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

CAP. IX.

Contra electum à duplo majori parte, vel electores ipsos, in aliqua parte potest opponi, quod votum extenuat: sed in hoc opinatur, quod votum annullat. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem à numero inveniri: contra electores qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem voti meriti, vel auctoritatis ipsorum, reliquis, vel electis ab eis, aliquid opponendi omnem præsentem decreto interdictum statuimus. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure, id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio judicialis vel extra, de voluta causa electionum Episcoporum & superiorum ad Papam: si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interjecta: alius non. Et ab ea postquam parte sua provocatione recedere, priusquam Papa præsentata fuerit. Et an in re ipsa inter venerit præstatis, inferiores iudices ante omnia dilige impetere: quatenus si repererint, de causam non cognoscere, sed factis partibus terminum, in quo eorum ad ea & mandatum se Apostolicæ conspectui representent. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Quamvis constitutio felicitis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri causas electionum Episcopatum, seu super electionibus Episcoporum extortas, non immeritò maioribus causis renumerans, cogniciones ipsarum per appellaciones quaslibet devolvi afferat ad Apostolicæ sedis exant. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellacionum frequentiam relictæ volentes, hac generali constitutione duximus prohibendum: ut si extra iudicium in prædictis electionibus vel in aliis dignitatibus Episcopatu maioribus celebratis, expresse causa manifeste frivola & contumax appellari, per appellacionem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium devolvatur. Sed cum in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur in scriptis, ex causa probabili, que probata deberet legitima reputari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. Ceterum in præmissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellacionibus (nulla tamen interveniente privatione) recedere, antequam præstare sedi fuerint præsentatæ. Inferiores autem iudices (quorum erat ipsarum causarum cognitio appellacione cessante) an in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquireant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed præstant dictis partibus terminum preemptorium competentem, in quo curramus

a Vid. Pamorm. in cap. 2. De consuet. & Bal. cons. 259. par. 2. b Vid. gloss. in cle. ad compestandas. de sequenti. post. & fru. Di. c Frivola causa appellans que dicuntur, vide in cap. cum appellacionib. 7. de appell. hoc lib. omnibus

omnibus actis & munimentis suis Apostolico se conspiciat representent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, que obijciuntur promovendo ad dignitatem, obijciunt evidens defectus scientie vel personae, illud ante omnia examinari debet. Et si reperitur falsum, opponi a prosecutione negati repellitur: & puniuntur perinde ac si defecisset in probatione omnium obijctorum. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si forte inter cetera, quae obijciuntur electo aut postulato, seu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae, vel alium personae defectum opponi contingat: in discussione obijctorum illum statim ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subijciatur examini: cuius eventus examinandi alii, aut dabitur initium, aut negabit. Ceterum si praemissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui, opponentes omnino a prosecutione causa, in qua talia obijcerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quae obijcerant, defecissent.

CAP. XII.

Qui gravaverit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius sanguines, vel ecclesiam seu bonam, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipso facto excommunicatus est. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Sciatis cuncti, qui clericos vel quoslibet alias personas ecclesiasticas (ad quos, in aliquibus ecclesiis, monasteriis aut aliis piis locis spectat electio) pro eo, quod rogati, seu alias inducti, eum pro quo rogabantur sive inducebantur, eligere noluerint, vel sanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cetera, beneficiis sive aliis bonis suis (per se vel per alios) spolians, seu alias iniuste persequendo, a gravare praesumpserint: se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos.

CAP. XIII.

Primo puniunt usurpantes de novo vacantiam ecclesiarum. Secundo puniunt clericos & Monachos, hoc fieri procurantes. Tertio puniunt clericos se talibus non opponentes. Quarto puniunt qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Generali constitutione sancimus, universos & singulos (qui regalia, custodiam, sive guardiam, ad vacationis seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuscumque aliis piis locis, de novo usurpare conantes, bonas ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare praesumpserint) quantacumque dignitatis honore praefulgeant: Clericos etiam ecclesiarum, Monachos nonasteriorum, & personas ceteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententia decernimus subiacere. Illos vero, qui se (ut deberent) talia facientibus non opponunt, de preventibus ecclesiis seu locorum ipsorum, pro tempore, quo praemissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. Quiauram ab ipsarum ecclesiarum ceterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstinant, & suos ministros in eis solent faciant abstinere, quod ea, quae non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore non usurpent: nec bona cetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

CAP. XIV.

Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & aetate: & si consecratur non attingens xxx.

a Vid. cap. felicis. inf. de panis, cum ibi not.

annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, teneatur personaliter residere, & intra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno privatus est ipso iure. Super residentia autem parochialis eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Inter canonem a felicis recordationis Alexand. Papa III. praed. nostro editus, inter cetera statuerit, ut nullus regimen ecclesiae parochialis suscipiat, nisi xxv. annum aetatis attigerit, ac scientia & moribus commendandus existat. Quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit praefixo a canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, a regimini eiusdem amoveatur officio, & alii conferatur. Quia tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes: nos periculosam illorum negligentiam volentes juris executione supplere, praesenti decreto statuemus, ut nullus ad regimen parochialis ecclesiae assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia, & aetate: Decernentes collationes de parochialibus ecclesiis, iis qui non attigerint xxv. annum de cetero faciendas, vitibus omnino carere. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumptus, ut gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector extiterit, residere b personaliter teneatur. Et intra annum a sibi commissi regimini tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoveri. Quod si intra idem tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissi (nulla etiam praemissa monitione) sit praesentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia vero (ut praemittitur) facienda, possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.

CAP. XV.

Parochialis ecclesia non commendetur, nisi constituta in aetate legitima & sacerdotio: & illa tunc demum, cum necessitas vel utilitas exigit, tali aetate commenda ultra sex menses non duret. Quod contra praedicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nemo deinceps parochialem ecclesiam, alicui non constituto in aetate legitima, & sacerdotio, commendare praesumat: nec tali etiam nisi unam: & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius ecclesiae suadente. Huiusmodi autem commendam (ut praemittitur) in factam declaramus ultra semestris temporis spacium non durare: Statuentes, quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

CAP. XVI.

Hac decret. fuit nullum utilis suo tempore, antequam Papa reservaret sibi provisiones Episcopatum. Gloss. prima panis summarium: & secunda de provisionem. Dominicus.

Nicolaus tertius.

Opientes ecclesiarum vacationibus & periculosus occurrere, ac malignantium subterfugis obviare: iam provisus remediis, alia (quae patenter ipsa retum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia) remediis experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa x. praedecessor noster (de electionibus praesentandis electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo consensu) salubriter statuit, in suo robore (cum infra scripti temporis moderatione) in praesentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum ad petendas

a Idem cavetur in concil. Lat. sub Innoc. III. cap. 30. & in concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 3. & sess. 24. de reform. ca. 22. b Idem cavetur in concil. Trid. sess. 6. de reform. cap. 2. c Vacatio simpliciter dicta continet omnem modum vacandi. vido e. susceptum, de rescript. sup. eod. l. huius. Font.

confirmaciones instruit (quoad illas, quae petuntur vel peti debent à sede Apostolica) temperantes (cum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigit, aliquorum a distantia prolixius tempus exposcat) hac generali & in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut omnes electi cathedralium, vel regularium ecclesiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interfecta devolvit) intra unum mensem post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam (si eam debito tempore non contigerit presentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc sive intra praescriptum tempus poterunt commode (locorum considerata distantia) petitori suarum electionum confirmationes, vel profecturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus, & munitis suis, & processibus suis contingentibus) coram nobis personaliter teneantur. Quod si per viginti dies (post lapsum ex qualitate locorum moderandi temporis) expectati, sive eligentes, sive opposites venerint, sive non, personaliter comparere, & suarum electionum confirmationem, vel profectionem, seu executionem petere (nulla iusta causa interveniente) contempserint: de qua intra praedictos viginti dies proposita, intra quindecim dies post tempus huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis si admittenda videbitur) teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eosdem viginti dies, seu praedictos quindecim, eo casu tantum, cum ad praedictam causam propositam, ut praedicitur, & admissam probandam concessi fuerint, talia & tam verisimilia proponi contingeret, quae à iudicio praesentis electos ipsos ab infra scripta poena merito excusarent: & propter quae forsitan videretur eisdem ad praedictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quoad personalem electionum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad praemissa omnia sufficienter instructum, & nihilominus ipsa causa cessante (ut praemittitur) se personaliter presentaverint: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuantes, ipsos omnino iure (si quod eis per electionem huiusmodi quiritum esset) decernimus esse privatos. Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munitis suis, & processibus suis contingentibus personaliter vel per procuratorem (ut praemittitur) presentaverint: ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu poena percipi, ut pro exhibendis illis alibi, quam apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) non possint dilationem aliam obtinere. Ad hac, ut diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis praemissa contingentibus, plena informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui ut plurimum constituuntur absentes, & processus ignari, cursus causarum non sentit de facili provenire) de ipsis electoribus dux persona ad minus, super negotio ipso (ut de electis praemittitur) sufficienter instructa (quando electionem concordem esse contigerit) infra idem tempus, per capitulum expensis bonorum ad praelatum ipsius ecclesiae (de cuius electione agitur) pertinentium, si sint discreta, alioquin communium: vel per ipsum capitulum

aliunde provisorum (si de ipsis discretis, vel communibus tunc adhiberi non possint) ad omnia instructa (inquam) plenarie, transmittantur. Si vero in discordia electio, vel electiones ipsae processerint: tunc dux persona ad minus de parte quilibet (cum sine plures) vel de parte electi (cum electio una processerit) necessarius & moderatis expensis electorum. Quasi electi exhibere contempserint (nisi forsitan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negotii excusaret) omni iure ipsi ex tali electione quiriti priventur. Et quando unicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis oppositibus, expensis ipsorum oppositorum propriis plene (ut dictum est, cum actis & munitis) instructi a compareant: ut per praemissa sententias, vel negotium plenarie instrui, vel sedes eorum valeat informari, an ecclesiarum utilitate pensata, aliis inspectis circumstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunque aliis sit alibi fienda commissio: vel (acquirentes tunc potius, apud sedem ipsam in probationibus & aliis arctanda. Ceterum si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, intra dicto dies (postquam commode poterint) electis praemissis contulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quoad ad se) à processibus profectioe totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quae in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent: per triennium continuatum (extunc inchoandum) volumus eo ipso fore suspensos: ad quae si intra illud tempus se propria timentate, vel alio quocumque colore ingesserint, illis ipso iure perpetuo sint privati. Vel si personas instructas, ut praemittitur (etiam si opposites vel electi, mittere vel venire, seu expensas ministrare contempserint) destinare neglexerint (nisi eos capituli, vel contrauentum praecatos seu alia iusta & probabilis causa evidenter excuset: si quo casu procuratorem sufficienter instructum mittente, & nihilominus cessante causa distas personas diligere teneantur) & à totali (quoad se) profectioe processibus, & à proventuum beneficiorum (quae ecclesia ipsa obtinent) per triennium continuatum privatione priventur: opposites vel oppositorum (cui unicus est electus) contumacia simili poena plene: nihilominus tamen in praemissis casibus, quos diligentes vel opposites, quoad se processibus privatione privantur, electis super hoc in processibus nullum praedictum generetur. De quo ad postulationem concordem vel discordem poena contigerit, & aliqui patientes in ordinibus vel vultu electum, vel his similes, postulerint (non qui alii ecclesiae allegati, liberum non habent sine nostra permissione volutum: circa quos taliter allegatos, nihil de veteris iuris observantia immutamus) postulatione huiusmodi, & postulantes eisdem, ea moderata distinctione perstringimus, ut eo salvo, quod postulatione huiusmodi, nec suis postulationibus gratiare consentiant, nec (ut de electis dictum est) exhibere expensas aliquibus teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer, expensas ipsas personis talibus subministrare postulatos in veniendo (si non dissenserint) & postulantes in mittendo personas instructas, (ut in concorditer vel discorditer electione) per omnia (ut supra praemittitur) moderatio praemissa constringat: ut negligentes illius

a Al. ita: & aliquorum, &c. b Al. ita: quae in iudicio, & cetera. c Hac periculus in antiq. codic. ita habet: per capitulum in expensis, de bonis ad praelatum ecclesia de cuius electione agitur pertinentibus, si sint discreta: alioquin de communibus vel per ipsam capitulum aliunde provisio, &c.

a Alter, instructa. b Hac periculus in pluribus in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando unicus est electus, cui alii se opponunt in expensis ipsorum propriis, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis oppositibus in expensis ipsorum oppositorum, plene, &c.

ta ibidem, similis poena percellat: nec per hoc, quod de postulatione pro ceteris ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsae minus dependere intelligantur à gratia, quam antea dependebant. Porro in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis expensis electionum, electorum, postulationum, & etiam postulationis, illud servari decernimus, quod iustum fuerit, seu aequitas canonum iudicabit.

CAP. XVII.

Glossa prima dividit, & summat totum textum. vide eam. Dominicus.

Idem.

Fundamenta militantis ecclesiae, in montibus sanctis Propheta a rememorans, per montes Apostolos & praedicatoris patenter insinuat, quibus tota huiusmodi aedificii fabrica consistenter innititur: qui firmi & bases ecclesiae super fundamento, praeter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: ut veritas, quae antea legis & Prophetarum praerogativa vehebatur, per Apostolicam turbam in salutem universitatis exiret: sicut scriptum est: e. In omnem terram exivit sonus eorum: & in fines orbis terrae verba eorum. Huius autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: ut ab ipso quasi quodam capite, dona sua veluti corpus omne diffunderet: hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id, quod ipse erat Dominus voluit nominari: dicendo, Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: ut aeterni templi structura Deo aedificante constructa, mirabili munere gratiae Dei in Petri consisteret firmitate, cui Salvatoris nostri miranda proviso beatum Paulum in Apostolatu gentium per dextram d. societatis adiunxit. Isti sunt per quos Evangelium Romae resplenduit. Isti sunt eius Patres, verique pastores. Isti sunt, qui una die pro merito, uno loco, pro gloria, sub uno persecutore, pro parili virtute compassi, urbem ipsam gloriosiore turore martyrii Christo Domino consecrarunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam proceperunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater ecclesiae in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adjuva, spiritualibus semper proficeret incrementis: non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini Monarchae à Deo provisum, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adiceret ipsi ecclesiae firmitatem, qui quarto die sui baptismatis, unà cum omnibus sacris, & universo senatu, optimatibus etiam, & castro populo, in persona beati Sylvestri, sibi Romanam concedendo urbem relinquens, ab eo & successoribus eius, per pragmaticum constitutum disponendam esse (deceinens in ipsa urbe utriusque potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, ut ubi sacerdotii principatum, & Christianae religionis caput Imperator coelestis instituit, illic Imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec ulli subesset homini, quae ore divino cunctis dignoscitur esse praelata. Decet namque ipsi Romano Pontifici, per fratres suos sacrosanctae Romanae ecclesiae Cardinales (qui sibi in executione officii sacerdotis coadiutores assistunt) libera provenire consilia: decet

a Titul. 26. b 1. Corinth. 3. c Psalm. 118. Roman. cap. 10. d al. foverates.

ipsum nullo modo vacillare iudicia: ut fratres ipsos nullus secularis potestatis metus extereat, nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror imminet, nihil eos à veri consilii soliditate removeat: quia (cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus, quae pro tempore imminet, liberè consulant & assistant, ipsaque Romani Pontificis vicarii Dei, quae suis temporibus occurrerit electio, & eorundem cardinalium (cum expedierit) faciendae promotio, in omni libertate procedant.

Dignè itaque ad urbem ipsam eiusque regimen aeternam nostrae considerationis extendimus, ut felici ducta regimine, praeservetur à noxiis, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obdudit oblivio, quae urbi, quae incolis nota dispendia intulerunt haecenus peregrina regimina? Nunquid non haec destructio mœnium, deformatio proveniens ex ruinis, luce clarius manifestant? Nunquid non haec fidelium contrectata & deposita? Nunquid non haec ipsa veneranda Dei templa praesidentis, manu sacrilega diebus nostris nefarie violata, proclamant? Quid plura? Nonne ipsius urbis retrò actis temporibus incorrupta constantia, sub regentis e eo tempore nefando subversa est regimine? ipsamque urbem speculum fidei tanta respersit infamia, ut à matre sua Romana ecclesiae filia praedilecta deviare compulsam, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Federici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi, iusto ipsius ecclesiae iudicio reprobatum, prodidisse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanae matris ecclesiae manifestis iudiciis unà cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei & suae matris, ac ipsius urbis opprobrium patenter reciperet, recepto faveret, constituens se per haec e tam parentis hostis suae matris ecclesiae filiam ad iuricem. Hoc ipsi Romae praesituerunt senatores incogniti, hoc praesides improvi, ut gloriosa civitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suaeque constantiae antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos eventus, ad libram moderaminis erigentes, tantae subversionis occasiones ita salubris remedii appositione praedicimus, ne illorum (qui ipsam Rempublicam laudabiliter haecenus gubernaverunt) videamur gloriam suggillare vel merita: quae illis apud infallibilem & scientem omnia retributorem, de jam perlati quaesita laboribus salva perstant. Ut ergo circa regimen ipsam talis adhibeatur in omnibus cum discretionem, solertia, per quam ipsi Roman. eccles. plena libertas (quae in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proveniat: vitentur iam experta pericula, & Romanus f. populus ab opprimentium protectus incurribus secedat, sedendo quiescat in pulchritudinem g. pacis, in tabernaculis fiducia, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum consilio, hac irrefragabili & in perpetuum valitura constitutione sancimus: & quoadcunque & quotiescunque senatoris electio vel alterius quocunque nomine censetur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius urbis debeat praesidere regimini, in posterum imminet: nullus Imperator seu Rex Romanorum, aut alius Imperat. vel Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes aut Baro, vel quicunque alterius notabilis

a Quales Cardinales eligi debeant, habetur in concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 1. circa finem. b aliter, contracta. c Haec peribid. ita legitur: Sub regentis eo tempore subversa regimine: ipsam urbem speculum fidei, &c. d Abus, excipere. e al. hoc. al. per hanc. f. al. ita: & Romanorum populus. g. al. pulchritudine.

præminentia, potentia seu potestatis, excellentia vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos a eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quisvis alius, ultra annale spatium quovis modo, colore vel causa, per se vel aliam personam quomodolibet submitendam in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eundem urbis regimen seu officium nominetur, eligatur, seu aliâs etiam assumatur, abique licentia sedis Apostolicæ speciali: per ipsius sedis literas concessionem. Quod si licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes. Quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intrinseverint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium vel favorem, publicè vel occultè, cuiuscunque dignitatis vel præminentia, conditionis aut status extiterint, eo ipso sententiam, excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos, electos seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum posteris in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenent ecclesiis, censemus esse privatos: ita quod illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, relinendi ea, aut retinendi, concedendi seu conferendi, seu de aliis etiam disponendi (prout ad eas pertinet) liberam habeant potestatem: & ne taliter nominati, electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari, nos qualibet mandata, præcepta, ordinationes & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus & obligationibus seu quibuscunque aliis, urbis nomine, vel tanquam senatores, capitanei, patricii aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus ex nunc & vacua nunciamus. Iudices verò & tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra præsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere fortè præsumpserint, iudicatus & tabellionatus officio se noverint esse privatos. Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicujus eorum, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis & articulo) absolvi non possunt, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius prece & obtenta licentia speciali: non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quod ad illa decernimus non tenere. Ut autem cives Romanorum, qui ex ipsa urbe naturalem duxisse noverint originem, aut quisvis alii qui in ipsa ejusve territorio, non advenæ, sed continui habitatores & extiterant, quoad honores ipsius urbis, aut regimen gratiosas functionibus potiantur: non intendimus, quod præsentis constitutio tales excludat, quin ad unum annum dun-

a Vid. l. inf. s. ij. ff. de gr. & Bari. in l. omnes populi. gl. in c. nonnulli. de rescript. b Dicit Pet. de Anch. nisi hoc fuisset expressum pena privationis feud. non transisset in filium, quod tamen ipse latius distinguit. Pont. c Quia tunc nulla est casuum reservatio, & ideo omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quovis seu peccatis & censuris absolvi vere possunt. concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de casibus reserv. d alii. ut autem cives Romani. e alii. ex merito.

taxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam prædictorum Principum & aliorum fratres, filii vel nepotes existant: aut etiam extra urbem & ipsius territorium sub nomine comitatus, baronia, seu cuiuscunque alterius tituli in a hominibus vel locis aliquibus jurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta jurisdictione vel potestate extra urbem & territorium præfata consistens, non tantum præminentia vel notabilis potentia existat, quod eam b obtinentes ejus occasione vel causa cum aliis exclusis à dicto urbis regimine (ut præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

CAP. XVIII.

Canonici cathedralis ecclesie ipso jure vel per sententiam præterquam in casu negligentia eligendi potestate privati, nisi prius jus devolvatur eligendis: in inferioribus ecclesiis semper ad præsumtum superiorem devolvitur. h. d.

Bonifacius octavus.

Quamquam in casu c negligentia sit statutum, ut ut ecclesia cathedrali vacante, si per eos ad quos spectat, non fuerit electio de prelato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximam devolvatur: hoc tamen non est ad eam ad quam extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso jure cum eligunt scienter iniquam, vel per sententiam cum forma traditam in generali & concilio non observant, eligendi potestate priventur non ad dictum superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvatur. Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendum.

CAP. XIX.

Constitutione, ut circa. non satis feci appellans, qui disjunctim juravit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex Joann. Ande.

Idem.

IS, qui contra electionis formam vel electi personam aliquam aliqua obiciens, ad sedem Apostolicam appellavit, corporali se præstito juramento, quod illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipso deberent sufficere, vera esse crederet, & se posse probare: non est super objectis vel expressis huiusmodi contradicens. Cum non simpliciter, sicut tenebatur in constitutionem felicis recordationis Gregorii pape & prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi, juraverit, expressa eadem seu objectis contradicta vera esse, & se posse probare: sed in detestando illa, vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem.

CAP. XX.

Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutus. Ut circa. servare tenetur. Joann. Ande.

Idem.

Qui contra certam & nominatam & personam in qua ab aliis eligatur, ad sedem Apostolicam antequam fiat electio, duxerit appellandam, debet per omnia in appellando servare formam constitutionis felicis recordationis Gregorii pape & prædecessoris nostri (ut circa)

a dicit. In nominibus. b Distio. eam, deest in max. scriptis Codicibus. c Pena imposta per jus in casu negligentia, non includit casum delicti, & sic non parificatur negligentia & delictum. In concilio Lateranensi generali sub Innocentio III. cap. 23. d In generali concilio Laterano sub Alexan. III. cap. 4. e Fuit illa persona certa, licet suo nomine non nominetur. ut de regimine cap. licet ex quadam. Nota argumentum, quod alleganti statutum præfatum, quod allegat principium ipsius, absque eo quod verum extiterit producat. sup. c. proximo. Dom. edict.

Idem.

Si electio ex eo non fortitatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consentium renunciat juri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum ejus vitium irritatur: electores (quia jam fecerant quod spectabat ad ipsos, intra juris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio nova esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dummodo nil fraudulenter egerint in præmissis.

CAP. XXVII.

Si religiosus non obtemperans licentia consentit electioni de se facta extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.

Idem.

Si religiosus a (cujus arbitrium b non ex sua, cum velle vel nolle non habeat, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam celebratam, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia, & obtemperans præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat, & in penam præsumptionis illius electio eadem ipso facto vitibus vacuetur omnino.

Solus superior sine conventu dare potest suo religioso consentiendi & transgredi licentiam. h. d.

Quia verò utrum religiosus consentiendi electionibus de secularibus, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transgredi à suis superioribus, sine fratrum & consilio, licentia dari possit, cum jura super hoc sint varia, dubitatur interdum. Nos ad hujusmodi dubitationem tollendam, & ut ordinationes ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, ut iidem superiores (suis irrequisitis conventibus) electis hujusmodi consentiendi & transgredi, liberam dare valeant facultatem.

CAP. XXVIII.

Monachus in Abbatem eligi non potest, nisi sit expressè professus. Ad dignitatem autem episcopalem & in seculari, & in regulari ecclesia, talis eligi potest.

Idem.

Nillus religiosus d ad abbatiam seu prælaturam suam vel alterius religionis de cætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expressè professus. Quod si secus actum e fuerit, eo ipso irritum habeatur.

Ad dignitatem verò episcopalem (ad f quam novitii eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minimè prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis tradita per decr. supra eod. Cum dilecti, non est sublati per sequens concilium: Quia propter. h. d. Jo. An.

Idem.

Cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari. Decretalem felicis recordationis Innoc. Papæ III. prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite g compromitti, ut compromissarii secretò & sigillatim voluntariè omnium inquisitis, illum, in quem major & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium generale: imò potest in ipsis electionibus ut priùs procedi licite per eandem.

a Vid. Clem. cum concessa. de elect. & extrav. Benedicti. qua incipit. Si religiosus. de elect. b Vid. rex. iv. c. vij. judic. Dom. c Nota quod monachi dicuntur fratres. e. causam. sup. de jud. Dom. allegat. ibi. c. pen. inf. eod. de priv. l. Fon. d Vid. Clem. cum rationi. de elect. e al. sta. factum fuerit. f al. sta. ad etiam novitii, &c. g dictio. licite. de elect. hic in antiq. cod.

CAP. XXX.

Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per Decr. Capietes. eundo, hoc de causa fluida, & relevando negotio (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere possit in ipsa ecclesia residentis. Ioan. Andr.

Idem.

Cum non deceat alicui suum officium esse demolum: Statuimus ut ij, qui juxta constitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertii prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, tam circa imminuentium electionum negotia intrudantur (cum tales ecclesiarum suarum a protequentes utilitatem, censerentur residentes) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia proficiuntur, & etiam aliorum, quos recipere vel possent recipere in ipsis b ecclesiis residentibus, integre quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant ad sedem propterea veniendo eandem, ibidemque hanc causam morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu privilegiis quibuslibet, per quæ præmissorum effectus possent quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

l, qui opponit evidentem defectum scientia vel peccata, contra promotionem ad aliquam dignitatem, passivè non potest. causam reddit. Ioan. Andr.

Idem.

Adeo qui contra electum vel postularum seu promovendum ad aliquam dignitatem, inter cetera, quæ obijcit, evidentem d, notorium seu manifestum defectum, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel ejus qualitas nequeunt postea revocari, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel ejus qualitas nequeunt postea revocari. Cum enim opponens (si quod de defectu oppositio hujusmodi, defectui veritate contingat) a prosecutione causæ debeat omnino excludi, & puniri penitende ac si in probatione omnium, quæ obijcerat defecisset: jultum est ut (postquam ad oppositionem eandem processit) nequeat in præjudicium ejus, contra quem opposuit, ulterius pertinere.

CAP. XXXII.

Canonici impubes ad electionem non vocantur, nisi agi de contemptu.

Idem.

Ex eo quod ad electionem Episcopi, quæ in populi lari constituto ætate, in tua ecclesia cæteris electis, cum cæteris ejusdem ecclesie canonicis non factis admittitur: de contemptu conquiri, aut electionem eandem impugnare non potes. Cum tam juris e quæ rationibus existat, ut tales (cum discretionem careant) ad prælationem in electione suffragium nullatenus admittantur.

Non professus cum professis, vel conversis laici cum clericis, petitioni interesse non debent. h. d.

In ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, ij qui non sunt tacite vel expressè professi, non debent cum professis, vel conversis laici cum clericis, electionibus interesse.

CAP. XXXIII.

Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesie, in scriptis ea causa probabili appelleretur ad Papam, ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decr. Capietes. non solum quod electus veniat, sed quod usq. ad finem negotium proficiat.

a Suum potest dici id, quod est suum in parte, & non in toto, nam ecclesia non est tota canonici. e. vide gloss. inf. de præd. cum in illi. b al. sta. in dictu ecclesie. c al. sta. non obstatibus quibuslibet alii consuetudinibus. d Vid. rex. inf. de verbor. signifi. cap. 2. e Vid. ca. inquisitionis. supra de accus. Tit. m. m.

Et habet locum etiam cum appellatur à confirmatione vel provisione. Ioan. Andr.

Idem.

S postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata, fuerit inscriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem Apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit de facto presumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si verò electus, qui iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertii prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum, eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum, ut quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quod usque ad finem negotium prosequatur) eo ipso visibus evacuatur. Cum autem ab electionis confirmatione vel facta provisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis, quæ perstringuntur, in ea convenit observari.

CAP. XXXIV.

Dispensare possunt Episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quousque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoveri: ad subdiaconatum tamen debent promoveri intra annum: alii sunt privati. Et illo durante septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de fructibus ecclesie sustinendus. Elapsis septennio debet rector intra annum in Presbyterium promoveri.

Idem.

Cum ex eo, quod felicis recordationis Gregorius Papa X. prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi ad regimen parochialium ecclesiarum sumpti, se ad sacerdotium promoveri faciant intra annum, a sibi commissi regimini tempore committendum: & personaliter resideant in eisdem. Alioquin si intra idem tempus promoti non fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint privati. Nonnullis extant parochiales ecclesias reculantibus acceptate, legendi & proficendi (cum eis facultates non suppetant, nec ab ecclesiarum prælati de aliis beneficiis in plerisque mundi partibus, interdum provideatur eisdem) opportunitas sit sublatam, in gaude universalis ecclesie (quam ad sui regimen viris literatis permixtissime noscitur indigere) dispensandum & iustitiam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, ut fructum in Dei ecclesia suo tempore adferre valeant opportunum, utiliter providere: præfenti constitutione sancimus, ut Episcopi eorumque superiores cum his, qui huiusmodi subiectas sibi ecclesias obtinent vel obtinuerint, in futurum dispensare possint liberè, quod usque ad septennium licentiarum studio insistentes promoveri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus duntaxat: ad quem intra prædictum annum recipiendum (sicut sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur, à statu retrocedere valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pena contenta in dicto concilio eo ipso percelli. Porro septennio prædicto durante, iidem Episcopi & superiores sollicitè provideant, ut per bonos sufficientes vicarios, ab eis huiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura

diligenter exerceatur, & deserviat laudabiliter in divinis: quibus de ipsarum ecclesiarum proventibus necessaria congruè ministrantur. Elapsis verò dicto septennio a ij, cum quibus fuerit (ut præmittitur) dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum se faciant promoveri: alioquin extunc dictam penam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se noventur incursum.

CAP. XXXV.

Quatuor dicit. Primo, quod ad penam privationis rectorie parochialis ecclesie non promovetur, quod annus integer sit completus. Secundo, quod annus ille non currit iuste impeditio. Tertio, quod post privationem, ecclesia eidem conferri non potest. Quarto, quod non promovetur, si eo animo recuperat ecclesiam ut fructus anni percipere, teneat ad restitutionem ipsorum. Et quæ ea mente contulit, ecclesiam servare debet indemnem. Ioan. Andr.

Idem.

Commissa tibi parochialis ecclesia, quanquam tantum de anno transierit, quod intra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilii Lugdunensis ad sacerdotium promoveri: non est nisi tunc demum, cum ex toto b fuerit ipse annus elapsus censenda vacare, nec potest alteri antea te nolente conferri. Annus autem huiusmodi, qui à tempore illo incepit, quo ipsius ecclesie regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificam habuisti, vel per te stetit quo minus haberes eandem, tibi non currit, si promoveri iusto impedimento detentus intra tempus huiusmodi nequivisti. Porro si infra dictum tempus non fueris rationabili causa cessante promotus, tibi ecclesia ipsa, qua dicti statuti auctoritate iam privatus existis (ne statutum ipsum fiat ludibrio, debitoque frustratur effectu: & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum, lex imposta videatur) nullatenus vice poterit iterato conferri. Ceterum, si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem: cum eos receperis fraudulentè: illum autem, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promovendum (præter divinam, quam exinde incurrit offensam) ad servandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

CAP. XXXVI.

Abbas exemptus legitur in Episcopum: sed transire non potest sine licentia Papa vel legati de latere.

Idem.

Si Abbatem ecclesie Romanæ immediatè subjectam in vestrum Episcopum elegistis, reprehendi exinde nulla ratione potestis: ei tamen ab alio, quam à nobis vel Apostolice sed. legato, si sit in provincia, de latere & nostro missus, dari non potest licentia suam deferendi monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi.

Legatus de latere potest confirmare electiones Episcoporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Io. Andr.

Huiusmodi verò legatus, qui majus omnibus post Rom. Pontificem in provincia sibi decreta imperium censetur habere, Archiepiscoporum, Episcoporum, & exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alii autem legati hoc nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter sit commissum.

a Dispensare non potest Episcopus ultra septennium cum curato super non promotione ad sacerdotium. b Vbi statutum præcipit certam penam solvendam intra annum, illa pena per non potest, donec annus totaliter sit elapsus. c De triplici genere legatorum, vide gloss. in c. j. de off. leg. & Do. meum. Divesellius in lib. de potest. legati. Font.

a Gestis à iudice incompetenti sunt nulla, ad hoc supra de iud. et si clerici, cum si. Dom. b alii, vacuatur. c Alia ita: dominus Gregorius Papa prædecessor noster. d Numerandum.

CAP. XXXVII.

Si compromissarius non elegerit intra tempus iuris, ad proximum superiorem devolvitur potestas providendi. Si elegerit, sed indignum, indistincte dedit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint. Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter elegerit indignum, ipse solus ab ecclesiastico beneficio triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et poena praedicta suspensioni non habet locum in Episcopo compromissario, nec in electione inferiorum Episcoporum. Et restringitur illa poena ad beneficia, quae obtinet in ecclesia offensa. Et idem in beneficio illius, qui deficit in probatione eius, quod obicit in personam. Ioan. And.

Idem.

Si compromissarius, in quem defuncto a Episcopo transfertur eligendi potestas, negligenter intra tempus a iure statutum eligere praetermittat: ad superiorem proximum potestas devolvitur providendi, sibi que compromittentes impudent, qui in talem potestatem huiusmodi transfulerunt.

Si vero elegerit, sed indignum, tunc si scienter, id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) & si etiam ignoranter (cum suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) liberè revertitur ad eodem. Idem fit, cum elegerit idoneum, sed electus renuit consentire.

Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur ab eodem, compromittentes (quos illius odio non convenit praegravari) nequaquam (nisi sicut praemittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (ut poena suam auctorem teneat) a beneficiis ecclesiasticis triennio, juxta Lateranense concilium, suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoque poena, nec in Episcopo, si ad eligendum fiat compromissarius, sic peccante (cum de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) nec in aliorum quam Episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cum peccatur in ipsis, vindicat sibi locum. Restringitur etiam dicta poena solum ad ea beneficia, quae sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, specialiter nocetur offensisse. Et idem in illius beneficiis est censendum, qui alicujus electionem, postulationem, aut provisionem impugnans, in probatione deficit eius, quod obicit in personam.

CAP. XXXVIII.

Procurator ad appellandum secundum formam ca. Ut circa non est idoneus, nisi omnia obiecta, et forma iuramenti in procuratorio exprimat. h. d. secundum Lan.

Idem.

Procurator ad appellandum contra electionem, postulationem, aut provisionem alicujus, non aliter idoneus de cetero reputetur, quam si omnia, quae in formam obicere vel personas, & propter quae appellare intendit, singulariter & clare in ejus procuratorio sint expressa. Habeatque speciale mandatum jurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare.

CAP. XXXIX.

Cassata confirmatio, vel cassata nunciata propter defectum jurisdictionis, vel solemnitatem, ommissam: non propter hoc electio cassata dicitur. Ioan. And.

a. Electio potest fieri antequam Episcopus tradatur sepultura. de quo vide r. Bona. supra eodem. b. Vide l. fin. C. de acq. pos. ubi eius delictum concernit processum & poenam. de Ancl. Font. c. distio. al. cuius, doct. in manuscript. codicib.

Idem.

Si confirmationem electionis a propter debitam iuris solemnitate in confirmatione ipsa omisissam, vel ex eo, quia ipse qui confirmavit, confirmandi non habuit potestatem, cassari seu cassam & irritam nunciari contingit non propter hoc confirmatio electio (si alius sit canonica) intelligitur infirmari.

CAP. XL.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulae res persona capituli vel conventus occupant bona a prelato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, donec plene restituant, et officio & quibuscumque beneficiis sunt suspensi: non obstantibus privilegiis statutis, consuetudinibus quacumque, firmitate vana. Ioan. And.

Idem.

Quia saepe contingit, quod cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus, capitula, conventus, collegia, & singulares earundem personae bona a prelatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, quae in utilitatem dictarum ecclesiarum dependi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupant, inter se dividunt, surripiunt, dissipant, dissipant, & consumunt in eorum grave dispendium & jacturam. Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus praecavere volentes: decernimus ut qui praemissa de cetero praesumpserint, eo ipso sint, & tam diu maneat ab officio & beneficiis quibuscumque suspensi, donec plene restituerint quicquid de bonis perciperint supra dictis. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus, vel statutis, juramento, confirmatione sedis Apostolicae, aut alia quacumque firmitate vallatis, quae omnia, quoad hoc, auctoritate Apostolica revocamus, cassamus, & irritamus, ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

CAP. XLII.

Decretalis, Ut circa. solum in extrajudicialibus appellacionibus locum habet: in judicialibus autem antiqua iura servanda sunt. h. d. Ioan. And.

Idem.

Constitutio felicis recordationis Greg. Pap. praed. aedificata in concilio Lugdun. formam exprimit secundum quam ab iis, qui in electionibus, postulationibus, aut provisionibus se opponunt, debeat appellari locum sibi non vindicat, nisi solum cum in eis constitutum appellatur.

Quando vero in iudiciis et in huiusmodi negotiis appellari contingit, anteriora iura (cum per eos irritata non fuerint) observari oportet.

CAP. XLIII.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesiae in spiritualibus & temporalibus, jurisdictionem exercere potest: sicut in temporalibus non, nisi Episcopus fuerit. h. d. Dom.

Idem.

Is, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiae plena & libera in spiritualibus & temporalibus a sede Apostolica (cui soli hoc competit) est commissa, potest alienatione bonorum immobilium duntaxat (exceptis) omnia, quae jurisdictionis episcopalis existunt, & quae potest electus exequi confirmatus, liberè exercere.

Illaque quippe, quae ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit Episcopus) per alios faciat Episcopus expediri.

a. Secundum Doctorem. iste text. habet locum etiam in aliis confirmationibus. vide solum in constitutis. de rescript. b. Iura debent adaptari iis, qui saepe contingunt, vide gloss. de spons. impub. literas. c. Quando ponantur colleg. vide. Bart. in Laut. fact. ff. de par. c. si civitas. de sen. excom. de Ancl. Font. d. distio. in dect. in manus. e. al. in iudicio.

CAP.

CAP. XLIII.

Monialis non legit, nisi peregerit duodecimum annum, & sic tacite vel expresse professus: nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum, & fuerit expresse professus. hoc dicit prima pars usq. ubi. Sane. Ioan. And.

Idem.

Indemnitatibus a monasteriorum monialium, quae frequenter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statim, ut cum in eis fuerit electio facienda, nulla monialis (nisi duodecimum annum peregerit, & professus fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatisim, aut priorissim (ubi per priorissim monasterium gubernatur) de caetero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleverit, & expresse professus fuerit ordinem regularem.

Non obstantibus contradictionibus, vel appellatione quacumq. electio a duobus partibus numero, cum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium praesidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se divergant, eligentes possunt accedere ad illam, quae maiorem partem conventus numero habet, & si per accessum ad duas partes pervenerint (sicut in primo casu) confirmatur & benedicitur: non tamen admittitur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adeptam. Item de objectis contra electionem a maiori parte conventus, quae tamen duas partes, nec a principio, nec per accessum habet, ante confirmationem sine strepitu & figura iudicii inquiretur. Ipsa tamen alienatione bonorum, & monialium receptione sibi interdicitur, interim ministrabit. Item a minori parte electio nullatenus acquiritur, nec aliter possunt accedere ad eam: nec ibi sit collatio numeri ad numerum. h. d.

Sane b si ad electionem per formam scrutini procedatur, & (votis in diversa divis) electiones e per plures in discordia celebrari contingat: ea, quae a duobus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacumq. partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa) si alia inveniatur canonica, confirmetur: & confirmata electio (si abbatissa exiterit) benedictio impendatur. Si autem nulla eadem electionum a partibus fuerit celebrata duabus tunc (non obstante quod sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum) possint moniales, quae in aliam vel in alias dixerant vota sua, licite per consensum (antequam ad actus divergant extraneos) omni pravitare cessante, ad illam accedere, quae ab aliis maiorem partem conventus numero facientibus est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perveniri poterit, illis, quae antea in eam consenserant computatis, confirmetur & benedicitur, ac si duas partes ab initio habuisset, ut in casu proximo est praemissum. Verum si quae fuerint moniales, quae postquam in praemissis casibus talis confirmata & benedicta exiterit, ac possessionem suae administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denunciationis vel accusationis, ut a dignitate deficiatur adeptae, proponere aliquid contra ipsam, eis per praedicta proponendi, minime sit sublata facultas. Si vero ad illam, quae a maiori parte (ut praemittitur) est electa, no-

a De materia huius r. s. vide quod novissime definit conc. Trid. sess. 25. tit. de regular. & monial. c. 7. vide con. Agathens. ca. 19. b de articulo huius s. & seq. vide quod novissime sancit conc. Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialib. c. 6. c in antiq. codic. na: electiones plures in discordia absq. ditione. Per. d alia: & confirmatur, & benedicitur. e al. expresse.

luerint aliter accedere moniales: vel si accesserint, non tot tamen, quod cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas partes: tunc super a objectibus partis alterius, si quae fuerint, & super aliis, quae in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plene sine strepitu iudicii & figura per superiorem inquiretur primitus ante, quam confirmetur electio, vel etiam infirmetur: sed interim praesentis constitutionis auctoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administrat: sic tamen quod de rebus monasterii nil penitus alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo. Si qua vero a minori parte conventus numero nominata fuerit vel electa, ex nominatione vel electione huiusmodi (quae Episcopo quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi ius aliquod quomodolibet non quatur: nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Ut autem cum per praedictam formam proceditur, facilis in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

Electio per compromissum benedictio impendatur non obstante minoris partis contradictione: sed si major se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior, non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit litum eventum. h. d.

Ceterum si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electa pars aliqua se opponat: si minor, ipse (ut in forma scrutini statuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impendatur, partis ejusdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit praclusa. Si major, ejus (donec de objectis b & aliis, ut in eadem forma scrutini praemittitur, fuerit iniquitum) confirmatio vel infirmatio differatur: sed interim (ut praedicitur) liberè administrat, nisi forsitan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis eventum potius expectare.

Si ab opponentibus in casibus praemissis appellatur, constituitur, de circa servabitur: sed moniales ad sedem Apostolicam personam non venient, sed procuratores secundum constitutionem, Cuperentes mittent. h. d. Ioan. And.

Porro si in huiusmodi electionum negotiis contingerit (in illis dumtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta praemissa fuerint admittenda) ad sedem Apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editae in concilio Lugdunensi diligentius servare teneantur. Sed cum eas propter sexus verecundiam, & suae conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cuncti demonstrari, aut extra sua monasteria evagari: nolumus quod electio, vel etiam eligentes aut appellantes, seu haec, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedem personaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem pia memoriae Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecutione negotia, prout iustitia suadebit penam in dicta constitutione contentam ipso iure (si hoc non fecerint) incursum.

Tonentes vel nutriendes discordiam in electione monialium, ipse iure sunt excommunicati. h. d. Ioan. And.

Postremo ij, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdem deinceps contigerit evocari, ab his, prout ab illis, per quae inter eas super

a Alia: super abjectu partis alterius, si qua, &c. b al. abjectionib. c Vide hic effectum verecundiae per Ancha. & l. filium. ff. de condi. instr. l. vnt.

faciendis ipsis electionibus oriri a possit discordia, vel exorta nutrir: alias eo ipso excommunicationis sententia se neverint subiacere.

Has constituto locum habet in monialibus regulariter viventibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto quod non debeant, nisi professi, eligere vel eligi, quod non potest sibi vindicare locum in canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. h. d. Ioan. And.

Supradicta siquidem, nedum in monasteriis, in quibus sunt moniales viventes sub aliqua de religionibus approbatis: sed & etiam in illis ubi sunt iuxta quarundam provinciarum consuetudinem mulieres, quae nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in secularibus ecclesiis canonici seculares: volumus per omnia observari, eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, ut non eligantur, nec eligant non professae, cum in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare: per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec inrendimus approbare.

Ita de virorum electionibus tractantibus, per hoc capitulum non sunt mutata. h. d.

At haec licet praemissa, quae in multis a jure communi discrepare noscuntur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex certis causis rationalibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostrae nequaquam extitit a per illa, quoad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibusvis ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed jura praecedentia in sua omnino remaneant & firmitate.

CAP. XLIV.

Si ordinarius post recessum appellationis interjecta ad curiam, in causis electionum episcopatum, non inquisito an praevious intervenit, procedit confirmat, vel consecrat, praedicta non tenent: & ipse ab Episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. h. d. Dominicus de sancto Gemignano.

Idem.

Provida consideratione generale concilium Lugdunense concessit, ut ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad sedem Apostolicam in electione Episcoporum, & eorum superiorum negotiis interjectis, per quas ad sedem ipsam eadem negotia deferuntur, partes (nulla interveniente pravitate) recedere valeant antequam ipsi sedi Apostolicae appellationes eadem fuerint praesentatae: sed inferiores iudices, quorum est appellatio cessante negotiorum cognitio eorundem, si in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant ullatenus de eisdem: sed praefigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui praesentent. Verum cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes suam inquisitione praefata omnia cognitionem in eisdem negotiis interponant, ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo. Nos super hoc expressius providere volentes, confirmationes & consecrationes huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione praemissa non habita contigerit de cetero in talibus negotiis attentari, decernimus, nullis penitus existere firmitatis: & confirmantes & consecrantes eosdem (ut in eo quo peccaverint puniantur) ab Episcoporum con-

a De ill. not. quod pena statuta procurantibus eorum discordia, non ligat iam ortam nutientes. Font. b Ab hinc, sed & in illis etiam ubi, &c. c In manuscriptis istis: ex certis causis & rationabilibus, &c. d alias, existit. e alias, manent. f Vid. gloss. in clem. 1. de iure patr. g Vid. gloss. l. 1. ff. de divor. in prin. & Bart. in l. prater aut. & Broc. interdictum. ff. de nov. op. m. b. d.

firmatione ac consecratione per annum continuam ipso jure fore suspensos.

CAP. XLV.

Si Papa sibi provisionem ecclesiae cathedralis reservatam potest & decrevit, non est vitata electio, quae praeficiat: unquam tamen, quae reservationem sequatur, careat effectu. Ioan. And.

Idem.

Si eo tempore, quo provisionem alicujus ecclesiae cathedralis ex quavis causa dispositioni seu ordinationi sedis Apostolicae reservamus, inhabentes ne ad electionem vel provisionem faciendam in ea quemodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane, jam ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Praesenti constitutione facimus, quod licet reservatio, inhibicio, & decretum huiusmodi non efficiant electionem, vel alia, quae praecedunt, efficiunt tamen ut effectus curiae, quae postmodum subequeuntur.

CAP. XLVI.

Absenti plures procuratores ad alium electionem dare potest in potestatem, & non aliter: & in altero admittendo potest uti gratia usque ad 5. Porro Dominicus.

Idem.

Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio, nequeat commodè interesse, potest notum esse (prout dicitur in concilio a generali) sed & pluribus committere vices suas, dum tamen eorum quilibet de ius solidum potestatem: & erit tunc melior conditio electorantis. Verum si ambo concurrant infimus, & potestatem admitti, audiri eos non expedit: quia postea vota sua dirigere in diversos, si quis res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed in admittitur duntaxat, quem capitulum vel pars major elegerit, vel si concordare nequeant, is qui primò & in instrumento vel literis procuracionis extiterit nominatus.

Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debet admitti: sibi quae imputet, qui sic eos constituat & discretè.

Procurator ad eligendum constitutus, unum nomen sui & unum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de veris persona specialis mandatum habeat. h. d.

Porro cum unus est procurator simpliciter constitutus, si is unum suo & alium domini sui nomine in electione nominandum duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, nec enim in illam eius, & in aliam suo nomine licet potest consentire.

Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius presentis esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, utique capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secretum & sigillatim in scriptis exprimendum. h. d.

Absens quoque (licet nullus de collegio vel esse procurator ejusdem, nec ipse nolente capitulo extraneum videat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum suum, quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet coelestis, vel se opponens ei, qui confirmationem potest, ille vocabitur nominatus: alius si sit in ecclesia cathedrali, quod se confirmationi volentes opponere veniant peremptorie aliquatenus aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

Quoniam electione non in concordia celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio

a In concil. generali Later. sub Innoc. III. c. 14. b Vid. gloss. in Christo pater. & si servus servorum dei sup. ser. c. quoniam abbas de offic. deleg. l. 1. c. 1. p. 1.

perinet, consuevit interdum suae confirmationis celeritate, praefrens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectum etiam equitati, competitorum aliquando, ubi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est unicus, supplantare: dum nullis vocatis, & non discussio negotio per repentinam confirmationem cito (contra doctrinam Apostoli a) imponere manus electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obviare, praesenti constitutione sancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem huiusmodi nominatum ubi est coelectus, vel apparet oppositor b; alias generaliter in ecclesia, in qua electio facta est, ut si qui sint, qui se velint opponere, compareant assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus. Quae etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus observari.

DE RENUNCIATIONE. TITVLVS VII. CAP. I.

Romanus Pontifex potest libere papatus renunciare. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII.

Quoniam e aliqui curiosi disceptantes de iis, quae non multum expediunt, & plura sapere, quam oporteat (contra doctrinam Apostoli) temere appetentes, in dubitationem sollicitam, an Rom. Pont. (maxime cum se insufficientem agnoscat ad regendam universalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportanda) renunciare valeat papatus, eiusque oneri & honori, deducere minus provide videbantur. Celestinus Papa quintus praedecessor noster [dum ejusdem ecclesiae regimini praesidebat] volens super hoc hesitationis cuiuslibet materiam amputare: deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiae Romanae Cardinalibus [de quorum numero tunc eramus] d de nostro & ipsorum omnium concordia consilio, & assensu auctoritate Apostolica statuit & decrevit, Romanum Pontificem posse libere resignare. Nos igitur, ne statutum huiusmodi per temporis cursum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam disceptationem ulterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

CAP. II.

Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo credetur pinguis vacare, renunciet aliquis tunc, quam habebat: non tenetur expectans illam recipere, imo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncians illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit utraq.

Idem.

Si te praebendam e vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo vacaturam auctoritate Apostolica expectante, aliquis praebendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut illa primo sic vacante pracludatur tibi via per consequens ad obtinendum praebendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quae per mortem alicujus vel alias in ipsa ecclesia creditur versimiliter in proximo vacatura, per renunciationem huiusmodi (dummodo de praemissa

a 1. Tim. 5. b Vid. Innoc. c. inter quatuor. de major. & obed. de B. l. f. C. de iur. delib. c Vid. Ludovicum Gomefium in regula cancellaria, de infirmis resignantibus. Paul. ad Roman. cap. 12. d Vide l. ius senat. C. de dig. l. 12. e Habet gratia qua dicitur expectativa, sive ad vacaturam, omnino sublata sunt per concilium Trid. sess. 14. de reform. c. 10.

fraude appareat, saltem per aliquas probabiles conjecturas, ut quia dictae renunciationis tempore is, qui praebendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur: vel aliquid aliud imminere, propter quod illius praebenda seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obstatulum interponi, quo minus (praebenda vel dignitate praedicta sic fraudulenter renunciata omnia) possis dictam pinguiorem cum eam vel aliam, si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate praefata libere petere, veluti tibi debitam, & habere.

Ceterum si praedicto renuncianti huiusmodi praebenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso dicta fraus intelligatur esse probata, & idem renuncians habitam omnino careat & ambita.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRAELATORUM. TITVLVS VIII. CAP. I.

Invisibile suffraganei excommunicati, ad metropolitanum non devolvitur. Ioan. Andr.

Innocentius III.

Romana ecclesia: & infra. Edictum vero per Remensem provinciam publicatum, ut a subditis Episcoporum ipsius provinciae pro audiendis & terminandis eorum causis libere ad Remensem curiam accedatur, penitus revocatus. Quia etiam si tenerentur iidem Episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti, non tamen ex culpis ipsis (cum id non inveniatur a iure concessum) ad Remensem Archiepiscopum jurisdictione devolveretur eorum. Sed alia forte pro illis poena ipsis canonica posset infligi.

CAP. II.

Sille, qui praestitit, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadjutorem. h. d. Ioan. Andr.

Idem baronibus & comitibus regni Portugalliae.

Grandi non immerito: & infra. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. praefati Regis Portugalliae fratrem, de devotione, probitate ac circumspectione multipliciter commendatum, qui eidem Regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos & praedictum regnum prosequitur, magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus, regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: praesertim cum ad curam & administrationem generalem, & liberam regni ejusdem, tam b pro sapientia Regis, quam ipsius regni utilitate si provide attendatur, ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum regni praefati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quam secularium, nec non viduarum, orphanorum, & ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem salubriter (ut in Domino confidimus) sit assumptus, cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, juramento, seu pacto, si aliquibus forte praefato Regi, vel cuiusque alii persona tenemini, aut etiam ipsius Regis prohibitione: dummodo personam ejus, & vitam, ac legitimi sui filii, si aliquem ipsum habere contingerit, fideliter conservetis, debitum eis exhibentes honorem: nequaquam obstantibus) in civitatibus,

a Huc spectant tradita per Ioan. Andr. in c. novit. & per Ectin. in cap. pastoralu. extra de offic. lega. b al. ita: non minus pro sapientia Regis, quam, &c. al. ita: tam pro spe dicti Regis, quam, &c.

castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac ejus dispositioni, ordinationi, & mandatis universaliter singuli, & singulariter universi per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis: impendentes sibi contra quoslibet repugnantem, ac etiam violenter consilium, auxilium, & favorem: quod relictibus, proventibus, omnibusque præfati regni juribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo: ut de illis dicto Regi, secundum quod suam decet excellentiam, sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat providere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Bracarensi Archiepiscopo, & Episcopo Colimbrensi, damus nostris literis in præceptis h: ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius Regis & per sollicitudinem & providentiam comitis consulere supra dicti.

CAP. III.

Episcopus à paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quàm vis hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SI Episcopus à paganis & aut schismaticis capiatur: non Archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debet: donec eum libertati restitui, vel per sedem Apostolicam (cujus interest ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quàm citò commodè poterit consulendam, aliud contigerit ordinari.

CAP. IV.

Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat, nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel doloſam capituli administrationem cum cause cognitione deputaret, hoc dicit Dominus.

Idem.

Ecclēſiæ cathedrali vacanti visitator ab alio, quàm à Rom. Pontifice deputari non potest: Nisi forte capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter, aut perperam administraret. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato, causaque super hoc cognitione præmissa) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad Episcopum pertinente, h. d. Dom.

Hujusmodi quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio, quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, ET QUALITATE ORDINANDORVM.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Episcopus Italiae ultramontanum non ordinet, nisi de speciali

a De his episcopatus vid. lo. Vasaum in Annalibus Hispanie c. 26. b al. ita: in mandatu, c. al. ejusdem. d Sacramentum rerum scriptores paganos vacant omnes idolorum cultores. e Vid. Marianum Soranum tract. de visitatione. f Vid. supra de offic. leg. quod translationem Dominicus.

licentia Papa, vel per patentes literas Episcopi sui, contententur ipsam causam quare nolit vel non possit illum ordinare: si sciam fuerit, ordinans punietur pena condigna, & ordinatus nullus suspensus: ita quod etiam à penitentiarum Papa, sine ipsius specialis licentia absolvi non poterit. Ioan. And.

Clemens IV.

Sæpè contingit, quòd nonnulli clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostata, seu irregulares, vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia fugientes, se in remotis partibus faciunt ad hujusmodi ordines promovendi. Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obviare, statuimus, ut nullus Episcoporum Italiae de cætero aliquem ultramontanum clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab Episcopo, de cujus diocesi traxit originem ordinandus, vel in cujus diocesi beneficiarius existit, per cuius patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quocumque præmissa contigerit ordinari, manere volumus, ut quæ spe dispensationis, super hoc à sede Apostolica ordinandæ, suspensos, ac ordinantes penitentia condigne puniri. Omnibus nostris penitentiaris inhibentes auctoritate, ne absque licentia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per quas eorum ipsis debeat dispensari.

CAP. II.

Qui scienter ordinaverit clericum alienum, per annum à collatione ordinum suus suspensus: & postquam suspensus fuerit, non cessat, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicario Episcopi ordinari. Ioan. And.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

Eos, qui b clericos parocciæ alienæ absque superioris ordinandorum licentia suaverit, seu affectata ignorantia, vel quocumque alio figmento quorsu præsumptiverint ordinare, per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos. His quæ jura statunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. Clericis quoque, parocciæ taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta, absque ipsorum etiam licentia non rrim recipiendi ordines ab aliis vicinis Episcopis, aliter tamen canonicè, liberam concedimus facultatem.

CAP. III.

Episcopus originis, domicilii, vel ecclesiastici beneficii omnes dativas ad ordines dare potest, inferiori: præter beneficium parocciæ: nec officiales Episcoporum, sed ii, qui habent amplexum spirituum, illis bene concedunt.

Bonifacius VIII.

Cum nullus clericum parocciæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam, debeat ordinare, superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus diocesi est, qui ad ordines promovendi desiderat oriundus, seu in cujus diocesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Interiores quoque prælati, religiosi vel alii, nisi eis eorundem clericos, aut subditos, possint à quo voluerint, Episcopo facere ordinari, à sede Apost. specialiter sit indultum, vel officiales Episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel (sede vacante) capitulum seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noſcitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

a Al. extitit. b Vide concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 1. c al. possessorem. d Vide conc. Trid. sess. 7. de reform. ca. 10. & sess. 23. de reform. c. 10. Poffant

Possunt Episcopi ordinare priores prioratum non exemptorum, & ipsorum sacros, quamvis morantur in illis: licet inde non fuerint orandi. Ioan. And.

Religiosi verò à suis superioribus in non exemptis prioribus deputati priores, & eorum socii, possunt à locorum diocesanis quamdiu morantur in ipsis prioribus ordinari licite, licet non sint de eorum a diocesis oriundi.

CAP. IV.

Episcopus, seu abbas inferior, primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec hunc illiterato, nec homini alterius diocesis, absq. sui prelati licentia: nec etiam conjugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promotus legitime: alias contra faciens puniatur, ut hic. b. d. Zen.

Idem.

Nillus b. Episcopus, vel quivis alius, infanti (nisi forte religionem intraret) seu illiterato, sed nec abque sui superioris licentia homini diocesis alienæ, clericalem praesumat conferre tonsuram: nec etiam conjugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoveri: prout est sacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (ut in eo, in quo peccaverit puniatur) per unum annum à collatione clericalis tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.

DE AETATE ET QUALITATE, & ordine præficientorum.

TITVLVS X. CAP. I.

Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstat. b. d. Dominicus.

Bonifacius octavus.

Permittimus, ut Episcopi cum iis, qui xx. annum compleverint, quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint (si e aliud non obstat canonicum) liberè dispensare.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & aliis illegitimè natis.

TITVLVS XI. CAP. I.

Cum illegitimè natus dispensari Episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo alias dispensare possint: in alio dispensatio Papa requiritur. Ioan. And.

Bonifacius octavus.

Is, qui defectum patitur à natalium, ex dispensatione Episcopi licite potest (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines promoveri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari: ad ordines quoque majores, vel e beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit Episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ promoveri non potest.

Si dispensatum fuerit cum aliquo, quod non obstante illo defectu possit ad curationem beneficium promoveri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia simul obtinere. Ioan. And.

a al. ipsorum. b Vid. concilium Trident. sess. 23. de reform. cap. 4. c In manus. ita: si aliud canonicum non obstat. d al. ita: patitur in natalibus. e In aliquot antiquis codicib. ita: vel beneficia super quibus nequit, &c. absq. illius verbi curam animarum habentia.

Ille verò, cum quo per sedem dispensatur eandem, ut (præmissis non obstante defectu) valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoveri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam exorbitantem à jure oportet veluti odiosam restringi) nisi unicum beneficium obtinere.

CAP. II.

Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. And.

Idem.

Is, cum quo fuit per sedem Apostolicam dispensatum, ut (non obstante defectu natalium, quem patitur) ad omnes ordines promoveri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, ut duo aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere, si ei aliàs canonicè conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispensatio (cum non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) velut per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

DE DIGAMIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Digamus nudatus est omni privilegio clericali, & adhibetur seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur ei sub anathemate, ne tonsuram deserat. Ioan. And.

Gregorius X. In concilio generali Lugdunen.

Interdictionis antiquæ a dubium præsentis declarationis oraculo decedentes, digamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos: & coercionis fori secularis additos: consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoq. sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

DE OFFICIO VICARII.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Successor officiali excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem, que exercet, illo excommunicato manente, non valet, si jurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

Romana ecclesia: & infra. Cum Rhemen. Archiepiscopus in officialem alicujus suffraganei sui excommunicationis sententiam ex aliqua rationabili b. causa profert: illos, qui vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adstringit. Cum non communicent ob id officiali eidem in crimine, qui ecclesiasticæ censuræ districtione, pro eo quod suum exercent officium, non arctantur. Ea tamen, que ipsi gerendo huiusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (si jurisdictionem tantum recipiant ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

CAP. II.

Ex generali commissione non potest officiali inquirere, corrigere, depenere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.

a Vid. Ancharan. consil. 224. & de multiplici poena bigamorum agit Ioan. Montaigne tractat. de bigamia q. 5. b Vid. concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 3.

Bonifacius octavus.

Licet a in officialem Episcopi per commissionem officii generaliter sibi factam causam cognitione transferatur: potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos a suis beneficiis, officiis b vel administrationibus amovendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hac committantur.

CAP. III.

Ex generali commissione officialia beneficia conferre non potest. Ioan. Andr.

Idem.

Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui honorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut vicarius generalis Episcopi, beneficia conferre non possunt. Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

DE OFFICIO ET POTESTATE

IUDICIS DELEGATI.
TITVLVS XIV.

CAP. I.

Conservator a manifestis delictis in iuris, et iudicalem indaginem non exerceat.

Innocentius IV.

Statuimus c, ut conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis iniuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quae iudicalem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem.

CAP. II.

In coactionibus & parvi pontificali dignitati deferunt.

Alexander IV.

Quia Pontificali dignitate praeditis ob reverentiam sacri officii, quod exercent, plurimam deferri convenit, & eos plus aliis honorari decet: ut cum a iudicibus, vel conservatoribus a sede Apostolica de puratis contra eos, ad coactiones aliquas, sive poenas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu servetur.

Ita quod (eis quadam condigna reverentia supportatis) ingressus primò ipsis ecclesiae, vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggravetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumaciae protervitas sive culpa.

CAP. III.

Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet. h. d. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Si duo ex tribus a sede Apost. delegatis, duobus aliis non in totum subdelegaverint vices suas, ipsiq; d subdelegati cum delegato tertio in causa processerint delegata, si appellatur ab ipsis, non ad condelegatos, sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

CAP. IV.

Tres casus ponit, in quibus suspensio causa coram arbitrio non tractatur. Primus, cum recusatur unus ex delegatis datu cum

a Nota quod genus non includit quamlibet speciem comprehendit sub illo, quando est dare aliquam rationem quare non includatur ad haec, quod tot. gloss. inf. de except. pra. b Dicitur, officio, deest in antiquo codicibus. c Vid. Petr. de Ancha. consil. 87. incip. emisso primo dubio. & consil. 132. inc. in primo dubio. & Inf. consil. 16. incip. circa duo. vol. 4. d Vid. l. precipuè ad fi. C. de app. & c. p. sup. de re iud. l. fi. C. de Can. larg. lib. 1. Arch. Cons.

clausula, quod si non omnia. Secundus, cum recusatur delegatus Episcopi. Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si contra unum ex duobus iudicibus cum illa clausula quod si ambo interesse non possunt, alter eorum in causa procedat, a sede Apostolica delegatus, & ipsius causa legitima proponatur, causa ipsa suspensa coram non recusato iudice (ad quem ex vi gradus clausulae debet ipsius causa cognitio pertinere) prohi, & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto, debet super hoc ad arbitros recurrere haberi. Cum autem ipse a delegatus Episcopi recusetur, recusatationis causa coram Episcopo est probanda. Idem est si officialis recusetur eiusdem, licet ad ipsam ab eodem officiali nequeat appellari.

CAP. V.

Distinguunt tria tempora ad sciendum, an iudex suspensus committere possit: quia aut non est proposita recusatio: & tunc in totum per eum facta commissio tenet. Aut est proposita, sed non est pronuntiata super ea: & tunc volente recusatore committitur: alius non. Aut iam pronuntiata est illius esse suspensus: & tunc etiam volente recusatore nequit. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Iudex ab Apostolica sede datus, quamvis legitime recusari valeat, ut suspectus, potest licite vices suas committere, antequam recusatio contra ipsam proponatur. Et si in totum commiserit, reculari ultimus, ut factus per eum commissio impugnari nequit: quod postea d. ubi de iurisdictione aliquid reservasset. Post recusationem quoque propositam committere (nisi de recusatione procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest; etiam si recusatio eadem sit probata: dummodo pronuntiatum non fuerit super ea. Ex tunc enim (cum recusatatione) iudex esse defersit) nulla etiam cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

CAP. VI.

Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam resumere poterit. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Quamvis alicui vices tuas in causa tibi a sede Apostolica delegata in totum commississe noscatis: si ante antequam ille iurisdictione usus fuerit, commissio huiusmodi per te revocetur ab ipso: vel cum rebus eorum contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cum iurisdictione (ex quo ipsa usus non exiit) non cessatur in eum efficaciter transivisse.

CAP. VII.

Si delegatus subdelegavit, quoties abesse, vel commiserit mortuus sit re non integra, subdelegatus procedat, & pro se subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reservavit, appellari debet, etiam post sententiam. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Si delegatus, quoties eum abesse contigerit, ubi commiserit vices suas, poterit eo rebus humanis excepto (cum & tunc censetur abesse) commissum ubi negotium (dum tamen illo vivente iurisdictione sui commiserit) liberè definire. Idem poterit, quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret revocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiae prolatio (nisi antea fuerit revocata) committitur, nequaquam morte committentis expirat, ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec revocet, vel qui executionem sententiae b tantum, aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reservat, non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

a Dicitur, ipse, deest in antiquo codicibus. b Ex parte est iurisdictionis: ideo non facienda die feriata, de feri. si videtur. De-min. font.

CAP.

CAP. VIII.

Primum delegatorum in solidum quilibet cognoscit. Et uno cognoscens, alii (nisi ex causa) non intromittunt. Et perpetuatio unius perpetuat quod ad omnes, h.d. Zen.

Idem.

Ubi plures sub illa forma, ut omnes, aut duo, vel unus eorum mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili iudices vel executores a sede Apostolica deputari contingit: ipsorum quilibet injunctum potest liberè adimplere mandatum. Porro uno eorum negotium inchoante commissum, alii nequibunt se ulterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate, vel alia justa causa illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusetur. Jurisdictione verò perpetuata mandatorum vivente per unum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis, perpetuata intelligitur quoad omnes.

CAP. IX.

Executor super gratia, iusta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. Andr.

Idem.

Si super gratia cuiquam ab Apostolica sede facta executor fuerit deputatus, æquum esse censemus, ut sicut ipsa gratia (licet nondum sit in ejus executione processum) morte non permittitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratia prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius a dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

Duo casus ponit, quibus de subdelegato non in totum, appellatur ad primum delegantem: scilicet cum delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, de subdelegato. Ioan. Andr.

Idem.

Si is, cui causa (licet proprio nomine non expresso) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegaverit non in totum vices suas alicui: à subdelegato hujusmodi, si delegatum ipsum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedem ipsam (ne abolitionem, vel successorem expectando illius, præjudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

CAP. XI.

Ab arbitrio iuri appellatur ad Papam. Ioan. Andr.

Idem.

Arbitrio, qui secundum formam juris, ut de proposta contra iudicem suspicionis causa cognoscant, vel qui cum de revocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in unam sententiam concordare, ad concertationem hujusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si gravaverint) ad sed. Apost. appellandum.

CAP. XII.

Executor datus à Papa, ut provideat persona subdelegati, si deus ut provideat ecclesia non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum, & causam reddat. Ioan. Andr.

Idem.

Is, cui ab Apostolica sede committitur certa persona provisorio de beneficio in certa ecclesia, diocesi vel provincia facienda, potest alii committere licite vices suas.

Sed si (non expressa certa persona) committatur eadem, ut alicui persona idonea de certa ecclesia vel beneficio debeat providere: (Quia circa eligendam personam ejus industria tunc videtur electa) provisorio

a. al. ipsius. b. Vid. Bart. in l. inter artifices, ff. de sol. & Ioan. Anch. Font.

neque sibi commissam alteri demandare non potest. Nisi forma commissionis habeat, ut per se, vel per alium id valeat expedire.

CAP. XIII.

Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex justa causa illud expedire potest extra locum. Ioan. Andr.

Idem.

Statuimus, ut is, per quem ab Apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquisi debet, sive procedi, seu fautorum a eodem non possit hoc exequi eo loco securè (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & securum. Idem faciat si alia rationalis causa subit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri.

CAP. XIV.

Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere jurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. Andr.

Idem.

Si à subdelegato, cui delegatus non in totum commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositam, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat universæ carnis ingressus, admittere recusat: non ad delegatum (cum jurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debet. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus jurisdictionem habere negatur. Alias si appellari deberet ad ipsum, esset appellans (qui sic fieri videretur eundem jurisdictionem habere, quod ante negaverat) contrarius sibi ipsi.

CAP. XV.

Ponit hic, qui possunt esse conservatores, & ubi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. h.d. Zen.

Idem.

Hac constitutione perpetuò valitura sancimus, ut conservatores, qui aliquibus (ut à manifestis injuriis, & violentiis tueantur eisdem) plerumque à sede Apostolica conceduntur, de cetero deputari non possint, nisi Episcopi vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates vel personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes: nullusque deputati sibi conservatoris esse valeat conservator. Nec aliquis, Regibus & Reginis d, qui sicut dignitatis altitudine præminent, sic prærogativa gratia ipsos conveniant ferri, duntaxat exceptis, deinceps conservatorem habeat eum, qui sub ipsius jurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiastico, vel temporali consistat. Conservatores autem hujusmodi extra civitates seu dioceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos ultra unam dietam à sine dicecesium eorundem trahere non presumant. Vices quoque suas (citacionibus, sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis comperierit ex beneficio literarum: sed nec tunc nisi intra civitates, seu dioceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius sunt expressæ.

a. Vid. de test. constitutus. & de homi. Petrus. & i. quest. 4. quia præfulatus. Dominic. b. alii negavit, alius, denegavit. c. al. ita: vel Regni. d. Not. Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de conservatoribus laicorum: ponderando istam exceptionem, quia exceptio de regula est, l. fin. §. c. i. d. l. c. ff. de vi. tri. & oleo lega. Font.

Ut autem conservatores limites sibi tradita potestatis (quos frequenter excedunt) metu poenae diligenter observent: decernimus, ut si de aliis, quam de manifestis injuriis & violentiis, scienter se intromiserint: seu ad alia, quae judicalem indaginem exigunt, suam extendant potestatem: eo ipso per unum annum, ab officio sint suspensi. Pars vero, quae hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat: à qua non possit absolvi, nisi ei quem sic fatigavit a indebitè primò satisfaciatur integraliter de expensis. Officium autem quorumcunq; conservatorum, ipso iure, quo ad non cepta negotia per obitum concedentis volumus expiare. Circa munera verò & expensas, accessores, ac notarios & personas testimonii causa vocandas, illa praecipimus in hujusmodi conservatoribus per omnia observari, quae in delegatis iudicibus constituta à nobis super his edita observanda decrevit. Quicquid autem contra praemissa, vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane.

DE OFFICIO LEGATI.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Legati non Cardinales, sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati cardinales hoc bene possunt. Ioan. Andr.

Innocentius quartus.

Officii nostri debitum remediis invigilar subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Proinde praesenti decreto statuimus, ut ecclesiae Romanae legati quantumcunq; plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum praetextu ecclesiarum legationis sibi vindicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari: quia & sicut honoris praerogativa latantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papa non expirat eius officium. h. d. Ioan. Andr.

Clemens quartus, S. tit. sanctae Ceciliae Presbyters Cardinalis Apostolicae sedis legatus.

Legatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant & dissipent, edificent atq; plantent: provinciarum sibi commissarum, ad instar pro consulum exterorumque praesidium, quibus certe sunt decretae provinciae moderanda, ordinarios reputantes. Praesenti declaramus edito, commissum tibi à praedecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum d' expirasse.

CAP. III.

Finita legatione, expirant reservationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur, quod pendente una sua reservatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius, legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eisdem, aliam facere non potest: & quod sit contra praedicta, irritum decernit. Ioan. Andr.

a al. Forzaverit. b al. ita: decernit. c In manuscriptis ita: qui scilicet, &c. d Intelligit scilicet non integra: re verò integra, an per mortem Papa expirat legatio, distinguit hic Petr. de Anchar. Font.

Bonifacius VIII.

Praesenti declaramus edito, reservationes à quorumcunq; beneficio ab Apostolicae sedis legato suae legationis auctoritate factas, & decretae interpositae super ipsis: necnon denunciations, inhibitiones, processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorumdem beneficiorum iam vacantium minime sit processum) eo ipso, quod illius finitur legatio, vicibus penitus vacuari: nec executores eosdem posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. Ceteram reservationes huiusmodi (per quas interdum praesenti, & ecclesiae nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia, reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat alicuiquam in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod beneficium ad collationem pertinetes cujuscunque, aliud quod ad illius collationem pertinet (quandocumque reservatio pendet alterius) sibi quoquo modo referat. Quicquid autem contra praemissa contigerit attentari, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. IV.

Cathedrales, vel regulares, vel collegiatae ecclesiae legatos, vel conferre non possunt. Item in dignitatibus cathedralium, vel regularium, quae sunt majores post Episcopos, si ipsam potestatem ad collationem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.

Idem.

Deliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicae sedis legatus, quantumcunq; legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas, qui praeficiuntur eisdem, majores in eorum capitulis post Episcopos existentes, habent per viam electionis assummi, suae ordinationi, collationi, provisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocunque referret: ne de ipsius ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquid quod minus sit, ad quod pertinerit eligere, aut postulare, libere valeant, cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponant. Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipso irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere quod recipi potest nemini beneficii, & postea illud conferat: & contra factum, irritandum decernit irritum. h. d. Ioan. Andr.

Prohibemus insuper, ne legatus ipse in parte cuius in specie cuiusque concedat, ut ab illis, qui beneficia intra legationem ejusdem habentes, ea in illius mansibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranensem, & concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere auctoritatis roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad praeterita, & adhuc pendencia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficii vacatur, hoc dicit. Zen.

a Vid. Const. Trident. sess. 24. de reform. cap. 26. ubi reservationes qualibet ad vacatura beneficia tolluntur. b Filius si legatus contrahit canonice, & praesentem vacaturam reservationem, dato executorum. Nam talis vacatura reservationem praesentem, de Aneba. Font. c Hoc est concilium Lateranense, sub Alexander. III. cap. 8.

Idem.

Collatio beneficii per legatum à sede Apostolica tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit à habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

DE OFFICIO ORDINARI.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diocesi. suffraganeorum suorum, etiam pro futuro casu per appellationem devolutis ad ipsam: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, proutquam fuerit appellatum. Innocentius III. In concilio Lugdunensi.

Romana ecclesia: & infra. Prohibemus quoque, ne Rhemensis Archiepiscopus dioces. suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat: quia, cum metropolitano, ne suorum suffraganeorum ingrediantur dioceses, ut in eis auctoritate propria judicent, disponant, aliquid aliud agant canonica prohibeant instituta, nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum suorum diocesi delegare: Similiter licet eis tales officiales instituire in eisdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones faciant, seu compellant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere noncunt: propter quod licet possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in aliis, in quibus nondum exiit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus, & in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Rhemensis ecclesia, circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat specialia. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Rhemensi provincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis prius, quam ad Rhemensis curiam appelletur, fieri penitus inhihemus.

Donec Archiepiscopus de facili potest haberi, officiali eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicare non potest, propter ordinem (melius dixerit officium) Episcopatus reverentiam. h. d. in summa. Ioan. And.

Officiales autem Rhemensis Archiepiscopi (quamdiu in sua provincia vel circa illam exierint) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attendent. Et hoc idem ab officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos, (quibus ob reverentiam Pontificalis officii defectu volumus in hac parte) precipimus observari.

CAP. II.

Canonici, qui à divinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volent, causam suam cessationi expriment in instrumto publico, vel patentibus litteris suo vel alio autentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc pratermissis, vel expressa causa non inventa legitima, quae quid medio tempore perceperint ad ecclesiam, restituant: & quae percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de irrogatis illi, contra quem cessant. Causa legitima inventa, tenetur ille ad interesse canonico, & ad certam quantitatem ecclesiae, superioris taxandam a iuribus. Vltimò reprobatur consuetudo, quam imagines sanctorum, in dicta cessatione spiritus & virtutis supponantur. Et statuitur contrarium facientes graviter puniendos. Ioan. And.

a Alias, sicut. b Vid. ca. fin. de rescript. in antiq. & l. non quemadmodum ff. de iudic. Fin.

Gregorius X. In generali concilio Lugdunensi.

Si a canonici à divinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliis vindicant: antequam ad cessationem huiusmodi quocummodo procedant, in instrumto publico, vel patentibus litteris sigillorum b suorum, aut alterius autentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam expriment: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, exhibeant. Scituri, quòd si hoc pratermissis cessaverint, vel causa, quam expresserint non fuerit inventa canonica: omnia de quibuscunque proventibus illius ecclesiae, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa verò, quae pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiae cedent, ac nihilominus ei contra quem cessaverint, de damnis & iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonico, & ecclesiae, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultus augmentum convertendam, superioris arbitrio condemnentur. Ceterum detestabilem abusum horrendae indevotionis illorum, qui crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorumq; sanctorum imagines seu statuas irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & urticis spinisq; supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cetero districtius prohibemus: statuentes ut in eos, qui contra fecerint, ultix procedat dura sententia: quae delinquentes sic puniat graviter, quòd alios à similibus delinquentione compescat.

CAP. III.

Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compelluntur ostendere, intra tempus competens superiori arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prout ne in praedictis beneficiis, cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possint illud cum alio retinere, vel si prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

Idem.

Ordinarii e locorum subditos suos plures dignitates, vel ecclesias, quibus animarum cura immittunt, obtinentes: seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa: districtè compellant dispensationes auctoritate, quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenete se afferunt, infra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd si forte iusto impedimento cessante, nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: ecclesiae beneficia, personatus seu dignitates, quae sine dispensatione aliqua eo ipso illicitè detineri constabit, per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur.

Ceterum si dispensatio exhibitæ, sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quae canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eis-

a De materia huius c. vide citatos in cap. quatuor. infr. eo. tit. & libr. b Vid. l. ad testum. ff. de test. & l. fin. ff. de alt. scr. ac c. significanti. infr. de app. Fin. c Hoc decretum expressè innovat & confirmat sacrosancti Concilii Tridentini. sess. 7. de reform. cap. 3. d alii. ita: provideat tamen ordinarius taliter, ut animarum cura.

dem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitio sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum: cuius est affirmare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis in super personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud a beneficium similem curam habentibus animarum, & alieni plura similia obtinentis non ante conferre presument, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat pereandem, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea, quae sic obtinet, libere ac sponte resignet.

Aliiter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

CAP. IV.

Tracipit Papa, ne prelati subditis interdiciant, ne statum scolasticum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis penis astringant: decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel penas non ligare: & presumptores precipit pena condigna a superioribus asilem puniri. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Quia plerique prelati non sine multa temeritate quaedam suis subditis aliquando interdiciunt, ne ipsorum superioribus aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum ecclesiis, monasteriis, sive locis à se de deputatis eadem, vel aliis quibuscumque personis, per quas ad notitiam prædictorum valeat pervenire, statum ecclesiarum, monasteriorum seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si seculi egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis, promissionibus & a obligationibus, aliisque penis nihilominus astringentes. Nos huius malitiam (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio seu reformatio, cum faciende fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes, prædicta & eorum quodlibet attentari de cætero districtius inhibemus.

Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præfatem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quonquam sententias, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel penis huiusmodi obligari quomodolibet vel astringi. Presumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animadversione condigna precipimus castigari.

CAP. V.

Iurisdictio Archiepiscopo attributa in una diocesi, sibi in aliis non prædest. h. d. Len.

Idem.

Ut litigantes releventur à laboribus & expensis: Statuimus ne Archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliis iure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quam in sua propria civitate vel diocesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causa ipsa consistere dignoscuntur, audiat, vel etiam audiendas

a Al. aliquod. b Dicitur, animarum, deest in manuscriptis aliquot. c In antiquis codicibus ita: non sine multa temeritate, & cætera. d In antiq. exemplarib. ita: & obligationibus aliis atq. penis nihilominus, &c. e Videtur vixisse sanctus in Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 20.

committat. Nisi sibi aliud de consuetudine compertum in hac parte.

CAP. VI.

Si Episcopus cum potest suam diocesim visitat per alium, debet illi in necessariis providere: visitati autem in visitatione providebunt ipsi vicario visitanti, & non Episcopo. h. d. Len. nec Andreas.

Idem.

Si a Episcopus suam diocesim (ubi ei iure permittitur) faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in aliis necessariis providere, ita tamen, qui visitatur, ministrare tenetur expensas victualium visitanti. Camsicundum Apostolum non sit magnum, si ab eo mutentur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen Episcopus cum personaliter non visitat, nisi prius ab eis, qui per illum quem deputat, fuerint iudicialiter exigere poterit aut debet.

CAP. VII.

In quolibet loco diocesis non exempto, per se & per alium ipsi Episcopus pro tribunali sedere, & libere ecequi, quæ ad ipsius officium. Ioan. And.

Idem.

Ubi e Episcopus in sua tota diocesi jurisdictionem ordinariam noscitur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere: cuius ad ecclesiasticum forum spectantes audire: pectans ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint) capere, ac cæceteri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium, libere exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui a divinis cessare possunt, cum cessare voluerint, cessant ab omni officio, sicut si immunitate electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirunt prius eum, contra quem cessant, ut irrogatam ipsam emendat: quod si fecerit, non cessant: alioquin cessare poterunt, ita quod de cessatione intra mensem, utraq. parte & cessant, & contra quem cessatione inter arripit eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratorem, significet in scriptis: nisi interim interveniat concordia inter ipsos. Et contrarius dicitur, quam cito poterunt se coram papa presentibus utraq. parte presentibus, vel altera contumaciter absint, Papa signat negotium, & culpabiles puniat: & si parti cessant prædictum servet, cessatio non servetur. Ioan. And.

Idem.

Quamvis super cessationibus à divinis, quæ in regularibus, conventibus, sive collegiis secularium regularium ecclesiarum multoties sine causa manifeste attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio tertio, & Gregorio decimo prædictis, & nostris manaverint instituta. Quia tamen post illa est plerumque compertum, cessationes talium regularium esse factas: nos ad tam perniciosum evanescendum ab usum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratre nostro nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à secularibus, vel regulari capitulo, collegio seu conventu ecclesie cuiuscunque, & cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio evocandi) & deliberatione habita diligenti, ac Episcopi, above quocunque clerico sive laico (cuiuscunque dignitatis, preeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cuius injuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem, de cessando habitam requisitio, quod irrogatum in-

a De materia visitationis præsit ad hunc locum scripta, vide Conc. Tolot. IV. cap. 35. & novissimum Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3. b al. visitat. c Vid. limitationem ad hoc. prædictam per Decretum in c. cum te. de offic. deleg. d. h. d. c. d. in Concil. generali Later. c. 7.

tiam, vel offensam emendet, aliquatenus attendatur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos iteriter, quod minus habeant competentem. Si autem praemissis servatis, capitulum, collegium, vel conventus alicujus ecclesiae ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc intra unius mensis spacium pars utraque, videlicet ii qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à divinis cessatur (nisi superveniente concordia inter eos, cessatio illa cesset) iter arripiant a per se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis dietis, quam cito commode poterint, se Apostolico conspectui representent: ut partibus praesentibus, aut una praesente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem, pars quae culpabilis inventa fuerit in praemissis, praeter alias poenas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, poena docente cognoscat quantum exceperit, quae cessationi factae rationabiliter causam dedit: vel quae sine rationabili & manifeste causa cessavit. Parre insuper à divinis cessante, supra scripta b tam in cessando, quam in veniendo sive mittendo ad sedem Apostolicam non servante, non servetur cessatio: sed ea non obstant (ut prius) in ipsa ecclesia celebretur.

CAP. IX.

Trima poenae constitutionem de bonis dignitatum vel ecclesiarum vacantium, non occupandi per eos, ad quo collatio, vel visitatio pertinet: nisi de speciali jure id ei competat, & contrafacientibus poenam imponit. Secundo offendit, de quibus bonis intelligatur, cum de speciali jure id alicui competat. Tertio dicitur, quia saepe, supra, eod. libro, de elect. dicit non esse correptam. Ioan. And.

Idem.

Praesenti prohibemus edicto, ne Episcopi, vel eorum superiores aut Abbates, seu quivis alii regulares vel seculares prelati, aut ecclesiasticae quaeunque persona, vacantibus dignitatibus, personaribus, prioratibus, vel ecclesiis quibuscumque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, praesentationem, vel custodiam pertinentibus, eorundem bona (mortuorum eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, qua in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter refervari, occupare, aut in usus suos convertere quoquo modo praesumant: Nisi de speciali privilegio, vel consuetudine jam praescripta legitime, seu alia causa rationabili, hoc eidem competere dignoscatur.

Alioquin Episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiae, ceteri vero ab officio & beneficio tamdiu copio noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de praedictis. Porro ubi ex privilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis praedictorum asserit bona competere supra dicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quae solutis debitis, si qua sint, & iis, quae fuerint necessaria pro servitoribus & ministris ac incumbendis oneribus usque ad novos redditus supportandis, congrue servatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus, contra capitula, collegia, conventus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiarum ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem praesentem (quam in dignitatibus, personaribus, prioratibus, & ecclesiis aliis locum habere censuimus) nolumus in aliquo derogari.

a al. Arripiat. b al. supradicta.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absolvet, quos absolvere possit Episcopus si videret, nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Episcopali sede vacante, potest capitulum, seu is ad quem Episcopalis iurisdicatio tunc temporis noceatur pertinere, iis, quibus posset Episcopus si viveret, ab excommunicationis sententia, sive juris, sive hominis fuerit, abolutionis beneficium impartiri. Nisi fuerit à sed. Apost. specialiter interdicta potestas.

DE PACTIS.

TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si praesententur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiae alicujus, servare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum privilegio renuncia-verint. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Pactum a cum rectore parochialis ecclesiae factura à vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiae parochianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis. Quoniam sepultura libera sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint sepeliri.

Cum per dictum pactum indulto hujusmodi derogetur.

CAP. II.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptus, quod dote contenta nullum habeat ad bona paterna regressum, si juraverit ad ipsa filia, omnino servare tenebitur. Ioan. And.

Idem.

Quamvis b pactum patri factum à filia dum nuptus tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex civilis: si tamen juramento non vi, nec dolo praestito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet. Cum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta inita per fratres praedicatorum vel minores vel alias mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus juribus, si facta sunt per priores vel guardianos de conventuum ipsorum licentiam consensu, licet auctoritas sed. Apostolica non intervenierit, vel licentia prioris vel ministri generalis, aut magistri vel provincialis ministri, vel capituli provincialis servanda sunt: dummodo alia sint licita & honesta. b. d. Ioan. And.

Idem.

Quia ex eo, quod fratres praedicatorum, & minores, & alii mendicantes, compositiones & pacta cum prelati, capitulis, rectoribus & personis ecclesiarum, civitatum, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existunt, super juribus parochialibus, vel aliis quibuscumque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita sive facta servare recusant: & ea eo preterito infringere moliantur, quia magistri aut ministri, vel prioris generalium seu provin-

a Vid. Antonium de Butris, cap. statutus, de translat. prelar. & Felinum in c. cum sit generalis de foro compet. b Vid. Matr. de Assuetu decif. 22. Purpuratum consil. 100. Hippolytum Marfilium singulari 473. incip. nonnulla de presentia. Alexan. consil. 29. lib. 4. & consil. 42. lib. 1. & Jason. consil. 23. vel. 4.

cialium eorumdem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel provincialia capitula extiterunt: multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala a & ipsorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in suis observare actionibus b & ab his abstinere propensius, per quae possit alius exempli pernicies generari) fama detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternae sollicitudinis studio intendentes, praesenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum praelatis, capitulis, & c. rectoribus, & personis praedictis ab ipsorum fratrum conventualibus, prioribus, seu guardianis facta vel approbata, de suorum conventuum consilio & assensu (dum tamen, alias sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta perpetuo inviolabiliter observari: non obstante, quod magistris vel ministri d aut prioris generalium seu provincialium praedictorum non intervenerint in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel provincialibus capitulis extiterint approbata: seu quod sedes Apostolica in iis, quae per praedictos fratres minores facta fuerint, auctoritatem suam non praesertit vel assensum.

DE PROCURATORIBVS.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

Bonifacius octavus.

Non indifferetè iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo. Cum regulariter qui non prohibetur expressè ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari.

Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non nisi datus fuerit in rem suam, vel à Domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo, possit (cum Dominus sit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non potest nisi in rem suam sit datus: vel à Domino substituendi alium (etiam certa non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem liberè & etiam quandoque, h. d.

Procurator verò datus ad negotia, potest liberè quandoque alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem contestatam etiam sine causa revocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: Dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maxime si de collusionem timeat.

Idem.

Quamvis e procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa liberè à Domino revocari, postea tamen ipso nolente nequibit: nisi cum cum Domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel aegritudine aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa sublit, propter quam sit merito revocandus. Verum, quanquam (nisi ut praemittitur) revocari non possit, Dominus tamen suae causae unà cum eodem procu-

^a Vid. B. Thom. 2. 2. quest. 43. per totam questionem. ^b In antiquis codicibus constanter legitur, actibus. ^c Dicitur, & deest in manuscriptis. ^d Hic text. habet locum in pacto factu cum laico. ^e Pro hoc. c. vnde que tradit laico consil. 131. incip. revocatur in dubio. volu. 4. & Felinus in ca. ex parte Decani. extra de rescript.

ratore (maximè si de collusionem timeat) minime prohibetur adesse.

CAP. III.

Procurator habens mandatum substituendum, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit usus, revocare non potest: nisi & potestatem habuit revocandi. Si autem non procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alia remanet procurator. Ioan. Andr.

Idem.

Is, qui à procuratore super hoc à Domino potestatem habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum, etiam si eo usus non fuerit, (licet in delegato sedes Apostolica vires suas alteri committente aliud censetur) ulterius revocari ab illo. Nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Verum si cum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituerit eandem, in aliis nequaquam prohibetur procuratoris officium exercere.

CAP. IV.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate, h. d. c. Zen.

Idem.

Qui ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiam si mandatum exigenti speciale) constituitur procurator, ex vi generalitatis huiusmodi, ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigatur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificum & fuerint, adjecta clausula generali, tunc ad non expressum etiam admittitur. Procurator quoque absque speciali mandato juramentum deferre, transigere, vel parati non potest: nisi ei honorum vel causae administratio liberè e sit concessa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit. Idem.

Qui generaliter constituitur ad negotia procurator, gerere ac experiri potest d, exceptis his casibus qui mandatum exigunt speciale.

Potest filius familiaris esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.

Nedum verò ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filius familiaris absque patris assensu fieri procurator.

Major annis xxv. ad iudicia, major xxvii. ad negotia potest procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis post xvii. annum procurator ad negotia licite deputetur: ad iudicia tamen ante xvii. annorum fuerit, deputari nequibit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet. Si verò in solidum, qui primo constitutus litem, admittitur altero totaliter excluso: nisi adjectum fuerit, quod non sit melior conditio occupantis: quo casu alter non prosequatur, nec alium substituente, reliquus admittatur. h. d.

Idem.

Siduo e procuratores simul (non adjecto in solidum) deputentur, unus sine altero non debet admitti. Secus si sint in solidum constituti: sed rari illi ut

^a De materia revocationis procuratorum vide Cyrum & alios in l. mandato. G. mandati. & Joannem Ananiam consil. 21. incip. utrum presentato. & Paulum de Castro consil. 361. incip. non est alius vir. ^b Vid. l. legata maritaliter. de lega. 1. & Dec. in l. 1. de reg. iuri. Font. ^c Aliis, in: libera. ^d Vid. l. 1. §. mandatum. ff. si quid in frau. patr. de Ancl. Font. ^e Ad h. inc. textum vnde que dicit Felinus in c. 2. ext. de testi. adde Sacram. consil. 11. incip. circa presentem lib. 1.

melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se introumittere nequibit ulterius, cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis. tunc enim si eum, qui occupavit, infirmari, mori, absentari, vel aliâ impediri contingat, aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debet eidem.

Procurator datus in solidum, qui occupaverat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito, h. d. Dominicus.

Ceterum ubi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum, is, qui occupavit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsitan illud contingeret a impediri

In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datus iudex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit: nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso, h. d. Dominicus.

Santè in electionum, postulationum, provisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis (cum talia clericorum expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter observari, ut si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati, iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solum modo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constitutus in eadem perseveraverit voluntate.

Idem.

Licet & is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstantè, quamdiu constitutus in eadem persistit voluntate, ipsum acceptare poterit e, quandoquunque placebit.

CAP. VIII.

Dominus datus procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur revocare: secus si simpliciter: nisi expresse protestetur, quod ipsum revocare non intendit: vel aliâ hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Ioan. And.

Idem.

Si quem sub ea forma, quoties te abesse contigerit: constitueris procuratorem ad causam, non idèo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris revocare, quinimò procurator idem procuratoris assumet officium, quandoquunque te contigerit absentare. Secus si simpliciter te fuerit constitutus: tunc enim sine ante litem contestatam sive post ad causam ipsam venias, non ut ipsi procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare censuris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procuratoris (hoc non obstantè) manere, vel nisi quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis d, ut si forsitan aliquis imminet articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absente, seu quicquid aliud acciderit, propter quod ipsi causæ tuæ sit præsentia opportuna.

a Alius, contigerit. b ad hunc text. vid. que dicit Alex. consil. d. incip. revocatur in dubium. l. s. c Vid. l. consensu. ff. de ad. & oblig. Font. d Una presumpcio tollit aliam. de presum. l. utra. de ineq. resus. l. d. v. Font.

CAP. IX.

Tria dicit. Primo, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum. Secundo, quod talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat. Tertio, quod si talis procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

Idem.

Procurator a non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis aliis is, qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo b posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Santè si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, revocationem huiusmodi: penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequibit.

DE IIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolute, vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. And.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdun.

Absolutionis beneficium, ab excommunicationis sententia, vel quacumque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metu extorta, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos, qui absolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorsissent, excommunicationis sententia decernimus subjacere.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRUM.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationalis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

Gregorius IX.

Ecclésiâ, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit, non est ad beneficium huiusmodi admittenda. c Nisi prævaricationis, vel fraudis manifesta probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationalis causa subit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

Ecclesiâ contra confessionem, qua lesa fuit, admittitur intra quadriennium, per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per usum iuri communis. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

a Vid. Ancharanum consil. 228. incip. A. duas filias habebat. & duobus consil. seq. Antonium Butrium consil. 64. incip. A. duas filias habuit. & consil. seq. & Alex. consil. 145. incip. in causa & lite. & consil. 149. incip. viso processu. lib. 5. b Et idèo non deciditur iuramento per iudicem delato. Bald. in Ladmonenti. Font. c Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis, quibus ista restitutio competit. Phil. Font.

Sl aduersus confessionem in iudicio à se factam, lra ec-
 clesia beneficium restitutionis in integrum, intra
 quadriennium ab ipsius confessionis tempore computan-
 dum, petere negligenter omittat: non est (nisi aliquid
 rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum) ad
 hoc petendum ulterius admittenda. Vbi verò per viam
 communem revocationis erroris, quem in facto preten-
 dit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuvare:
 hoc quancumque poterit, donec negotium sit fini-
 tum.

DE ARBITRIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

*Si ex tribus arbitris duo concordent in summa, tenet illorum sen-
 tentia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.*

Bonifacius VIII.

Sex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in
 quinque condemnent, debet sententia preualere
 duorum. Licet cum unus in XV. alius in X. tertius
 verò in quinque pronunciant: illius, qui dixit de summa
 minori (cum in illa omnes concordet existant) sententia
 efficax censeatur.

CAP. II.

*Si ex tribus arbitris unus nolit examinando vel definiendo
 interesse, duo procedere poterunt, ac si ille presens esset. Cum
 iudices autem antiqua iura seruentur. Joan. Andr.*

Idem.

VT quaestionibus (quæ plerumque propter arbitrorum
 voluntariam seu malitiosam absentiam remanent in-
 decisa) finis celerius imponatur: Statuimus, ut si ex tri-
 bus arbitris à patribus electis, eorum aliquis ab alio le-
 gitime requisitus ad examinandum vel definiendum cum
 eis negotium, super quo in ipsos existit commotio
 sum, non curaverit (cessante impedimento legitimo)
 convenire: duo presentes, penes quos (licet sit certum de
 alio innexa videatur) totalem eo casu remanere de-
 cernimus potestatem, possint (malitiosa seu voluntaria
 illius absentia non obstant) dictum examinare negoti-
 um, & liberè definire, sicut possent illo presente, nec
 volente, cum eis in unam sententiam concordare: ut
 sic ipsius absentia presentia repleta divina cum respectu
 faciat pro presente. Circa iudices verò antiqua iura
 saltem immutari.

a Vid. Bart. in litem si unus. 4. item si plures. ff. ad lit.

FINIS LIBRI PRIMII.

SEXTI DECRETALIVM
LIBER SECUNDUS

DE IUDICIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM I.

*Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compelli
 partem, ut personaliter coram eo compareat: nisi ex rationabili
 causa. Joan. Andr.*

Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunensi.

IVRIS esse ambiguum non videtur, iudicem
 delegatum, (qui à sede Apostolica manda-
 tum ad hoc non receperit speciale,) iubere
 non posse alterutram partium coram se
 personaliter in iudicio comparere. Nisi
 causa fuerit criminalis ^a, vel nisi pro veritate dicenda,
 vel pro iuramento calumpniæ faciendo, vel alijs juris
 necessitas partes coram eo exegerit personaliter præ-
 sentari.

CAP. II.

*Mulieres personaliter ad iudicium (quacumque causa in iure non
 expressa) in iura trahenda non sunt: sed si necessarium sit ipsarum
 testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ab-
 steterum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus
 est. Mulieres religiose, etiam volentes, extra monasterium suum
 ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod
 contra predicta sit, est irritum. Joan. Andr.*

Bonifacius VIII.

Mulieres ^b (quas vagari non convenit, nec viro-
 rum corporibus immisceri) auctoritate literarum se-

^a Vid. Bart. in l. pen. s. ad crimen. ff. de pub. iudic. Fon. ^b Vid.
 de iur. de proc. l. ser. vsu. C. de iud. & l. ser. ff. de reg. iur.

dis Apostolicæ, vel legatorum ipsius, aut alio quocumque
 ad iudicium personaliter evocari, vel trahi iuris causa
 ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non
 exprimitur) prohibemus. Sed cum necessarium fuerit
 testimonium earundem, iudex (in expensis pariter produ-
 centis easdem) tabellionem aut aliam personam idoneam
 ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrat, quo
 iure prohibente, receptio testium alteri committi non pos-
 sit: iudex ^a tunc propter hoc personaliter ad illas acce-
 dat, aut (si talis sit personæ iudicantis conditio, quod id
 per ipsum non debeat fieri, vel non possit) mittat ad eas
 proviso quòd casus huiusmodi (videlicet ut iudex vadens
 personaliter) non fingatur: nec fraus interveniat in hac
 parte. Alioquin scilicet huiusmodi sit fraudator, ipso facto
 sententiam excommunicationis incurat.

Ceterum femine religiose, presertim que debent
 sub clausura morari ^b, extra suum monasterium vel
 clausuram non veniunt ad iudicium, vel trahuntur ex
 quavis causa personaliter: etiam si ad hoc voluntas acco-
 det earundem. Decernimus quoque, ut ipso iure sit irritum
 & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

^a Al. si præfatus iudex propter hoc, &c. ^b causa religio-
 sa. hoc licet. V. l. ff. de in ius voc. l. ser. vsu ad iud. ff. de arb. & cap. de
 CAP.

CAP. III.

Major XIV. annis, per se & per procuratorem, potest agere & defendere causam spirituales: minor XIV. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarii ecclesiastici iudici: & etiam delegati ad causas illas. Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spirituales. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI annum quartumdecimum tuæ peregrini ætatis, in beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si major XXV. annis existeres, ad agendum, & defendendum, per te, vel per procuratorem a, quem ad hoc constituendum decreveris, admitti debebis. Si verò intra XIV. annum existas, per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum Episcopum, vel per officialem eiusdem, tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas: aut tu ipse (si major infante fueris) cum auctoritate alterius eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem præstare, ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In huiusmodi quoque litibus sine causis, quanquam in potestate patris existas b, nec aliàs abque ipsius assensu, in iudicio regulariter esse possis (cum de iis se intromittere non habeat) nequaquam requiri debet assensus.

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.

CAP. I.

Archiepiscopus omni appellacioni articulo, vel per viam querelæ, de causis subditorum suffraganeis, etiam ipsi consentientibus, non cognoscit. h. d. usq. ad s. Neg.

Innocentius IV. c.

ROMANA ecclesia: & infra. Nec appellacionis articulo prætermisso, nec aliàs etiam, (cum minime appellatum exiterit) Remen. Archiepiscopus vel ejus officialis d, de causis clericorum tanquam iudicis (licet in ipsos iidem clerici de facto consentiant) absque diocesanorum suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos suffraganeis non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos devolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. h. d. Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere, vel sententias & præcepta exequi, aut in causis per appellacionem devolutis ad eos, testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineat) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorum (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis advocatorum & procuratorum causarum fori Archiepiscopi, iudex competentem est. h. d.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, aut Archidiaconos, Archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salariis advocatorum & procuratorum in causis (quæ in Remen. ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere.

Archiepiscopi non compellunt inuitos contrahentes aliarum diocesium, in sua propria coram se respondere: nisi ibi inveniatur. Sed si citati volunt comparere, vel malitiosè se occultant, no ci-

a Nota, ubi magis minor legitime potest interesse iudicis, ibi potest constituere procuratorem. Vid. l. i. C. de moment. possess. Font. b Vid. c. indecorum. de stat. & qual. c In quodam manifest. tribuitur Imp. III. d aliis, officiali.

tenitur, in bonis ipsorum sua diocesi potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. h. d.

Contrahentes verò aliarum diocesium, super contractibus initis in Remensi diocesi ab eisdem (nisi inveniatur ibidem) trahere coram se non debent inuitos: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt, si eorum auctoritate citati a comparere contempnant, possunt missionem facere contra eos: vel (si forte malitiosè seipsum occultent, ne citatio perveniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diocesi obtineri nascuntur: sed tunc loci diocesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem.

Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diocesium suffraganeis, ut coram eis fiant contractus, vel jam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis, nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si noluerint litigare coram ipso. h. d. ad finem. secundum Dominicum.

Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum dioceses pro inendis vel recognoscendis contractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi iuristare. Neque potest Archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales & subditos (pro eo quod vocati ab ipso, nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

CAP. II.

Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) solvenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellitur. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SECULARES & iudices, qui (licet ipsis nulla competat jurisdictionis in hac parte) personas ecclesiasticas ad solvendum debita (super quibus coram eis contra ipsas eorum exhibentur literæ, vel probationes alie inducuntur) damnabili præsumptione compellunt d, à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos.

CAP. III.

Ratione iuramenti laicus (ut illud servet) coram iudice ecclesiastico convenitur.

Idem.

CUM C. laicus (pro quo solvisti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fidijussorio nomine obligaveras) te servare recuset indemnem, contra iuramentum à se præstitum temerè veniendo: Ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cujus forum ratione iuramenti causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de jure poteris convenire. Ut ipsum monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam e, quod te super prædictis (ut teneatur) servet indemnem, prævia ratione compellat.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TITVLVS III.

CAP. I.

Peremptoria liti contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.

Innoc. III. in concilio Lugdun.

EXCEPTIONIS peremptoria, seu defensionis cuiuslibet, principalis cognitionem negotii contin-

a Vid. l. sed interpellatus. s. i. ff. de arbit. b al. suorum. c Vid. quæ late tradit Alex. consil. s. h. r. d. dicit Petr. de Anch. quod isti laici facti huiusmodi probationibus sine sententia compellunt clericos per sua statuta. unde nos. quod si sententia non ardeat non subditum, ita etiam statuta. c. sio. sup. dist. s. consil. eo. l. Font. e Non ergo potest capere personam aut res. canon. De l. et de Ansh. Phil. Font.

gentis, ante litem contestatam objectus, nisi de re judicata, transacta, seu finita excipiat litigator, litem contestationem non impediatur, nec regardet: licet dicat objector quod rescriptum non fuisset obtentum, si, quae sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

CAP. II.

Per exceptionem peremptoriam, non fit litem contestatio. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Spoliatio ab auctore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur, nequaquam per hoc litem contestatio intelligitur esse facta. Imò ea non obstante (nisi sit de illis exceptionibus, quae litem contestationem impediunt) fieri oportebit eadem.

DE IURAMENTO CALUMNIAE.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Non est de substantia, quod statim post litem contestatam iuratur de calumnia. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Si de calumnia, seu de veritate dicenda, in primo litem exordio non iuretur (ut debet) poterit postmodum in qualibet parte litem iurari: cum huiusmodi iuramenta praestari ab initio, de substantia ordinis iudicarii non existat.

Non annullatur processus, licet facti omittatur calumnia iuramentum. h. d.

Propter omissionem quoque tacite in tota causa calumniae iuramentum, iudicialis processus, alias factus legitime, non est nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quod in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. Andr.

Quamvis a in causis spiritualibus (in quibus debet de veritate dicenda iurari) canones non indicant alicui calumniae iuramentum: nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipsis) utile reputamus, quod simul (sicut plerique observant) tam de veritate dicenda, quam de calumnia (ut via pracludatur calumniis) iurari debeat in eisdem.

CAP. II.

In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

Idem.

In appellationis causa (quanquam in principali iuratum fuerit) praestare debemus calumniae iuramentum. Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus observari.

Procurator deputatus post iuramentum calumniae, iurabit de calumnia. h. d.

Procuratores quoque (qui post iuramentum calumniae deputantur) teneri volumus (ut calumnia vitetur ab ipsis) ad subeundum huiusmodi iuramentum: etiam si a suis dominis, quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi.

Iudex quoties sibi videtur, exegit iuramentum malitiae: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Ioan. Andr.

In omnibus autem causis, nedum antè, sed etiam postquam litem fuerit contestata; si de veritate, si de calumnia sit iuratum in ipsis, potest iudex a partibus exigere iuramentum malitiae, quoties viderit expedire.

a Cetera istum nota, quod iuramentum de calumnia differt a iuramento de veritate. l. 1. §. quod observari. 6. eod. Nam iuramentum de calumnia est de credulitate: unde si aliud sit, non est perjurium, quoniam admodum dicitur de iuramento partem respondentem articulo per non credit, neg. respondenti confitetur sed solum relevat ad iuramentum ab onere probandi. Pet. de Anc. Font.

CAP. III.

Procurator habens speciale mandatum iuratur de calumnia. Ioan. Andr.

Idem.

Nihil a tibi iudex iniuriam fecisse censetur, qui procuratorem tui adversarii constitutum, ad causam habentem super hoc speciale mandatum, admittit praestandum in ea calumniae iuramentum.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

TITVLVS V.

CAP. I.

In civilibus non admittitur spoliatio exceptio, facta a alio quam ab auctore. In criminalibus admittitur facta a non tam modo sit de tota substantia vel maiori parte. Exceptio probanda debet intra quindecim dies: aliter fit condemnatio expensarum. Ioan. Andr.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun.

Requens b & assidua nos quæria circumfertur, quod spoliatio exceptio nonnunquam in iudiciis calumniosè proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat: dum enim exceptioni insistant, appellationes interponi contingit, & sic iuramentum de perjurio; perimitur causæ cognitio principalis: & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietum aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniae materiam amputare: Statuimus, ut in civilibus negotiis, spoliatio objecta (quæ ab alio, quam ab auctore facta proponitur) iudex in principali procedat, non postponat. Sed si in civilibus ab auctore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat, a quoquoque intra quindecim dierum spatium (post diem, in quo propositur) quod asserit comprobabit: alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit (iudiciali taxatione præhabita) condemnatur: alias (si iudex æquum visum fuerit) puniendus. Illum autem spoliatum intelligimus in hoc casu (cum criminaliter accusatur) qui non sua substantia, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat: & secundum hoc loqui canones, non credendum est intellectum: quia nec nodi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus privilegium, ut non possit ex sui iam evicti.

Exceptio de spoliatioe facta a tertio, contra verum solum a iudice statuendum debet restitutionem petere, aliter auctoritate non obstante. Ioan. Andr.

Solet a autem inter scholasticos dabitur a spoliato a tertio, de spoliatioe contra suum auctorem exceptio, an ei tempus a iudice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret: ne forte sic velint exire, ut omnem accusationem eludat, quod satis equum & iustum consonum æstimamus. Quod si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cum peccatis non ducat ad finem: non obstante spoliatioe exceptione deinceps poterit accusari.

Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliatioe privatarum rerum, vel e converso. Ioan. Andr.

Ad hoc sancimus, ut rerum privatarum spoliatio agentis super ecclesiasticis, vel e contrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

Ecclesia, qua petit restitutionem decimarum (quæ se dicuntur

a De intellectu vide Matthæum sing. 149. incip. nota, quod dominus, adde Innoc. & Alexan. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de damn. injest. b vide Matthæum de assidua decem. c in conturbat. d in antiq. Codic. no. filii domi. e expensarum.

parociam alterius possidisse non auditur, nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Ad decimas 4, quas canonici & sancti Nicolai se fecerunt intra parociam ecclesie clericis possidisse aliquandiu, & eis per eundem clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quod earum possessionem legitime assecuti fuissent. Quia eas occupasse iniuste verisimiliter presumuntur, cum proveniant ex preiudiciis intra alienam parociam constitutis. Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de iure communi ad eandem ecclesiam pertinere.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Altor contumax condemnatur in expensis: nec citatur ulterius ad suam petitionem reus, nisi caveat de veniendi & comparandi.

Innocentius IV. e

Actor qui ad terminum venire, ad quem citari adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis d, (propter hoc factis legitime) condemnatur. Ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter raverit, quod in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Iudex appellatorem & recedentem citare ulterius non tenetur, si auit in causa procedere: nisi forsitan appellations renunciet. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Eum, qui a tua interlocutoria vel gravamine, quod per te sibi proponit illatum, a tua presentia recedit appellans, (cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te de cetero litigare) citare ad alia, quae postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, (nisi sponte appellations suae renunciet) non tenetur. Nec ideo minus (quod in eius absentia processeris) tuus processus validus reputari debet.

CAP. III.

Iudex appellatorem & recedentem citare ulterius non tenetur, si auit in causa procedere: nisi forsitan appellations renunciet. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Eum, qui a tua interlocutoria vel gravamine, quod per te sibi proponit illatum, a tua presentia recedit appellans, (cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te de cetero litigare) citare ad alia, quae postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, (nisi sponte appellations suae renunciet) non tenetur. Nec ideo minus (quod in eius absentia processeris) tuus processus validus reputari debet.

Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam reus non fit misto in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

Innocentius IV. e

Eum, qui (super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendis) cum aliquo litigat possessore, ob patris adversae contumaciam, causa rei servanda in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosis. Sed licet in hoc casu (contumaciae absentiam divina replente presentia) etiam lite non contestata, diligenter examinato negotio, ipsum sine debito terminare.

a Vid. Matth. de assell. de iur. 246. b vide Bald. gl. 2. e. fin. supr. de procu. Font. c alia: Innoc. IV. in consil. Lugdun. d vid. Bald. in l. sancimus. C. de iud. & e. finem litios. de iur. & contum. Font. e alia: Innoc. IV. in consil. Lugdun. f Amplius istud cap. ad fructus beneficiorum, nec fiet eorum sequestratio nisi in Clem. II. de seq. pos. Phil. Font. g Ubi contra contumaciam non mittitur in possessionem, & si mora est periculosa, proceditur ad definitivam.

VT LITE PENDENTE NIHIL INNO-

RETUR.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electus alter decedat, renunciet, vel a prosecutione causa excludatur, si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

Bonifacius VIII.

Dispensis, quae propter electiones diversas ecclesiae patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, ut si (aliquibus apud sedem Apostolicam, vel alibi litigantibus, super electionibus de se in discordia celebratis) aliquem ipsorum mori, vel suo iuri renunciare, aut a prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi pendente) nullatenus procedatur. Alias attentata contra hoc electio, ipso iure viribus non subsistat.

CAP. II.

Si beneficiatus (contra quem super beneficio litigatur) cedit, vel decedit, si alius lite pendente cum superstitis fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui (quorum inter sit) ad defensionem litis velint admitti, in eo statu, in quo erant causa, admittentur. Ioan. And.

Idem.

Si ij (contra quos super dignitatibus, personatibus, vel aliis ecclesiasticis beneficiis, quae possident a litigatur) lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter novos adversarios (qui malitiose interdum petitoribus furrogantur) litigia in ecclesiarum dispendium prorogari contingat: statuimus, ut dignitates, personatus vel beneficia huiusmodi (donec contra superstitis lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam presentetur. Quod si fecus actum fuerit, eo ipso tenum habeatur. Sane si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum intererit, petierint se admitti, eos in illo statu, in quo ipsam invenerint, decernimus admittendos.

DE CONFESSIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Super facto negativo per partem improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.

Innocentius IV. in consil. Lugdun. non si.

Statuimus, ut positiones negativas (quae probati non possunt nisi per confessionem adversarii) iudices admittere possint, si aequitate suadente viderint expedire.

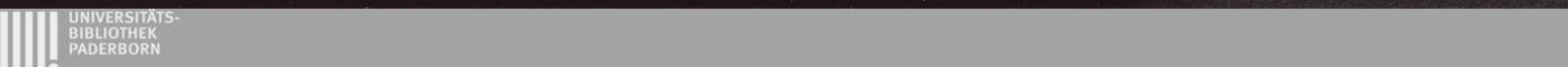
CAP. II.

Se reus iustus positionibus respondere recusat, vel si contumaciter recedit, habeatur pro confessis: secus si prius quam sic iustus esset, contumax fuerat: nam tunc procedatur contra eum tanquam contra contumacem. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Si post praestitum veritatis aut calumniae iuramentum, reus vel procurator ipsius, positionibus ab adversario sibi factis interrogatus, iustusque a judi-

a Reg. Phil. & Pet. de Anch. cap. quod in beneficiatibus est vera possessio, & illa est causa quare in talibus suis possessoria, sicut in profanis: & limitant istum textum Anch. & Dominicus, non procedere in petitore decedente: neg. obstat Clem. 26. si abero. in eod. quia illa intelligitur, quando nulla sit pendet mortuo petitore: item limitatur text. quando tu est inter provisionem a Papa, & cum ad quem spectat providere. Phil. his Font. b vide Paul. de Cast. conf. 167. incip. ad primum. vol. 2. & Cyn. l. 2. 6. sed qua. c. de iur. cal.

ce a respondere, absque rationabili causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absteret, haberi debet (super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus exitit) pro confesso. Verum si antequam respondere sic iustus fuerit, eum contumaciter abstereri contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est alius contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio dictaverit) procedendum.

DE TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Socius in crimine simonia admittitur in testem, si sit facinus criminis tantum, & agatur civiliter: aliam non. Ioan. And.

Gregorius IX. in concilio generali Lugdunensi.

Mediatores (per quos scelus simoniae plerumque committitur) ad testimonium contra sceleris eiusdem auctores (in detectionem criminis) admittuntur, si non agatur criminaliter, sed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint assecuti.

CAP. II.

Tanti modum reuisionis curiae: & dat modum iurandi super positionibus, & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatos reprobandi, & reprobatos iterum reprobandi, h. d. Ioan. And.

Idem.

Praesentium auctoritate mandamus, quatenus in causa, quae inter Abbatem & conventum S. Nicolai Andegavensis ex una parte, & priorem & conventum de Paldigen, Lyconen. diocesis ex altera (super eo quod iidem Abbas & conventus, se ab ipsis Priore & conventu de Paldigen. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos, & super irritanda quadam compositione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eisdem Abbate & priore, nomine suo, & in animas conventuum eorumdem, vel maioris & sanioris partis ipsorum, recepto iuramento de veritate dicenda: injungas dictis Abbati & priori, (ut tam ponendo, quam respondendo) dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas iuraverunt. Praeterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento facias a partibus sufficienter ad invicem responderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine iuramento autem a syndico utriusque partis quid sciat de huiusmodi positionibus vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla transmissis, pars dictorum prioris & conventus duxerit producendos, ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos (quorum nomina in eisdem articulis continentur) usque ad Kal. Novemb. proximo futuri, examines (secundum partis adversa interrogatoria, quae tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis a praedictis Abbate & conventu producti, facta sigillatim specificatione criminum, & aliorum obsectorum tibi, in eisdem articulis contentorum. Si vero dicti Abbas & conventus aliquos testes coram te prodixerint, contra testes b

a Vide sup. c. prox. & ff. de interrog. ab. l. si sine. sup. de dolo. sicut tibi de hoc Ioan. And. *b* Not. quod iudex potest praesumere terminos ad reprobandas personas testium ante publicationem attestatorum. Nam attestaciones publicatae non erant, quia iudex ante causam veniebat remittere. Pet. de Auth. Leni.

ab eisdem priore & conventu producendos iuxta articulos (quos ipsi Abbas & conventus, tibi super reprobatione testimonii productorum prioris & conventus in eadem causa a produxerint) percipere, ac eos usque ad Kalendas Februarii proximo futuri diligenter examinare potest: simul specificatione criminum, & aliorum (quae contra testes eorumdem prioris & conventus obiecta fuerint) observata: prius tamen praestito iuramento a procuratore dictorum Abbatis & conventus, quod ad hoc et malitia non procedant.

CAP. III.

Advocatus vel procurator principalis causa, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (praesentibus faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iustus visus. Dominicus.

Innocentius IV. in generali concilio Lugdunensi.

Romana ecclesia: & infra. in appellationis causa is qui appellantis procurator vel advocatus in primo iudicio fuerat, non recipiatur in testem. Neque iudicium & ipsi appellanti (praesumptione faciente pro eo) deferretur etiam iuramentum: sed tunc cum impediens peritiam & ipsius causa circumstantis, id fuerit factum.

DE IVREIVRANDO

TITVLVS XI.

CAP. I.

Praelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurata statuta, & consuetudines loci vel ecclesiae servare, praesentibus iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia vel contra ecclesiastica libertati: nec ad ea debet iurari sua referri. Ioan. And.

Nicolaus III.

Contingit b in nonnullis ecclesiis de eorum consuetudine observari, quod nec ipsarum praesentibus (cum primo ad ecclesiam ipsas accederent) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis ibidem novis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta & non scripta inviolabiliter observare. Inter laicos etiam in multis civitatibus, castis, & vicis, in iudicialibus, rectoribus vel officialibus assuetudinis moribus irrepit: quod potestates, iudices & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadem (nisi prius servatos se statuta praesentibus eorum clausa e iuraverint) nullatenus observant. Quia vero in statutis, consuetudinibusque locorum interdum aliqua reperuntur illicita (seu impossibilia, vel obviantia ecclesiasticae libertati (ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio praeparatur, cum iuramentum non fuerit, ut esset iniquitas vinculum, institutum) hac generali constitutione salutarium, institutum) hac generali constitutione salutarium, periculis obistere cupientes: praecipimus a quibuslibet que scientibus contineri in praedictis consuetudinibus & statutis, illicita, impossibilia vel libertati ecclesiasticae obviantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non praestari. Et talia iuramenta ea intentione factenda, vel facta, ut etiam illicita vel impossibilia, seu ecclesiasticae libertati obviantia observentur (cum etiam sub tali intentione praestari non possint absque divina maiestatis offensio) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticae obviantibus, non servandis: quin potius pro animarum salute, si sub forma praedicta vel simili aliquos ignorantes praedicta illicita seu

a Dicto, causa, deest in antiq. codic. *b* De reuol. in de Decret. in rub. de cons. l. l. d. *c* an sit asseruata iurata simpliciter, observare statuta, vel consuetudines in statuto, vel prout in statuto, vide Fel. in l. cum accesserit de consuet. *d* impossibilia

impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obviantia jurare contigerit, ad observanda duntaxat licita, possibilia & non obviantia libertati ecclesiasticæ, jurantium referri debet intentio. Declaramus quoque juramenta sub hujusmodi generalitate qualitercunque & sub qualicunque, a verborum forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obviantia, tantum extendi: ipsosque jurantes ad alia per præstationem juramenti hujusmodi non teneri.

CAP. II.

Per ecclesiasticum judicem ordinarium loci, compellitur iudex seculari ecclesiasticæ censuræ, seu canonicæ, quod ad provisionem animarum statum est, servare.

Bonifacius VIII.

Iteet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contravenire, proprio juramento firmantes, servare juramentum hujusmodi non vinec dolo præstitum, de jure canonico teneantur: quia tamen quidam iudices seculares contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitime de hujusmodi juramento. Nos animarum periculis obviare volentes, eosdem iudices ad servandum hoc jus canonicum, per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos.

CAP. III.

Electus post sacramentum, ponens vel respondens contraria dicit (nisi ratiōabiliter excusetur) vult perparus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator, ipso mandante, vel ratum habente, vel non revocante. d. Ioan. And.

Idem.

Cum in positionibus super electionis tuæ negotio (post juramentum in causa præstitum) à te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui adversarii fecisse dignoscis, reperitur contrarietas manifesta: tibi tanquam perjurio (nisi iusta causa & ratiōabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debet.

Idem fiet, si (te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habente, seu non revocante) positiones, aut responsiones hujusmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

DE EXCEPTIONIBVS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Sex sunt dista huius decretali. Primo ponit arengam, & jus antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quod reus, qui contra alioem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprime, & eam intra octo dies probare: alia iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quod si iterum obijciatur, & probetur eodem vel alia excommunicatione, actor repellitur: sed que acta sunt, valent. Quarto, quod ultra duas vices hæc exceptio non opponatur, nisi ex causa. Quinto, quod si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sed sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publicè excommunicatus, reo non opponente, ex suo officio debet agendo repellere. Ioan. And.

Innocentius IV. in concilio Lugdun.

a Al. quacung. b hinc generalis principii confirmatio tribuitur ad illicita, & alia de quibus in text. Alex. consil. 19. volum. 1. & Dec. consil. 172. c vide not. per Rom. sing. 498. in cap. ubi juramentum. & 499. in cap. iusticiæ. per Ioan. And. in cap. cum laicus. de foro competenti. adde Fel. in c. xxi. de iurejur.

Pla a consideratione statuit mater ecclesia, quod maioris excommunicationis exceptio, in quacunque parte iudiciorum opposita, lites differat, & repellat agentes: ut ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, communionis & periculum evitetur, contumacia vitium reprimatur, & excommunicatio (dum à communibus actibus excluduntur) robore sufficit, ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitia quod provisum est ad remedium, tendit ad noxiam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi communis irreptit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spatium (e die in quo proponitur minimè computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat: ream in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si verò postmodum instantia durante iudicii, & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturis. Proviso, quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio, præterquam si excommunicatio nova emerit, vel evidens, & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impedit: sed sententia, quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit: eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publicè, & hoc iudex noverit, & quodcumque (etsi de hoc reus non excipiat) iudex ex officio suo actorem repellere non postponat.

CAP. II.

Exceptio res iudicate per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & e converso. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum quidam seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quoad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure) reculerent excipientes audire, in derogationem jurisdictionis ecclesiasticæ & contemptum Decernimus ut per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coercerentur hujusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem [subiactis de jure debet admitti] à locorum ordinariis compellantur.

Similiter ecclesiastici iudices [si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata] exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt: per superiores suos [nisi fecerint] animadversione debita castigandi.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

In præscriptionibus sufficit bona fides, ubi jus commune,

a De intellectu vide Cotarrus. in cap. quamvis. de pac. lit. 6. in 3. par. relictio. 43. & Lud. Gom. in reg. cancellaria, de annuali possessione. quest. 44. b al. & communio. c sed si ultimus dies esset. r. r. r. an. talu. inter. octo. esset. computandus. docet Fel. in cap. fin. de except. d Not. quod non sequitur, iste est publicè excommunicatus, ergo iudex scit. Vide & notandum. 2. q. 1. Anob. Font. e vide Dec. in 6. parati. de appell.

Bece 3

vel presumptio non est contra prescribentem, alius debet allegari titulus, & probari: nisi sit prescriptio, cujus contrarij non extat memoria. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII.

Epis copum, qui ecclesias, & decimas, quas ab eo repetit, proponit (licet in tua sint constituta: dicecisi) se legitime prescripsisse, allegare oportet (cum jus commune contra ipsum faciat) hujusmodi prescriptionis titulum a, & probare. Nam licet ei qui rem prescribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum presumptio non habeatur, sufficiat bona fides, ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur presumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat prescribendi. Nisi tanti temporis allegatur prescriptio, cujus contrarij memoria non existat.

CAP. II.

Privatus ipso jure, vel per sententiam, boni, qua tenet à Romana, vel abis ecclesie, illa minori spacio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non prescribit. Filii autem hereticorum, qui catholici putabatur, bona paterna contra Romanam & alias ecclesias prescribunt spacio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Joan. And.

Idem.

Si qui b (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ à Romana, vel ab aliis tenent ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso jure privati: statim, ut in apprehendis, vel occupandis, postea quancumque bonis eisdem, nullus [licet leges humane super hoc alia tempora statuere videantur] ipsis ecclesiis temporis lapsus obstat, nisi contra ipsam Rom. ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria prescriptio legitime sit completa. Si post mortem hereticorum [qui dum viverent, catholici putabantur] bona ipsorum à catholicis eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscumque, spacio XL. annorum fuerint bona fide possessa: sancimus eos, super bonis hujusmodi [etiam si ad Romanam pervenire deberent ecclesiam] in hoc casu non esse ulterius molestandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur heretici extitisse.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Judex, qui contra justitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in gravamen partis, per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti lesa in restitutionem litis, & per annum est suspensus & perpetuus, si medio tempore ingerat se divini, nisi Papa eum ipso dispenset. Joan. And.

Innocentius IV. in concil. Lugdunen.

Cum æterni tribunal iudicis illum reum non habeat, quem iniuste iudex condemnat, testante propheta: nec damnabit eum, cum iudicabitur ille: Caveant ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel favor usurper, timor exulet, præmium aut expectatio præmiij justitiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum, qui querelas

a An sufficiat titulus putativus, docent Abb. & Fel. in c. de quarta. & in c. audita. de preser. b De intellectu. Joan. Fab. in suis. de usu & rebus suis.

populi tabernaculum ingressus ad Dominum referretur, ut secundum ejus imperium iudicaret. Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius, aut etiam delegatus, suam suam prodigios, & proprii peccator honger, contra conscientiam, & contra justitiam, in gravamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officij per annum noverit se suspensus, ad estimationem litis parti, quam læserit, nihilominus condemnandus. Sciturus, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, secundum canonicas sanctiones: à qua non nisi per summum Pontificem potest liberari, salvis aliis constitutionibus, quæ iudicibus malis iudicantibus penas ingerunt & infligunt. Dignam est enim, ut qui in tot præsumit offendere, pena multiplici castigetur.

CAP. II.

Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis, h. d. secundum Paulum.

Idem sacro presente concilio, ad memoriam sempiternam.

Ad Apostolicæ dignitatis & infra. Sane cum dicitur guerarum commotio nonnullas professionis Christianæ provincias diutius afflixisset, nos ad fraternitatem præcipuum Principem seculari, hujusmodi dissolutionis & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo inmodatum, speciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alaba. & Hu. b Sabin. Episcopos, ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ XII. Apostolorum Presbyterum Cæsariensem, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos: facientes sibi proponi per ipsos, quod nos & frater nostri (quantum in nobis erat) pacem & per omnia locum habere, nec non cum omnibus hominibus, optabimus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mendo etiam universo. Et quia prælatorum, clericorum, omniumque aliorum quos detinebat captivos, & omnium tam clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, constituto, poterat esse pacis plurimum inductiva: eum ut illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuncios, antequam ad apostolatus vocati essemus officium, promississent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem ac proponi insuper, quod si idem pro nobis parati esset audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus, per quos erat vinculo excommunicationis astrictus: & aliter præterea, quod si ecclesia eum in aliquo contra debitum læserat (quod non credebatur) parati esset ipse, quod in nullo contra justitiam læserat ecclesiam, vel quod nos eum contra justitiam læsissemus, parati essemus vocare Reges, & Principes, tam ecclesiasticos, quam seculares ad aliquem tutum locum, ubi per se, vel per solennes nuncios conveniret: si eum læsisset in aliquo, ac revocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantum eum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de injuriis & offensis ipsi ecclesie, inique per eum irrogatis, satisfactionem ab eo volebat, & omnes amicos suos sibi que adhaerentes, in pace potestate, plenaque securitate gaudere, ut nunquam hæc occa-

a Vid. de me. fide. de. excom. missi. Et quid sit irregularitas. Et unde suspensio arguatur. De. b G. c. vid. spe. in. de. comp. vid. ad. 6. v. & Fel. in. c. cum. sit. de. for. comp. d. in. quod. dam. man. si. de. fidei. hæc. duo. verba. contra. debitorum. e. conveni. rent. f. al. ab. ipso. g. vid. e. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. si. aut. 6. ff. de. arb. & Bar. in. l. si. ff. de. verb. obi. Font.

fine possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate. Idem tamen Pharaonis iniquitatis duritiam, & obturans a more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione desepit: propter quod non valentes absque gravi offensa Christi ejus iniquitates amplius tolerare, cogimur (urgente nos conscientia) iuste animadvertere in eundem. Et ut ad præfens de cæteris ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima (quæ nulla possunt tergiversatione celari) commisit. Dejeravit enim multoties, pacem quondam inter ecclesiam & imperium reformatam temere violando: & in fira. Perpetravit sacrilegium, capi faciens cardinales sanctæ Romanæ ecclesie, ac aliarum ecclesiarum prelatos; & clericos religiosos & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat convocandum: & in fira. De hæresibus quoque non dubiis & levibus, sed difficilibus & evidentiibus argumentis suspectus habetur: & in fira. Præter hæc regnum Sicilia (quod est speciale patrimonium B. Petri b, & idem Princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) jam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem, servitutemq; redegit, quod eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fructu ejectis, illos, qui remanserunt ibidem sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam ecclesiam (cujus sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Possidet etiam merito reprehendi, quod mille quidem fartorum annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi ecclesie Romanæ tenetur) per novem annos, & amplius solvere prætermisit.

Nos itaque super præmissis, & quam pluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Iesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisq; in B. Petri persona sit dictum c. Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis) memoratum Principem, qui se imperio & regni d, omnique honore & dignitate reddidit tam indignum, qui quæ propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet, est abjectus suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando privamus: omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento huiusmodi perpetuo absolventes: auctor. Apostol. sterner in ihibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel Regi, pareat & intendat. Decernendo: quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori vel Regi consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto excommunicationis sententia subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè succedere.

De præfato Sicilia regno providere curabimus, cum eorundem statum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem. Ioan. And.

Idem Præceptori hospitalis S. Ioannis Hierosol. in Hispania: & commendatori, ac fratribus domus de Curvaria, hospitalis ejusdem.

a Alias, obturantis. b Adde cap. mandata. & ibi Dd. de prescrip. & cap. 1. q. 4. dist. & in cap. 1. Romani. de jur. c Martini 16. d Nova quid dignitate: secularis de iure phores simul tenent possunt absq; dispensatione: licet seculus sit in ecclesiasticis, de quo in cap. 1. de consuet. & cap. de multa. de prebendis. e al. & decernendo. f Id. absq; mentione. Ita Decr. in cap. reprehensibilis, de appell. & consil. 131.

Abbate sane: & in fira. a Abbas de Bonifac. pro te & conventu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterii iure domini, vel quasi, & cum suis finibus ex litigatione Regis Aragonie ad ipsum monasterium pertinere: petit adjudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de prædictis valida existeret, quamvis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium devenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipsi donationi rerum donatarum natura vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat, spectare ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox cum pervenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonifac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia si liquebat prædicta monasteria Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbate & conventu de Bonifac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonifac. illa donasse, vel mandasse donari. Nec pro eo quod voluit & statuit, ut edificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donavisse: cum illa potius sua videretur intentio, ut (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum honorum largitione ditabat) Abbas & conventus ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmissa verò concessio facta monasterio de Bonifac. ab Abbate & conventu monasterii Populeti, nullum proorsus ei videbatur asserere suffragium, pro eo potissimum b, quod post litrem contestatam, & processum iudicii facta fuerat, sicut clarè patebat ex instrumento præfato. Unde cum jus (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonifac. ex concessione huiusmodi competebar) in iudicio minime destitisset: (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit) pronunciarit utique super petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quod cum Rex ipse sua probitate ac studio, ab infidelibus loca conquissiverit supra dicta, donatio avi, vel patris ipsius prius facta de illis, cum ad cultum fidei pervenirent, Rege eundem, quoad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata.

Porro præfata concessio facta monasterio de Bonifac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causa que processum interveniret, prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamvis supervenienti e appareat) satis sufficere videatur. satisque esse, si (prout servatur in reo) inter sit ipsius tempore sententia profertenda. Sed ad hæc pars vestra respondit, quod cum tam supradicti avi donatio, quam locorum æquiritio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem servare huiusmodi tenebatur d. Cæterum prædicta monasterii Populeti concessio, monasterio de Bonifac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali causa, & postea, sive alia, sive similis ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio devenisse: cum iudex tunc prospicere ac ar-

a De intellectu, vid. Ioan. Fab. inst. de act. §. sic itaq; discretus. b Vid. Bart. & Alex. in l. habetas de insti. & Alexan. in l. d. vis. de re iudic. & Felin. in cap. licet. de probat. c Vid. de off. Rot. 176. in novis. d Vid. de hoc Bart. in l. prohiberet. §. plant. ff. quod vi aut clam. & Ruin. consil. 25. lib. 21.

tendere debeat diligenter, an a ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter fore proposuit aliquem obnoxium esse sibi, vel ad le iure domini, vel quasi, rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris. Unde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat, potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam, etsi petitum fuerit indebitè, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia & securâ. Non prodesse etiam multum reo, si tunc forte in ipsum huiusmodi supervenienti causâ, condemnatio non ferretur: quum mox alio instituto iudicio foret ex illa meritò condemnandus. Unde etsi actori suam ex supervenienti causâ intentionem sufficiat fundavisse, quum egit aliqua causâ specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc & etiam competenti causâ fundarit. Quare quum memoratus Abbas monasterii de Bonifacio, proposuerit sapefatum locum de Rosel. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate & conventu monasterii Populæti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante facta, nullam profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur Cardinalis præmissis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt proposita diligenter auditis, ac utriusque partis meritis æqua iustitiæ lance discussis, prudenter attendit, id (quod prædicti Abbas & conventus de Bonifacio, proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ post litis contestationem accidit posse fundari, eaque debere in iudicium devenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa & causâ specialiter non est actum. Ex his enim, quæ post inchoatum iudicium eveniunt, quando causâ fuit exposita specialis, nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia quum certæ causæ facta est mentio, utpote donationis, vel venditionis aut alterius specialis, oportet incepti iudicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris, propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessariò adesse debent, veluti locus & tempus, & huiusmodi, quæ sunt sollicitè attendenda, & sine quibus causâ vacua & invalida censeretur. Sed cum est in genere absque alicujus causæ declaratione petatum, non sic oportet accepti iudicii tempus inspicere: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. Et licet aliquibus curiosis (qui de his, quæ non multum expediunt, sæpe disceptant) aliter forsan appareat, quando actum est causâ aliqua non expressa, utilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam

^a In quodam manuscripto legitur sic, an & omnino eadem, & b. al. & tunc etiam. c. Vid. ad hoc Bart. in l. i. ff. de ead. & l. habebat. ff. de iust. & iur. & F. in c. ex parte. i. de reser. d. Vid. Bar. in l. & an eadem. & actiones. ff. de excep. rei iud. Font. e. Vid. d. si rem. & fin. ff. de pig. ali. h. non potest videri. ff. de iud.

exactam subtilitatem longo dispendio prorogari: proferri cum nonnulla pro utilitate communi contrariis asperitatem ex æquitate mansuetudine tolerari non debeant. Unde idem Cardinalis considerans, quod ipse Abbas & conventus de Bonifacio, non probaverunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eadem Abbatis & conventus impetitione, de mandato nostro præhabito fratrum nostrorum cõsilio, vos duxit sententialiter absolvendos. Nos igitur Cardinalis eisdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

CAP. IV.

Si ex pluribus iudiciis vel arbitris, unus (alii præfatis & mandantibus) per verba plurali numeri ferat sententiam, vel sententiam. Electio autem pronunciana est per verba singulari, h. d. Ioan. And.

Bonifacius octavus.

Quia a ab uno arbitrorum vel iudicium (aliosque sententibus & mandantibus) scripta sententia recitatur, habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. Oportet tamen, ut is qui recitat non natus verbis singularis numeri, sed pluralis: ut dicat, Nos iudices vel arbitri pronunciamus, seu statimus in hunc modum. Licet secus in electione ferretur, in qua (ut censetur evidentiis unica, & communis, est ad usum vice omnium (live per compromissum, live per sortitionem procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis numeri faciendâ.

CAP. V.

Tonit tres casus multarum sententiarum: & aprom uno casu excepti. h. d. Ioan. And.

Idem.

Et si sententia definitiva (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio, de scriptis recitatione, proferri (aliàs nec nomen sententiæ mereatur haberi, nec ab ea sit appellare necesse) Episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogativam, ampliori conventu honore fulgere) sententiam ab eodem recitari licet (ad instar illustrium personarum) per alium recitari. Sententia, quam scriptam edì à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

DE APPELLATIONIBUS

TITVLVS XV.

CAP. I.

Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellationem proferat, & causam exprimere, & apostolos petere. Si eui & per appellatus, principales personæ per se, vel per procuratorem, vel super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia definitiva interpositis nil mutatur. Demum utriusque sententiæ imponitur pena. Ioan. And.

Innocentius IV. In Concilio Lugdun.

Quod nobis est litres minuere, & à laboribus relevare subiectos. Sancimus igitur, ut si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, & petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admittenda, vel si appellationi forsan ex superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundam

^a Ad intelligentiam vid. not. per Dd. ac præfatum. Arc. in c. in c. finis cum per form. de elect. l. 6. b. Vid. fin. autem, in auct. ut iud. non exp. c. Vid. Bar. in l. qum. ff. de appell. & glo. in l. ad fin. ff. eodem. Aug. Ar. in d. l. i. Font.

locorum

locorum distantiam, personarum & negotii qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit, principales personæ per se, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam, sic parati, ut [si nobis visum fuerit expedire] finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quod si appellator, quæ præmissa sunt, non observet: reputabitur non appellans, & ad prioris judicis redibit examen, in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quam in causa [quantum à jure permittitur] procedatur. Iustum est e quidem, ut in eum jura insurgant, qui jus & iudicem, & partem illndit.

CAP. II.

Index, qui recusat, statui competens tempus arbitrii ad finendam causam: quo elapso finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. Andr.

Idem.

Legitima suspitionis causa contra iudicem assignata, & arbitris à partibus [secundum formam juris] electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quod ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii ut tenentur, index proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi rami propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt: quare causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, statuiimus, ut ipsis arbitris per iudicem competens terminus præfiguratur a, intra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo vel alter eorum, ejusdem suspitionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

De officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum appellatur.

Idem.

Romana ecclesia: & infra. Cum suffraganeorum Rhemenfis ecclesie, suorumque officialium [qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices suppleto cognoscunt] unum & idem consistorium sive auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos b [ne ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio videatur] sed de jure ad Rhemensem est curiam c appellandum.

De subdite Episcopi ad ipsam non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. b. d.

Ab Archidiacono vero, aliisque inferioribus prelati, suffraganeos subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam [omnibus dictis suffraganeis] appellari: nisi aliud Rhemenfis ecclesie de consuetudine competat in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab Episcopo interposita non debet committere, vel partes stare, nisi in appellatione probabili causa sit expressa.

Cum autem d ad præfatam curiam ab eorundem

a Vide l. quoties ff. de actio. & obligat. l. i. §. dixerit aliquis. ff. de publ. de Arch. Font. b Sed an suppletur possit, vide not. in cap. ex litter. de integram restit. Font. c vid. cap. si quis clericus. in quest. 1. d. de intellect. vide Fel. in cap. postorato. §. quoniam. de rescript.

suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, Rhemenfis Archiepiscopus [qui pro tempore fuerit] vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interposita, ante definitivam sententiam citent partes: nec etiam alios illam committant, appellationis ejusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si negotium per appellationem negotium devolutum, non inhibere Archiepiscopus iudicem principali causa procedere, nisi prius de devolutione constituerit. b. d.

Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eundem Archiepiscopum vel ejus officialem devolutum negotium proponatur: iudex [nisi prius ipsis constituerit causam ipsam, ad eorundem fuisse delatam] prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententia non præsumat.

Si dicitur ex injusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione, ut probabili incipiat cognoscere de causa veritate. b. d.

Quod a si obijciatur ex injusta causa, seu minus legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti Archiepiscopus, vel ejus officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera.

Lecei dicitur appellatum à definitiva in casu prohibito a jure, ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere coepert, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. b. d.

Si autem post sententiam, in casibus à jure prohibitis [ut pote à sententia super manifesto & notorio b crimine, vel de quo quis in jure confessus extitit, promulgata] vel contumilibus appellatum fuisse dicatur: postunt, ne sententia executioni mandetur [postquam cognoscere coeperint utrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita] inhibere.

Archiepiscopus in tertiam personam [post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsam] aliquid innovatum, jurisdictionem exercere non potest. b. d.

In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantes & appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attemptat, non valet occasione huiusmodi jurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellatorem in alius causis, à jurisdictione Episcopi non potest eximere. b. d.

Cum vero is, qui ad Rhemensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarii sui jurisdictioni subijciatur: Rhemenfis Archiepiscopus, vel officialis ipsius, nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediunt, ut ab eisdem ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantes.

Ab Episcopi in causis, quibus jurisdictionem temporalem habent, de jure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi speciale jus aliud inducat. b. d.

a Ad intelligentiam §. vid. Abb. & Felin. in cap. dilectus. 2. de restit. Dec. Rot. 11. & 412. eisdem titul. in novis. b Quid sit notarium, & quod duplex, & quod eorum plus operetur, vid. consil. 45. libro primo. Felin. in cap. exceptionem de exceptio. Si annuat. decis. centesima quinta.

Debet autem ad eos ab Episcopis praeferre provinciam, super causis in quibus temporalem jurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine a, aut privilegio, sive jure alio speciali sit appellandum ad alium, appellari.

Consuetudo ecclesiasticam, in appellatorem prolatam per Episcopum, Archiepiscopum revocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. h. d.

Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis, in appellatorem, ab eo, à quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus b nisi vocatis partibus, & de appellatione legitime cognito, revocentur aut denuncient esse nullas.

Ex quo Archiepiscopus pronuncia verit male appellatum ante sententiam, statim debet causam ad suffraganeum remittere. h. d.

Cum autem ad Rhemen, Archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem Archiepiscopus (postquam de appellatione cognito confiterit, eam minus rationabilem existisse) causam ad eundem suffraganeum remittere non possit.

CAP. IV.

Si iudex requisitus non tradit Apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisse appellatorem, Ioan. Andr.

Idem.

UT super appellatione ac ejus causa instructio facilius valeat in processu haberi, districtè precipimus, quòd ille, à quo appellatur, Apostolos appellanti (juxta tenorem constitutionis nostrae super hoc editae) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit, & tunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit c) ejus invalidus & irritus sit processus.

CAP. V.

Iudex appellationis inique appellatorem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare: & hoc si principali iudex non detulerat appellationem: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a definitivis, antiqua iura servantur. Ioan. Andr.

Clemens IV.

UM appellationibus frivolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (juxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat: eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quam ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari d, quia tamen iudex ipse quantum in se fuit, à se jurisdictionem abdicavit eandem, appellationi deferens minus iuste, totius causae decisio in superioris est potestate transfusa: nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda: Salvis iis, quae super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

CAP. VI.

Si appellans intra xxx. dies instanter non petit Apostolos, appellationem renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet ejus processus. Ioan. Andr.

a Vid. gloss. inc. fin. de constit. lib. 6. & Rum. consil. 119. lib. 4. b Dilectio, nullatenus, quid importet, vid. per gloss. in cler. inf. de seq. pos. & per Grammat. consil. 3. c Ante processum iudicis: quia si post renouaret, illam non validaret. Ioan. Andr. Petr. de Ancha, Font. d Et ratio, quia culpa alterius non debet alterum plus gravare quam velit, vid. l. si qui plurimum. 4. si quis ff. de leg. 1. Anch. sicut perjurus non praestat iuramentum honoris, sed oneris, ne culpa sua alios gravei. Font.

Bonifacius octavus.

Ab eo, qui appellat, intra triginta dies instanter Apostoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à iudice exhiberi: aliis praefumitur appellationi sive renouari appellans, si eos intra idem tempus petere praemittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam.

Illud autem, quod felix recordationis Innocentius Papa IV. praedecessor noster statuendum decrevit, ut si is, à quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia, loco & tempore congruo requisitus, eos expressè denegat, vel infra praescriptum tempus minime, aut negligenter illi tradere praetermittit.

CAP. VII.

Innovata per iudicem post definitivam sententiam à quo appellatum exiit, revocatur statim per iudicem appellatum: non si ante appellationem fuerint innovata. Antequam vero post appellationem ante definitivam, non revocantur nisi primi de vocatis confiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam auctoritas fuissent. Ioan. Andr.

Idem.

NON solum innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam, debet semper (exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus revocari: sed etiam ea omnia, quae medio tempore inter sententiam & appellationem (quae postmodum intra decendum interponitur ab eadem) contingunt innovari: ac si post appellationem eandem innovata fuissent. Illa verò, quae post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse confiterit, revocari non debent: nisi iudex appellationis (postquam sibi confiterit per appellationem emissionem, ex probabili causa fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum exiit) ne procedat: tunc enim, quidquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum.

CAP. VIII.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo tempore vamen) appellare debet. postea per remedium iura innovantur, sed non per appellationem remedium. Ioan. Andr.

Idem.

CONCERTATIONI c antiquae finem imponere potest constitutione volentes: Statuimus, ut ab electionibus, postulationibus, provisionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis gravatum se reputans, per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, intra decem dies (postquam aditus non potest appellandi) vel eidem aditus non potest appellandi. Sed si per contradictionem debitam, vel alia juris remedia petierit revocari gravamen, ei (dummodo medio tempore his non confiterit) lapsus decem diebus non obstat.

CAP. IX.

Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legitur, hoc dicit. Zen.

Idem.

a De intellectu, vide Alex. consil. 19. vol. 1. & Inol. in d. de causa poss. & pro. vers. nota bononi. distam. b At. consuetudo. c Vid. Decr. in cap. cum sit Romana. & Petr. in ca. consuetudo extr. de appell. Appell.

Appellatio a, quam in scriptis iudici (a quo appellare volebas) te porrexisse proponis, non potest ex eo, quod coram ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

CAP. X.

Index a quo, compellere non potest appellatorem a gravamine, ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius revocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. h. d. Zen.

Idem.

Si b a iudice, a quo (propter gravamen quod tibi proponis illarum) appellas, ad docendum te fore gravatum, & ad audiendam revocationem eiusdem gravaminis (si de ipso docueris) tibi terminus praefigatur. Nec coram eo (cum ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictioni) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, ut revocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: alias si non comparueris, & ipse in termino gravamen revocaverit cum effectu, poterit ex tunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

CAP. XI.

A collatione capituli ad Episcopum appellatur si ut canonicus interfuit: scilicet si ut praelatus, h. d. Dominic.

a De institutione appellat. vid. Lapum all. 39. inci. an valeat. & all. 19. in ca. quantum. b Vid. Rot. dec. 7. & 74. in novis.

Idem.

A collatione beneficii, quam communiter per Episcopum & capitulum in tuum praedictum factam esse proponis.

Non a ad ipsum Episcopum (si in ea, ut praelatus interfuert) sed ad superiorem te oportuit appellare. Alias, si ut canonicus interfuisset in ea, potuisti appellare licite ad eundem.

CAP. XII.

Per appellationem interpositam a definitiva, revocari potest interlocutoria principali negotio praedictans: alias non. Io. Andr.

Idem.

Licet ab interlocutoria (per quam pacti vel praescriptio nis, aut alia, principali negotio praedictans, vel iudicium nullum reddens, exceptio est repulsa) non fuerit appellatum, si tamen a definitiva (quae postmodum, etiam ultra decendum promulgatur) appellari contingat, potest in appellationis causa ipsum gravamen per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emendari. Vbi verò interlocutoria super eo profertur, quod non parat praedictum negotio principali, vel iudicium nullum reddit, nisi appellatum ab ipsa, per appellationem a definitiva postea interiectam, gravamen illatum nequaquam poterit revocari.

a Vid. Bart. in l. verò. ff. sol. matr. l. secum qui. 4. fin. ff. pro se. Fonta.

F I N I S.

SEXTI DECRETALIVM

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT I.

Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertiò monitus non desistat, ipso iure perdit privilegium clericale. Joan. Andr.

Bonifacius Octavus.

Clerici, qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure a: Si autem tempore breviori, & tertiò moniti non respuerint, careant omni privilegio clericali.

Bonifacius octavus.

Clerici a qui cum uniceis & virginibus contraxerunt (si tonsuram & vestes deserant clericales) privilegium retineant b canonice ab Innocent. Papa II. praedecessore nostro editi in favorem totius ordinis clericalis. Et cum iuxta Parisiense concilium nullus clericus distringi, aut condemnari debeat a iudice seculari: praesenti declaramus edicto, huiusmodi clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eidem iudicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In ceteris

DE CLERICIS CONIUGATIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Si clericus conjugatus seriat habitum & tonsuram, clericale privilegio gaudet, alias non. Ioan. Andr.

a Vid. aucten. de sanctiss. Episc. & interdicimus.

a Vide conc. Trident. sess. 23. de refor. c. 6. b Al. titinens. c Vid. Ale. conf. 8. vol. 3. & Rot. decif. 202. in novis.

Eccc s

autem, vel nisi (ut praemittitur) tonsuram, vel a vestes ferant clericales, etiam in praemissis eos gaudere nolumus privilegio clericali.

DE CLERICIS & NON RESIDENTIBUS
in ecclesia vel praebenda.

TITVLVS III.

CAP. I.

Distributiones quotidiana solum praesentibus, qui interfuit deserviri, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas recipient, non faciant illas suas: Et idem de distributionibus, quae dantur pro anniversariis defunctorum. Ioan. And.

Bonifacius octavus.

Consuetudinem, quae in quibusdam partibus inolevit, quae canonici, & alii beneficiati, seu clerici cathedralium & aliarum collegiarum ecclesiarum, distributiones & quotidianas (quae alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, & tantum residentibus tribuantur) qualitercunque in civitatibus, seu aliis locis (in quibus ipsae consistunt ecclesiae) sint praesentes, licet divinis officiis non interfuit, ex integro percipiunt, ac si continuè in ipsis ecclesiis, in eisdem officiis deservirent, penitus improbant. Statuimus, ut distributiones ipsae quotidianae, in quibuscunque reb. consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, & clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis, in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur juxta ecclesiae cuilibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas excuset) xerum sic receptorum dominium non acquirat, nec faciat eas suas: imò ad omnium restitutionem, quae contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur.

De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis, idem decernimus observandum.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Ad praesentationem religiosorum, etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, unde incumbunt onera subire possint, & congruo sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioan. And.

Clemens III. alius quartus e.

Sucepti regiminis nos cura sollicitat, ut utilitatibus subjectorum in illis praecipue, per quas salutem animarum saluti consulitur, nunc novorum editione iurium, nunc antiquorum innovatione sollicitè providere curemus. Sanè fuit olim per sedem Apostolicam providè constitutum, ut dioecesi locorum, ad praesentationem religiosorum nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de proventibus ipsius ecclesiae coram eis fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit solvere, & congruam sustentationem habere. Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti de proventibus parochialium ecclesiarum, in quibus ipsi obtinent patronatus, seu rectorum praesentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt an-

a Aliis, & b Vid. Concil. Trident. sessio. de reformatione. ca. 1. & sess. 21. cap. 3. & sess. 24. ca. 12. c Vid. Decretum. consil. 250. ubi latè de his quotidianis distributionibus. d aliter, participari. e In veterioribus codicibus constanter legitur, Clemens IV. F. aliter per qua.

nuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commodè sustentari, & Episcopalis praesentatio perfolvere, ac alia incumbunt eis onera supportare: propter quod saepe contingit, quòd non inveniantur personae idoneae, quae huiusmodi ecclesiae velint recipere, sicq; frequenter minus idoneis conferuntur, eo quo pericula imminere animarum. Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhibere, praesenti decreto statuimus, & mandamus, constitutionem huiusmodi quòd omnes patronos & ecclesiarum, religiosorum tam exemptorum, quam non exemptos, & alios inviolabiliter observari, consuetudine contraria non obstante.

CAP. II.

Beneficia vacantia in curia, alius quam Papa conferre possit: quòd si fecerit, irrita est collatio. Ioan. And.

Idem.

Licet ecclesiarum, personarum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenam dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere, ita quòd non solum ipsa cum vacant potest de iure conferre, verum etiam & jus in ipsis tribuere vacaturis, collationem tamen ecclesiarum, personarum, dignitatum, & beneficiorum apud sedem Apostolicam vacantium, specialius ceteris antiqua consuetudo & Romana Pontificibus reservavit. Nos itaque laudabilem repositam huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inviolabiliter observari: eadem auctoritate statuimus, ut ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quae apud sedem ipsam deinceps vacare contigerint, aliqui praeter Romanum Pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, sive iure ordinariae potestatis ipsorum electio, provisorio, seu collatio ad eum pertineat, sive licentia super aliquorum provisione generalis vel etiam specialis (sub quacunque forma & verborum recepte, nisi sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantibus specialis & expressa ab ipso Pontifice summo auctoritate attributa) conferre alicui seu aliquibus non praesumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

CAP. III.

Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis illi, ad quos collatio pertinet, praesentari non possunt. Ioan. And.

Gregorius X. In Concilio generali Lugdunensi.

Statum felicitis recordationis Clementis praedecessoris nostri de dignitatibus & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam permissum, quoniam per Romanum Pontificem conferendis, necesse est taliter moderandum: ut ii, ad quos eorum beneficio: um & dignitatum spectat collatio (licet non obstante praedicto) demum post mensem à die, quòd dignitates seu beneficia ipsa vacaverint numerandorum, ea conferre valeant. Tantummodo per seipsum vel per ipsos agentibus in remotis per suos vicarios generales in eorum dioecibus existentes, quibus id canonice sit commissum.

CAP. IV.

In beneficiis, vel in imperationibus ad beneficia per provisionem usque ad certam summam pensam non debetur. Per eorum provisionem vel discessum non comprehenditur cathedralium. Sed per electionem.

a Alios casus quib. exempti subiant ordinationem, vide infra. cap. 2. de pan. & re. per glo. 2. in. P. in. b al. ita: per eum cap. 2. de pan. & re. per glo. 2. in. P. in. c Vid. l. in. civile. ff. de iust. tam jus ad ea tribuere vacatura. d Vid. l. in. civile. ff. de iust. & iur. d Decidit, etiam si habeatur collatio non obstante quòd oporteret expressam mentionem de verbo, ad verbum fieri in litteris Apostolicis. Petr. Arch. Dom. & Phil. Font. e Vid. l. in. in. in. in. de fil. vero do. infra. Font.

suas provincias metropolitanæ & cathedrales reliquis includuntur. Ioann. And.

Bonifacius VIII.

Quamvis plenissima sit aliis in beneficiis interpretatio faciendâ, literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitioſa) restringi. Et ideo si alicui usque ad certam summam provideri mandamus, ei non in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus provideri: nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa. Quamquam sub nomine ecclesiarum civitatis comprehendatur aliâ ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum civitatis vel diocesis provideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorem sub hac generalitate volumus hoc casu includi) se mandatum huiusmodi non extendit. Secus b autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum provinciarum provideri: tunc enim & metropolitana & ceteræ cathedrales ecclesie includuntur sub tali mandato, cum uberiorum hoc casu, quam alio, impetranti gratiam facere videamus.

CAP. V.

Impetranti beneficium seculare, provideri de beneficio per seculares clericos usque ad præscriptionem legitimam possessio. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non provideri de consuetudine per religiosos gubernari. h. d. secundum Dom.

Idem.

Cum de beneficio ecclesiastico, consuetudo clericis secularibus assignari, provideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab uno vel pluribus secularibus clericis, institutis in eo rectoribus, exiit continuè ac pacificè gubernatum, ut præscriptio legitima sit completa, etiam si antè vel post d. religiosi quandoque ministraverint in eodem. Quando verò scribitur, ut provideatur de aliquo prioratu alicui clerico seculari, provideri non potest de prioratu, qui per religiosos (juxta modum præmissum) est solitus gubernari. Nisi hoc in literis caveatur expressè.

CAP. VI.

Habere personam cum cura, & præbendam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale. Io. And.

Idem.

Super eo, quod præbendas, quibus parochiales ecclesie sunt annexæ, in quibus spirituale jurisdictionem secundum ecclesie vestrae consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio non obviet) dispensatio necessaria non exigitur.

CAP. VII.

In impetrations beneficiorum inspicitur data, non presentatio vel receptio. Ioan. And.

Idem.

Eum cui canonicatus alicujus ecclesie à sede Apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus, de cernimus in assuetudine præbende (juxta sua provisionis ordinem) omnibus præferendum s; quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa. Licet isti primò suas literas præsentaverint, & primò recepti fuerint in eadem.

a Vid. Oltrad. consil. 108. b In antiq. codic. ita: Secus est cum mandamus. c Vid. Clemens. iii. de sup. ne. pral. vers. prioratus. & late Fel. in ca. in nostra. ext. de rescriptis. d Vid. ca. s. de decis. e De ista unione no. cl. si una. de reb. ec. non alie. & e. si unum. de excess. pralat. de Anich. Font. f Vid. hic Fel. in e. cam. te. de rescript. Font.

CAP. VIII.

Per literas Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio provideri: ad ordines tamen se faciet proximi temporibus promoveri. Ioan. And.

Idem.

Si pro clericis pauperibus vel aliis nostras literas, ut eis de beneficiis provideas, etiam si animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nea in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licitè providere, nec preteritu dicti defectus tua poterit provisio impugnari. Opponebit tamen, ut ipsi ad ordines, quos requirunt collata eis beneficia, se faciant proximi statutus à jure temporibus promoveri.

CAP. IX.

Mandato alterius super provisione faciendâ per Papam impleto, provisio auctoritate Papa intelligitur esse facta. hoc dicit, secundum Zen.

Idem.

Sicem, super cujus provisione Apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas literas, quibus obtemperatum non fuerat, destinavit: mandamus auctoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibi que provideri de præbenda juxta ipsius legati contentiam litterarum: talis receptus huiusmodi nostri auctoritate mandati, non legati, sed nostra b intelligitur auctoritate receptus. Et ideo est in assuetudine præbende omnibus post eum eadem auctoritate receptus, in dicta ecclesia præferendus.

CAP. X.

Mandatum alternative plures collationes includens, verificatur in primo vacante. In simul verò vacantibus ordo scriptura servatur. hoc dicit, secundum Domin.

Idem.

Mandato nostro sub ea forma tibi directo, ut alicui provideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio, quod primò vacabit (sive ad tuam, sive ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo scribitur, providere debebis. Si verò plura beneficia ad tuam illius collationem forsan spectantia simul vacent, tunc scripturæ ordinem servare habebis, ut illi solum provideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

CAP. XI.

Si clericus, cui mandabatur providere de præbenda primò vacante, negligit petere præbendam sibi debitam, eximta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendam, curæ molius est tibi exoptans auctoritate Apostol. Ioan. And.

Idem.

Si clericus, pro quo à sede Apostolica recepti mandatum, ut ei de præbenda proximo vacatura in certa ecclesia provideas, eumque postea in canonicum ipsius ecclesie recipi faceres & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit preteritu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris providere, cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia prælibata: tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstantè, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alii de jure debita ceteris præferendus, petere.

a Vid. Conc. Trid. sess. 22. de refor. c. 4. b Vid. l. si servus. ff. de har. inst. & Luumm ex sam. ff. de leg. 2. c Vid. e. cum in ecc. r. ff. eo. & l. petens. C. de pall. r. ff. de consec. eccl. c. 3.

poterit prabendam aliam proximo vacaturam: dummodo non sint aliqui eadem auctoritate prabendas in ipsa ecclesia expectantes. Et idem de ipsa non per te (cum mandatum non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem ecclesia prabendam collatio, provideri debet: Alias facta de prabenda huiusmodi alteri collatio in illius praxudicium, eo ipso vitibus non subsistet.

CAP. XII.

Receptus auctoritate Papa etiam ad mandatum alterius, presentendus est alius in prabenda. h. d. secundum Zen.

Idem.

I, qui auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicis sunt recepti, debent in prabendam afectione ceteris anteferri, legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur, auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.

CAP. XIII.

Si post gratiam mihi factam a Papa de canonicatu & prabenda, Bononien. canonici hoc ignorantes & ignorantem prabendam conferunt post vacatam, non tenet collatio. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de prabenda nulli alii de iure debita inibi proximo vacatura mandavimus provideri, si ad quos in ea spectat collatio prabendam, prabendam, que vacabit a tibi postmodum, motu proprio, ignorantes tibi gratiam factam, alii duxerint conferendam: talis collatio in tuum praxudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipso, quod canonicus auctoritate Apostolica fuisse effectus, ius ad obtinendum prabendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum existit: eandemque, quam cito vacavit (ex quo nulli alii debetur) iuste petere potuisti: & ideo a praxudicis (licet ignorantibus) alteri conferri nequivit.

CAP. XIV.

Si Papa det licentiam legato suo, recipientis auctoritate, Apostolica resignatione beneficiorum legationis sua libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi: secundo Papa, de praxudicis potestate non habita mentione, canonicatum & prabendam servat vel quam primo vacaverit, in aliqua ecclesia legationis mihi conferat: tertio canonicus ipsius ecclesia renunciet, & legatus etiam, ignorans collationem mihi factam, conferat tibi prabendam praxudicis: non tenet collatio legati, sed mihi illa prabenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Quod venerabili fratri nostro S. Episcopo Praxensino b, quem ad partes destinavimus Gallicanas, recipientis auctoritate nostra resignationem ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras literas potestate concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonifacio camerario dilecti filii nostri N. tituli sancti Laurentii in Damaso Presbyteri Cardinalis, canonicatum Lexoniensis ecclesie, que in partibus illis existit c, & prabendam nulli alii de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi providimus de eisdem. Si vero nulla talis prabenda vacabat ibidem, nos prabendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicę duximus reservandam: decernentes extunc irritum &

a In antiquioribus libris constanter legitur, vacavit. b al. Praxensino. c al. extitit.

inane, si secus super hoc a quoquam contingeret attentari, certis a sibi ad hoc executoribus deputatis. Ceterum postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & prabendam, quos in dicta Lexoniensis ecclesia obtinuit, in dicti Episcopi manibus resignavit, & dicta potestatis praxextu eos idem Episcopus (collationis, provisionis, reservationis, & decreti praxudiciorum fors in ignarus) Guilielmo vasalli Presbytero contulit: dicti executores (collatione non obstante praxudicis) litterarum nostrarum auctoritate, prabendam eandem dicto camerario vel sibi debitam contulerunt, quem dictus Presbyter (praxextu b collationis per dictum Episcopum sibi facte) quod prabendam ipsam pacifice possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicavit humiliter, ut providere sibi super hoc de opportuno remedio dignaretur. Nos igitur attendentes, quod etsi memorato Episcopo praxudicis concessimus potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit major, licet eadem potestas, etiam in praxudicis propter quod nostra, qui eandem praxoccupavimus potestatem, potior debet esse conditio: eo praxsertim, quod secundum canonicas & legitimas sanctiones per ipsam generi derogatur, quanquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quod nos exposito nobis de potestate praxudicis, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa c: quia fateri ab omnibus provisionum nostrarum literis, quas concedimus in partibus supradictis, oportet nos de specificis potestate speciale facere mentionem: Et quod de iure nostrum praxudicium (maxime hic, ubi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexoniensis effectus canonicus) statim ignorantes legitur, cum super incerto non esset editum: nec ex illo no penderet arbitrio, vel voluntate capituli, qui optandi potestatem haberet: & ideo per illud etiam expressisse videmur, ne alias possit conferre, & potestatem praxudicis quantum ad presentem speciem revocasse, que in hoc casu, ubi de lucro dicti G. tantum agitur, & non de praxudicio Episcopi memorant, ab ipso revocari potuit: nec post revocationem huiusmodi ius, per eum in alium etiam ignorantem, in revocatione transferri. Ad instar etiam servi Calendario praxpositi, qui post mortem Domini praxponentis pecunias accipientis non facit, licet inter eos inter mors Domini praxpositum revocans fuerit praxpositus. Et Domini, qui peculium quod proprio suo mortuorum ratum perimit, cum in eo suam mortuorum voluntatem. Discretionis vestra mandamus, quantum praxudicium Presbyterum monitione praxmissa per celsum ecclesiasticam compellatis, ut collatione de canonicatu & prabenda praxudicis per dictum Episcopum sibi facta (que nulla extitit) non obstant, dicto camerario prabendam ipsam omnino dimittat, & cum super ea dictus cap. nullatenus inquietur.

CAP. XV.

Secundus, qui impetravit dignitatem & prabendam, presentis prioris, qui solum prabendam impetraverat, si prabenda dignitas est annexa, alius non. h. d. Ioan. And.

Idem.

Quia saepe dubitatur a multis, si canonicatus aliquis ecclesie sit collatus a sede Apostolica successore, vel duobus, fueritque mandatum primo de prabenda, secundo vero de prabenda & dignitate, personatu, ut

a Alias, ita: certu sibi super hoc, &c. b alius, missus. c Ad hunc locum vide notata, cap. ex parte de fo. emptor. & in spe. de lib. conceptione. d. ad hunc ut. consuetudinem. verum collatio sit alior. de Ancha. Font. d. al. late. efficit

officio, cum se facultas obtulerit provideri: quis ipso-
rum in praebedis, quae cum dignitate, personatu, vel offi-
cio vacat, ibi postmodum debeat de jure praeferi. Nos
dubitationem hujusmodi sopire volentes, praesenti decla-
ramus edicto, primum (cum sit tempore anterior) cui
per mandatum secundum praedictum, aut ipsi ab-
sorberi non debet, ex quo de intentione mandantis con-
traria non apparet, praefendum esse in dicta praebedis.
Nisi vacanti dignitati, personatu, vel officio sit annexa:
nam si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, per-
sonatus, vel officium, praefereatur, in ipsa.

CAP. XVI.

*Mandatum provideri de dignitatibus vel beneficiis alii eccle-
siasticae, curata non includit non expressa cura. h. d. usq. ad 5. illis.*
Idem.

Cum in illis, quibus beneficia curam animarum
habentia committuntur, major, quam in iis, qui ad
alia promovuntur, idoneitas requiratur: intentioni no-
stra nequaquam exiit, ut cum aliquibus de ecclesiis,
personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscum-
que (de anima cum cura mentione non habita) provideri
mandamus, ipsis de iis, quibus hujusmodi cura imminet,
possit aut debeat provideri.

*De beneficiis provisione modis electivis non includitur, si alii mo-
di providendi exprimantur. h. d.*

Illis vero, pro quibus scribimus, ut provideatur eis-
dem de personatibus vel dignitatibus, etiam cura ha-
beant animarum, ad collationem, provisionem, praesentationem,
vel dispositionem spectantibus quorumcum-
que: provideri nequit de praetatis, personatibus,
vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem ii, qui
eis habent praefici, assumuntur.

*Beneficiales litterae unum modum exprimentes, alios non inclu-
dunt. h. d.*

Cum autem inter collationem, praesentationem, & in-
stitutionem differentia magna esse noscatur: si cui de
beneficio ad alicujus collationem spectante provideri man-
datur, de alio quod ad ejus praesentationem vel institu-
tionem pertinet, provideri non poterit, nec etiam de con-
verso: expresso enim uno casuum praedictorum, manda-
tum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi)
ad alios extendi non debet.

*Mandatum simpliciter duo includens, alterum solum non astrin-
git, & e converso directum unum non afficit. h. d. Dom.*

Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel
praesentationem spectante (non adjecto communiter vel
divisim) provisio injungitur facienda, in beneficio, quod
ad collationem vel praesentationem alterius ipsorum tan-
tum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de benefi-
cio spectante ad collationem unius provisio injuncta fuit,
impleri non potest in beneficio, cujus collatio ad
eam simul cum alio pertinet.

CAP. XVII.

*Beneficium mihi collatum ante dissensum rotum alteri conferri
non potest, nisi terminis mihi datus ad consentiendum esset cla-
rissus: tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, pa-
tenter consentire. Ioan. And.*

Idem.

Si tibi absenti, per tuum Episcopum conferatur
beneficium, licet per collationem hujusmodi (do-
nec eam ratam habueris) jus in ipso beneficio ut tuum
dici valeat, non acquiras, ipse tamen Episcopus vel qui-
cumque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuset)

^a Vide Concil. Trid. sess. 7. de refor. c. 3. & B. Tho. 2. 2. quaest. 1. art. 6.
^b Vide l. 1. & in autem. & l. omnibus. ff. ad Trebell. Fens. & Vide
l. consensu. ff. de aucto. & obligat.

in personam alterius ordinare nequit. Quod si fece-
rit, ejus ordinatio facta de beneficio non libero, viribus
non subsistet. Sed si Episcopus (notificata tibi collatio-
ne) ad consentiendum terminum competentem assignet,
nisi consenseris, poterit eo lapsio beneficium liberè (cui
viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum
contulerit, tuum poteris (non obstante, quod lapsus sit
terminus) praefare consensum, & extunc de ipso non
poterit aliter ordinari.

CAP. XVIII.

*Qui vi, vel injustè occupat secundum beneficium curatum, pri-
vatus est primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod oc-
cupat, est ipso jure privatus jure, quod in illo vel ad illud habebat.
h. d. Ioan. And.*

Idem.

Eum, qui beneficium, cui animarum cura imminet,
vi occupat, seu se scienter injustè intrudit in eo: decer-
nimus ipso jure fore privatum beneficio, quod cum cura
simili primitus obtinebat. Non enim decet ut stultus
melioris quam peritus conditionis existat, vel quod in-
vasor eo, qui justè ingreditur, privilegio gaudeat potio-
ri. Insuper ut violenti, qui auctoritate (vel verius temeritate)
propria occupare dignitates, personatus, aut
alia quaecumque ecclesiastica beneficia non verentur, &
si non virtutis amore, poenae saltem formidine à suae
temeritatis audacia refrerentur: eo ipso jus, si quod in di-
gnitatibus, personatibus & beneficiis occupatis taliter vel
ad ea ipsis forsitan competeat, amittant.

CAP. XIX.

*Habens potestatem Apostolicam personae idoneae de beneficio pro-
videndi, alias beneficiato sufficienter providere non poterit, nisi
in literis hoc exprimat. Et tunc unicum simplex obtinere
providet. Si vero conceditur, ut provideat beneficia obtinere,
ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. h. d. Domi-
nicus.*

Idem.

Is, cui conceditur, ut auctoritate Apostolica possit uni-
personae idoneae, in sua vel alia ecclesia providere,
alicui, aliud beneficium sufficiens obtinere provideri
non potest. Nisi primò ille beneficium, quod obtinet,
omnino dimittat. Vel nisi in concessione hujusmodi sit
expressum, quod alias beneficiata valeat providere per-
sonae. Tunc enim providere poterit unicum duntaxat
beneficium obtinere: dum tamen illi cura non immi-
near animarum. Si vero concessum fuerit, ut provide-
re illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, hujus-
modi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura
restringi. Provisio quoque facta contra praemissa eo ipso
viribus non subsistet.

CAP. XX.

*Si quis ignorans receperit beneficium prius reservatum vel alte-
ri collatum per Papam, si ex quo servit, illud sine difficultate di-
mittit, recuperat prius beneficia, propter illud dimisso, alias non.
Ioan. And.*

Idem.

Si beneficia, quae per sedem Apostolicam conferun-
tur, aut decreto interposito reservantur, interdum
contingat ab iis, ad quos alias pertinet collatio eorun-
dem, aliquibus hujusmodi collationem seu reservatio-
nem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quae
illitenebantur, & ad post praedictorum adeptionem

^a Vide extravag. 10. 22. in ep. excommunicati. eod. tit. & concil.
Trid. sess. 1. de refor. c. 2. & seq. & sess. 2. de refor. c. 17. ^b Hac dis-
tinctio, determinat hoc providere, ergo si nunc nihil habet, quamvis
alias habuerit, videtur etiam de curati, cum his sit gratia provi-
dendi, id est in suam favorem amplianda. Per. de Ansb. Fens.
^c Vide Dom. consil. 78. in ep. formativ. & Lapsus allegatio. 120.
^d Distio. & deest in autig. eod.

quibus per eos alius assignari. Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa) præjudicialis existat: statimus, ut si ipsi de collatione seu reservatione prædicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere revertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quoad omnes alios, qui forsitan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint affecti, per omnia de cetero observandum.

CAP. XXI.

Taciturnitas beneficii etiam modici viriat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta referuntur. Item provisio alicuius facta de beneficio, non obstante, quod aliud habeat, dispensationem super utroque, et in eodem non inducit. *h. d. secundum Sen.*

Idem.

Non a potest dispensatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquid quantumcumque modicum beneficium subicit in eadem. Illud autem Apost. sed. indultum, ut quis duo beneficia curam animarum habentia, si alias canonicè conferantur eidem, possit recipere ac simul licitè retinere, intelligitur de duobus primis beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. Cum vero tibi (non obstante, quod aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio provideri contingit, per hoc tecum (ut primum beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat surreptitia iudicari.

CAP. XXII.

Mandatum legati super facienda provisione per Papam confirmatum, papali gratia eff. censenda. *Zen.*

Idem.

Si Apostolica sedis legatus volens tibi suæ legationis auctoritate in certa ecclesia providere, canonicatum & præbendam, nulli alii de jure debitos, proximo in ipsa ecclesia vocaturus, collationi suæ reservet, & decernat irritum & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferant (cum vacabunt) executoribus per suas literas deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus, & eisdem executoribus vel aliis nostris damus literas in mandatis, ut in hujusmodi provisionis negotio auctoritate nostra procedant, juxta ipsius legati continentiam literarum. Certum est, quod (cum ipsa provisio ipsius legati e post impartitam à nobis auctoritatem nostra censetur effecta) omnibus, quibus postea mandavimus in eadem ecclesia provideri (etiam si canonicatum ipsius ecclesie duxerimus conferendum eidem) de jure præferri debebis, in præbenda postmodum tibi vacatura.

CAP. XXIII.

Obstat taciturnitas obtenti beneficii licet modici, nisi constet provisionem factam proprio motu Papæ: qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimitur. *h. d. Zen.*

a Vide Fel. in can. nostra, extra de refer. & Panorm. in cap. ad auct. in 2. not. de refer. b Vide conc. Trid. sess. 7. de refer. ca. 7. & seq. & sess. 7. de refer. c. 4. c Hæc duo verba, ipsius legati, desunt in manuscr. codic.

Idem.

Si motu a proprio alicui aliquid beneficium obtinetur, si conferamus aliud, de illo non habita mentione, non ob hoc gratiam hujusmodi, quæ de nostra mera liberalitate prodest, invalidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius, vel alterius pro eodem obtinenda, gratiam hujusmodi facimus: tunc enim (quamvis modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vites nolimus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censetur, cum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

CAP. XXIV.

Collatio facta motu proprio Papæ, pluribus beneficiis in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de progressu: si beneficia sunt equalia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad invicem sicutum restringitur: si sunt equalia, eligi, qui alius negligens, quo negligente, alius eligi: & etiam contra, hoc dicitur, *secundum Zen.*

Idem.

Si pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti dignitatem vel præbendam (si qua nulli alii de jure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferimus. Gratiam hujusmodi (si motu proprio tam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illos majoris ceteris esse valoris (si sint forsan equalia) ad eam, quam is, cui conferimus, intra decem menses post habitam de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. Si vero ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta, eam (ut hoc casu prout congruit restringatur) ad illam, quæ minoris valoris existit, seu si sit equalitas in eisdem, ad eam, quam is, ad quem ipsius spectat collatio, infra dictum tempus elegerit, postquam sibi hujusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoque ipsorum (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio liberè devolvatur.

CAP. XXV.

Non debetur expectanti præbenda, quæ per Episcopum præbendam mortem vacat. *h. d. secundum Zen.*

Idem.

Quoniam in ecclesia tua, quæ XII. canonicorum & XII. præbendarum habet numerum, consuetudine præse proponas, ut Episcopus, qui est pro tempore, numerum habeat in capitulo tanquam canonicus, licet canonicus non existat, & unam de dictis præbendis suam canonicus obtineat in eadem: certum est eum, in ratione te Apostol. provideri mandatur, & de præbenda vacante, vel alii de jure debita proximo in ipsa ecclesia vacante, præbendam, quam per mortem Episcopi vacare contigit, contra dictam consuetudinem, cui per prædictam præbendam non intelligitur derogari, futurum Episcopum præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quoad quæ vacantia, oportebit eundem.

CAP. XXVI.

Per ademptionem secundi beneficii curati, cuius fructus alteri causa percipit, non vacat primon. *San. And.*

Idem.

Si tibi concessio à nobis, ut fructus beneficiorum quæ usque ad certum tempus in tua vacabant dice-

a De clausula motu proprio vide Fel. in c. ad auct. & in c. si quando, extra de refer. & in c. casum, qua. elem. 2. de refer. & in c. cum inter procuratorem, de excep. b Hæc clausula de providendo sublata fuit per concilium Trident. sess. 24. de refer. cap. 19. c Et appellatio beneficiorum an comprehendatur præbenda, pensiones & presbiteria, vide Fel. in c. postquam, extra de refer.

cessi percipere valeas pro solvendis debitis, quibus est tua ecclesia onerata: beneficium vacans postmodum, curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinenti te conferre contingat: æquum est ut quam diu fructus ipsius perciperet, primum non debeat reputari vacare.

CAP. XXVII.

Cum mandatur alicui non sacerdotali, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotals dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

Idem.

Vi de non sacerdotali præbenda provideri mandatur, sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati hujusmodi conferri nequibit. Similiter, si in ecclesia, in qua integra ac dimidia præbenda habentur, mandatur a integra conferri præbenda: quanquam ille, pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem cum injungitur provideri alicui de præbenda certi valoris, ut in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim hujusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quam expressos extendi.

CAP. XXVIII.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, præmam confirmite (eius possessore irrequisito) conferri potest: non autem ejus possessore darr. secundum Zen.

Idem.

Item b Episcopus beneficium, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti confirmite, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem) possit alteri de jure conferre: illum tamen cui contulerit, non debet de non vocato (cum tibi forsitan jus possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

Sacerdotali præbenda per simplex mandatum de providendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. h. d. secundum Zen. Et ipsius summo potest adaptari utriusq; h. d. a. postea in tertia glos. sa. Dom.

Idem.

Item c, cui provideri mandatur e simpliciter de præbenda proximo vacatura, sacerdotalis præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali exillat, quod possit ad sacerdotium promoveri. Sed aliam expectare debet.

CAP. XXX.

Ex mandato sedis Apostolicæ expectari a certa causa, ea deficiente, beneficium petere impeditur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Item d pauper a clericus, cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (juxta lxx prohibitatis merito) per Episcopum provideri, aliud antequam sit provillum eidem, beneficium fuerit assecutus: providere sibi Episcopus (cum cesset causa mandati) de cætero non tenetur.

CAP. XXXI.

Ubi de priorate beneficii pluribus collati non constat, primò possessio, deinde major prerogativa præfertur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Item e si a sede Apostolica, vel legato ipsius, uni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium confertur

a Alias, mandatur. b Vide Fel. inc. si ext. de præb. sup. & Hippol. singul. 19. incip. nemo privandus est. c Mandata de providendo sustulit conc. Trid. sess. 4. de ref. c. 19. d Multi modis qui dicitur pauper. unde Alex. consil. 37. incip. consilium suum. l. 7. add. Bart. in l. si constante. ff. sol. mar.

tur, nec appareat, quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis a. Si verò neuter possideat, is, cui sedes ipsa consulit vel legatus (propter conferentiam ampliozem prerogativam) erit alteri præterendus.

CAP. XXXII.

Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipi secundum sine licentia Papa, ipso jure vacat primum. Quod si statim non demiserit, efficitur ineligibilis, & privatur utroq;. Eadem est pena in iis, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi intra mensem alterum elegerint & alterum demiserint. h. d. usq; ad 6. prohib. emus. Ioan. And.

Idem.

Item f singula officia sint singulis committenda personis, & dissolutionis ac evagationis materia sit religiosis præ exteris auferenda: præsertim prohibemus edicto, ne alicui monachi vel religiosi alii e pluribus prioratibus, vel ecclesiis curam habentibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per Presbyteros eorum ad præsentationem per Episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis Apostolicæ auctoritate præsumant: nisi forte unus ex eis ab alio dependeat, vel ad invicem sint annexi. Statuentes, ut quicumque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit, primum quo fit ipso jure privatus, statim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit, liberè alteri conferendum. Quod nisi fecerit, extunc eo ipso efficiatur ineligibilis d, & tanquam ambitiosus ab utroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel ecclesias hujusmodi nunc detinent, providemus ut intra mensem, postquam præfens constitutio pervenerit ad eosdem, unum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur: alioquin extunc pœnis subjaceant supradictis.

Prioratus ecclesie vel administrationes unius monasterii sicut per ipsius monachos gubernari, absq; sedis Apostolicæ licentia alterius monasterii monachis non committantur, nec commissæ dimittantur. Qui contra fecerint, sint privati potestate ordinandi prædicta ea vice: & desertor ad diocesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (ab his eurgentibus) sunt ineligibiles ipso jure. h. d.

Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesie, aut administrationes, seu officia unius monasterii consueta per ejusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis ejusdem alterius monasterii monachis gubernanda, nec hactenus commissæ dimittantur eisdem: sed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cum illis non liceat habere locum in diversis monasteriis, quorum unum ab alio non dependet, nec aliorum monasteriorum (nisi canonicè transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præfentem prædicta de cætero alienis monachis commiserint, vel dimiserint jam commissæ: ea vice ordinandi de ipsis sint potestate privati, & de eis per diocesanos (si exempta non fuerint) alioquin per sedem Apostolicam ordinentur. Ij autem, qui ea suscipere vel suscipere præsumpserint detinere e, reddantur ineligibiles ipso jure.

CAP. XXXIII.

Contemptum possunt prosequi, si ad receptionem vel collationem absentes Monachi vel canonici non vocentur: nisi consuetudo habeat eos non vocari. h. d. secundum Zen.

a Vide l. vii. ejus. C. de probat. c. licet causam. de prob. & l. in bona fidei. C. de rebus cred. Font. b Vide conc. Trid. sess. 4. de refer. c. 2. & sess. 4. de refer. c. 17. c Alias, alii. d Vide gloss. 16. qu. 1. in sum. & clem. 1. de elec. P. Font. e Alias, retinere.

Cum in ecclesiis canonicorum receptio, aut prebendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda, abfentes canonici (si commodè fieri valeat) sunt vocandi. Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritari debet.

CAP. XXXIV.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curia Romana per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante, ubi causam, domicilium, vel originem non habentium, vel etiam habitantium, sed curialium, & ubi causa Romana curia morientium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco unde recessit curia, in quo remanserunt infirmi: conferri nequeunt per alium quam per Papam. h. d. secundum Zen.

Idem.

Presenti declaramus edicto, statutum felicis recordationis Clementis Papae predecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis, quae legati aut nunci sedis ejusdem, vel quivis alii ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi curiae mori contingat: quemadmodum si in loco ubi eadem curia residet, morerentur.

Idem est si aliquis curialis [etiam ecclesia Romana vacante peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quavis causa ad locum curiae vicinum recedens] in hujusmodi loco vicino decedat: dummodo ibi [etiam si erat ad ipsam curiam reversurus] ejus domicilium seu domus propria non existat.

Loca vero intelligantur vicina eidem curiae in praemissis, quae remota ultra duas dietas legales [quas hoc casu sic specialiter volumus computari] a loco ubi moratur ipsa curia non existunt.

Sane si quis in loco ubi degit curia, suae originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub praedicto non aliter includantur & statuto, quam si curialis esset antea, & ibidem occasione curiae morarentur. Porro cum curiam de loco ad locum transferri contingit, si curiales in itinere [dum curiam sequuntur eandem] vel in loco unde recedit ipsa curia, forsitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, praemissum statutum [quantumcumque locus ubi decedunt ab ipsa curia sit remotus] ad illorum beneficia se extendit.

CAP. XXXV.

Mori Papa tollit ne parociales ecclesia in curia vacare dicantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Si Apostolica sede vacante aliquas parociales ecclesias vacare de cetero contigerit apud ipsam, statumus ut de eis [ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre] per eos, ad quos pertinet, possit liberè ordinari: constitutione felicis recordationis Clementis Papae predecessoris nostri de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia quavis contraria super hoc edita non obstante. Idem volumus & de illis, quae ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabunt, si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.

a Nota ex loci vicinitate contrahi communionem quandam etiam quoad praemium, parvam, mures, de punit. dist. 1. §. sed censimus non tantum §. illis quibus ff. de excus. tut. & qui dicantur vicini, vide l. si tertius, de aqua plu. arc. l. 4. §. si iam vicinum. ff. de damn. infe. de Ant. Font. b Alata, ubi degit ipsa curia, &c. c Alcluduntur. d Vide Dec. ino. bona in princ. xxi. de appell.

CAP. XXXVI.

Gratia alicui concessa, ut providere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra eorum vacante: secus si persona essent expressa. Ioan. And.

Idem.

Si cui [nulla personarum facta expressione] sit gratia, sed concessa facultas, ut auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia providere, vel beneficia [quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime devoluta] conferre, contradictores a eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: hujusmodi concessio [quam cum speciale gratiam continet, decet esse mansuram] non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus si super provisione certae personae faciendae sit data potestas eidem, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur gratiam vel favorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.

CAP. XXXVII.

Qui ex licentia circa incerto concessa absq. titulo ad sacros ordines clericos promovet, eis tenetur providere. Dasi licentiam promovendi, vel etiam promovendi, ex promissa ad sacros ordines, provideret et enatur. h. d. Zen.

Idem.

Si b Episcopus, cui nullis personis expressis in genere commissi, ut vice tua ordines in tua diocesi celebraret, ad sacros ordines promoveret quempiam titulum non habentem: ei [cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem] tenebitur vitae necessaria militare, donec sibi per eum vel alium de competenti beneficio sit provisum. Si vero certas commissi & eidem ordinatae personas, tu [qui praevidere hoc casu an haberent titulum debuisti] taliter ordinato ad praedicta, donec per beneficiatus fuerit, obligatus exiit. Eis autem, quibus à diocesanis datur licentia, ut possint à quo voluerint Episcopo ad omnes sacros ordines promoveri, non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam [cum eam dant non debeant titulum non habentem] ad praemissa, si titulum non habeant, obligantur.

CAP. XXXVIII.

Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia in loco vacante, vel ad Papam devoluta: secundo aliquid de conferat specialiter, vel conferri mandet, species generis dicitur, quod secundo beneficium debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

Quamvis à tibi nuper in genere potestatem dederimus, beneficia sex clericorum tuorum eodemque conferendi, auctoritate nostra personis idoneis conferendi, canonicatum tamen & prebendam, quos in tua ecclesia [in qua post praedictam gratiam ubi factam mandavimus cuidam specialiter providere] obtinebas quidam ex iisdem tuis clericis, nunc de sanctis conferendis non potes: cum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam prima generali gratia tibi facta derogat posteriori specialis, licet de illa non fecerit mentionem. Similiter si post facultatem tibi concessam à nobis, conferendi beneficia tuae diocesis [quorum collatio est ad sedem Apostolicam devoluta] nos alicuiusmodi [antequam tu conferas] conferamus specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione, facta per nos collatio canonica est censenda.

a De hac clausula vide Zabarellam in Clem. 25. contra habitos de religiof. dom. & Felin. in c. super es. ext. de off. deleg. b Vide consil. Trid. sess. 21. de refor. cap. 2. c Alcommissio. d Vid. Dec. in c. de rescrip. super i. gl. & Trid. consil. 197.

CAP.

CAP. XXXIX.

Revocatio gratia non tollit jus questum, sed quærendum, nisi jus annexum aliud inducat: nec tamen tollit jus quærendum annexum juri digniori jam questio. h. d. secundum Zen.

Idem.

Si is, cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felices recordationis Nicolai Papæ & Celestini prædecessorum nostrorum literas, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ revocatorie tempore canonicatum & præbendam, dignitatem, personatum vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret, propter expectationem hujusmodi privatus non intelligitur jure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonicè affectus: jus tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competeat eidem, juxta verba dictæ revocationis intelligitur revocatum. Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantum canonicè confectus a, fuerat affectus sub expectatione præbendæ: cum jus magis dignum, quod iste in dignitate, personatu, seu officio hujusmodi jam habebat, jus minus dignum canonicatus retineat, cujus canonicatus ratione jus eodem saluum remanet, ad præbendam nulli alii debitam, Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. Sed & si ex Episcopi vel alterius cujuscunque collatione vel provisione adeptus fuerat in eadem ecclesia dignitatem, personatum, sive officium conferri tantum canonicè confectus, præfatus, qui canonicatum auctoritate Apostolica jam habebat, idem erit censendum.

CAP. XL.

Obeit revocatio gratia præbendam expectanti, & decreti interposito, etiam ignoranti. h. d. Zen.

Idem.

Quodam per literas felices recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione & vacatura præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor ejus Celestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quavis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferi, cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & ejus executores secunda gratia notitia pervenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post hujusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio revocatoria emanavit: & quoniam quis eorum jus habeat in præbenda hujusmodi dubitatur, nos neutrum illorum habere jus decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra decretum à dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignorantibus non obtinet firmitatem. Jus vero, quod secundo ad præbendam, non in præbenda hujusmodi competeat (cum nostram revocationem ejus collatio non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

CAP. XLI.

Mandatum de providendo de beneficio ad collationem capituli pertinentem, non tangit jus singulari canonici. hoc dicit. secundum Zen.

Idem.

Mandatum Apostolicum tibi directum, ut T. clerico de beneficio spectante ad collationem Narbonen. capituli provideres, beneficia ejusdem capituli, sive dentur in communi per ipsum, sive per canonicos ejus-

a Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quod rescriptum impetratum à Papa dignitate, non facta mentione consuetudinis, de qua non obtinet, per l. honores, h. ff. de decur. est scripturatum. Font. b Expectativa ad vacaturam omnino sustulit conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19. c De clausula anteferi, vide latè per Felin. in ca. capitulum. ext. de refer.

dem ecclesiæ singulares, vice auctoritate capituli, aut ex jure ipsius de consuetudine vel statuto, merito comprehendit. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatum, vel officiorum, que nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia mandatum hujusmodi minimè extendit. Idem esse censemus, si ratione præbendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter pertinere collatar. Nisi contineatur forsitan in mandato, quod eidem clerico provideas de beneficio ad collationem Narbon. capituli pertinente communitè vel divisim: tunc enim de beneficiis, que ad ipsorum collationem pertinent, ratione hujusmodi præbendarum poteris providere.

DE CLERICO ÆGROTANTE VEL DEBILITATO.

TITVLVS V.

CAP. L.

Datio coadjutorum Episcoporum & suorum superiorum est de majoribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen Episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus de consensu capituli sui vel majoris partis sibi auctoritate Apostolica unum vel duos coadjutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duas partes ipsius hoc facient. Sed si Episcopus contradicit, tunc nil innovabit capitulum, sed Episcopi & ecclesia conditionem, quam citò poterit, intinabit Papa. Et coadjutores illi sumptus moderatos habebunt de preventibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Pastoralis officii debitum exequentes, declaramus atque statuimus, coadjutorum & Episcoporum & superiorum prælatorum dationem intelligendam esse de causis majoribus, & referendum ad sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam.

Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis) dispendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcavere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut Episcopus senio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam aliàs ad eum impeditus perpetuo, ut officium suum nequeat exercere, possit de sui consilio & assensu capituli, vel majoris partis ipsius, unum, vel duos auctoritate Apostolica coadjutores assumere, ad dictum officium exequendum. Si vero Episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tunc ejus capitulum vel duas ipsius partes eadè auctoritate unum aut duos coadjutores assumant idoneos, qui ejus officium exequantur. Si autem Episcopus senio aut incurabili morbo gravatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officii reddatur inutilis: & coadjutorem assumere vel habere noluerit, licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innovetur, sed hoc casu & etiam proximo, idem capitulum Episcopi & ecclesiæ suæ conditionem & statum, ac facti circumstantias universas, quam citò poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter, & efficaciter impleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Præsenti quoque adjicimus sanctio-

a Petrus de Anch. not. mandatum etiam adstringere gerentem vices ejus cui mandatur, simuliter mandatum factum vices gerenti: quia si deficit principalis, debet postea per principalem commoda recipientem impleri. l. secundum naturam. ff. de reg. jur. neq. poterit per vicem gerentem impleri, in hiis enim mandatis intelligitur restante in eodem statu. l. ff. si ex vix. caus. q. Fontan. b Quam auctoritatem habeant coadjutores dati Episcopi senibus vel infirmis, latè docet Olivadus. consil. 44.

ni, ut coadjutores huiusmodi de proventibus praelatorum, in quorum assumuntur auxilium, sumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis praelatorum ipsorum vel ecclesiarum suarum quomodolibet faciendi penitus abstinentes: rationem non solum in districto examine, sed & praelatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum praelatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Ceterum quod de Episcopis præmittitur, ad superiores etiam praelatos esse volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITUTIONIBUS.
TITVLVS VI.

CAP. I.

Capitulum sede vacante licet beneficia ad Episcopum collationem præstantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituire potest. h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

ET si capitulum a sede vacante beneficia, quæ ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit, præsentatos tamen à patronis potest admittere, si sint idonei, & eos instituire in beneficiis, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad Episcopum (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertinet.

CAP. II.

Non repellat præsentatum defuncti sacrorum ordinum. h. d. Zen. Idem in eodem.

Sis, ad quem rectoris præsentatio in aliqua parochia si ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris præsentet ad eam: ipsum & (dummodo aliis sit idoneus, & intra tempus à iure statutum ad ordines, quos ipse ecclesia cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ECCLESIÆ NON VACANTIS.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Si mandetur alicui provideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius conferri tenet ipsius collatio: etiam si executor impetrantis ante acceptationem fecerit reservationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.

Innocentius IV. dilecto filio Andrea Capellano nostro.

QVia cunctis: & infra. Proponebatur itaque, pro parte tua, quod cum prædicta præpositura, dum vacabat, tibi per eum, qui conferre potuit ipsam, collata fuisset, collatio huiusmodi canonica existebat: maxime cum nulla per priorem ipsam, quæ illam impedire posset, inhibitiō præcessisset. Dicebat autem pars altera, quod cum præmissæ literæ sede Carnoten. vacante fuissent in capitulo publicata, ac præfatus Episcopus tunc de capitulo ipso esset, ibique præsens existeret, ignorare non potuit, mandatum Apostolicum (super conferenda memorato D. præbendæ vel dignitate sine cura, quam ipse ducebat acceptandam, cum primò in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alii fuisse dictum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatam, conferendi huiusmodi dignitatem: propter quod videbatur, quod nec per se nec per alium præfatum præposituram, curam non habentem animarum annexam (quæ primò post mandatum ipsum in ecclesia prædicta

^a Varias significationes huius vocis, capitulum, ponit Ioan. And. in c. capitulum, sup. de reser. b Nos, idoneitatem, & tempus hic per capitulum ponit, unde non satis quod intra tempus iuris possit promoveri, sed debent etiam alia idoneitates concurrere. Dom. & Pet. de Ansb. Font.

vacavit) potuerit alicui personæ conferre. Præsentatum jam dictum prior eodem publicato mandato non præfato D. præbendam vel dignitatem, curam huiusmodi non habentem, quam primò in eadem ecclesia vacante contingeret, contulisset: nec alias etiam (prout allegatur) professe poterat ipsius Episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui a sede Apost. concedatur, quod excommunicari non possit, licet id forsitan suis ignorantibus Episcopus, non tamen propter hoc ejus ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter si alicui concedendi præbendam aliquam tribuatur à sede Apost. potestas, ex hoc ipso videtur, quod sit Episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstat si forte objiceretur, quod lex, seu constitutio & mandatum nullo addigunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, aut nisi post tempus, nisi quod ignorare minime debuissent: quia in privilegiis & indulgentiis, seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perveniant: ut patet cum indulgentia aliam, quod excommunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuatur alicui potestas conferendi præbendam, videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale. Adiciebatur insuper, quod cum silentio statim ardet etiam ignorantem: quoniam si contra prelatum aliquem absentem depositionis sententia proferebatur, contractus, quos inibi ignoranter posset ut paratos, nullum robur obtinerent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus & inane, quicquid super huiusmodi præbendæ vel dignitate contra nosdum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem Episcopus post nosdum decretum (sive illud ignoraverit, sive non) de præfata præpositura per se vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte vero tua extitit replicatum, quod hæc de illis privilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam habent mox cum ad illos, quibus conceduntur, perveniant: ex quorum tenore liquido nosci potest, quod talis cura ea fuerit intentio concedentis: utpote cum alicui conceditur, quod excommunicari non possit, ex hoc enim evidenter apparet alii ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendam, sive certa, sive incerta tribuatur potestas, non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, ut per hoc ei (ad cuius donationem præbendæ ipsi pertinet) conferendi possibilitas adimatur: nisi primo illi sibi notificet, quod eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicit illam, ut potest, quam illi notificaverit talem potestatem esse illi concessam, vacuum decernat & irritum, si secus de ipsa præsumat. Quia cum illi non amplius deetur potestas, quam ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, licet per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam illius voluntatem) alicui non auferatur: similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso auferatur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquam infunderet illi sibi, quod eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas non tollitur conferendi, nisi forsitan quod ipsam conferre non possit, exprimat in concessionem huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionem fortassis ignoret, sua tamen collatio, si postmodum præbendam ipsam conferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscat: sicut cum indulgentia alicui, quod excommunicari non valeat, ut in superioribus est præmissum. Subiunctum etiam extitit, quod cum memorato priori per præfatas literas mandavimus, ut memorato D. præbendam, vel dignitatem

^a Vide Decretum & Dist. in cognoscere, ext. de cons. & Tit. reprobata in can. ista, h. leg. dist. 4.

fine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primò vacare contingeret, in ecclesia prædicta conferret: idem prior providendi ei de præbenda, vel dignitate ipsa (nisi post acceptionem ipsius a) non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpèdicta præpositura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati Episcopi auctoritate collata, hujusmodi collatio talis mandati nostri prætextu (etiamsi prius illud Episcopus ipse scivisset) non poterat vacuari. Nostrium autem in hac parte decretum ad præbendam seu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin super incerto fuisset edictum, nec aliquem adstrinxisset. Sed extitit ex adverso responsum: quòd etsi præfatus prior jam dicto D. præbendam vel dignitatem hujusmodi cum vacaret ante hujusmodi acceptionem, conferre nequiret, idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licetè possit & liberè acceptare: quare prædictus Episcopus præfatum præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit: quinimo ipsius collatio (cum idem D. præposituram ipsam postmodum acceptaverit) irritari debebat, & confessio per jam dictum Archiepiscopum sibi facta, debet stabilis permanere: sicut cum legatur alicui unus ex servis, quem elegerit, vel optaverit, & hæresante optionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legator, si legatarius eum duxerit eligendum. E contra vero pro parte tua propositum extitit, quòd id in ultimis voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest terminus assignari. Et gravis inessest conditio, quoddamque incongruum videretur, si quando mandaretur alicui de beneficio, quòd duceret acceptandum in aliqua provincia, quam primò illud vacare contingeret, provideri: oporteret ipsum b in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione) c requiri. unde cum sæpe præfati priori fuisset injunctum, ut dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam citò contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica censeret: & ita eidem D. circa futuras, si vacaturas præbendas vel dignitates tales ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati Episcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri: nisi forsitan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret Episcopus) acceptaret: vel etiam nisi ante vacationem alicujus ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa ulteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum Episcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quam præfati D. rationibus plenus intellectus, quia sæpe dictam præposituram ad te volumus pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adjudicare curavimus: ipsi d. D. super ea perpetuum silentium imponentes.

CAP. II.

Omni promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobanda. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

a Do. not. hic quòd executorum ad conferendum beneficium, quòd impetrans duxerit acceptandam, inhibito, intemato, collatio ante tempus vacationis non hæt ordinarium, quia potestas in eventum conditionis non exercitur ante purificatam conditionem facti c. si pro te. sup. c. de restit. Font. b Alia oportet eum. c Vid. Cl. 1. §. secus. infr. eod. d Alia, memorato D. su per ea, &c.

Destandam a iniquorum perveritas abstineret ne sciens a vetitis, nec gaudere debito modo concessis, dignè plerunque officium excitat præfatis, ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abulum ea vergere circumspicit) discretione prævia revocanda. Sanè licet olim fuerit canonica constitutione decretum, quòd ii b qui promittunt aliquibus de beneficiis ecclesiasticis, cum poterunt, vel cum facultas se obtulerit providere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones hujusmodi, quæ per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem improbatam, ut plurimum extorquantur, aperitur via sub tali palliatione verborum, ad promittenda damnabiliter e contra Lateranense Concilium beneficia vacatura, mortis alienarum ingeritur, & ecclesiis, ac præfatis, & personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur. Nos malis hujusmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascunque sub quovis modo, aut forma verborum de cetero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuumus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam, ad providendum alicui nullum deinceps quomodo libet obligari.

CAP. III.

Habens lites Apostolica sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quòd duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quòd vacabit, vel ex causa secundum, vel ulterius poterit acceptare. Reservatorem, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

Idem.

NE captandæ alienæ mortis occasio ex benignitate, gratiarum sedis Apostolicæ tribuatur: Declarandum duximus, quòd is cui ab eadem sede, ut ei provideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in aliqua provincia, diocesi, vel ecclesia, quem d. seu quòd duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere primum personatum, dignitatem, præbendam, seu beneficium in eadem provincia diocesi, vel ecclesia vacaturum, aut secundum, seu ulterius (si rationabilis causa subit) valeat acceptare. Certum tamen & expressum priusquam vacet, acceptare non potest. Quòd si fecerit, etiam si per executores ejus secundum acceptionem hujusmodi facta fuerit reservatio, inhibito, vatrique processus, ac sententiæ promulgatæ, tam acceptatio e ipsa, quam processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò nisi acceptator ille dignitatem, præbendam, personatum, seu beneficium taliter acceptatum & reservatum, per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti jam adeptus, vel ei jus in ipso fuerit acquisitum: per eum, ad quem ejusdem personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficii collatio seu provisio pertinet (dictis acceptione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti liberè poterit alii provideri.

CAP. IV.

Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter

a Vid. Conc. Trid. sess. 16. de refor. c. b alit. ut bi. c Not. quòd contra ventem juri peccat. gl. de pao. dist. 1. in sum. Imò incurrat notam infamiae. c. illud. de major. & obedientia. vid. Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fidejus. & gl. in e. r. de serv. in ord. sac. vid. qua dixi in c. perpetua. sup. de elict. Font. d alit. ita, quam sit quòd duxerit, &c. quam variat, etiam agnovit. gl. hic. e. Vid. l. per fundum. ff. de serv. rustic. prædo.

collationem beneficiorum provincia: specialiter vero reservat primum, & inhibet ulteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. h. d. Dominicus.

Idem.

Executor a super provisione alicujus a sede Apostolica, per generales literas in aliqua Provincia deputatus, prelati, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem provincia spectat collatio, ne ad provisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur sit provisum, non potest generaliter inhibere.

Nisi expresse in ipsis literis facultas hujusmodi inhibitionis concedatur. Potest tamen reservationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi beneficio competat literarum) de secundo vel ulteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem reservationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficium reservati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

CAP. V.

Si mandetur capitulo, ut ne recipiant in canonicum, & prebendam conferant, cum id pertinet ad eos, dato executore ad providendum, per solam presentationem factam capitulo, affecta est prebenda: & executor (negligente capitulo intra terminum per eum statutum ne recipere, & prebendam conferre) non vocato capitulo ad eum potest. Ioan. And.

Idem.

Si capitulo alicujus ecclesie, cum ad ipsum canonicum recepto, ac prebendarum collatio pertinebat, ut te in canonicum reciperet, & tibi de prebenda (si tunc vacaret) inibi provideret, vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra. Per solam illorum presentationem capitulo ipsi factam, absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reservatione, beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum extiterat, adeo est affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Imo si capitulo intra terminum competentem sibi ab executore prefatum mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit implendum, exrunc in ipsum, executorem potestas provisionis hujusmodi transferatur, & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac prebendam (etiam sine alia capitulo vocatione vel monitione) si vacat, vel cum obtulerit se facultas.

CAP. VI.

Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario, & tali executori sit scriptum: per presentationem talis mandati non afficitur prebenda, nisi in altero esset decretum, aut executor ille insinuasit & interdixisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati jam esse facta receptio ad canonicatum. In his casibus, vel ipsum altero, affecta est prebenda, ita quod collatio alteri facta, non tenet. Ioan. And.

Idem.

Si soli ordinario b pro te beneficiando executor non dato, vel ordinario & executori (ut eum faciendum, quod mandat compellat,) aut soli executori (ut tibi faciat de canonicatu & prebenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diocesi, seu provincia provi-

^a Nota quod executor datus ad providendum seu conferendum, non potest reservare, vel inhibere in genere, sed in specie, sic, & rationem ponit hic Io. And. & Imo. in ca. cum dilectus, sup. de jur. patro. Francus. ^b Nota primo, quod quandoq. Papa scribit ordinario ut conferat, sine alia executoris datione, ad hoc de refer. eam te. not. secundo argu. quod in impetratione debet fieri mentio de canonicatu & prebenda, & sic videtur quod non sufficeret expressio tantum alterius. Dom.

deri) mandatum Apostolicum sit directum: per talis presentationem mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat puniendus existat, ei tamen potestas sic non admittitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decrevissemus intutum & inane quod heret contra ipsam. Aut executor hujusmodi ordinario suam insinuationem potestatem, ac alio conferret beneficium (de quo tibi est secundum reorem hujusmodi mandati Apostolici providendum) interdixisset eidem: praesertim cum interpositione decreti. Vel nisi tu juxta dictum a mandatum esses in canonicum jam receptus: tunc enim prebende collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

CAP. VII.

Si tres expectantes sunt in una ecclesia, unus auctoritate Martini, aliorum auctoritate Bonifacii, tertius ejusdem auctoritate cum prerogativa, ut praesertur omnibus receptis non auctoritate Bonifacii prebendas hi consequentur hoc ordine, qui primus habet, secundus, secundam tertius, tertium primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

Idem.

Auctoritate Martini Papa praedecessoris nostri, quodam ad prebendam primo in Parmensi ecclesia vacatam nulli alii de jure debitam in eadem ecclesia canonicum recepto, & alio a nobis in eadem ecclesia summo b gratiam adeptum secundo, tertius demum auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum, & fratrem recipitur cum prerogativa gratia, quod omnibus praedecessorum nostrorum auctoritate, non tamen nostra receptis in assecutione prebende debeat antecedere: post haec autem quaedam vacavit prebenda in ecclesia memorata, quarum quis eorum alteri praesertur, & secundum quem ordinem prebendas allegari debeant res praedicti? Cum igitur ex tenore & gratia tertio a nobis concessa, appareat evidenter nos voluisse primo, tertium, & secundum tertio, antecedere: decernimus, quod primus secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere prebendam: alias forma mandati minime ferretur. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset, ex persona tamen tertii, qui primam superat, illam habet. Sicut contingit in successione filius, qui ab intestato relictae patris in adoptiva familia constituto matre atque fratre deceduit, in qua successione pater ex se matrem excludit: sed quoniam talis pater agnatus, materque vincit agnatum, mater pater ex se semetipsa (sed agnati persona) in successione antecedit.

CAP. VIII.

Revocatoria gratiarum includit receptos in canonicum prebendam distindam expectantes: etiamsi percipiantur dispensationes quotidianas, sicut si prebendam distindam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes jus ad vacaturam, si non alium est deventum ad collationem h. d. secundum Dominum.

Idem.

Quoniam ex constitutione nostra, per quam probi post promotionem nostram ad summi pontificatus apicem omnes collationes, provisiones, reservationes, & concessionis, super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, prebendis, officiis, portionibus, praemoniis, ecclesiis parochialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine conferentur, ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus jus non esset

^a Al. praedictum. ^b Al. similiter. ^c Al. non & non gratia est conferendus ad hoc de prob. cui ad non. supra. eod. lib. quatum

quarum in re, licet ad rem) a felicis recordationis Nicolao Papa IV. & Celest. V. predecessorum nostris factas, sive concessas, auctoritate Apostolica in fratrum nostrorum presentia omnino cassavimus, irritavimus, & vacuavimus, cassas, irritas & vacuas nunciavimus, & nullius fore decrevimus firmitatis: multa dubitationes insurgunt, ut unde praefata constitutionis revocatoria processit editio, interpretatio ejus quoque procedat. Praesenti declarandum duximus sanctione, quod in illis (qui editionis tempore supradicta ultra statutum numerum erant per eisdem predecessores canonici sub expectatione praebendarum, vel etiam portionum) eadem constituto locum habet. Si autem hujusmodi recepti ultra numerum, distributiones, & alia, ut canonici de numero existentes, sic tempore dictae revocationis habebant, quod per cessionem vel decesum illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiae, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum, seu partium suarum augmentum (cum forsitan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel praebendarum distinctio habebatur) quantoque inter pauciores consilii ecclesiae dividuntur proventus, tanto majores fieri possunt singulorum percipientium portiones: ad istos veleso, qui per literas facultatis a dictorum predecessorum nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erant recepti (licet praebendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi praefatam. In illis vero, qui ultra numerum auctoritate praefata in aliquarum ecclesiarum canonicos jam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem juris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, praebendas, portiones, vel alia beneficia, quae dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem praefatam locum habere (ratione hujusmodi expectationis) dubium non existit. Sanè in iis, qui super canonicatibus, praebendis & dignitatibus, parochialibus vel aliis ecclesiis seu beneficiis quibuscumque, a dictis predecessoribus nostris literas impetraverunt, etiam si per executores illorum facta fuerint reservationes, deteteri interpositiones, variique processus: & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petita fuerat ab executoribus, quod eis illa conferrent: non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes, tunc temporiserant factae: locum habet constitutio supradicta, ut omnes hujusmodi gratiae (quarum ratione tunc non erat ad collationem processum, & sic per consequens jus in re non fuerat ipsis impetrantibus acquiritum) intelligantur penitus revocata.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITVLVS VIII. CAP. I.

Collatio communiter ad Episcopum & capitulum pertinet, non ipsorum effectu inhabili, alter confert. h. d. usq. ad 5. Cum vero secundum Damianum.

Bonifacius VIII.

SI b ad Episcopum & capitulum communiter pertinet e collatio praebendarum, mortuo Episcopo, vel a beneficiorum collatione suspensio, potest capitulum vacantes conferre praebendas: Etiam si Episcopus interesse habeat in collatione hujusmodi, ut

a Vid. Damianum. & Felin. in c. constit. extr. de rescript. b Ad intelligendum huius cap. vid. Panorm. in c. ex parte. extr. de constit. c. Illud dicitur communiter pertinere, quando aequale jus qualibet pari habet in actu.

praelatus. Idem poterit Episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari.

Collatione spectante ad Episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum, hoc dicit.

Cum a vero ad solum Episcopum praebendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu: defuncto Episcopo vel suspensio (nisi Episcopus in petenda relaxatione suspensionis hujusmodi sit in mora) capitulum se non potest intrromittere de eisdem.

Haberi conferre cum consilio Episcopi, sine illo conferre, morte & remota absentia interueniente. h. d. Dominicus.

Vbi vero de speciali alicujus ecclesiae consuetudine, vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio Episcopi noscitur pertinere: sublato Episcopo de medio, (cum consilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficii collatio deferenda: nec etiam si egerit in remotis, ita quod non possit ipsius praesentia in brevi haberi. Quia in petendo vel expectando ejus consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere.

DE REBUS ECCLESIAE NON alienandis.

TITVLVS IX. CAP. I.

Tempus alienatio facta de rebus ecclesiae vacantibus non procedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.

Innocentius quartus.

VDUM: & infra. Dicitur vero Archidiaconus ad aduerto respondit, illas decimas illi ecclesiae restitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam Episcopi Dulmen. de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quod idem Episcopus attendens proventus Archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues, & exiles, quod non sufficiebant ad ejus onera b supportanda: praefatas decimas Archidiaconatus memorato concessit: & infra. Quia vero in concessione hujusmodi praedicta ecclesia (cum vacaret) legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodem Episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus solennis diligens, qui in talibus concessionibus perperis, & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (praesertim cum evidens necessitas quare fieri deberet, vel utilitas e non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiae tanquam pertinentes ad eam sententia-liter adjudicare curantes.

CAP. II.

Primo prohibet submissionem ecclesiarum suorum immobilium honorum vel iurium fieri laici absque consensu capituli & licentia Papa. Secundo cassas contractus quacumque firmitate vallatos, contra hoc de cetero factos. Tertio prius praelatos contra factos, & clericos non contradicentes, & laicos, qui ipsi praelatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto praecipit laicos per tales contractus, eo casu, quo valent, ultra debitum non usurpare: & ponam apponi. h. d. Ioan. And.

a Ad hunc textum vide Felin. in cap. eam re. extr. de rescript. b Vid. cap. ad audientiam. de eccl. ad. 2. q. 14. ubi. alias regulari sibi principi. licet ix. q. 17. nemo. ff. de eccl. lucra. vid. Oldrad. in consil. 160. cum 2. seq. hoc eod. tit. c Vid. Hostien. in summa. eod. tit. ubi assignat quinq. causas alienationum rerum ecclesiasticarum.

Gregor. X. In Concilio generali Lugdun.

Hoc consultiſſimo prohibemus edito, univerſos & ſingulos prelatos eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu jura a ipſarum, laicis ſubmittere, ſubjicere, ſeu ſupponere, abſque capituli ſui conſenſu & Apoſtolice ſedis licentia ſpeciali. Non concedendo bona ipſa vel jura in emphyteuſim, ſeu alijs alienando in forma, & caſibus a jure permiſſis: ſed conſtituendo, vel recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tanquam a ſuperioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem advocando, prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur, avoher, vel ipſos patronos, vel advocatos eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiam juramenti, poenæ, vel alterius cujuſlibet firmitatis adjectione valatos (quos de talibus alienationibus ſine hujusmodi licentia & conſenſu contingerit celebrari) & quicquid ex eſſe ſecutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam parent. Et nihilominus prelatos, qui ſecus fecerint, ipſo facto ab officio & adminiſtratione: clericos etiam qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum ad ſuperiori denunciare neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in eccleſia obtinent ſe gravata, triennio ſtatim eſſe ſuſpenſos. Laici vero, qui prelatos vel capitula eccleſiarum, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones hujusmodi faciendas, hæcenus compulerunt, niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſſione, quam per vim, vel metum exegerant) eccleſias, & bona eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimittant. Illi vero, qui de cætero prelatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint (cujuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus) excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (hujusmodi licentia & conſenſu intervenientibus) hæcenus inſiſti, vel quos in futurum inſiſti contingerit, ſeu occasione illorum, laici ultra id quod ex natura contractuum iſtorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non ulurpent. Qui vero ſecus egerint (niſi legitime moniti ab hujusmodi ulurpatione deſiſterint, reſtituendo etiam b ea, quæ taliter ulurparunt) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad ſupponendum terram ipſorum (ſi opus fuerit) eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.

DE RERV PERMVTATIONE.

TITVLVS X.

CAP. I.

Non obſtantibus expellationibus beneficiorum permutato fieri poſſit. *Idem. Anſ.*

Bonifacius VIII. Biteren. Epifcopo.

Licet e in tua diœceſi aliqui auctoritate Apoſtolice beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen qui ſecundum formam juris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignant: Nolumus occasione præmiſſa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutacionem beneficiorum hujusmodi (quæ alias minime reſignaffent) ullatenus impediri.

a Vid. Bart. in q. colla. C. ubi in rem alio. per l. ſi aliena. ff. de uſuca. Font. b Diſt. ca. deſt. in antiquior. codic. c Vid. Clem. 1. tit. de ver. permūt. & de materia Bellamercum tract. de permutacione beneficiorum, & Dec. conſil. 141. l. a. incip. ad plura dubia. & conſil. 140. ca. incip. viſo. puncto. lib. 2.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITVLVS XI.

CAP. I.

In fideiſſimariis ſubſtitutionibus licet habeat quartam conditionem: in dote non. Et ſubſtitutiones interpretari debentur de reſta, diſcriminoſe convenienti verbis & perſonarum iuſticia. *Idem. Andreas.*

Bonifacius octavus.

Si pater a filium & filiam habens impuberes, & uxorem, filiam in re certa, filium vero in certa bonis ſuis univerſalem heredem inſtituit, & quorū aliqua in ſuo teſtamento legavit, adjiciens, ut ſi decederet filia ſine liberis, eidem filio, & ſi ipſe abſque liberis decederet filius, præfatæ filix moretur: Chriſti pauperibus inſtituendo hæredes, ſi utrunque ſine liberis mori contingeret filiorum. Teſtator mortuo, ac deinde filio ſubſequeter, & filia (ſuperſtite matre) deſunctis ante eorum pubertatis. Abſque deductione Trebellanica, ſive patris jura natura debita, facienda, ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmiſſæ namque ſubſtitutiones ſiſta de filio ad filiam, & contra, & de illis ad pauperes, directe debent intelligi pupillares. Cum in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio faciendæ (dommodo, ſicut in caſu propoſito, earum verbis & perſonis conveniat inſtitutus) ut ſubſtitutio directa intelligatur potius quam obliqua: quanquam directa interdum ad fideiſſimarium ex cauſa trahatur. Licet autem filius teſtamento ſuo matrem portione jure natura debita privare non poſſit, pater tamen in teſtamento, quod filio impuberi facit, poteſt: nam teſtamentum hujusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius eſt cenſendum.

CAP. II.

Superior habet conſentire religioſi deputati executoris loci ſui, ſecundum Zen.

Idem.

Religioſus executor ab aliquo in ſua voluntate ultima deputatus, non poteſt (cum velle vel nolle non habeat) hujusmodi officium ſuſcipere, vel exequi: niſi a ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta.

Pluribus executoribus datus, non mortuo, vel in remotis exiſtente, vel exequi volente, unus officium exercitum exercere, non impeditur teſtatoris voluntas: niſi aliud per teſtatorum diſpoſitum. *Idem. ſecundum Zen.*

Sane pluribus a teſtatore ſimpliciter executoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis exiſtente, id exequi forte nolente: Ne voluntatem teſtatoris impediri, vel nimium differri contingat: poteſt alius (cui teſtator aliud expreſſerit) officium executoris impediendo liberè adimplere.

DE SEPULTVRIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Hic prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Non obſtante pacto de ſepultura eligenda, vel reſta non mutanda, ſepelendus eſt qui, ſibi alias erat de jure ſepelendus: & alias ſepultus cum unius ſepultura obventibus reſtituendus eſt, alias parva necesse eſt contenta. *Idem. ſecundum Zen.*

Bonifacius octavus.

Animarum periculis & ſcandalis quæ frequentè ex his proveniunt, oviare volentes, univerſis religioſis & ſecularibus clericis cu-

a De materia huius cap. præter doctores hic vide interpretari in cap. Raimunde. ext. de reſt. & in l. prædictis c. de impub. & alio ſubſt. & alibi. *Idem.*

iuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis mærne, districtissime prohibentur: ne aliquos ad vovendum, jurandum, aut hinc interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem de terminis nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, ut illi, qui sic elegerint, nec apud hinc ecclesias ullatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, juramentum aut promissum hujusmodi à se factum materiam habeant veniendi) possint eligere sepulturam: sed contradictione quacunque cessante, sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de jure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent. Si verò iidem religiosi vel clerici prædictos in suis ecclesiis vel cœmeteriis præsumperint sepelire, ad restitutionem, tam sepulchrorum corporum (si petantur) quam etiam omnium, quæ occasione sepulture illorum pervenerint quomodolibet ad eisdem, intra decennium integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, ecclesie ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, extunc eo ipso sint, & tandiu maneat ecclesiastico suppedito interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

CAP. II.

Ecclesia dimissa non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus si sunt plures.

Idem.

Cum b quis, cujus majores sunt obliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligat alibi sepulturam, canonica portio dimissa non debetur ecclesie, sed illi duntaxat, in qua ille officia consuevit audire divina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum, ob hoc, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, loco tertio eligat sepultura, domiciliorum ecclesie habebunt inter se & dividere canonicam portionem.

In loco etiam minus religioso, potest nova eligi sepultura, h. d. secundum Zen.

Si quis antiqua dimissa novam (etiam in loco minus religioso) elegerit sepulturam, electionem hujusmodi (licet jura super hoc videantur esse diversa) nequaquam volumus impugnari.

CAP. III.

Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, ecclesie sue sepultura non auferet. h. d. secundum Zen.

Idem.

Is d, qui habens domicilium in civitate vel castro, quandoq; ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, sepeliri debet. Dummodo obique periculo ad ipsam valeat deportari.

Mulier mortua, que pluribus nupsit, cum viro ultimo sepelitur, hoc dicit.

Mulier autem, quæ plures viros habuit successive, si sepulturam non eligat, est cum viro ultimo, cujus domicilium retinet & honorem e, tumulanda.

CAP. IV.

Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pater.

a Vid. cap. de ma. & ob. s. q. s. secundum. & B. in l. 1. C. de sac. sanct. eccl. b Vid. Concil. Trid. sess. 21. de reform. cap. 27. & Cardin. consil. 90. incip. Epist. Coltrien. c Vid. Bar. in l. hoc arto. ff. de bar. inf. Ange. de ag. success. proxim. Font. d Vid. Constitutionem Brunum lib. 4. de cœmeteriis, c. 4. circa finem. e Vid. Abbatem in ca. super eo. ext. de test.

bes autem eligat per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quoad titulum, sed non quoad textum: unde possit addi: Et pro anima non legat, sine assensu patris bona non castrensia. Domin.

Idem in eodem a.

Licet b pater minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere sepulturam, possit (si consuetudo terræ id habeat) quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest, ubi consuetudo hujusmodi non habetur, sed sunt cum suis majoribus, vel in parochiali ecclesia tumulandi. Quamvis autem filius familiaris absque patris assensu, sibi possit libere eligere sepulturam, pro anima tamen sua & præter ipsius assensum (nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat) aliquid judicare non potest.

CAP. V.

Religiosi nisi multum remoti a monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. h. d. secundum intellectionem Zen.

Idem in eodem.

Religiosi nisi à propriis monasteriis adeo forsitan sint remoti, quod ad ea cum moriuntur commodè portari non possint, nequeunt (cum velle vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET oblationibus.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Populus, ut ecclesie jura debita persolvat, est in predicationibus, & aliis exhortandus. h. d. secundum Zen.

Gregorius IX. Fratres prædicatoribus & minoribus.

Discretionem d vestre mandamus, districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, seu aliarum rerum ecclesiis debitarum resolutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in sermonibus vestris, vel alibi proponere de cætero præsumatis. Imò verbo & opere informetis eisdem, ut ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis animo sint intenti.

CAP. II.

Privilegium decimarum novatum concedens, non includit decimas novatum, per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit, ubi percipiuntur antiquæ, & ad portionem antiquam h. d. usq; ad 6. Statuimus, secundum Dominum.

Alexander IV.

Statuto perpetuo declaramus, quod indulgendum illud Apostolicum (quod plerisque conceditur jure novatum decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas novatum decimas (quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indulgendum alii e, possidebant, cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias etiam, nisi in his tantum locis, ubi veteres tuæ (quando dictum indulgendum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis hujusmodi percipiebant antiquas.

Privilegium decimarum novatum limitatum ad mensuram antiquarum, non potest ultra dimidiam includere: fallit in Osteriensibus & Caribusiensibus. h. d.

a Hæc duo verba, in eodem, desunt in antiq. codicib. b Vid. Antonium de Butrio in cap. de uxore extr. de sepultura. c Vid. Bart. in l. qui in potestate. ff. de testa. Font. d Vid. Concil. Trid. sess. 21. de reform. c. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 17. art. 1. e Vid. l. impuberi. ff. de adm. tut.

Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, ut ultra medietatem decimarum novalium nullatenus extendatur: quia non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod Apostolica sedes pariter & similiter novalium decimas, in tam grave parocchialium ecclesiarum dispendium, indulsisset, quod queratione talis indulti sive impetratiam, sive impetrandi deinceps, non possit in novalibus (quæ amodò fieri) vindicari & acquiri vel percipi, plus quam medietas decimarum ipsorum novalium: etiam si amplius in veteribus habebatur, cum non sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum novalium contra parocchialium ecclesiarum gravamen (quod ex distinctione a indulti huiusmodi possit accedere) taliter obviatur. Religiosos tamen Cistericen. & Cartusienf. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum novalium) comprehendi nolumus, vel constringi.

Privilegiati super decimis recipendis, ecclesiis parocchialibus grati assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. h. d. Dominicus.

Vbi autem per huiusmodi concessionem decimarum parocchiales ecclesias adeo gravari contingit, quod earum rectores de ipsarum redibus congruè sustentari, & commoda jura Episcopalia exhibere non possunt: provideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quod eidem rectoribus tantum de illarum relinquatur provenientibus, quod exinde competentem sustentationem habere possint, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque onera debita supportare.

Decima per laicos ante Lateranense Concilium in feudum receptum à religiosis per eos recognita in feudum, non possunt ipsi religiosis concedi, sine diaconorum consensu. hoc dicit, Dominicus.

Sane quamvis forte à religiosis exemptis & aliis fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & iidem laici, quod illas ab ipsis religiosis in feudum teneant, recognoscant, non tamen licet religiosis eidem post talem infeudationem, vel recognitionem sic de facto præsumptam huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere ab eque dioecesanorum Episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranense Concilium ipsis laicis in feudum perpetuò fuere concessæ.

Dioecani compellunt religiosis exemptos solvere decimas parocchialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit, Dominicus.

Dioecani verò parocchialium ecclesiarum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget, quæ quidem alias ad ipsas spectaverunt ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant iustitiz complementum.

Religiosi etiam exempti de possessionibus acquisitis, & acquirendis ecclesiis parocchialibus solvere debent decimas, si privilegiati non sunt. h. d. Dominicus.

Cæterum iidem religiosi, tam exempti, quam non exempti de terris & possessionibus acquisitis hæcenus & amodò acquirendis decimas integrè solvant illis ecclesiis, quibus eadem possessiones & terra prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali jure vel privilegio sint muniti.

Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, novalis supervenientes, in eodem loco non percipiunt. h. d. Dominicus.

a alt. Distinctione. b Ad hæc vide l. in condemnatione l. inter eos. ff. de regul. jur. tom. c Hoc est Concilium Lateranense sub Alex. III. cap. 9.

Nec pro eo, quod forte in aliquibus parocchis onerosiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de novo postmodum fiant novalis) in eisdem percipi, vel percipere novalium decimas eorundem, nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

DE REGULARIBVS ET TRANSCURRENTIBVS ad religionem.

TITVLVS XIV. CAP. I.

Si minor xv. ann. ingreditur religionem, in xv. annis habitum nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorem receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius a se factam. Si autem per xv. annos habitum, aliam non est distinctio, intelligitur professus, nisi tanta sit distinctio, quod viventes cum eis simili habitu induantur. Si major xv. ann. ingreditur, si portat habitum per annum, quantumcumque sit distinctio, intelligitur professus. Ioan. And.

Innocentius quartus.

Is b, qui monasterium ante xv. annos, et Monachus efficiatur, ingreditur, nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profertibus consuevit, seu professionem à se prius factam ratam expresse habeat, libere potest infra e sequentem annum ad seculum tempore. Quod si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, ubi professorum & noviciorum sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quom prius fecerat, ratam habuisse videtur: nisi tanta distinctio ibi habitus habeatur, quod & professi & novicii, ac etiam alii communem vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur. Qui vero post quatuordecimum annum habitum religionis assumpsit, si per annum illum gestaverit, exiit religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus, ubi professi à noviciis dissimilitudine habitus minime distinguuntur, etiam si alii degentes cum eis similibus vestibus cohabitent: quoniam cum iam hæc ad discretionis annos pervenerit, quid agat agnoscat: & ideo discretio discretionis tempore ordinem (postquam hunc ad id baverit spacio) intelligitur sumite approbare. Si autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc aguntur, non habeat intellectum.

Hæc declarat qui sunt habitus distincti. h. d.

Distinctos d quoque seu dissimiles intelliguntur esse habitus, sive noviciis, sive professis dissimiles vestes tenentur: sive benedicantur, cum profertibus concedantur, sive etiam aliquid aliud fiat, per quod noviciorum & professorum habitu discernatur.

CAP. II.

Prædicatores & minores intra annum probationis quinquem ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, propterea alligantur non ad eorum ordinem, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & presentis panis, quæ pro gravibus casibus eis consuevit infligi. Ioan. And.

a De materia huius tituli. vide que novissime sancitæ sunt Tridentinæ session. 25. tituli. de regul. & monialibus. b Vid. Concilium Tridentinæ session. 25. tituli. de regul. & monialibus. cap. 11. ubi de tempore professionis aliud quam hic statuitur. c In casibus, quibus constantè legitur ita, infra ipsam sequentem annum, &c. d De materia huius. s. vide Clem. eos. qui. tit. de regul. & in loci Zabotellato, Luvolato & alios.

Alex.

Alexander IV. Fratrum predicatorum & minorum.

Non solum a: & infra. Licet zelum animarum habentes eas lucrari Domino sollicitè cupiatis, quia eam decet & expedit, ut conscientia puritati non desit iudicium rationis, ne unde spiritualis profectus quaeratur, salutis dispendium sublequatur: vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiae, & sub poena excommunicationis auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanae regulariter infirmitas) quenquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem in seculo faciendam recipere, nec institutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quò minus intra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi major tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite, vel expresse: aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod tamen non praesumitur, nisi clara probatione, vel competentibus iudiciis ostendatur) omninò ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, praesumatis. Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionem, quenquam recipere praesumpseritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus vestro esse ordini aligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper poenae subiacendos, quae fratribus ipsius ordinis pro culpis insigni gravioribus confuevit.

CAP. III.

Decretalis, non solum extenditur ad omnes mendicantes: in alio vero professo expressè religioni, cui sit: tacita autem generaliter obligat intra annum. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII.

Constitutionem b Innocentianam, quae prohibet convertorum professionem recipi ante annum probationis elapsam, pie memoriae Alexand. Papa IV. praedecessor noster ad fratrum predicatorum & minorum ordines duntaxat declaravit extendi. Unde nos pariformi similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionis professio expresse vel tacite fieri potest licite intra annum. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non mutato) illi religioni e praecise obligat, quam profitens est professus. Tacite vero facta intra probationis annum per susceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si etatis apte sit: si sciens & voluntarius ac triduo perseveret.

CAP. IV.

Beneficium ingredientem religionem intra annum probationis exceptu casibus hic expressè non est alteri conferendum: interim tamen debet per alium beneficium deserviri, assignata eidem substitutione congrua portione, unde vivere possit. h. d. Ioan. de Fan.

Idem Parisiensis capitulo.

Beneficium a illius, qui religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum: nisi ad id ipsius accedat assensus, aut constet, quòd vitam voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum. Sed interim eidem beneficio per alium deserviri debet, assignata sibi congrua de ipsius proventibus portione.

a Vid. omnino quod sancit novissimi Concil. Trident. circa professionem emittendam, sess. 23. tit. de regul. & monialibus, ca. 15. b Hic quoque tenendum quod sancit Concil. Trident. sess. 23. de regul. & monialibus, cap. 15. c Vid. l. precibus. Cod. de impu. & ali. substit. d Vid. Concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 1. e al. Consensus.

CAP. V.

Secundum votum solenne religionis, derogat priori simplici. h. d. Ioan. de Fan.

Idem.

Qui a post votum à se de certa religione intranda emissum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & proficitur in ipsa, potest (voto non obstante priori, cui tanquam simplici, per secundum solenne nocetur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem poenitentia imponenda.

CAP. VI.

Vacante monasterio conventus novum recipit Monachum, si communitur ad Abbatem, & eos spectat: si ad Abbatem solum, sicut. h. d. Dominicus.

Idem.

Sed solum Abbatem pertinet creatio Monachorum: deo defuncto nequit novus Monachus à conventu creari. Alias poterit, si eorum creatio spectat in summa ad utrumque.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Votum solenne quum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatur, dirimit matrimonium, post contractum: alias solum impedit, & non dirimit. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII. Britren. Episcopo.

Quod b votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quòd voti solennitas ex sola constitutione ecclesiae inventa: matrimonii verò vinculum ab ipso ecclesiae capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso, & in statu innocentiae instituentem, unionem & indissolubilitatem accepit. Praesentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quòd solennizatum fuerit, per susceptionem sacri ordinis. Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui, de religionibus per sedem Apostolicam approbatis. Reliqua verò vota, etsi quandoque matrimonium impediant contrahendum, & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurimum scandalum, & exemplum durior poenitentia transgressoribus debeat: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

DE STATV REGVLARIVM.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Moniales tacite vel expresse professa, clausuras monasterii extrahi non possunt, nec alii ad illas intrare: nisi causa legitima & superiorem licentia interveniat. h. d.

Bonifacius VIII.

Periculoso & detestabili quarundam monialium statui (quae honestatis laxatis habent, & monachali molestia sexusque verecundia impudenter abjectis, extra sua monasteria, nonnunquam

a Vid. b. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3. & q. 119. art. 4. & 5. b Vid. b. Thom. & ibidem Cajetanum 2. 2. q. 88. art. 7. c Innuit, quòd moniales corrumpuntur: & an talibus ac illis, qui publice volunt, sit dandum corpus Christi? gl. 1. de sicut. 27. qu. 1. vid. doc. in 4. si quando dicatur rapere. C. de Episc. & cler. Fine.

FFFF

per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem & offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum providere salubriter cupientes, presentis constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus: universas & singulas moniales presentes, atque futuras cujuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura: ita, quod nulli earum religionem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo eviderentur earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis abque gravi periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhoneste personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: ut sic à publicis & mundanis conspectibus separata, omnino servire Deo valeant liberius, & (lascivendi: opportunitate sublata) eisdem corda sua & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

In monasterio non mendicantium, tot fores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari, & ultra non valet receptio. hoc dicit Dominicus.

Sane, ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cetero in fores, nisi quot poterunt, de ipsorum monasteriorum bonis live proveniuntibus absque penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum decernentes.

Abbatissæ Principibus secularibus, ad fidelitatis sacramentum præstandum adstrictæ, si non possunt per procuratorem jurare, personaliter exeundo monasterium jurabunt, absque dilatione ad monasterium reditura. Dominus.

Verum quando Abbatissa vel priorissa, cujusvis monasterii pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo Principe, seu domino temporali, sibi debet homagium, vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quod per procuratorem illud præstare possit efficere apud eum) de monasterio cum honesta & decenti societate exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quam primum commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium à vestigio reversura: sic quod in fraudem residendi, live moræ clausuralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales, per censuram ecclesiasticam, ut in sui curia admittant Abbatissas per procuratores litigare. Ecclesiasticis vero in temporalibus & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Dominus.

Porro, ne moniales causam, seu occasionem habeant evagandi, Principes seculares, ac alios dominos temporales: rogamus, requirimus & obsecramus, ut per vicegeram misericordiam lesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum nihilominus susdentes, quod Abbatissas ipsas, & priorissas, ac moniales quascunque, monasteriorum suorum curam, administrationem, negativè gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui ad ornatum in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis hujusmodi, eisdem oporteat evagari. Si qui verò contra præsumpserint, exhortationi hujusmodi rationabili, atque sanctæ obtemperare nolentes, cum sit juri contrarium, quod

a. Aliter autem hic legitur gravamen, offensam & religioni. b. Not. dom. & Phil. quod verba rogatur in materia præcepti sunt præceptiva. gloss. 11. quest. 3. c. rogo. not. in l. age. c. de transf. de quo vide Tiracell. trall. de panis temperandis aut ramistend. causa 24.

mulieres (præsertim religiose) per seipsas litigantur, & à via devotæ honestatis, & periculum animarum inducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopi autem, & alii prælati superioribus & inferioribus quibuscumque injungimus, quod & ipsi causas seu negotia, que prælate moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curia eorum, si sint homagia, fidelitatis sacramenta, litæ, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fecerint, & tractari.

Ordinarius locorum, in subjectis monasteriis propria, inceptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in aliis casibus jurisdictione in exemptis ea attributa loci. Dominicus.

Et quoniam parum esset condere jura, nisi essent quæ executioni debite demandarent, Patriarchis, primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis universis, summissa in virtute sanctæ obedientiæ, seu obsequiæ divini habitus & interminationis maledictionis æternæ, præcipimus mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate & diocesi propria, in monasteriis hujusmodi sibi ordinato jure subjectis, sua, in iis verò, que ad Romanam immediate spectant ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates verò & alii, tam exempti, quam non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum & ordinum quoruncunque in monasteriis hujusmodi sibi subjectis, de clausura convenienti, ubi non est ipsorum monasteriorum expensis & fidelium elemosinis, quis ad hoc procurare diligentius faciendâ, & de ipsis monialibus includendâ, quam primum commode poterint, providere precorent, si divina, ac nostræ indignationis voluerint accompaniam evitare: contraditores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postpositâ compellentes: invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinari locorum, quoad alia nullam sibi eredant jurisdictionem vel potestatem, aliquatenus attributam.

**DE RELIGIOSIS DOMIBVS.
TITVLVS XVII.
CAP. I.**

Non licet novum ordinem vel religionem, aut habitum religionis creare & assumere. Et revocati sunt ordines monialium per Papam non approbati, creati post Concil. Damianum.

Gregorius X. In Concilio generalis Lugdunen.

Religiosam diversitatem nimiam (ne confusione induceret) generale Concilium à constitutione prohibitive vetavit. Sed quia non solum importuna petentium inhiat illatum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiam aliquorum præsumptuosâ temeritas diversorum ordinum, præcipue mendicantium (quorum nondum approbationis inchoate principium) effrenatam quasi multitudinem advenit: repetita constitutione districtius inhibentes, per aliquis de cetero novum ordinem aut religionem adveniat, vel habitum novæ religionis assumat. Cunctis ad assumptam religionem & ordinem mendicantes post dictâ concilium adinventos, qui nullam confirmationem sedis apostolicæ meruerunt, per petuam prohibitionem subiacimus, & quatenus processerint, revocamus.

a. Und. gloss. 11. q. 3. c. rogo. not. in l. age. c. de transf. b. Conc. Later. suo Innocent. III. cap. 11. c. al. vitæ. d. In act. q. ad. ut plurimum legitur ita: cunctis assumptis religionibus & ordinibus, quodam manifestis habet ita: cunctis assumptis religionibus & ordinibus mendicantium, c. al. processerint.

Religiosi mendicantes, per Papam post Concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de novo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extranei predicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulchrum admittere. Et contra factum non tenet, & contra factum, excommunicationis est. h. d. Dominicus.

Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamen concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio sine regula qualibet interdicitur, sed per quantum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas: modo decernimus subsistere infra scripto, ut videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admittant, nec de novo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca, quæ habent, alienare valeant sine sedis ejusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reservamus, in terra sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commisit, convertenda. Si vero secus presumpsum fuerit, nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdiciamus, quoad extraneos, predicationis & audiendæ confessionis officium, aut etiam sepulchram.

Revocatio ordinum mendicantium, predicatorum, minores, eremiticos, & carmelitas non comprehendit. hoc dicit Dominicus.

Sanè ad predicatorum & minorum ordines (quos evidens ex eis utilitas ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos) præsentem non patitur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in solido statu volumus permanere.

Existens de ordinibus revocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. h. d. Dominicus.

Ad hæc personis ordinum (ad quos constitutio præfens extenditur) transiendi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quod nullus ordo ad alium, vel conventus ad conventum se, ac loca sua totaliter transferat, sed sedis ejusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

TITVLVS XVIII. CAP. I.

Instituti in ecclesiis Monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem (si causa subsit) sunt designandi. h. d. Dominicus.

Bonifacius octavus.

Presbyteri, qui ad curam populi per Monachos in eorum ecclesiis præterantur Episcopis, & instituntur ab ipsis: (cum debeant esse perpetui) consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesiis (nisi per Episcopos, & ex causa rationabili) amoveri.

a In manuscripto, ita: ac etiam sepulchram. b alii: transferant. c Dicitur, perpetui, quod significet, vid. Fulg. conf. 117. imp. in causa Benedicti, & Alex. consil. 60. incip. omisso multilogus. in 1. volum.

DE IVRE PATRONATVS .a.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Donato juri patronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu Episcopi, tenet: non tamen præjudicat juri Episcopi. h. d. Dominicus.

Bonifacius octavus.

Si laicus juri patronatus ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri ecclesiæ seu loco religioso duxerit conferendam, hujusmodi collatio (quamvis absque assensu Episcopi facta fuerit) efficax est censenda. Per præfatum tamen collationem juri Episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolunt in aliquo derogari.

Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum: ecclesiæ vero semestri, licet à laico acquisiverit juri patronatus. hoc dicit Dominicus.

Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre dumtaxat: ecclesiæ tamen (vel monasterium, cui facta est à laico juri patronatus collatio) tempus habet semestri. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non ut patronus laicus, sed ut patronus debet ecclesiasticus reputari.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Archiepiscopus volens provinciam visitare, prius debet visitare ecclesiam, civitatem, & diocesim propriam, clericos & laicos eorundem. h. d. Dominicus.

Innocentius IV.

Romana ecclesiæ: & infra. Statuimus, ut quilibet Archiepiscopus suam volens visitare provinciam, prius ecclesiæ suæ capitulum ac civitatem, & diocesim propriam plenè visitate procurer: nec sit solum erga majorum, sed etiam minorum ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commode vel absque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum clericos & laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur.

Visitata sua diocesi, Archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clericum & populum provincia. procuracionem à visitati recipienda. h. d. Dominicus.

Deinde liceat ei per totam provinciam vel ejus partem visitationis officium exercere: civitates & dioceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarum capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca, clericos & populos libere visitando, ac procuraciones à locis tantum recipere visitatis.

Archiepiscopus post incipiam visitationem in una diocesi transire ad aliam, ad præmiam redire non potest: nisi de novo iteret in tota provincia. Dominicus.

Ex quo tamen aliquam de ipsis diocesisbus visitare coeperit, nunquam postea, si veteram sive partem ejus visita verit, revertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius provincie dioceses in toto vel in parte (quas secute visitare poterit) & sua denuo fuerint visitatæ. Quod si forte eadem diocesis vel aliqua ibi ecclesiæ plus aliis indigerit visitari: tunc aliorum

a De materia hujus tit. vide quod novissime decrevit Concil. Trid. sess. 25. de reform. c. 9. b Vid. l. cum à matre. C. de re. ven. & l. peto. §. frat. ff. de leg. 2. c De materia hujus decret. præter statuta in Conc. Later. sub Alexand. III. c. 4. & in Concil. Later. sub Innocent. III. c. 33. vide omnino quæ novissime sanavit Concil. Trid. sess. 24. de reform. ca. 5.

visitatione intermissa redeat ad eandem, si à loci diocessano requisitus extiterit, vel de omnium aut majoris partis Episcoporum ejusdem provincie processerit consilio & assensu: ad quod idem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò malitiose in his difficultatem adhibuerint, Archiepiscopus licentiam super hoc à sede Apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione non reiterat illam Archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & definitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit Dominicus.

Postquam autem semel omnes provincie suae diocesis visitaverit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio, & ipsius definitione super hoc habita coram eis, quae in scriptis redigi volumus, ut possint à aliis esse nota) visitationem per eandem reiterare provinciam, juxta modum superius annotatum: etiam si non interveniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus: illam semper providentiam adhibendo, ut in posterioribus visitationibus illas ecclesias, eosque clericos & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati: nisi magis ut aliis visitationis officium opportunum.

Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad divinum officium, alisque juramento: infamatos ordinarii denunciet, & notoria crimina pasciat. h. d. Dominicus.

Sanè hujusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei quaerat de vita & conversatione ministrantium in ecclesiis & locis aliis divino cultui deputatis, ac ceteris, quae ad officium ipsum spectant absque coactione & exactione qualibet juramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita. b nunc levia nunc aspera juxta datam sibi à Deo prudentiam diligenter intendens. Quod si de aliquibus ortafuerit infamia, contra eos ordinariis ipsorum (ut super his solemniter inquirant) denunciet, si viderit expedite. Notoria verò crimina, quae examinatione non egent (cum super his meritis notari possit ordinariis negligentia eorumdem) liberè cortigat, poenam pro illis debitam infligendo.

Visitator non in pecunia, sed in utilibus recipiet procuracionem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam praeter officii, nec ipse, nec sui aliquid manuum etiam oblatum recipient. h. d. Dominicus.

Procuraciones autem recipiat, secundum quod est in canonibus & constitutum: nullam tamen pecuniam ipsi vel aliquis de sua familia, occasione alicujus officii aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caveat insuper, ne ipse vel quisquam suorum aliquid munus quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, praesumat recipere: ut non quae sua sunt videatur quærere, sed quae Iesu & Christi. Quod si fuerit contra praesumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur: volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari.

Forma visitationis praemissa servari debet in Episcopis & aliis prelatis inferioribus: regularium consuetudinibus exceptis hoc dicit Dominicus.

Hanc autem visitandi formam ab universis etiam Episcopis aliisque prelatis ordinatio jure suos subiectos & visitantibus, pienè observari praecipimus: salvis super hoc rationalibus & approbatis religiosorum consuetudinibus & regularibus institutis.

a al. Posset. b Vid. omnino Conc. Trid. sess. 1. de reform. ca. 1. c Hic canones habet in Conc. Later. antio cap. citati. d al. deest dicitur, Iesu. e al. subditos.

CAP. II.

Quia decreta Innocent. IV. supr. proxim. non bene servata in illo capitulo, quo praecipitur procuraciones in victualibus non pecunia recipi, & non recipi manuum, nec etiam procuracione in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, penam adjuvat. Ioann. Ande.

Gregorius X. In generali Concilio Lugdunensi.

EXigit perverforum & audacia, ut non minus sole delictorum prohibitionem contenti, sed etiam poenam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicitis recordationis Innocent. Papae IV. praedecessoris nostri editam, super non recipiendis in pecunia procuracionibus, ac super receptione munerum, visitationum, corumque familiaribus interdita, quam multoties fuerit temeritas praeterire, volentes inviolabiliter observari: eam decernimus poenae adjectione iurisdicam. Statuentes, ut universi & singuli, qui ob procuracionem visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel alias constitutionem ipsam recipiendo munerum, sive visitationis officio non impedito procuracionem in victualibus, aut aliquid aliud procuracionis occasione violare praesumpserint, duplam eius, quod receperint ecclesiae, à qua id receperint, tantum mentem reddere teneantur. Alioquin excommunicati, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsam ultra praedictum tempus restituerit differentes, ingressum sibi ecclesiae sentiant interdictionem. Inferiores vero ob officio & beneficio noverint se suspensos, quibus de duplo hujusmodi gravatis ecclesiae plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura.

CAP. III.

Visitator recipere potest procuracionem in pecunia vel in victualibus. Sed una die ultra unam procuracionem non recipiat, nisi quae visitaverit loca, h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Felicitis & recordationis Gregorius Papa X. praedecessor noster prohibuit in concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procuracionem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam praesumerent, vel etiam recipere volente. Verum quoniam serum expenientia non intermixit, ex hoc tam personis visitantibus, quam locis de ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia provenire, concedimus, ut Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi & alii, quibus ex officio competit visitare, in locis ecclesiarum & locorum visitationum reddere poenam personis pecuniam licite recipere valeant, pro poenibus moderatis faciendis in victualibus, dista quibus visitationis officium personaliter exercebunt. Adhibentes, quod non liceat visitanti nisi unam procuracionem recipere una die, sive unum locum solum visitare, si pluram, etiam si locus quilibet visitatus ab illo visitatore ad procuracionem integram persolvendam, cum eadem sufficere debeat, ut temporalia metar à locis persolvantur. Cetera verò in ejusdem praedecessoris constitutione contenta in suo volumus robore perdurare.

CAP. IV.

Si universitas vel singularis persona ecclesialis vel ecclesiastica personae compulerit solvere pedagiam, vel gualdagem, vel exaltationem personis suis, quae causa negotiationis non deserunt, vel pro personis singularibus sunt communicati, & universitas interdicta: nec potest contraria consuetudo. Cetera, huc adde, quod divites, quibus consuetudo aliquos huiusmodi fuerit, illas publicare debent, & ipsas personis facere observari. eo. tit. praefati. Ioann. Ande.

a Vid. Conc. Trid. sess. 4. de reform. ca. 3. quod si quisquam loci veteri exempti vel deest, sentiant. c Vid. Conc. Trid. sess. 4. de reform. ca. 3. si iactentis optinuerint. Idem.

Idem.

Quamquam a pedagiorum exactionibus, tam jure canonico, quam civili regulariter merito sint damnatae: tantò tamen districtius ne ab ecclesiis & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, major in detractionem reatus incurritur, & offensa evidentior comprobatur. Cum igitur ecclesia ecclesiasticæque personæ ac res ipsarum non solum jure humano, quinimò & divino, à secularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & gaudia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deserunt vel deserri faciunt, seu transmittunt.) Volentes propter multorum insolentiam & abusum poenæ adminiculo adjuvare, adjicimus districtius inhibendo (contraria consuetudine quorumcumque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante) ut nec collegium, nec universitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, à præfatis ecclesiis, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat; per se vel per alium, suo nomine vel etiam alieno; aut eas ad hujusmodi persolvenda compellat. Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis: si autem collegium vel universitas, civitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa civitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione hujusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint; & de transgressione satisfecerint competenter.

CAP. V.

Archiepiscopus visitare potest provinciam ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: Et tunc confessiones omnium audiat, absolvet, & poenitentias imponere, h. d. Domin.

Idem.

Perpetuò d' declaramus edicto, Archiepiscopum posse, secundum tenorem constitutionis felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri: super hoc edite, suam provinciam visitare liberè, licet non sint ejus suffraganei negligentes, & iterare visitationem eandem, ac procuraciones à locis recipere visitatis. Consuetudine (si qua forsitan ab ipsis suffraganeis vel ab aliis allegatur) præmissis contraria non obstante. Potest etiam idem Archiepiscopus dum visitat confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac absolvere contentes; & ipsis poenitentias injungere salutares.

DE CONSECRATIONE ECCLESIE VEL ALTARIS.

TITVLVS XXI.

CAP. VNIC.

Polluta ecclesia pollutum est cæmeterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cæmeterii ecclesiam non pollutat, licet contigua existat. Polluto uno cæmeterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de uno in aliud detur ingressus, hoc dicit Dominicus.

a Vide conc. Lat. sub Alex. III. c. 22. & conc. Trid. Sess. 21. de ref. c. 20. b Ergo eat faciens probabit hoc sibi lueri, infra c. 2. de immuni. eccl. l. 1. cap. de vit. rez. not. Dom. & Phil. c. vide l. f. pu blicanus. s. rebus. ff. de publ. boni. d. vide conc. Trid. Sess. 24. de restr. c. 3. 4. à metropolitani verò dicitur intelligi qualiter hodie procedat dispositio hujus capituli.

Bonifacius VIII.

SI a ecclesiam pollui sanguinis effusione contingat, ipsius cæmeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri: Secus si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu converso sentimus, ut videlicet polluto cæmeterio (quamvis ecclesie contiguo) debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, majus, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non unum, sed plura cæmeteria esse noscuntur, quæ quamvis sibi coherentia, pariete tamen medio se junguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de uno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM. TITVLVS XXII. CAP. VNIC.

Festa duodecim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesie, scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii, & Hieronymi, sub officio duplici debent solemniter celebrari, Ioan. And.

Bonifacius VIII.

GLoriosus b Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cujus ineffabilis altitudo prudentia nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicii celestia pariter & terrena disponit, etiam cunctos ejus ministros magnificet, altis decoret honoribus, & celestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (ut dignis digna rependat) potioribus attollit insigniis dignitatum, & præmiorum uberiori retributione prosequitur, quos c digniores agnoscit, & commendat ingeniorum excellentia meritorum. Sic & alma mater ecclesia ejus sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licet universos in regnis celestibus constitutos studiis honorare sollicitis & honoris effere præconis non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes, athletas Dei electos, justos seculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Christi redemptoris Apostolos numero duodeno contentos, qui viventes in carne prædictam ecclesiam suo precioso sanguine plantaverunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reverendissimos etiam patres virosque clarissimos quatuor Evangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem ecclesie sacra Evangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores ecclesie beatos Gregorium, qui meritis inlytus sedis Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos d. antistites, ac Hieronymum sacerdoti prædixit titulo, eximios confessores, summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrant ecclesiam, decorant virtutibus, & moribus informant: per ipsos præterea quasi luminosas ardentesque lucernas super candelabrum in domo Domini politas (errorum tenebris profugatis) totius corpus ecclesie tanquam sydus irradiat matutinam: eorum etiam secunda concordia celestis irrigui gratia influente scripturarum anigmata referat, solvit nodos, obfutura dilucidat, d.

a De materia hujus decretali, vide plene Turcrematum & alios in cap. ecclesie de consecrat. dist. 1. b Vide Chassanum in Catalogo gloria mundi, part. 3. considerat. 20. & multu sequentibus. c Vide text. 29. dist. 1. ad hoc. Font. d. Alios reverendos.

biaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum
 feruoribus ampla ipsius ecclesie fabrica velut gemmis
 vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari glo-
 riosius sublimata, coruscet. Ideoque circumspicte pru-
 dentia dicta sedis (quæ æstibus intenta salubribus, & o-
 peribus exposita pietatis, libenter exequitur, quæ sunt
 Dei) præmissa sollicitè dignèque considerans, & debita
 mediacione perlustrans, ad divini nominis honorem &
 gloriam, exaltationem catholicæ fidei salutemque fide-
 lium, merito censuit, ritèque providit, Apostolos, Evan-
 gelistas, & confessores eosdem in universali ecclesia ho-
 norificentia prioris impendit atollendos: ut ab ea
 tantò propensius honorari sese sentiant, quanto ipsam
 præ cæteris excellentius illustrarunt. Nos itaque piis
 ducti consiliis, dignisque studiis excitati, nonnullos a
 prædecessores nostros Romanorum Pontificum (qui spec-
 ialis devotionis prosequentes affectum, aliquorum fe-
 sta sanctorum sub duplici ordinaverunt officio cele-
 branda) imitari sollicitè intendentes, eorundem Aposto-
 lorum, Evangelistarum & confessorum festivitates præ-
 cipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub
 officio duplici per universas orbis ecclesias volumus, sta-
 tuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris
 temporibus solenniter celebrari.

nom, quæ acquisiverunt, tribuant & perlovant, vel
 extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Vo-
 lentes itaque super his omnibus (pro: expedit) sollicitè
 providere, totque temerariis aulibus congruis prædictis
 obviare, auctoritate Apostolica, præhabita cum fratribus
 nostris diligenti deliberatione, decernimus, non licere
 præfatis communibus, scabinis, & ceteris, qui in eis jurisdictionem
 temporalem obtinent, vel iustitiam imperantem
 exercent, tallias vel collectas seu exactiones quascuque
 ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere
 ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscunque pos-
 sessionibus ab eisdem ecclesiis, vel personis ecclesiasticis
 legitime hæcenus acquisitis, vel in posterum acquirendis,
 etiam ipsi ecclesie vel personæ, vel res huiusmodi sint
 intra illorum districtum vel territorium condite.
 Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad di-
 strahendum vel alienandum, aut extra manum suam,
 ponendum, acquisita jam vel quæ deinceps acquirant,
 aliquatenus epartare.

CAP. II.

In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus missis: ec-
 clesiis clamoribus & seditionibus, consilio ut veritas laicorum &
 eorum publico parlamento, vana colloquia, organationes & mo-
 dum ac iudicij secularibus, & maxime excommunicationibus, &
 ordinariis, Dominicus.

Gregorius X. in generalis cons. Lugon.

DEER domum Domini & sanctitudinem, deier ut cujus
 in pace factus est locus, ejus cultus sit cum deo
 veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis &
 devotus ingressus, sicut eis quæta conversatio, Deo gra-
 ta, insipientibus placita e, quæ considerantes non so-
 lum instruat, sed & reficiat. Convenientes ibidem no-
 men illud, quod est super omne nomen (a quo aliud sub
 celo non est datum hominibus, in quo laivos fieri ce-
 dentes oportet, nomen videlicet IESU & Christi, qui
 salvum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibi-
 tione reverentia specialis atollant, & quod generatim
 scribitur e, ut in nomine IESU omne genu flexum,
 singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum
 aguntur missarum sacra mysteria) f. gloriosam illud
 nomen quodcuque recolit, stentat genua terra
 sui, quod vel capitis inclinatione referunt; amantur
 in locis eisdem intentis præcordis sacra solemniter
 orationibus insistant, nullis in locis eisdem
 tibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, sed
 tionem exeiret, conclamationem movere, organatione
 committat. Cessent in locis illis universitates & loca-
 cietatum quarumlibet concilia g. conciones & publica
 parlamenta. Cessent vana, & multo forma facta &
 prophana colloquia. Cessent confabulationes quæ-
 bet. Sint postremo quæcunque alia, quæ divinum pol-
 sunt turbare officium, aut oculos divine majestatis ob-
 dere, ab ipsis profors extranea: ne ubi peccatorum ob-
 venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut depre-
 hendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis ca-
 rumque coemeteriis negotiationes, & præcipue man-
 narum ac fori cuiusvis unque tumultus, omnis in eis seculari-
 rum iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa
 per laicos, criminalis maxime, agitur, sint loca eadem
 à laicorum cognitionibus aliena.

DE IMMUNITATE & ECCLESIAŖVM, COEME-
 TERIORVM, ET ALIORVM LOCORVM RELI-
 GIOSORVM.

TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Seculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tal-
 bias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel ac-
 quirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas di-
 strahendum, vel extra manum suam ponendum. hoc dicit, Joan.
 And.

Alexander III.

QVia e nonnulli habentes temporale dominium,
 vel potestatis gerentes officium secularis, libertatem
 & immunitatem ecclesiasticam lædere ac
 minue: etanquam honoris & privilegij ecclesiarum invadi-
 tum moliantur: expedit, quod per diligentiam & auctori-
 tatem sedis Apost. (quæ curam habet ecclesiarum omnia
 & tutelam) contra talium ausus & conamina opportu-
 num remedium apponatur, ut ecclesie ipse in plenitudi-
 ne juris sui & libertatis integritate latentur d, ac dete-
 stabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria re-
 meritis propulsetur. Sanè intelleximus, quod in regno
 Francia, communis, scabinij, seu consules & alii domini
 temporales, & ii, qui jurisdictionem in ipsis communis,
 civitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel qui-
 bus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, mole-
 lesti sunt nimium ecclesiis super pluribus, & infestis: &
 inter cætera nitantur & student, ut illis collectas e &
 tallias & alia huiusmodi eadem ecclesiis prætextu bo-

a Al. ita: nonnullos prædecessorum nostrorum Romanorum
 Pontificum, &c. b vide conc. Trid. sess. 23. de reformat. c. 26. ubi pri-
 vilegia & immunitates ecclesiarum & personarum ecclesiastica-
 rum innovantur & confirmantur. c vid. conc. Lat. sub Alex. III.
 c. 15. & conc. Lat. sub Leone X. sess. 9. ut de reformat. 5. etiam à iure.
 d alias locentur. e Vide Arch. consil. 98. incip. super dicto
 dubio. Dec. consil. 496. incip. in causa domini. & Lat. consil. 83. incip.
 diste prædica. volum. 3.

Locorum ordinariis exequi debent hinc contenta: & sententia in
 ecclesiis habita sunt nulla: & contra facientes puniri debent, h. d.
 Dominicus.

Ordinariis locorum hoc faciant observari: suadentis

a Secularem legitur constanter in vasis codic. b Phil. 20.
 & 21. c Alias, placida. d vide beatorum Chrysolomorum
 super c. 1. Epist. Pauli ad Galatas. e Philipp. 2. f alias, mi-
 nisteria. g al. consilij. suadentis.

fruantur, interdista hujus canonis auctoritate pœfentant, ad hoc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneo deputando. Et nihilominus processum iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententia in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissa inhibitiones animo petulant contempserint, præter processum ordinarium & deputandorum ab ipsis, divina ultionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito deliberaverint abstinere.

CAP. III.

Non excoisus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponant: Et excoisus clericorum, qui talibus consentiant.

Bonifacius VIII.

Clericis a laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & præsentium experientia temporum manifeste declarat, dum suis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quam sit eis in clericis, ecclesiasticæ personæ & bona interdista potestas, ecclesiæ prælati, ecclesiis, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis ipsorum proventuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicefimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eosque moliantur, multitudine servituti, suæque submittere ditioni: & quod dolenter b referimus) nonnulli ecclesiæ prælati, ecclesiasticæ personæ, trepidantes ubi irripandum non est, transitoriam pacem querentes, plus timentes majestatem temporalem offendere, quam eternam, alium ab usibus non tam temerariè, quam improvide acquiescunt, sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

Præcipit personæ ecclesiasticæ pro rebus suis vel ecclesiæ milia silere debere absq. licentia Apostolicæ sedis, sub quocumq. colore & mutui, subventionis, doni, vel alio quolibet: ut etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocumq. modo deposita ecclesiæ vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, universitate interdicit: quæ pœna locum habeant in præmissis factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum solvantur vel recipiantur: Et ab his sententia solus Papa absolvit, præterquam in mortis articulo. b. d.

Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de firmitate nostrorum consilio Apostolicæ auctoritate statuimus, quod quicumque prælati ecclesiasticæ personæ, religiosæ vel secularis quorumcumque ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicefimam, seu centesimam suorum & ecclesiæ proventuum vel bonorum laicis solverint vel promiserint, vel se solutos confenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum proventuum vel bonorum estimationis, vel valoris ipsorum, sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore absque auctoritate sedis ejusdem: necnon Imperatores, Reges, seu principes, duces, comites, vel barones, potestates, capitanei, vel rectores, quocumque nomine censeantur,

a Quæbat Ioan. Mont. misto cap. Quid si fiat impostio tali non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus, nunquid esset locus pœna hujus cap. Et dicebat quod sic, quia sic frans lego, de qua infra de regulis jur. cap. fin. & supra de privileg. quanto. facit infra eod. cap. eo. secundum Lupum. Abb. Dom. Philip. dicit quod nullo casu habeat locum hæc constitutio, quia penitus revocata cum suis declarationibus, nec ullus Doctorum eam legit. Font. b alia, d. l. n. e.

civitatibus, castrorum, seu quorumcumque locorum constitutorum ubilibet, & quivis alii cujuscumque præeminentia, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud aedes sacras deposita ecclesiæ vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, falsiverint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, falsi a aut occupari mandaverint, aut occupata, falsi a seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdictum. Prælati & personis ecclesiasticis prædictis in virtute obedientia, & sub depositionis pœna districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque præterquam cujuscumque obligationis, promissionis, & confessionis e factarum hæcenus vel faciendarum in antea, priusquam hujusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit, nihil solvant, nec prædicti seculares quocummodo recipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A prædictis autem excommunicationis & interdicti sententiis nullus absolvi valeat (præterquam in mortis articulo) absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire.

Omnia privilegia derogantia huic constitutioni, cassat & irritat.

Non obstantibus quibuscumque privilegiis sub quibuscumque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus & aliis prædictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

CAP. IV.

Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de jure vel de consuetudine pertinent, literas à sede Apostolica impetrare, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis ecclesiasticis litigare. Ioan. And.

Idem.

Quoniam (ut intelleximus) quorundam justitiariorum, ballivorum, iudicumve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum sive districtibus literas Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes, super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de jure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas literas iustitiæ complementum: quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur: Nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, quæ alios in sua iustitia confovemus: statuimus districtius inhibendo, ne quis imperatores literarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, sive amba partes hoc voluerint, sive una super causis ecclesiasticis, sive quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum de jure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus hujusmodi litigandum per eorundem iudicium ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium, seu

a Al. falsi. b al. falsi. c In manus. legitur constitutio: & concessio. d al. pervenerint. e Quæ sint illæ causæ, vide in c. licet. de foro compe. in antiq. Bart. in extra. v. ad rep. in verb. denuncias.

volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu reum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modis aliis quibuscunque compellat seu compelli faciat vel procuret: nisi per se aliove impediatur, quò minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta faciendâ det auxilium, consilium, vel favorem. Si quis verò contrâ præsumperit, excommunicationi se ipso facto noverit subiacere: à qua (nisi rati iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdicção usurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris, de injuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integrè fuerit satisfactum) nullatenus absolvatur.

CAP. V.

Domini temporales prohibentur subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dom.

Idem.

Eos a, qui temporale dominium obtinentes, suis subditis, ne prælatis aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdunt (cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

**DE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBVS
NEGOCIIS SE IMMISCEANT.**

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Capitulum, super specula, prohibens audientiam legum vel physica, non includit parociales ecclesias habentes, nisi sint plebania habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituuntur. h. d. Domin.

Bonifacius VIII.

Statum b felicitis recordationis Honorii Papæ tertii prædecessoris nostri, quòd Decanis, Archidiaconis, præpositis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus personatus, audire leges vel physica,

a Vide Arch. consil. et in cap. factum super quo petitur consil. et Lapiam allegat. q. incip. aspeximus. b Vide Dist. & in primo Panorm. in ca. non magnopere. & in ca. fin. extr. ne clerici vel monachi. & Innoc. in cap. firmius, extra, de summ. Trinitat. & fidei Catholica.

cam interdicit, ad eos, qui parociales ecclesias obtinent, noscuntur, pie memoriæ Clementis Papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inherentes, declaramus præsentis constitutionis oraculo ratione ecclesiarum huiusmodi non extendi. Nisi eadem ecclesiæ fuerint plebanie sub se capellas habentes, in quibus instituuntur clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoveri.

CAP. II.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus, habitum emerare dimittere, vel ad quasvis studia accedere, non clericis in conventu & prelati & conventus. Doctores scientiarum, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosi, similes communicationem incurrunt. h. d. Dimnicu.

Idem.

Vt a periculosa religiosi evagandi materia subtrahatur, districtius inhihemus, ne de cetero aliquis quacunque religionem tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temerè habitum religionis suæ dimittat nec accedat ad quavis studia literarum, nisi à suo prelati cum consilio sui conventus vel majoris partis eiusdem sibi eundi ad studium, licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores quoque sive magistri, qui religiosos ab ipso suo dimisso leges vel physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumperint retinere, similis eo ipso sint sententia innodati.

CAP. III.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delictis commissis delegans, ut veritate inquisita iustitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pars sanguinis inferatur. hoc dicit Innocentius.

Idem.

Episcopus b seu quicumque alius prelati, vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commissis, ballivo suo aut alii cuicumque iungatur, per hoc veritatem inquirens iustitiam debitam exequatur, irregularis censi non debet: quamvis ipse ballivus vel alius contra malefactores ad poenam sanguinis processerit, iustitia mediante. Nam licet clericus irregularis agitare non liceat, eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt contra irregularitatis cessante aliis delegare.

a Multa huc spectantia, vide per Calderonem consil. 2. tit. de magistris. & per Abbatem consil. 84. lib. 1. b Præ Innocentio, vide notata in ca. extr. extra, de excessu prelati. & in cap. archiepiscopatu, de raptoribus.

FINIS.

SEXTI

SEXTI DECRETALIVM

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Sponsalia pura & certa, ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem: quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

Bonifacius VIII.

EX sponsalibus a puris & certis, etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis b. Quare ille, qui sponsalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiæ ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante adventum. h. d. Ioan. And.

Ille vero, qui sponsalia cum aliqua muliere e sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de presenti, cum secunda remanere debet. Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensus non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitiæ oriatur.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

TITVLVS II.

CAP. VNIC.

Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per supervenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. h. d. usq. ad 6. Idem quoz. Dom.

Bonifacius VIII.

Si infantes d. ad invicem, vel unus major septennio, & alter minor, sponsalia contraxerint, ipsi vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem co-

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 3. confert enim multum pro textu & gl. b de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, quid sit, & unde proveniat, vide B. Thom. in questionibus additis ad tertiam partem q. 57. art. 4. & Dicl. scholasticos l. 4. sent. dist. 41. c. No. De. hic illam dicit mulierem, que nondum matrimonio copulata. d Vide B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. & Dicl. l. 4. sent. dist. 17. & Dominic. cons. 24. incip. quia dissusi.

rum mutuam, seu aliàs verbo vel facto ipsorum liquidò appareat, eosdem in eadem voluntate factos majores septennio perdurare, sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt: & ideo cum sint nulla, ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiæ non inducunt.

Sponsalia per verba de presenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent ut sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseverantia ætatis: nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. h. d. Dom.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de presenti: sponsalia enim illa, quæ juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro (licet verba consensus exprimentia de presenti haberent, & matrimonium contrahere intendere contrahentes) per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de presenti: nec matrimonium (quod ut matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis convalescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum ejusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora pervenisse confliterit evidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitiæ est inducta.

Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsi presentibus, vel nisi approbaverint tacite vel expresse ex post facto. hoc dicit, Domin.

Potè ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint vel tacite, ut si presentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur iustitiæ publicæ honestatis. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificaverint tacite a vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicæ honestatis iustitiæ inde surgit.

a Vide Bart m l. quo enim ff. rem ra. ha. Fant.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

TITVLVS III.

CAP. I.

Inter baptizatum & levantem filios, & uxorem levantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem & patrem & matrem suscipiti, & similiter de baptizante, spirituali contrahitur cognatio, h. d. usq. ad 4. Ex confirmatione. Dom.

Bonifacius VIII.

N Edum a inter baptizatum & illum b qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientem filios & uxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imo etiam inter suscipientem, patremque baptizati & matrem, cognationem spiritalem in baptismo contrahi iure constat: quae cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum. Et eadem quae de suscipiente sunt dicta, sunt de baptizante censenda.

Confirmatio frontis, inducit spiritalem cognationem sicut baptisma, h. d. Dominicus.

Ex confirmatione quoque seu frontis chrisimatione, spiritualis cognatio eisdem modis contrahitur: matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

CAP. II.

Comparentitas per catechismum contracta, impedit matrimonium, sed non dirimit, Ioan. Andr.

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refer. matr. c. 2. & B. Thom. in qu. additu. ad 3. part. q. 46. per totum: & Theol. cod. hb. 4. sen. dist. 92.

b Procedit si ille est Chris. xxx. q. 1. c. 2. de cons. dist. 4. in baptismo. Ioan. Andr. in reg. ex. cod. 3. de reg.

Idem.

PER a catechismum, qui praecedit baptismum, inter mentorum fundamentum & ianuat religionum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contractum matrimonium impeditur. Ut ex praecedenti nostri Clementis Papae tertii decretali colligitur evidenter dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quod alicuiam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit, si illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

CAP. III.

Unus tantum intervenire debet in levatum infans de suo fonte vel chrisimatione frontis: tamen si plures intervenere, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex alio sacramento cognatio non contrahitur, h. d. Dominus.

Idem.

Quamvis b non pueri c, quam unum vir, vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inducitur, matrimonium contraheudo impediens, & etiam post contracta dissolvens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem iudicium est habendum.

Ex datione vero aliorum sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quae matrimonium impedit vel dissolvit.

a Vide Theolog. scholasticos l. 4. sen. dist. 41. & locum Thom. in quaest. additu. ad 3. part. q. 35. art. 2. b Vide Conc. Trid. sess. 24. de refer. matr. c. 2. c Vide Lad. istum, h. d. de reg.

FINIS.

SEXTI DECRETALIVM LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS a, INQVVSITIONIBVS, ET denunciationibus.

TITVLVS PRIMVS.

CAPIT. I.

Ex confessione coram delegato inquirente super certis criminibus deputato facta punitur confitens, licet dicat se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitalia non habuisse, h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Postquam b coram eo, qui contra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus, eade crimina fuisse confessus, frustra confessionem tuam (quominus punitaris ex ea, prout iustitia sua debet) eo preterito impugnare contendis, quod super eisdem criminibus non fueras antea dif-

famatus. Vel quod per eundem inquisitionem capitalia super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

CAP. II.

Vales inquisitio facta super veritate criminum omnia inquisitione infamia, stressu presentis tacuit, h. d. secundum Ioan. Andr.

Idem.

Si is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus faciendus; proce-

a De materia huius tit. vide plenius per Hostien. in summa cod. tit. b Vide Perusinum in c. dilecto. de appellat. & Alex. conf. 22. lib. 3. & Felin. c. 1. de except.

xit te præfente, nec reclamante, aut quicquam super hoc excipiente (infamiz inquisitione omiffa) ad veritatem eorumdem criminum inquirendam: processum hujusmodi ex eo quod non fuit infamia a primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibus.

DE HÆRETICIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Propter criminem hæresis clericum in quibuscumq; sacris ordinibus constitutum, solus ejus Episcopus degradare potest. h. d. Dominicus.

Gregorius IX. Roman. Archiepiscopo, & suis suffraganeis.

Quoniam Episcoporum numerus ad degradationem clericorum à canonibus constitutus non potest de facili h. convenire: Concedimus, ut faceretatem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cum pro hæresi fuerit curia seculari relinquendus, aut perpetuo immutandus) convocatis Abbatibus, aliisque prelatiis & religiosis personis ac literatis sive diocesis, de quibus expedire videbitur, ius solus possit Episcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit sepelens scienter hæreticos, vel avum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhibitis eorum corpora, loca vero privatur sepultura, hoc dicit usq; ad s. Inhibemus. Dom.

Alexander IV.

Quicumque hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter presumptum d. ecclesiastica tradere sepulture, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se noverint e. subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulentur, & proficiant h. hujusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetuo careat sepultura.

Excommunicati debent laici publicè, vel occultè disputantes de fide h. d. Dominicus.

Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ personæ liceat publice, vel privatim de fide catholica disputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, seu credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum usq; ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica h. d. Dom.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii & usque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Trivati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperint. h. d. Dom.

Ad hæc quoscumque viros ecclesiasticos, qui ad preces hujusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quacunq; alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc privamus taliter acquisitis: volentes, quod tales & habitus careant perpetuo, & si receperunt, illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

a Et qualiter probari debeat infamia alicujus, vide Romanum cons. 267. & Cardinalem cons. 3. de rest. b Nota hic quid propter difficultatem relaxatur iuri solemnitas: ut habet c. supr. eod. & l. i. §. si de vent. in post. not. Font. c Vide Innocentium in sum. de ecclesia l. 4. part. 2. cap. 21. d al. presumptum. e al. noverint. f al. mereantur. g al. extumulent. h al. proficiat. i al. perpetuo. k vide Condissalvum trac. de bar. 9. 22. & repetitorium Inquis. verbi filii. l al. receperint.

Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea ortum debeat. h. d. Dominicus.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam hujusmodi apparuerint ipsam à via veritatis ad hæreticam superstitionis invium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui juris: cum dignum sit, ut propter tanti atrocitatem delicti, filii esse in parentum hæreticorum deserint potestate.

CAP. III.

Filii vel hæredes petentium in infirmitate suo hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sana mentis, vel perditam loquela susceperint, si constet, quod erant sana mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliter admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos, hoc dicit Dominicus.

Idem inquisitoribus hæretico pravitatis.

Filii, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudine lecto decumberent, petierunt hæreticos consolutores, ut ab eis per manus impositionem consolationem recipient secundum pessimam consuetudinem eorumdem, sicq; viam fuerint universæ carnis ingressi: ad probandum, quod ipsi defuncti consolationem illam, imo verius consolationem non a sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam jam loquelam (cum tamen moris sit (ut dicitur) apud eos, quod nullum tamen consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum vivebant, diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime constiterit, quod sanæ mentis existentes hujusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curia seculari, licet poeniteas eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta poenitentia & eucharistia. h. d. Dominicus.

Idem eisdem.

Super eo h. quod scriptum legitur, Ecclesia nulli claudit gremium redeunt: quodque ij, qui post abjuratorem erroris, vel postquam se proprii antistitis examinatione purgaverint, si deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio sine ulla penitus audientia relinquendi: cum scriptura hujusmodi videantur sibi invicem adversari, quid tenendum sit per sedem edoceri Apostolicam postulasti. Nos itaque inquisitioni vestra de statu nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensus, etiamsi (ut dictum est) sine ulla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum poeniteant, & poenitentia signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt (humiliter petita) sacramenta poenitentia, ac eucharistia deneganda.

CAP. V.

Excommunicati, participes, & socii criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. h. d. Dom.

Idem eisdem.

In fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis, excommunicati & participes, vel socii criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum altarum defectum, contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus conjecturis, & ex numero testium, aut personarum (tam deponen-

a Quod ex verbu & actibus probatur: ut in l. si eam dorem §. sin autem §. sol. mat. e. hoc habet. qd. dist. & legitimus §. dist. b Vide Zancho. trac. de hæres. 26.

tium, quam eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circumstantiis sic testificantes falsa non dicere, præstantur.

CAP. VI.

Ordinarii, vel eorum delegati, & inquisitores sine pena excommunicationis facere habent executionem iustitiae contra hereticos, per habentes jurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam jurisdictionem possideant. h. d. Dom.

Idem eisdem.

Præsidentes a regimini alicujus regni, provinciae, sive loci (licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de jure jurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum haereticæ pravitate, non valentium sine moris dispendio vel negotii periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possunt iustitiam exequi) possunt & debent contra hereticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, iustitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præsentibus prælatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permiffum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam non respondens super heresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur, ut hereticus. h. d. Dominicus.

Idem eisdem.

Cum b contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiciat vehementem: si suspensus de heresi vocatus a vobis, ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se abientat) per vos fuerit innodatus, quam si e per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hereticus condemnatur.

CAP. VIII.

Abjurans in iudicio heresim propter vehementem præsumptionem, si iterum labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leviter erat præsumptus. h. d. usq. ad 4. Eum vero, Dominicus.

Idem eisdem.

Accusatus de heresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si heresim in iudicio abjuravit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadam juris fictione relapsus: licet ante objuratorem suam, heresis crimen plene probatum sit contra ipsam.

Si autem levis & modica suspicio illa fuerit d, (quancquam ex hoc sit gravior puniendus) non tamen debet in heresim relapsorum poena puniri.

Culpabilis in uno articulo heresi, generaliter postea abjurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatim. h. d. Dom.

Eum vero, qui in una heresis specie vel secta committit, aut in uno fidei articulo, seu ecclesiae sacramento erravit, & postmodum heresim simpliciter vel generaliter abjuravit, si extunc in aliam etiam heresis speciem sive sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus, ut relapsus in heresim, iudicari.

Qui post abjuratorem heresi, de qua convictus fuerat, vel post ea convinctus, falso vel verbo hereticis communicat in rebus hic prohibitis, relapsus dicitur. h. d. Dom.

Ille quoque, de cuius lapsu in heresim ante abjura-

tionem, constiterat, vel nunc constat, si post illam hereticos acceptet a, deducat, visitet, sive alloquet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu favorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adorantibus, (ut verbis vestris utamur) merito debet iudicari relapsus, cum illum ex b approbata a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

Testis in causa heresi falsum deponens, licet perjurus sit, post dicendo contrarium: dum tamen ex indicio constat dictum non corruptionem, sed veritatem continere. h. d.

Licet verò perjuri à testimonio, etiam post poenitentiam, repellantur, si tamen ij, qui coram inquisitoribus jurantes, tam de se, quam de aliis super facto heresi dicere veritatem, eam celando dejerent, & postmodum velint corrigere dictum suum, contra se ac alios sine complices deponendo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicis apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniae, sed talis fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modo (quæ prius tacebant) revelare in favorem fidei (sibi illud obstitat) stari debet, tam contra se, quam contra reliquos, attestacionibus eorundem.

Inquisitores super heresi deputati, non se intromittant de devotionibus vel fortibus non sapientibus heresim manifestam. h. d. Domini.

Sane cum e negotium fidei (quod sanctæ privilegium existit) per occupationes alius non debet impediri: pestis inquisitores hereticæ à se: Apytholica deputati, de divinationibus, aut sortilegiis (nisi heresim sciperent manifestè) intromittere se non debent, nec ponere talia exercentes, sed eos relinquere suis iudiciis puniendos.

Inquisitores heresi de questionibus usurarum si intromittant non possunt. h. d.

De questionibus præterea usurarum motu, & contra illos, quibus restitutionem usurarum in poenitentia pro heresi crimine injunguntur, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesie obligant, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum negotio fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hereticos fautores heresum (qui tamen heretici non erant) ad implendum poenitentiam suam in bonis temporalibus: secus si mortuus sint antequam poenitentiam injuncta. h. d. Dom.

Si verò d pro iis, quæ in heresi, receperunt offendendo hereticos, seu eis favendo, non tamen contra hereticos, quis commiserit, sub obligatione poenitentiam suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam poenitentiam & complendam, & ea licet poenitentiam tamen peracta decessit: si per huiusmodi poenitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis ejus temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent heredes, vel alii ad quos cum suo onere bona huiusmodi devenerunt. Porro, si propter huiusmodi hereticorum receptionem, defensionem, seu favorem, quis ad faciendam poenitentiam, quam inquisitores ipsi injungere vellent, bona sua obligaverit eisdem, & antequam ea poenitentia iniungeretur, decesserit: ejus hereditibus non est satisfactio pro extincto jam crimine injungenda.

Post mortem hereticæ declarari potest eum hereticum fuisse, ad finem confiscandi. Dom.

In eoverò casu, quo heredes ad successorem non debent ob heresim sui auctoris admitti, non obstant, quòd auctore ipso vivente hoc non fuerit (interveniente ipsius morte) per sententiam declaratum a, ad

a Vide gl. fin. in c. 1. de off. vicarii hoc eod. lib. & Gondisfalvum tract. de her. & g. 19. b de intellectu vide Albertinum tract. de agros. assert. q. 30. num. 73. c Distio. si deest in antiquioribus codicibus etiam impressis, & series orationis indicat abesse oportere. d al. sui.

a Al. recepti. b al. approbati. c Vide Zachariam tract. de heret. c. 22. d In veterioribus cod. ita: si vero in his &c. e al. ad occupationem.

confiscationem bonorum post mortem ejusdem nihilominus procedatur.

Clerici inquirentes testes, ne inquisitores veritatem investigent, puniri possunt per eos: Et religiosi graviter puniuntur, hoc dicit Dominicus.

Sacerdotes insuper, & alii clerici qui negotium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inventi fuerint impedire (cum non sit dubium eos a ipsa facere in favorem hæreticæ pravitatis) per inquisitores à talibus compesci possunt, & poena debita castigari, tam per captionem personarum, quam aliâ, prout culpa exegit delinquentis. Religiosi etiam sunt immutationis poena, vel alia graviter puniendi quam seculares, si inventi fuerint in hæresi, vel consimilibus deliquisse.

CAP. IX.

Non valent statuta per qua inquisitoribus hæresis officium impeditur, vel retardatur.

Vrbanius IV.

Statutum è civitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ pravitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impediti, vel quomodolibet retardari, nullius existerit firmitatis: ipsiusque civitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem civitas, seu locus regitur, quocumque nomine censeantur, ad statutum hujusmodi loci directè, vel ejus vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfate, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inventum fuerit, revocandum omninò, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus non impediatur, vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officium inquisitoribus hæresis morte concedentis non expirat: etiam quoad negotia prius non cepta vel exorta. h. d.

Clemens IV. inquisitoribus hæreticæ pravitate.

NE è aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquisitionis hæreticæ pravitatis sollicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quoad negotia vivente mandatore incepta, imò etiam, quoad integra & non cepta, & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequam emerferant, in favorem fidei post committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquisitores ad Deum, ut ejus timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: Et etiam in eos absolvendo cum voce redierint.

Idem existens.

UT d officium inquisitionis contra hæreticos in provincia, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, qua-

a Alii, ita: ipsi ea facere, &c. b Concordat rescriptum Innocent. IV. in cap. ad extirpanda. s. ceterum teneatur. Et aliud rescriptum Alex. IV. incip. implacida relato, qua habetur impressa in bullariis litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Vid. Dec. in ca. causam matrimonii. extr. de offic. deleg. & A. relatum tract. de hæres. n. tabili. s. d Concordat rescriptum Urbani IV. incip. licet ex omnib. vide, hoc capitulum accipiet lucem. habetur impressum in bullariis litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis.

tenus ubique in præfata provincia simul vel separatim aut singulariter (prout negotii utilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi vel suspectos, juxta sanctiones canonicas (hominum metu, divinoq; & timore proposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæreticæ labe primitus abjurata, redire voluerit ad ecclesiæ unitatem: ei juxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & injungatis eidem quod injungi talibus conluerit: proviso soleret, ne simulata conversione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Instruct inquisitores in modo examinationis testium, & in personis, qua testificata scribere debeant. h. d.

Verum, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi (ut in reos sine ullo proferatur errore dura ac dignè severitas ultionis) volumus & mandamus, ut in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas: in quarum præsentia per publicam (si commodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas & quoque hujusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commissio vobis officio ad scribendum, seu tabellionis officium pertinent, teneri discretè præcipimus, cum per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse aut exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotii fidei fuit Apostolica sede commissum, & in posterum committetur: concedentes hujusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt & exercuerunt, quibusvis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi liberè officium ipsum quoad præmissa, non obstantè statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocumque, valato munimine, potestatem.

Instruct inquisitores circa personas, per quas impediri possent, vel deferri inquisitioni negotium. h. d.

Compescendi præterea monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellacione postposita, prædicatores quasvarios d (ubi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitativa subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si fortè habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. Denique, ut circa præmissa plenè vobis & singulis vestrum coercitionis expedita & inviolabilis adit auctoritas, volumus, ut ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) invocato auxilio brachii secularis, contraditores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuscumque personis cujusvis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus e, vel universitatibus civitatum & locorum specialiter, vel generaliter sub quacunque

a Leg. divino timore postposito. b Vid. refer. Alexand. IV. incip. ne commissi. Et rescriptum Pii IV. incip. pastoralis officii cura. habentur impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Alias, ita: habuerint & exercuerint. d Prædicatores quasvarios omninò sustulit. Concil. Trident. sess. 2. de reformatione, cap. 2. & ult. & sess. 21. de reformatione, c. 9. e In manus legitur, communitatibus.

verborum expressione vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, cum ex huiusmodi, vel aliis privilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Statuimus insuper, ut potestas, capitaneus, seu rector, vel consules, seu quivis alii, qui civitati præsumunt, vel loco alteri ad præfens, aut præterunt a in futurum, ad requisitionem dioecesanorum, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ pravitatis, jurent præcisè attendere inviolabiliter & b observare, ac facere à suis subditis observari toto tempore sui regiminis, in terris suæ jurisdictioni regiminivè subiectis, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui jurare noluerit, & servare, ut infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio & honore sui regiminis spoliatur: nec ulterius potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut de cætero in e aliquam dignitatem, vel officium publicum ulterius assumatur: & quæ ut potestas, ballivus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

Comprehendit ista decre. plura vitia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim ei potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciationes. dat potestatem vocandi peritos, clericum & populum, ut eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam provinciam se transfulerunt. dat potestatem repetendi libros & processus, committendi & mitigandi penas, privandi & privatis annuendi officii & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: statamen quid hoc fiat de dioecesanorum, vel vicariorum suorum consilio: nisi idem scienter alibi beneficia contulerint, h. d. Ioan. Aud.

Bonifacius VIII. Inquisitoribus hæreticæ pravitatis.

UT à commissi vobis officii debitum utilis & uberior exequamini, sanctæ memoriæ Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denunciationes sententiarum, quas in quolibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis. Advocandi quoque prout expedierit, peritos quoslibet, ut vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quod super his vobis humiliter pateant, in virtute obedientiæ injungendi. Convocandi etiam clericum & populum civitatum, castrorum, aliorumque locorum (psour dicto negotio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in provincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæreticæ criminis confiteri commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi. Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscumque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorum ejus habitis contra hæreticos continentur: & illorum, qui veteris mandatis obediens humiliter stant propter hæresim in carcere vel muro reclusi, penam unâ cum prelati, quorum jurisdictioni subsunt mitigandi, vel mutandi, cum videritis expedire: Privandi præterea, vel privatos nunciandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de dioecesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuscumque.

a al. præfuerint. b al. ita: & servare. c al. ad aliquam. d Vid. rescriptum Urban. 1 V. incip. licet ex omnibus. s. ut ergo extas impressam inter litteras Apostolicas pro officio sanctissime inquisitionis.

eisdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios & nepotes plenam concedamus facultatem. Sunt autem dioecesani in privando tales, vel nunciando privatos beneficiis huiusmodi, requirendi. Nisi forte constaret legitime, quod idem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulerint: tunc enim eos in his requirendos non esse censuimus, sed potius à suo iudice puniendos.

CAP. XIII.

Christiani ad Iudaismum transierunt & redeunt, hæretici putantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

CONTRA Christianos, qui ad ritum transierunt, vel redierunt Iudæorum (etiam si huiusmodi redeunt, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen solute, aut præcisè coacti baptizati fuerunt) etiam tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos convicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores illorum etiam procedendum.

CAP. XIV.

Nep. constentur dotes uxorum innocentium pupæ hæresim maritorum. h. d. secundum Zen.

Idem.

DECRETUM FELICIS RECORDATIONIS INNOCENTII PAPÆ IV. quod propter hæresim maritorum, uxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. Quod intelligendum fore censuimus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæretici tunc sciebant.

CAP. XV.

Filii hæreticorum usque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres aut matrem ecclesiæ remiserint non fuerint. h. d. secundum Dm.

Idem.

STATUTUM FELICIS RECORDATIONIS INNOCENTII & ALEXANDRI. nos videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum tantum volumus hoc extendi. Hoc sane de filiis & nepotibus hæreticorum credentium, & aliorum hæreticorum, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probentur, intelligendum esse videtur: non autem illorum, quos commendatos esse constituerit, & reincorporatos ecclesiæ unitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ penitentiam recepisse, quam ipsi vel jam perfecerunt, vel humiliter professurum ejus insistent, vel parati facturi ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquisitor Papa super hæresi, sine speciali mandato non inquirat contra Episcopos, sed si eum culpabilem fuerint, nunciabit Papa. h. d. Ioan. Aud.

Idem.

INQUISITORES à hæreticæ pravitatis ab Apostolice sedis alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeant, aut ejus prætextu procedere contra eos. Nisi in literis commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, contineatur expressè. Si tamen inquisitees ipsi Episcopos, vel alios superiores prelatos sciverint & invenerint circa crimen

a ut est. b Verbum, est, deest in manuscr. c Vid. Zacharium tract. de hæresi. cap. 25. d Vid. Conc. Trident. sess. 14. de reformatione. cap. 3. & reperitur inquisitorum, verbo Episcopos. hære-

hæreticos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos; id tenebuntur sedi Apost. nunciare.

CAP. XVII.

Non derogatur ordinariis super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto Episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel divisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent Papa referre. Et Episcopi qualitercumque procedant, debent servare modum inquisitoribus impositum. h. d. Dominus.

Idem.

Per hoc, quod negotium hæreticæ pravitatis alicui vel aliquibus ab Apostolica sed. generaliter in aliqua provincia, civitate, vel diocesi delegatur, diocesanis Episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verum, ut dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, utiliusque procedat, concedimus, quod per Episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel divisim: & si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, ut per hoc possit melius venire: & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione diocesanis vel contraxerint deferentem, per utroque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non convenierint, per utroque negotium sufficienter instructum ad sedem Apost. remittatur. Sive autem ordinaria, sive delegata Episcopi potestate procedant, illum in procedendo modum observent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessionis, seu ordinationis sedis Apostolicæ observare.

CAP. XVIII.

Episcopi & inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino parenti domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: alias prout dicitur hic, puniuntur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Vt inquisitionis negotium contra hæreticam pravitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei non sit temporibus prosperetur, leges & quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in devotione Romanæ persistentem ecclesie, promulgatas (quatenus Dei, & ecclesie sanctæ lux honorem promovent, & hæreticorum exterminium consequuntur, & statuta canonicis non obstant) approbant & observari volentes: universas seculi potestates & dominos temporales, & provinciarum, terrarum, civitatum, aliorumque locorum rectoris, quibuscumque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diocesanis Episcopis & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis, parent, & intendant hæreticorum, excedentium, captorum, receptatorum, & defensorum ipsorum investigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & ut præfatas personas in potestatem, seu carcerem Episcoporum, aut inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandaverint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: ubi per viros catholicos à præfatis Episcopis, seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub acta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per ecclesiæ iudicium terminetur. Vtque de hæreticis à diocesa no Episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatis, præfati potestates, domini temporales, sive rectoris, vel eorum officiales, seu nuntii sibi reli-

a Declaratur hoc ca. per extravag. Benedicti, incip. ex eod. hæreticis de hæ. b Vid. Zaubin. tract. de hæ. c. 11. & reperitur in Inquis. verbo Episcopus. 9. quando Episcopus. c Vid. Bart. in l. Avel. §. item que sit. ff. de li. leg. in causa. ff. de pro. hunc. c. cum venerabilis, de excepti. Font.

quos statim recipiant indilate animadversione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitæ filiorum: cum tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quam secundum legem Imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestariis, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundemque officialibus prædictis, ne ipsi de hoc crimine (cum merè sit ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel iudicent, sive captos pro eodem crimine, absque dictorum Episcoporum sive inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, sibi pro huiusmodi crimine à diocesa no vel inquisitoribus, seu inquisitore injunctam, promptè (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel alias diocesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directè, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestariis, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu ballivis, contra prædicta fecerit, aut præfata fidei negotio sepefatis diocesa no Episcopo vel inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, nec non & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnatus.

CAP. XIX.

Bona hæreticorum, ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum seculares, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, que hoc possit. lo. An.

Idem.

Cum secundum leges civiles, nefarias, nature contrarias, incestas nuptias contrahentes, eorum suorum dominium rerum perdant: & mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris à nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obveniant à rapitore, ac aliis consortibus raptus, ipso iure amittit: certoque casu deferantur in fiscum. Ac etiam illicitas species transvehens, aut rerum velearum professionem & omittens, eorundem specierum & rerum proprietate hoc ipso privetur, & fisco rerum & specierum dictarum proprietates acquiratur. Bona hæreticorum (qui gravius, horribilius, ac detestabilius, quam prædicti delinquant) ipso iure de fructuum nostrorum consilio decernimus confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (juxta Gregorii Papæ prædecess. nost. declarationem) antequam per Episcopum loci aliam personam ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

CAP. XX.

In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano, & dista testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Stacuta quædam felicis recordationis, Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum, quibusdam declaratis & additis, recensentes: concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ pravitatis nego-

a Vid. Concil. Trident. sess. 14. de refor. matrim. c. 8. b edit. professionem.

cio procedi possit simpliciter & de plano a, & absque advocatorum ac judiciorum strepitu & figura. Iubemus tamen, quod si accusatoribus vel testibus in causa hæresis intervenientibus seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant Episcopus vel inquisitores grave periculum imminuere b, si contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipsorum nomina non publicè, sed secretò coram diecesano Episcopo, vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt: quando verò procedit Episcopus, coram inquisitoribus, si haberi commodè possit copia eorundem: ac nihilominus sive Episcopus, sive inquisitores processerint, aliquibus aliis personis providis & honestis, jurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per eorum processum super quo deliberandum est seriòse manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimentur: sicque (non obstante, quòd illis contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. Et ut eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus vel inquisitores secretum possint indicare illis, quibus (ut præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo, vel inquisitoribus patefacta, præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quòd inquisitores Episcopum, vel Episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed Episcopi ex injuncto ex hunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradictò, accusatorum & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. Ceterùm in his omnibus præcipimus, tam Episcopos, quàm inquisitores puram & providam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina suppressenda, ubi est securitas, periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, ubi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis & super eadem editis pravitare non obviet, in suo volumus robore permanere.

DE SCHISMATICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

In prima parte ponit arengam usque ad vers. videlicet. in qua dicit, quòd Columen. Iacobus & Petrus olim cardinales, & filii Joannis, fratres filii dicit Petri dicitur expectati noluerint ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua a gravabant debilita: quare varias penas tulit in eos, quas ad certitudinem presentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit po-

a De ista clausula vide Lanfrancum Clem. sæpe. in num. 1, 2, 3. & ibi alios Doct. & Bari. in extravog. ad reprimendum. in verbo Summarie. b Hodie semper præsumitur imminere tale periculum, & ideo indistinctè solet observari, ut in crimine hæresis, nunquam publicentur nomina accusatorum vel testium, vide extravog. Innoc. Papa. quam offeri Repertorium inquisitorum, verbo, nomina. c Dicitur, per, deest in manuscriptis codicibus. d In antiquioribus legitur constanter, supradictis.

nas, quas protulit in ipsi Iacobum & Petrum ad vers. contrariatus. Ibi tertio panis panas, quas tulit contra filios & posteros dicit Joannis usq. ad vers. omnem. Ibi quarto impuniti panas in, qui de cetero deliberat dicit Iacobum & Petrus pro cardinalibus habiturum, vel eis vel predictis, nati Joannis Joannem præbuerit: usq. ad vers. hoc & alia. Ibi quinto & ultimo ratificat, innovat, & confirmat predicta, & ea præcipit inviolabiliter observari: & iacta similes excessus panis similibus panis in posterum, hoc dicit. Iacobus & Petrus.

Bonifacius VIII.

AD succidendos infructuosos palmites pestiferos & nocivos, quos (quasi ficus fatua) domus de Columna produxit, necientes in semina iustitiæ dirigere gressus suos, ad cor reverti, & agere penitentia dignos fructus, licet diutius expectatos Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & filios quondam Joannis de Columna, fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati, posteros & sequaces eorum) in virtute alissimum exurgentes, spiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro, descendentes in profundum malorum, & molientibus in consutilem tunicam Domini, sanctæ videlicet ecclesiæ, scindere unitatem, & gladium acuentibus linguas suas, & prorumpentes, non tam in verba & blasphemias & schismatis, quam insana, quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi utebantur, per urbem & diversâ mandata climata destinaverunt, æstimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conscientia bonæ signum, & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, non saltem lacerare concivici præsumptionem: quorum dicta licet possemus superiori assertioni convincere, & lucidioribus rationibus confutare, duximus eorum lacerationibus non dare responsum, ut contrita eorum rabies, auctoritate sonora præfidentis in supremo iudicio sollofrangeretur, & patens veritas per se ipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret, processus tamen contra ipsos & alios fecimus successive varios, diversis que temporibus, spiritualibus & temporalibus penas & sententias continentes & multas: quorum (quia totum tenorem constitutionum in præfatis inferere longum esset) ex eis quædam compendiosè collata huic nostræ constitutioni duximus inferenda, ad certitudinem presentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos impediunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & e Petrum à cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, & ipsosque iudicavimus schismaticos & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos expositis penis, bonorum fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò privatis eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda: cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Joannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis, & confiscatis, ipsisque posteris dicti Joannis per masculinam & femininam lineam descendentes indignis perpetuò redditus ad cardinalatus honorem, & quolibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel ejus curia: alibi verò usque ad quartam generationem. Omnem personam presentem & futuram cujuscunque fuerit præminentia, con-

a Hujus appellatione non veniunt bastardi, de Arch. Phil. dicit. sup. tit. prox. c. statutum. adde. gl. in Cle. 1. de cap. Ni. de Vital. in tract. de success. ab intest. Font. b al. ita: in verba blasphemias & schismatica. c Vid. l. si servus. 4. plurimum. ff. si quis caus. & l. demonstratio. ff. de condi. & demonst. Font. ditionis.

ditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiā si foret sancti Romane ecclesie cardinalis) quos ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberatē pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis sententia duximus innodandum, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolvi, nec etiam per collegium Apostolicę sedis, eadem sede vacante, eumque; pralatione, dignitate, statu & honore ecclesiasticis omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliis & natis dicti Iohannis favorem praberint, vel auxilium in rebellionē vel schismate persequentibus, excommunicationis sententia innodantes. Hęc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuò valitura ratificamus, confirmamus atque innovamus, eandemque a denovo facimus de fratrū nostrorum consilio prædictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat successorem & puni- tate transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in oblivionem veritas veniens, non vagetur incerta: Statuimus atque decrevimus b, ut & ipsa inviolabiliter observentur, & quod similes excessus & culpa poenis similibus in posterum puniantur.

DE HOMICIDIO.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Ter assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interficere, tanquam ab omnibus dissidatus, absque alicuius pralatione sententia incurrat excommunicationem & depositionem ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen.

Innocentius quartus In Concilio generali Lugdunensi.

Pro humani redemptionis generis, de summis cælorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui precio sanguinis gloriosius redemptum, ascensus post resurrectionem ad partem, absque pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo (ut suæ stabilitate fidei ceteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera suas accenderet devotionis ardore) commisit, unde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti,) successores c, & ipsius redemptoris locum in terris, quanquam indignè tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solliciti excitati vigiliis, & animarum salutis iugis attentione cogitationis intendere, summo vobis noxia, & agendo profutura debemus, ut excessu à nobis negligentia somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucifacere sua nobis cooperante gratia valeamus.

Cum igitur illi qui sic horrenda inhumanitate, de testanda que sevitia mortem suam aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurant etiam animarum (nisi eos exuberans gratia divina pravenerit, ut sint armis spiritualibus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur à Domino ad iustitiam reclinique iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam d

a In antiq. libris ista: eademq. de novo, &c. b al. decernimus. c Vid. Intercrematam in summa de eccles. lib. 23. 33. & 36. d al. ita: & am nefarice presumptores.

nefarias presumptiones ecclesiasticę animadversionis mucrone ferire (ut metus poenę, metā huiusmodi presumptionis exsilat.) præsertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinatorum domino impetrare, sicq; ab eo non absque Christianę dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam.

Sacri approbatione concilii statuimus, ut quicumque princeps, prælatus, seu quavis alia ecclesiastica secularive persona, quempiam Christianorum per dictos assassinos interficere fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receperit, vel defendit seu occultaverit, excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa liberè aliis per illos (ad quos eorum collatio pertinet) conferantur: sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianę religionis emulus, à toto Christiano populo perpetuò diffidatus, & postquam probabilibus confiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis adversus eum sententia requiratur.

CAP. II.

Sine pena irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus deberet pena sanguinis: expressè protestando, quod ad penam sanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Pralatis b vel clericis quibuscunque, qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero presumantur, protestando expressè quod ad vindictam c seu penam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis aliā in tali casu de iure debeat pena sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente.

Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi (quia iudex ad penam sanguinis posset d procedere de suis malefactoribus) taliter conqueri non audeant, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè depraedandi.

CAP. III.

Mandanti aliquem verberari, secuta mors imputatur, hoc dicit, secundum Zen.

Idem.

Is, qui mandat aliquem verberari (licet expressè inhi- beat ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, si mandataris fines mandata excedens mutilet vel occidat. Cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.

DE VSVRIS.

TITVLVS V.

CAP. I.

Primo monuit & observari præcipit Lateranense concilio contra usurarios edictum, usque ad ver. & quia. Vbi præcipit omnibus dominis & universitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos, ad exercendum foenus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos non loceat, usque ad versic. qui veri. Vbi imponit penam clericis contrafactentibus, usque ad versic. ceterum. Vbi imponit penam laicis, & hoc facit usque in finem. Ioan. And.

a Vid. l. non omnes, §. à barba, ff. de re mil. b Vid. Decretum consil. 27. & Felin. in cap. asserere, extra. de presump. c Præter doctores hic vide de summa in cap. querelam, extra. de iurjurando. d alii, possit.

Gregorius decimus in generali concilio Lug-
duensi.

VSurarum voraginem (quæ animas devorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes, constitutionem Lateranensis a concilii contra usurarios editam, sub divina maledictionis interminatione precipimus inviolabiliter observari. Et quia, quo minor foeneratoribus aderit foenerandi commoditas, eo magis adimetur foenus exercendi libertas, hæc generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec alia universitas, vel singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum, publicè foenebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed hujusmodi usurarios manifestos omnes intra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos b tales de cetero admittant: nemo illis ad foenus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contra fecerint, si persona fuerint ecclesiastica, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis: minores verò persone singulares, excommunicationis: si autem collegium, seu alia universitas, interdicti sententiam ipso facto senoverint incursum. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terra ipsorum (quandiu in eis iudem usurarii commorantur) extunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Ceterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab hujusmodi excessu (omni cessante privilegio) per censuram ecclesiasticam compescantur.

CAP. II.

Manifesti usurarii licet mandaverint usuras restitui, ecclesiastica sepultura negatur, nisi primo satisfiat, vel secundum formam hujus decreti idoneè caveatur. Sepelentes eos contra hanc constitutionem, Lateranens. conc. poenam incurrun. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eis absolvere, vel ad confessionem admittere. h. d. Ioan. Andr.

Idem c.

Quamquam usurarii manifesti de usuris, quas receperant a satisfieri expressa quantitate vel indistinctè in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegatur, donec de usuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie satisfactum: vel illis quibus facienda est restitutio, si præsto sint ipsi, aut aliis, qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut ejus vicegerenti, sive rectori parocæ, in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parocia (quibus quidem ordinario, vicario, & rectori prædicto modo, cautionem hujusmodi eorum nomine licet præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita, quòd illis perinde actio acquiratur) aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato idoneè de restitutione facienda sit cautum. Ceterum si receptorum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujusmodi arbitrio moderandam: ipse tamen scienter non minorem quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos usurarios, contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, poenæ Late-

a Lateranense can. s. Alexand. III. c. 25. b alit. alios. c. al. ita. Idem in eodem. d. Supple cum effectu, idè si cautus, dicunt Ioan. Andr. Domin. ad vocatus, ne in isto casu simpliciter formet articulum, quòd mutavit ad usuras, quia de mutantis contentum nisi procedunt receptis, textus non loquitur. factum nota. in simili sup. 127. c. 1. cap. 1. Et promissio de dando non concludit dationem. 1. q. 1. c. 1. Forst.

ranensis concilii contra usurarios promulgata sit inanis subiacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis interit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos solvat: nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suatum viribus facultatum præstent (ut præmittimus idoneam cautionem.

Testamenta quoq; manifestorum usurariorum aliter facta non valent, sed sint irrita ipso jure.

DE EXCESSIBVS PRAELATORUM, & b subditorum.

TITVLVS VI.
CAP. I.

Mendicantes non possunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, absq; speciali licentia super ea de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus licentia pro eremitica vita ducenda, cessat prohibito, h. d. Ioan. An. Bonifacius octavus.

Cum ex eo, quòd prædicatores, minores, & religiosi si alii mendicantes, in civitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alta transferentes, diversa scandala quorundam provocent, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam proferantur. Nos super hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliqui vel aliqui de prædictis, quibuscunque super hoc privilegium muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionum præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua civitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quocunque de novo recipere, seu habitare recepta mutare, vel ea conditionis, permutationis, donationis aut cujuscvis alienationis titulo quocunque in alios transference præsumant, absq; sedis Apostolicæ licentia & speciali, plenam & expressam scientiam prohibitionis hujusmodi mentionem: si secus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui videri voluerint eremiticam seu solitariam eligenda, de novitate suorum licentia (quin cellas, mansiones seu habitacula in eremo, sive locis ubi non sit hominum habitatio propinqua, possint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS

TITVLVS VII.
CAP. I.

Exempti vel privilegiati, ut non teneantur, nisi sub certo iudicio respondere, ratione delicti contractus aut rei, si hæc fuerint vel facta in loco non exempto, conveniantur coram ordinario (si ratione delicti non.

Innocentius quartus in concilio generali Lug-
duensi.

Volentes a libertate (quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulta) sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant, & declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcumque sit sic exempti gaudent libertate, nihilominus tamen ratione delicti sive contractus, aut rei, de qua contra-

a al. satisfactio. b. Hæc duo verba, & subdistinguitur, sunt antiqui codicib. & in recentioribus magis emendata. c. Per ista excluditur hic legatus de latere. Phil. Fos. d. Vid. Conc. Trid. sess. de reform. c. 12. ubi hæc de re statu innovatur. e. Privilegiatum non debet excedere metas privilegior. sup. eod. sanct. c. 2. par. 1. d. ita: quòd quantumcumque, &c.

iplos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conveniri, & illi a, quoad hoc, suam in ipsos jurisdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodis libertatis? non utique, quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum praetextu locorum dioecesanum (si ubi deliquerunt, vel contaxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis ut illic respondeant, injungendi habeant aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica praecipit insinuat. Eridipsum decernimus circa illos, quibus ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere Apostolico privilegio est concessum.

Monasterio privilegiato ut ejus Monachi a quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinario jurisdictione quoad ista: nisi illi Monachi mitterentur ad prioratum subiecto ordinariis: quia tunc etiam licet utrobique sint Monachi, ordinarii etiam quoad praedicta rite iudicant, quamdiu ibi manent, hoc dicit.

In eos b autem, quibus ne interdici, suspendi vel excommunicari a quoquam valeant, a sede Apostolica est indultum (sicut sunt religiosi quamplesures) in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus vel Archiepiscopus monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa ullove loco interdici, suspendere, vel excommunicare praesumat, eisdem ordinariis jurisdictionem suam quantum ad ista ubique illi fuerint, penitus exercere non possunt. Nisi forsitan ipsi Monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinariis eisdem subiectos (ut vel gerant eorum c regimem, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etiam libere possunt ad eadem monasteria revocari, actam illorum, quam ipsorum prioratum Monachi reputant (cum non sit inconveniens aliquem d utrobique locum habere monachicam e) unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratum dicti ordinarii sua jurisdictione in ipsis etiam quoad praemissa (quamdiu morantur in illis) licite uti possunt.

CAP. II.

Curia Romana habet studium generale, & ejus privilegia. h. d. Joannes Andr.

Idem.

Cum de diversis mundi partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi marem: nos ad communem tam ipsorum, quam aliorum omnium commodum & profectum paternam sollicitudine intendentes (ut sit eis mora hujusmodi fructuosa) providimus, quod ibidem de cetero regatur, & vigeat studium juris divini & humani, canonici videlicet & civilis. Unde volumus & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus privilegiis omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis ubi generale regitur studium, ac recipiant integre proventus f ius ecclesiasticos sicut illi.

CAP. III.

Dicit quomodo interdicatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates consorte consistam. Ioan. Ad.

a al. ita: & illi quoad haec. b De intellectu vide Decium in cap. tuarum. nn. 29. ext. de privileg. c al. illorum. d al. ita: aliquem sic utrobique, &c. e alii. Monachum. f Vid. Concil. Trident. sess. 3. de refor. c. 1. in fin.

Alexander IV. a

Abbates, quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignavit, in ecclesiis, quae ad eos pertinent pleno iure, quando in eis divina officia celebrant, possunt post missarum solennia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solennem super populum largiri. Alibi autem publice aut per vias, civitates, castra & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impartira non valeant. Nisi hoc eis expresso b Apostolico privilegio sit concessum. Nec eis c licitum sit alius, quam monasteriorum suorum conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram. Nisi eis id competat ex pleno praefata sedis indulto.

CAP. IV.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine dioecesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia Papa. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum habitum in so: etiam si illi sine sui consensu. Joannes Andreas.

Idem.

Autoritate sedis Apostolicae de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas, in locis non exemptis sine dioecesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non praesumant: neque in sic constructis, nec tempore interdicti (casibus expressis in iure duntaxat exceptis) celebrent vel faciant celebrari divina. Quod si talia praesumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compellantur. Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam vel privilegium habeant sedis Apostolicae speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum hominum liberorum, quae videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, eisdem exempti suo nomine, sive ut actores, sive ut defensores, aliquatenus non assument. Etiam si sint ipsi dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

CAP. V.

Privilegium Papa, quod qui excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, non extenditur ad sententias ordinarias: nisi tale privilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. h. d. Ioan. And.

Clemens IV.

Ne aliquide indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestant, & ordinario jurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias & privilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus, cujuscunque sint praesentiae, dignitatis, conditionis aut status, quod interdici a quocunque, vel excommunicari non possint, nec reri vel ecclesiae ipsorum, ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa, (illis per quae Regibus & Reginis eorumque filijs, necnon & religiosis quibuscunque non personarum tantum, sed ordinum privilegiorum vel locorum ratione, in hoc immunitas hujusmodi conceditur, duntaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinario sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores prelati, quibus per privilegium conceditur usus metra, si sunt exempti in provincialibus & Episcopali concilio, ut possint metru usuris fiat, non habentibus laminas aut gemmas.

a In manuscriptis ita: Alex. III. b al. expresse. c Vid. Concil. Trident. sess. 23. de refor. c. 10.

ecclesiam fore exemptam: aut eam juris beati Petri existere: sive ad jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ, vel ad Romanam ecclesiam specialiter, aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta hujusmodi ecclesia judicari. Cum enim jure communi omnes ecclesie per orbem diffusæ ad Romanam ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea per sententiam judicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio: ut privilegii nihil aliàs allatura concessio ei, cui conceditur, & sententia nullum aliter datura subsidium ecclesiæ (pro qua fertur) prerogativam (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat supra scriptum, quod ecclesia sit libera: seu quod potius Romanæ ecclesiæ libertate: vel quod in hoc prerogativa gaudeat specialis: aut si dicat indefinitivè, quod ecclesiæ Romanæ annum censum solvat, ad perceptæ indicium libertatis: sive quod ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij a potestate: vel quod non audeat illic Episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem quamvis levissimam faciendi) exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in propriis & speciales subjectos, censentur exempti. Non sic in propriis & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanæ ecclesiæ annum censum solvat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem dicimus si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo perfolvendo sequatur: ut si aliquibus quod ab alio, quam à Papa seu ejus legato excommunicatis, suspendi aut interdicti non possint, vel aliquid aliud specialiter a sede Apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanæ ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quod ecclesiæ Romanæ ad indicium b libertatis perceptæ annum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic in certis privilegiati articulis, ordinariorum jurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet autem sic diversos privilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litem materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alii exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Privilegiati ut tempore interdicti possint celebrare divina clausis ecclesiis, alio etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singulari persona super hoc privilegiata, familiares suos admittit: sicut in familia conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cujus culpa ponitur interdictum, b. d. Dominicus.

Idem.

Licet d vobis concessum existat, ut interdicti tempore januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa divina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc privilegiati existant) recipere nulla ratione debent. Cum conceditur singulari personæ, ut modo præmissis tempore interdicti celebrare valeat, vel audire divina: ejus familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi divinum officium, licet admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicujus conventus, seu collegij est censendum: illi enim nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cujus causa seu culpa, dolo

a Al. ordinaria. b Alii, judicium, c Al. ita: sic scriptus privilegiati articulis. al. ita: sic inferius privilegiati articulis, &c. d de materia vide latissime in c. alima rator, infra de sent. excom.

vel fraude, fuit a sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione lata exitus, præbuit consilium, auxilium, vel favorem.

CAP. XII.

Episcopi cum altare viatico celebrare possunt, & sibi sacros celebrari: statamen, quod non violent interdictum, hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Quoniam Episcopi b eorumque superiores se habent diversis ex causis suis ecclesiis & diocesis absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam e diem: præsentis constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire divina.

DE INIURIIS, ET DAMNO DATO.

TITVLVS VIII.

CAP. VNIC.

Repressalia contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent. contra facientes (nisi revovent intra mensem) singulares sunt excommunicatis, universitates interdicta. Ioan. And.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensi.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio d repræfalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus, & æquitati naturali contrarias, civili sint constitutione prohibita. Ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhihentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum e, aut quantumcunque generatiter prætextu cujusvis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsentis decreto districtius inhihemus. Illi autem, qui contra fecerint, adversus personas easdem pignorationes, seu repræfalias concedendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionis vel extensionis tempore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò universitates, ecclesiastico subiaceat interdicto.

DE POENIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

De veteri jure poterit Archiepiscopus, cum in provincia sua jurisdictionem suam exsequitur, punire notorios injuriantes, sibi, nunciis, & familia sue, si per id sua jurisdictione impeditur: alias non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales injurias puniunt, etiam si jurisdictionem non impediunt. b. d.

Innocentius IV.

Romana f ecclesia: & infra. Licet autem Remen. Archiepiscopo suam Provinciam visitanti, eos, qui tunc sibi, vel suæ familiae, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam

a Al. fuerit. b Et an appellatione Episcopi venias electus, vide Felin. in cap. eam re. de rescript. vers. tertio restringitur. c al. ita: nulla die. d Vide l. librorum. h. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. Bari. in l. Labeo. ff. de sup. le. e al. episcorum. f Vid. Alex. cons. l. i. incip. circa primum dubium, unde intelligi quare do quis possit esse iudex in propria causa.

quando concilium convocat, eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel aliis per Provinciam ipsam sua debita jurisdictione utendo transmittit, injuriari praesumunt: si hac occasione sua in his impediatur jurisdictione, pro injuria hujusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire, nisi amplius ei de Remensis ecclesie consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam & metropolitanis aliis in suis provinciis (dum sic in illis jurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas, tunc eisdem illatas vel suis (etiamsi exinde impediri jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

CAP. II.

Decet hoc Decretali, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libri & instrumentis in degradatione fiat expulsi, & quibus verbum utatur ipse degradatus, loqui.

And.

Bonifacius VIII. Interim. Episcopo.

Degradatio a qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a proprio Episcopo sibi assistente, in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo Episcoporum numero, definito canonibus, facienda: quanquam proprii Episcopi sententia sine aliorum Episcoporum presentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines ceperunt. Actualis vero sive solennis caelestis militie militis, id est clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut ex auctoritate eius, qui militie deferuit armate, cui militaria detrahuntur insignia, sicque a militia remotus castris eicitur, privatus consortio & privilegio militari. Clericus igitur degradandus vestibus sacerdotibus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo sollemniter ministrare, ad Episcopi presentiam adducatur: cui Episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quavis alia, quae illi juxta morem ordinandorum clericorum, in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimo inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet usque ad primam vestem, quae datur in collatione tonsurae, tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsura seu clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem Episcopus in degradatione hujusmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quae in collatione ordinum sunt prolata, dicendo Presbytero haec vel similia verba in remotione planctus: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali privamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto, vel alio simili modo pronunciet sive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & privilegio clericali.

CAP. III.

Quamvis inventio carceris suis ad custodiam: tamen potest quis puniri poena carceris perpetuo & ad tempus. Io. And.

Idem.

Quamvis ad reorum custodiam non ad poenam carceris specialiter deputatus esse noleatur: Nos

a Qualiter hodie fieri possit degradatio, vide conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 4. addit. ceteris in c. 1. sup. de heres. eod. lib. b al. fuerint. c al. traditur. d Vide Io. Ananiam in c. a nobis. de apost. & Fel. in c. cum sit. de for. compet.

tamen non improbamus, seu convictos (eorum casibus & personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus, poena carceris expedire, carceri mancipes ad poenitentiam pergendam.

CAP. IV.

Tena alicui imposta, & eius posteris, non extenditur ad ipsorum linea familiae: nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum. h. d. Zen.

Idem.

Vbiunque alicui & eius filius seu posteris alicui, in certam generationem poena imponitur ad hanc ne vel a iure, poena ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam, non per femininam lineam descendere descenduntur. Nisi aliud in iure vel sententia sit expressum.

CAP. V.

Tertio puniunt insequentes, percutientes, aut capientes Clericos, & eius crimini facti. Secundo, eorum filii & nepotes. Tertio, ipsi insecutoribus poenam addit. Quarto, poena satisfactionem cum absolverent, facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quinto, de iudic. consuetudinibus, vel consuetudinibus huius criminis. Sexto, ad collationem alii promeritis excedit. Septimo, poena de insequentiis clericis vel regibus familiae res Papa vel Cardinalium. Octavo, poena insecutionis Cardinalium. Nono, de iudic. potestate secularis nobilitatis poena legibus contra tales sui debere, & hanc consuetudinem non nisi observant: & contra factis poenam imponit. h. d. Idem.

Felicis recordationis Honorii Papa tertii, praedicti foris nostri vestigiis inhxerentes, quibusdam abbatibus detractis de communi fructu nostrorum constituta, hacin perpetuum valitura constitutione sancimus, ut si quis deinceps in hoc sacrilegi genus inreperit, quod sanctae Romanae ecclesiae cardinalium fuerit hostilitate insecutus, vel percussit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem, aut poena receptaverit vel defensorit, eisdem eundem de reus criminis laeque majestatis perpetuo sui infamatus, & fidatus & nihilominus & bannitus, sit interdictus, nec testamenti liberam habeat facionem, nec ad cuius bona ex testamento vel ab intestato veniat, quatenus ab omni successione repulsus, publicae & repulsa confusus minus inveniat lux molitiam suam: sicut ad habitationes eius delecta, de quibus qui eas inhabitat, dentur cuncta ipsius in rebus, nam, & ut perpetuo notam infamiam poena restetur, nullo tempore reparantur: minus et debita restet, nullus respondeat in iudicio teneatur: quousque etiam in bonis invenitur, ipsius fisci, vel temporaria deminio applicetur, ut ex illis nil transmittat ad postereros, sed potius cum ipso quodammodo dumentur sua. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus ecclesiis obrinet, sit eis ipso iure privatus, quae sic libere ad ecclesias revertantur, quod ecclesiarum rectores de ipso pro sua voluntate disponant. Quod si quis praedictorum filium vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficium seu beneficium quovis beneficio (etiamsi pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso iure privati: spe promotionis omnino subiecta. Nulli pra-

a Treter De heres. h. d. vide aliquos per Decum in c. 1. de iudic. b Vide Decum in c. 1. de off. delegati. c Deff. de heres. & bannire quid significet, dicitur Augustinus de Persis cap. 1. de Geminianus in c. 1. de heres. l. 6. & Petrus Godesfridus in Sum. de heres. c. de her. d Psalm. 82.

teretialium filiorum atque nepotum ex virili sexu descendunt ab eisdem, alicuius aperitur janna dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu ad alicujus loci regimen sit ascensus: sit eis postulandi negata facultas, sit notorie a judicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum: in judiciis eorum assertio contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniat, ut ad testimonium proffus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus h, & (ut magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eisdem super aliquo praemissis, omni & spe dispensationis adempta. Praemissis nihilominus adjicimus sanctionem, ut ex infestatione praedicta, sicut ex injectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam infecutor, quam alii supra dicti: tam mali participes, quam diu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus dominicis & festivis pueris campis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attemptatum, nec non civitatum & dioecesium vicinarum a excommunicati publice denunciatur: nec ab alio, quam a Romano Pontifice possint absolutiois beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti.

Quam autem fuerint absolvendi: primo sufficienter & idonee caveant, quod inferendae poenae parebunt, & auxiliante Domino poenitentiam peragent in iungendam: deinde per omnes illius loci ecclesias principales, vicinorumque locorum, diebus dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & serulas deferentes in manibus, cum quibus per eandem ecclesias publice sustinentur: ita postmodum ultra mare, & ibidem acturi poenitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reverturi absque sedis Apostolicae licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutiois obtento) indulgetur ei licentia, ut suam & suorum injuriam prosequatur: & debitorum illorum, quae contracta fuerint, & de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omitendum, quod si quis fuerit in praemissis nudo consilio aut simplici favore culpabilis, iudex in talem poenam metiatur ex culpa: ut secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat. Ceterum, quia dignum est, ut nefandi ratione flagitii ultionis severitas amplius extendatur, & propter enormitatem culpae, plagiarum modas exuberet, nec poenis solitis contentetur: statimus, ut ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium possit extendere poenas in huiusmodi nostra constitutione contentas, circumspexio Romani Pontificis, prout circumstantiae rationabiles suadebunt.

Praemissis etiam dignum censuimus annexendum: ut si quisquam aliquo praedictorum excessuum, in quemquam de clericis vel religiosis nostrae familiae, vel cardinalium officere forte praesumpserit, proportionetur poena delicto: ita quod vindicta ex aequo excessui respondente ab offensa nostrorum cohibeatur deinceps manus temerariae formidine ultionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reverentia non coequet. Si quis vero per se vel per alium occiderit cardinalem (quod absit) vel deiecit causam mortis: ultra quam

praemissa contineant, sic in eam potestas jurisdictionis infurgat, sic rigor ultionis infiliat, quod contra vitam subsidium mortis solatium invocet, vivens poenae non culpa, vindicta speculum non offensa. Per hoc quoque secularibus potestatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversus sacrilegos catholici Principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana ecclesia (quae omnium ecclesiarum disponente Domino caput est & magistra) casibus istis subijcitur? si ejus filii speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem ecclesiae filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moveret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei laesa laedetur. Quapropter si Princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus sive rector contra praesumptores praedictos praesentis constitutionis tenorem non fecerit observari: tam ipse, quam officiales ipsius infra menssem (postquam res ad notitiam eorum pervenerit) eoispo sententiam excommunicationis incurrant. Civitas vero quaevis alia, praeter urbem, quae talia facienti vel facientibus seu praesumentibus, in his consilium vel auxilium dederit aut favorem, vel infra menssem saltem taliter delinquentes, (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas eis affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra, sit eoispo dignitate privata, & nihilominus remaneat interdicta.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIO-
NIBUS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Quaestores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentiis non excedant Archiepiscopi statutum concilii generalis h. d. Zen.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensi.

Romana ecclesia: & infra. Quae floribus a auctem fabricae Remen. ecclesiae, Remen. Archiepiscopus, sive ejus officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiae subditos (quos iidem quaestores sibi resistere, aut non parere dixerint) ut super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna vero ipsorum receptione ac subventionem ipsi fabricae faciendae, possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remen. Provinciae charitative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remen. Archiepiscopus statutum concilii generalis.

CAP. II.

Concessio generalis confessorum non tangit Episcopo specialiter reservata, nec obtemperant consuetudini potestati quam sibi eligere confessorum h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

SI Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorem, ille quem is elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem: Quum in generali concessione illa non veniant, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis praeter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cum ex eod. in pluribus Episcopis indulgentibus locum habet h. d. Zen.

a Pradicatoris quatuor omnino sustulit conc. Trid. sess. 3. de refor. c. 7. in fine. & sess. 21. de refor. c. 1. b Vnde conc. Trid. sess. 3. de sanctissimo poenitentiae sacramento. can. 11.

a Al. notarii. b Al. ascensus. c Al. omnino d. Loca vicina qua dicantur, vide per Alex. consil. 17. l. 3. e Al. annuntiantur. f Quoniam in mortu articulo nulla est reservatio, atq. ideo omnes sacerdotes quolibet poenitentiae, a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt: ita conc. Trid. sess. 14. c. 7. in. de casuum reservatione. g au. iuranti.

munire non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quinimo, quid in universitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles existunt. Ioan. And.

Idem.

Romana ecclesia: & infra. Ceterum interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latis ab officialibus Archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus, suffraganeorum Remen, ecclesie subditis, Remen. Archiepiscopi & ejus officiales (omissis ipsis excommunicationibus) non relaxent: salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationem sententia à Remen. Archiepiscopo, suisque officialibus generaliter promulgata, subiectos ejusdem jurisdictioni Archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis & offensis præteritis vel presentibus, excommunicationum sententias absque competentis monitione præmissa promulgent, & si contra præsumpserint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne tales sententia excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter, in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minime satisfecerint, profertur presumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa seu offensa præcesserit, quibus merito adiungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa subsit. In universitatem vel collegium profertur excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios hujusmodi sententia ireturi: sed in illos dumtaxat, de collegio vel universitate, quos culpabiles esse confiterit, promulgentur.

CAP. VI.

Prælati contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, sicut ecclesiastica censura, se tueri possunt. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem. c.

Dilecto filio Decano Aurelianensi: & infra. Præterea cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant, licuit & utique ipsi Decano (si prædictus ballivus eum bonis suis mundanis injuriose spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit, ut superius est exprellum) contra illius violentiam injuriamque se tueri. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio si vis forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet urendo ecclesiastico, defendere, ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia, que sunt ecclesie propria, & pro suo munimine illis uti: præsertim cum dictus ballivus post latis in eum ab eodem Decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem Decanus asseruit) ipsum tanquam eandem provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eundem: & propter hoc postmodum ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum illatam. Et quidem cum liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius in-

a Alia: Idem in eodem, al. sta: Innocentius quartus, in concilio Lugdunensi. b Dicitur, excommunicationis, deest in antiquioribus exemplaribus impressis. c in manifestis, desunt hæc duo verba, in eodem. d Vide Decanum eundem non ab homine in primo not. de jud. & in significasti, de off. deleg. e Hæc verba, ab eodem Decano: desunt in manifestis.

juria suam impartiri auxilium; imò si potest & negligit, videatur injuriantem fovere, ac esse particeps ejus culpa: licuit profecto ipsi Decano proprio sibi met subvenire subsidio. & suamet temporalem injuriam sua propria spiritali defensionetueri: sicque utrumque quodammodo gradium & temporalem & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adjuvare: maxime quia hi duo gradus consueverunt (exigente necessitate) sibi adinvicem suffragari, & in juvamen alterius subventionem mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos à subditis suffraganeorum, Archiepiscopi non possunt absolvere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Venerabilibus: & infra. Ceterum Rothomagen. Archiepiscopo vel ejus officiali non licet excommunicatos ab Archidiaconis vel aliis subditis suffraganeorum ipsius Archiepiscopi (cum nec excommunicantium nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis vel eorum officialibus possunt absolvere, si ab ipsis litigantibus ad eos a fuerit provocatum. Neutra verò partium appellante, si qua ipsarum per Archiepiscopum vel ejus officialem ab excommunicatione contra eam lata, pro reliqua postulet se absolvi: vel alias coram eis de parte adversa querimoniam sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, ut imponatur ei poena, & pro suo interesse super injusta excommunicatione querelam, audire utique debent eum: secus autem si conque- ratur de ipso, ut relaxetur hujusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus vel extra judicium pro suorum defensione b jurium, vel etiam in judicio ex suo procedens officio c, inquirendo videlicet vel simile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel ejus officiali: quia ipsius interesse defendere causam suam.

Archiepiscopus in casibus, in quibus jurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumacia præsumpta & manifesta ponit exemplum. h. d. Ioan. And.

Porro Archiepiscopus vel ejus officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis jurisdictio competit, juxta ecclesie formam, debent absolvere: utpote si post diffinitivam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos a fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus jura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra judicium excommunicet aliquem pro ejus offensa, vel pro sui defensione juris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille prius juxta formam ecclesie absolvendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem est, etiam si quenkumque pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constingat:

a Amplius in alio casu no. ut per Abbatem in ca. 10. literis, de off. deleg. ubi vide omnino Decanum. b Vide no. in cap. novit, de off. leg. & in c. ex parte supra de verb. signi. Font. c Vide Innocentium, c. humilium, de major. & obedienc. h. d. in l. de adult. ff. Extran. & Alapfo.

quia si sit ligatus, proposita querimonia a petat ab Archiepiscopo se absolvi, sive quando suffraganeus ex suo processit officio, sive quando est ad ipsum Archiepiscopum ante sententiam definitivam appellatum, & ab adversario proponatur, quod absolvendus non sit, nec pando ei debeat iudicii aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sibi exhibeat cautionem: ipseque respondeat, quod recte contumax repntari non debet, pro eo quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequivit: tunc protinus sibi iuxta formam ecclesie, beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem constiteat, vel alias de contumacia sua constet, quia forte praxiderat in iudicio quod minimè compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) non est ei (nisi primò expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione praestita) absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus observandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probavit hoc, nec comparuit) sententia excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolvi (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus, cum praesumpta solummodo ejus contumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam intra decemium provocasset) nullatenus audire debet.

Excommunicatio lata post appellat. interpositam ex causa probabilis, non statim pronuntiat nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causae cognoscere. Item si dicatur lata per intolerabilem errorem, & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Joan. And.

Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet, puta quia locus non est tutus, & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori, quod ad ipsum extali causa existit provocatum: non tamen illico pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesie relaxare.

Si certum est excommunicationem esse iustam, sit remissio: si certum est eam iniustam, non sit: si est dubium, fieri potest relaxatio: sed honestius est remittere, tenet tamen relaxatio, ubi Archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio. h. d. Joan. And.

Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet: nec debet eum absolvi, nisi excommunicator requisitus malitiosè illi absolutionis beneficium denegerit exhibere. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus, sed debet sine difficultate aliqua mox absolvi. Quod si dubitetur, utrum iustus sit vel iniustus, superior (nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam ecclesie potest illam: quanquam honestius & convenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iusta: quoniam etli contra jus litigatoris, non tamen contra jus constitutionis absolvi.

Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si considerato habet, emendas pecuniarias exigere potest. h. d. Joan. And.

a Ter viam supplicationis, restitutionis in integrum, appellationu. Dom. Font. b Al. fore.

Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias a potest Archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere, in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summarium supra in §. sed si ex causa ibi videat.

Potest quoque Archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesie nonnunquam impendere ad cautelam: utpote si asseritur in excommunicationis sententia, intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis, se à suffraganeo excommunicatum fuisse, pro eo quod elemosinam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo iure illicitum est & pravum, & suffraganeus ipse asserat, quod pro digna & rationabili causa, vel pro conferendo vel exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iunxisset: nam tunc Archiepiscopus ad cautelam absolvi potest eum.

Summarium habet supra in §. Sed si ex causa ibi vide.

Similiter si aliquis proponat se ante definitivam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis addictum: potest Archiepiscopus, postquam sibi de hoc constiterit (etiam priusquam incipiat de veritate causae appellationis cognoscere) absolutionem illi beneficium ad cautelam iuxta formam ecclesie impatiri.

CAP. VIII.

Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciorum sibi prohibita. h. d. Jo. And.

Alexander IV.

Decernimus, ut iudices seculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudiciis (canonica remissione praemissa) repellere excommunicatos ab agendis patrocinando & resistendo in suis curiis & iudiciis compellantur.

CAP. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantem, nisi fuerit moniti nominatim. Et canonica moniti dicitur, qui habet inter valia: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicitur Joan. And.

Gregorius X. in concilio generali Lugdun.

Constitutionem felicis recordationis Innocentii quarti, prædecessoris nostri, quæ prohibet participantem & excommunicatis ea participatione, qui habet minorem excommunicationem induit (monitione canonica non praemissa) majori excommunicatione agere, decernens promulgatam aliter excommunicatis sententiam non tenere: ad tollendum omnia iuris quævis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si alius sit servatis eos qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas (ut canonice promulgetur excommunicationis sententia) statim per praemitti, iudices live monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliorum dierum competentia intervalla: Nisi facti necessitas aliter ea servatis moderanda. d

CAP. X.

Relatio ad cautelam, in generali interdictione non habet locum. h. d. Domin.

a De Anch. hic remittit ad 23. q. 5. s. v. 21. q. 1. si quis excommunicatus restituit, vel erogare in pauperes: quia mali est quæ situm. ca. cum sit. de iuda. Font. c Vidi Font. Art. 1. ff. de ver. obl. ca. lex divina 27. q. 2. Et mutis dicitur loqui etiam: nisi lex expresse meminit de ver. cap. cum apud. de spons. Font. d Vidi Bald. in l. de precii. off. imp. Dom. Font. Item

Idem in eodem.

Præsentem generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quoad interdicti sententias in civitates, castra vel quolibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

CAP. XI.

Primò excommunicat certis limitatombus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam servantes. Secundò ibi, eadem, penam prorogat ad utentem, vel motu proprio ad agentem. Tertio, qui autem, penam aggravat, h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Quicumque pro eo, quòd in Reges, principes, barones, quobiles, ballivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios excommunicationis suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam aliquam dederint occidendi, capiendi alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos, qui tales sententias protulerunt, sive quorum sint occasione prolata, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare volentes (nisi licentiam ipsam se integra revocaverint, vel nisi ad bonorum captionem occasione ipsius licentia sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spacium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias commiserint suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spacio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

CAP. XII.

Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel communi assensu habetur pro clerico, statim sit remissio. Item si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non sit remissio, donec fuerit de clericatu probatum, sed interim contra eum iudex in nullo procedat, h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Si iudex à laico malefactorem captum detineat, & in se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat, iudice illum inscientem clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi an scilicet sit, qui reperitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum (quia de ecclesiastica & spiritali, vocato tamen iudice seculari, vel alio, cuius interest) cognitio pertinet. Et si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi privilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipse pro clerico communiter habebatur: in continenti etiam ante cognitionem de clericatu, ecclesiastica curia debet reddi. Idem esse censurus sitis ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali, tonsuram videlicet, & vestes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare.

a Vide Bald. in l. hu. rebu. ff. sol. matrim. Bart. in l. nam & Ser. vius. ff. de neg. gest. & l. quoniam multa. C. ad leg. jul. de vi. & c. sic nob. de testib. Font. b Vide Alex. cons. 81. l. et cons. d. a. Bald. in l. si qua per caluomiam. C. de Episcop. & cleric. canonibus, in e. cum non ab homine. ext. de iud. late Covarr. in pract. quest. c. 33. & Grammaticum de casu.

Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Iustum est enim ut ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) presumatur, qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur. Ex stigmate namque consueto Fabricenlibus & imprimi, latitans Fabricensis agnosciunt. Et custodes aquarum (quos hydrophylacas nominant) quæ eis insigilsolet annotatione signati, manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Isque status alicujus esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. Non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehensionis tempore repetitus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter presumptionem, quæ adversus ipsum orta est ex declaratione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quivis processus iudicis penitus conquiescat.

CAP. XIII.

Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, nec præmissa mutatione canonica, h. d. Ioan. And.

Idem.

Statutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum è minore inducit, majore excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdicti sententia non præmissa: in suspensionis & interdicti sententia (quæ pro huiusmodi participatione, plerumque ab ordinariis vel delegatis à iudicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter observari. Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.

CAP. XIV.

Ter negligentiam non prosequenti debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non convalescat: sed potius tunc de vincari, & debetis vincari, donec de sententia docuerit, h. d. Ioan. And.

Idem.

Licet excommunicationis sententia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis, appellationem suam minime prosequentis, non ratificetur, nec etiam convalescat: excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter & expresse, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem intra tempus e, ad ipsam prosequendam ab homine, vel à iure statutum, non fuerit (ut debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publice nunciari, & nedom in judicialibus, sed etiam in extrajudicialibus evitari, ac à legitimis actibus removeri debet, quousque quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententia docuerit nullitate.

CAP. XV.

Tractus capi faciens & includens, etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipse capientes. Secundo dicitur, si toto dat fidei iussorem de parendo iura, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat, h. d. Ioan. And.

a Vide Alciatum l. i. pro intermissis, verbo militia. b V. de e. suam de ord. cog. l. q. sens. C. ad l. Juliam de plag. c al. famam. d Nota quòd delegati possunt excommunicare, suscipiendos, interduttore: quanquam hoc in literis delegationum non exprimitur, secundum Doct. vide not. super eod. statutum Font. & 134. Albat. in c. testimonium, ext. de testib.

Hhh

Smissos excessus, etiam per laicos capifacias, & eos (ne fugiant) in carcere poena debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nulla credimus excommunicatione innodari. Cum in his (nisi alias ex proposito excedatur in ipsis) temeritas vel injuria nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos si de parendo juri tibi si de jussoriam dederint cautionem, detinere non debes: nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaverit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicta clero non est interdictus populus, nec e converso. Interdicta civitate propter delictum domini, cives non interdicti: extra ipsam audiunt divina. Interdictio populo singularis de populo intelligitur interdicti. h. d. Joan. And.

Idem.

Sententia interdicti proferatur in clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictio ipsorum, alius licite admittitur ad divina. Ceterum cum propter delictum domini, vel rectoris, est civitas interdicta, cives ejusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licite interesse divinis. Cum vero alicujus terrae populus interdictio nodatur, singulares ex eo personae, quas interdictas esse constat, (ne sententia effectu careat, cum divinorum iudicio, & sacramentorum perceptio populo ut universis non competant) non debent alicubi (cassus expressis a jure duntaxat exceptis) audire divina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta civitate, suburbia & continentia aedificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua, & coemeterium contiguum dicitur interdictum h. d. Joan. And.

Idem.

Si civitas, b. castrum, aut villa, subiciantur ecclesiastico interdictio, illorum suburbia, & continentia aedificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet praedicta videantur aliis murorum ambitu terminari, hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quod fieret si posset in ipsorum suburbis, vel continentibus aedificiis licite celebrari, ut prius) expedit interpretationem fieri latiore. Ratione quoque simili si sit ecclesia interdictio supposita, vel subiecta, nec in capella ejus celebrari, nec in coemeterio ipsius eidem ecclesiae contiguus poterit sepeliri. Secus si ei contigua non existant.

CAP. XVIII.

Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel presente excommunicato majore excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

Is, qui in ecclesia sanguinis aut feminis effusione polluta, vel qui praesentibus majore excommunicatione nodatis, scienter celebrare praesumat, licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permisso, irregularitatis & ineligibleitatis est h. d. Dom.

^a Vide Al. cons. l. d. r. incip. videtur super primo dubio. & cons. 149 l. b. incip. in causa inquisitionis. ^b Ex an appellacione civitatis veniant terra sibi recommendata, vide Ancha. in Cl. ne Roman. h. sane de stell. ubi offerit non venire. & qua sit ratio, vide Cur. in cons. 204. l. 1. & quid veniat appellacione civitatis, tradit Fel. in s. Rodolphus. xxi. de rescript. ^c Has duo verba, supposita vel, de jure in manu. eod.

Is vero, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc privilegiatus existat, aut à jure de concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua requirit per alium, quam per Romanum Pontificem licentia, & adeo efficitur ineligibleis, quod nec ad eligendum cum aliis debeat admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti christiana de cano. domini. consuetudo non dicit.

Idem.

Quoniam a in baptismo & confirmatione (quae etiam pueris, sed adultis, propter mortis periculum, exhiberi possunt licite, tempore interdicti) christiana nomen unione: posse (licet tunc interdicta existat) christiana die eccana domini conferri, dubium non existit.

CAP. XX.

Suspensus ab ingressu ecclesiae, in ea divina celebrari, est irregularis. Et moventi impeditur: suspensus illis durante, interdicta sepultura. Et suspensus ab ingressu ecclesiae vel ipsius per appellacionem sequentem non suspenditur. h. d. Dom.

Idem.

Is, cui ecclesiae interdictus ingressus (cum sibi per consequens censetur in ipsa divinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum hujusmodi divinis in ea se ingerat, in suo regni officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdictio durante decedat, non debet in ecclesia vel coemeterio ecclesiastico (nisi in poenitentia) sepeliri. Sane sicut excommunicatio, licet officio vel ab ingressu ecclesiae lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellacionem sequentem minime suspenduntur.

CAP. XXI.

Religiosum, clericum verberantem, absque Episcopo, si casu quo absolvet clericum. h. d. Dom.

Idem.

Religioso, qui manus violentas in clericum saecularem iniicit (ne hoc praesertim habeat materiam evagationis) poterit ab Episcopo caluabulacionis beneficium exhiberi, quo saeculari clerico possessum saltem clerico perculso. Verberans novitimum religiosum, excommunicacionem incurrit h. d. Dom.

Quamvis o autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit tunc vel expresse professus: si quis tamen violentas manus in eum iniicit, excommunicacionis lata à canone nullum non evadit.

CAP. XXII.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impeditum, ab eo, à quo alias non poterat, si cessante impeditore non praesentat, cum commode poterit, ei, à quo alias ab eo debet, recedit in eandem sententiam. Idem in absolutis, qui debet aliquo conspellui praesentare, si hoc non faciat. Joan. And.

Idem.

Eos qui à sententia canonis vel hominis (quam illiolum, à quo alias de jure fuerant absolventi, nequeunt propter imminens mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolucionis beneficio habere recurtum) ab alio absolventur: si cessante postea periculo, vel impedimento hujusmodi se illi, à quo his cessantibus absolvi debebant, quam citò commode poterant, contempserint praesentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout iustitia suadebit: decernimus (ne sic censura illudant ecclesiastica) in eandem sententiam recidere ipso jure. Idem statuimus de his, quibus (cum à sed. Apost. vel à legatis ipsius, absol-

^a Vide 1211. & ibi dicit. in ca. non est. in fi. ex. de prof. ^b In manuscriptis codicibus ita: nisi prius praesentari. &c. ^c Vide Fel. cum deputati. ex. de jud. & l. si leg. per. ff. de ju. omni. jud.

absolutionis beneficium, à quibusvis sententis consequuntur, in iungitur, ut ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi poenitentiam, ab eisdem se conspicui representent, & passim injuriam, seu iis, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc quum primum commodè poterunt, non curaverint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percussorem in clericum sine meo mandato, ræmen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes Andr.

Idem.

Cum quis absq; tuo mandato manus inicit a in clericum tuo nomine violentas, si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris: cum rati habitio retrahatur, & mandato debeat comparari. Si verò injectio eadem tuo nomine non sit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius vinculo innodaris. Cum quis eorum habere nequeat, quod ejus nomine non est gestum.

CAP. XXIV.

Tempore interdicti etiam sani ad poenitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittuntur: vel nisi causam dederint interdicti, qui non admittuntur, nisi satisfecerint, vel causam prout possunt. Item illo tempore missæ & alia divina officia sub pena distributionum, sicut prius, in ecclesiis celebrantur: januis clausis: plane sine excommunicatione & interdicti, & sonitu campanarum, & quæ in anno alie cum campanis & januis aperti celebrare possunt, & exclusi excommunicati interdicti admittuntur: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cetero servandum est interdictum. Et revocata sani privilegia, ultra id quibuscuque concessa, hæc dicit, Ioannes Andr.

Idem.

Alma mater ecclesia plerumque nonnulla rationabili ter ordinat & consulte, quæ suadente subditorum utilitate, postmodum consultis, ac rationabilibus revocat, & in meliusve commutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) divina celebrantur officia, vel ministrantur ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex distinctione hujusmodi statutorum excessit indevotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenter concedimus, quod tempore interdicti ab homine, vel à jure prolato, non tantummodo morientes, sed & etiam viventes, tam sani etiam quam infirmi, ad poenitentiam (quæ propter poenitentiam & facilitatem hominum ad peccandum, sanè necessaria est) licite admittantur dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (præterquam in mortis & articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione ipsum interdictum est latum præbuerunt auxilium, consilium vel favorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quod id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel hu-

a. alit. injecerit. b. ab alio. c. Vid. l. r. C. de cad. sol. ubi dicit Bald. quod sicut medicus servationem tempora alterat medicina, ita legislator leges. Font. d. aliter, ita: sed & arvenses. e. Nam in mortis articulo nulla est casuum reservatio: atque deo omnes sacerdotis quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt, ita Concil. Trident. sess. 4. cap. 7. de casuum reservatione.

jusmodi cautionem præstare jutarerint, quod quum poterunt satisfaciant: & ad satisfactionem hujusmodi per eum, vel per eos qui facere ipsam debent & possunt præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac juxta posse suum fideliter laborabunt: non est poenitentia beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (ubi civitas vel locus alius, seu universitas interdicti existunt) faciendæ est relatio interdicti, sed est eis solummodo injungenda poenitentia salutaris. Adicimus præterea, quod singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicuntur divina officia sicut prius: submissa tamen voce & januis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici, quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis interdicti canonicis tribuuntur, si ad officia non venerint supra dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicti perderent non extante, si divinis officiis non adessent. In festivitibus verò natalis Domini, Pasche, ac Pentecostes, & assumptionis virginis gloriose, campanæ pulsantur, & januis apertis alta voce divina officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admisis: quibus ob reverentiam dictarum solennitatum (ut ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum a facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus divinorum: sic tamen quod illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa observationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusvis privilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari, cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti modo præmissis diebus celebrentur supra dictis.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Declarat hic Innocentius quod significet verbum privilegii: respicitur vox in propriis filiis ecclesie Romanæ. & qui locus dicitur esse desertus, hoc dicit, Ioannes Andr.

Innocentius quartus.

Veniens & infra. Per illa verba privilegii: in speciales & proprios ecclesie Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios ejusdem ecclesie filios fuisse receptos, quod ab alio quàm à Romano Pontifice, vel legato ab ejus latere b. destinato, interdicti vel excommunicati à quoquam non valeant, declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel ultra memoriam hominum, secundum indulgentiam Lucii est sub Saracenorum potestate detentus: censes ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constitutas, seu etiam constituendas, in eo plena libertate gaudere: ut secundam indulgentiam Lucii,

a. ad effectum. b. Per, de Andruv. negat per hunc text. probari, legatos cognoscere posse de causis exemptorum, quia hic est privilegium non jus commune. Non a quoque dicitur ordinari, qui exempti non judicant, not. sub de offi. leg. translatione. Font. H h h 3

nihil ab ipsis legis diocesanae nomine valeat per Episcopos exigere: quae (secundum privilegium Alexandri) non possint interdico, seu excommunicatione suppungi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita à sede apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi Episcopis praesententur: ut ab eis curam recipiant animarum, cum plebes Episcopis sint subiectae. Ceterum dicti fratres decimas de laboribus & novalibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolant, aut aliis bonis sibi à Deo praestitis, conventibus clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persolvant: salva moderatione concilii generalis.

In aliis eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesiarum parochialibus, diocesano Episcopo reservato: Per declarationem autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

CAP. II.

Declarat manifestum & evidens esse synonyma, & eadem significare, quoad casum decreti. de elect. Ioan. And.

Nicolaus tertius a.

Constitutionem felicitis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editam in concilio Lugdunen. ut si forte inter cetera quae obijciuntur electo, aut postulato, seu aliis promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae, vel alium personae defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inventum fuerit destitui veritate, à causa illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliis puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis sensibus, nec non & in memoria, & etiam intellectu opponit electo, locum habere: ac quod ad intentionem constitutionis ipsius, manifestum & evidens, idem supponere declaramus.

Declarat confisuratores & conjuratores, qui iurati erunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papae, donec possint resistere. Ioan. And.

Ceterum canonicos cujuscumque ecclesiae, qui statutum fecerunt solemniter, & juramento firmarunt, quod ecclesiam suam & se ipsos contra omnes impetrantes canonicarum ipsius ecclesiae defenderent, usque ad jus vel sententiam, quantum possent, ad iudicium domini Papae, vel specialis mandati ejusdem: & quod communibus expensis, ac eum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quod, quandiu aliquis de canonicis ejusdem ecclesiae defensionem huiusmodi, & oppositionem vellent praedicto modo subire, alii canonici non possent nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetranterem: conspiratores & conjuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipsius decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac conjuratores secundum sanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad Papae mandatum, multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.

Statutum quoque ipsum (quod capitulo praelibato & singulis ejus personis libertatem, obedientiam eidem ecclesiae Romanae debitam exhibendi saltem usque ad sententiam, & pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum, liquido interdicit, promptum futurorum gravaminum & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat, injustam litem movere compellit, iniquae controversiae, seu liti cedenao, bonam

a In plerisque antiquis codicibus, etiam impressis ita: Nicolaus quartus. b al. corporei, c al. & pontifici & Romani, &c.

fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & ad peccandum conspirationem & conjurationem continere contra libertatem & auctoritatem sanctae Apostolicae manifeste, ac aliis detestabile, profrusque illicitum reputamus.

CAP. III.

Constituto amplissima penes causas delictorum: huiusmodi circa divi Francisci regulam contingere possunt: praesertim si fratres minores (quos corrigere vocant) illius regulae praescripta sint ad omnia evangelia consilia obligati. Et utrum aliquod proprium habere, & pecuniam recipere, legatarij sibi relicta agere valeant: cum multi alii ambiguntur hic laudantur resoluti.

Idem.

Exiit qui seminaris seminare semen suum. De sancto Patris in mundum, veste scilicet humanitatis institutus Dei filius Iesus Christus, verbum evangelium futurus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram senem suam doctrinam evangelicam sine delictu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes salvare venerat: qui tandem testificatus Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanae precium immolavit. Licet autem hoc semen in singulos communicativa Dei charitate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet damnatorum suggestionibus pervia: aliud supra petram, tertia scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas corda scilicet hominum divinarum sollicitudinibus liberata. Et ideo unum pravis affectibus concultatum, aliud aridum, quia gratiae carebat humore, reliquum vero legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mire cor & docile, terra bona, susceptivum est minorum fratrum mitis & docilis in pauperum humilitate per alium Christi confessorum Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germana gemmen illud, per regulam ipsius in filios, quos sibi Deo per suum ministerium in observatione evangelii generavit. Illi sunt filii, qui docente Iacobo verbum aeternum Dei filium, institum humanae naturae in hoc virginali utero, potens salvare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctae regulae professores, quae evangelico fundatur eloquio, vix Christi roboratur exemplo, fundatoris militantis ecclesiae, Apostolorum ejus sermonibus actibusque firmata: quae est apud Deum & Patrem mundi & immaculatae gloriae, quae descendens à Patre luminum per eorum exemplariter & verbaliter Apostolorum tradita, & deinde per Spiritum Sanctum beato Francisco, à quo sequentibus inspirata, totius in se quasi unum testimonium Trinitatis. Haec est, cui (attestante verbo Apostolo) nemo de cetero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suae passionis confirmavit, volens institutorem ipsius passionis suae signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra fratres ipsos minores, & regulam hostis antiqui cessavit astutia, quin potius contra eos nitens superfeminare zizaniam, interdum amalytates agitato invidia, iracundia, & indiscreta insensu contumax: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobservabilem, & discriminosam, caninilacerantibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (ut praedicitur) praecipis ac monitis salutariibus institutam, apostolicis observationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices & approbatam, &

a In antiquioribus codicibus, etiam impressis ita: Exiit qui seminavit, & infra: & mox sequitur decretali Privilegium, ut prima etiam glossa hic constat olim non fuisse solutum opponi corrigentibus sed decessit initium tantum. b Non tamen per omnia, ut in extra. quorundam. c. althas. Pont. c Honorium III. Innocentium III. Gregorium IX. Pont.

erian per sedem Apostolicam confirmatam, tot divinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris, in observantia hujus regula agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum Catholice sedes eadem ex eorum vita & miraculis fecit ascribi. Ac novissime, quasi diebus istis, per pix memoriam Gregorium Papam nonum, prædecessorem nostrum approbatam esse, ex evidenti utilitate, quam de ipsa consequitur universalis ecclesia, in generali Lugdunensi concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, sicut penitare debent subilibi ceteri catholice fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & ejus observatores inspiciens, sic eos in vigore & in ipsos tantibus salutaribus subsidio præservavit, quod nec ipsos fluctus tempestuosos alitit, nec animos in ordine ipso degentium contravit: quin potius in vigore regulari conerant & amplientur in inotum observantia mandatorum. Veruntamen, ut ordo prædictus (quibuslibet præcis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres ejusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati providerant, dilectis filiis generali & nonnullis aliis provincialibus ejusdem ordinis ministris, qui in capitulo ipso conveniant, in nostra præsentia confluitis, cum ad plenam observationem regulæ ejusdem in vigore spiritus eorum fervere noscatur intentio: Visum est nobis (ut mordacibus hujusmodi mordendi vias præcluderemus) si qua, quæ in ipsa regula videri poterant dubia declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingenti puritati eorumdem conscientie provide. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros & ereximus, in illis succedendo, cum aliquibus ejusdem confessoris sociis, quibus ejus vita & conversatio nota erat, super ipsa regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractavimus. Et tandem cardinalis, ac postmodum ejusdem ordinis per prædictam sedem gubernator & proceptor, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminente nobis cura paupavimus in apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quam de illis, quæ regulam ipsam & ejus observantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum convertimus cogitatos. Et tamen, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur, quæ etiam ipsam regulam & eam contingunt, maturitate plena discutimus. Nonnulla in præsentia serie statuimus, declaravimus, certius approbavimus, approbata confirmavimus, edidimus, & concessimus, plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infra scriptis articulis plenius exprimumur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæstatur, an fratres ejusdem ordinis, tam ad consilia, quam ad præcepta evangelii teneantur: tum quia in regula prædicta principio habetur, Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quod in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba, paupertatem, & humilitatem, ac sanctum evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissum observemus.

^a Quos ponit Ant. circa finem tertie part. sue chron. b Idem dicit Joann. 22. in extrava. quorundam. ver. nunc vero. post prim. Font.

Licet felix recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios ejusdem regulæ declaravit: quia tamen ejus declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium celum considerandos eventus, in aliquibus obscura, in aliquibus somplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficientes videntur: Nos obscuritatem ac insufficientiam hujusmodi præfate interpretationis declaratione amovere volentes, & cujuscumque ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quod cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum rectè proficuntur, & nihilominus alia nonnulla subnectit, præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valeat peritius: ut illud, quod in professione, quasi absolute, subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam observare, & quod in fine subjungitur, & sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissum, observemus: totum ad ipsius regulæ modificationem, vel determinationem, seu specificationem principium reducatur: videlicet ad observantiam Evangelii (ut prædicitur) per ipsam regulam in illis tribus modificationem, vel determinationem, seu specificationem. Cum non sit verisimile ipsum factum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa casere. Et utriusque juris argumenta nos doceant, ea quæ in medio, ad finem atque principium, & ea quæ in fine, ad utrumque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quod absolute diceretur omnino, promitto sanctum Evangelium observare: non & professor hujusmodi intendere se ad omnem consiliorum observantiam obligare: quod vix aut nunquam posset ad literam observare: propter quod talis promissio illaqueare profitentis animi videretur. Clare videtur promissionem hujusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi ut observantia Evangelii sit, sicut tradita reperitur à Christo, videlicet quod præcepta ut præcepta, & consilia ut consilia à promittentibus observentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in sermone sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Evangelice consilia indicat, ut consilia, sub verbis monitionis, exhortationis & consilii, nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquens intentio, quod fratres ex professione hujusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Evangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Unde nos ad fratrum ejusdem ordinis conscientias plenarie serenandas declaramus, quod ex professione ejusdem regulæ, fratres ipsi ad ea tantum Evangelica observanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus

^a Quæ vide in gloss. rubr. infra eod. de reg. jur. tit. prox. Font. b alit. cum professor, &c. c Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.

exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per evangelium data consilia eò magis, secundum exigentiam sui status, tenentur, plus quam ceteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem hujusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum, per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta quam consilia, quam cetera ex voto professionis hujusmodi, non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur: ut scilicet teneantur ad eorum a observantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoris indicuntur. Ceterorum vero observantiam, quæ sub verbis monitoris, exhortatoris, informativis, & instructoris, seu quibuscunque aliis continentur: eatenus magis concedet de bono & æquo eos profectui, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porro cum ipsa regula expressè contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: siquæ declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium novum, & nonnullos alios, hoc servare debere, tam in speciali, quam etiam in communi: quam sic arctam abdicatorem venenosus obtestationibus aliquorum insensata damnaverit assuetudine fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus lace-teretur: dicimus quòd abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum non tam in speciali, quam etiam in communi propter Deum mentoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo & docuit & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis ecclesie, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt. Nec his quisquam putet obistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cujus perfecta sunt opera, in suis ætibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioribus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum inhiemas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout evangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad ætus quosdam nostræ imperfectiõni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis resistentia non curvatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed utrumque perfecte perfectus existens, ut perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utroque salvare venerat: qui tandem mori voluit pro utroque. Nec quicquam ex his infurgat erroneè, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicida sui vel tentatores Dei vivendi discrimini se committant: sic enim seipso committunt divinæ providentiæ in vivendo, ut viam non contemnant provisionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiruntur per laboricium sustententur, qui triplex vivendi modus in regula providetur expressè. Profectio si (juxta promissum salvatoris) nunquam deficiet fides ecclesie, per consequens nec opera misericordie subtrahentur: ex quo Christi pauperibus omnia ratio diffidentia cu-

juslibet videtur esse sublata. Et quidem ubi quòd non est aliquatenus presumendum) hæc cuncta desiderant, sicut nec ceteris, sic nec ipsis fratribus, jure polli, in certis necessitatibus articulo, ad providendum sustentationi natura, via omnibus extrema necessitate concessa, præcluditur: cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta: nec talem abdicatorem proprietatis omnimodæ, renunciationem usus rerum quam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, usumfructum, jus utendi, & simplicem sibi usum, & ultimo tanquam necessario egat, licet prius carere possit vita mortalium: nulla prioris potest esse profectio, quæ tam ad vitam sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quòd de pecunia infra subjungitur) moderatus usus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam, concessus est fratribus: quibus rebus fratres licentiam possent durante concedendis licentia, & paratè, quòd in præfenti serie continetur. Nec his obviate significatur, quòd civilis providentia in humanis rebus bene ne constituit: videlicet non posse usum vel usufructum à dominio perpetuo & separari: quòd ne dominium dominis (semper absente usu) redderetur inutile, temporalem utilitatem tantum in confutatio prospiciens ista decrevit. Recensio namque dominiorum rerum cum concessione usus facta pauperibus non est infructus ipsa domo, cum in meritoria ad usum, & professione pauperum opportuna, quæ tantum censetur utilior, quanto commutat temporalis propterternis. Profectio non fuit confessionis Christi regularis infirmitatis intentio: quoniam contrarium in ipsa scriptis, contrarium vivendo servavit, cum & ipse temporalibus ad necessitatem usus fuerit, & in præfatis locis in regula usum talem licere fratribus ostendit. Dicit namque in regula, quòd clerici facti, & profectio in quo habere poterunt breviter, & humiliter insinuans, quòd fratres sui habuerunt etiam breviori & librorum, qui sunt ad divinas officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd monachi & custodes pro necessitatibus infirmorum, & alios fratribus induendis, per amicos spiritali sollicitudinem gerant, secundum loca & tempora & singulas personas, sicut eorum necessitati videtur expedire. Abvictam exhortans fratres, per congruum laboris exercitium ad otium evitandum, dicit, quòd de mercede laboris, pro se & suis fratribus corporis necessitate recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro elemosynis confidenter. Habetur & etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad utilitatem & edificationem populi: annuatiando eis vitam & virtutes, penam & gloriam. Sed constans est, quòd hæc præfata continent scientiam: scientiam requirit studium: exercitiu vero studii convenienter haberi non potest, sine usu librorum &

a Verba obligatoria sunt: teneantur, habeant, & alia declarata in Clem. exviii. §. ut autem hac. §. posterea cum. Font. b Extravagant. quia quorundam. declarat hereticum asserere, quòd Christus nec in speciali, nec in communi proprium habuerit. Font.

a De consec. dist. i. sic & inf. eod. dist. §. i. factum & quòd non est, cum gl. de reg. jur. Font. b Vid. l. unum, §. de offi. l. antiquas. Cod. Font. c Vid. l. c. de reg. §. de reg. l. d Libri sunt ad scientiam necessariam, unde Olibrad. cons. §. unum, in expedit habere multos libros. Ea

Ex quibus omnibus satis claret ex regula, ad victum, vestitum, divinum cultum & sapientiale studium, necessarium rerum usum fratribus esse concessum. Fateri itaque sancti intelligentibus ex prædictis regulam quoad abdicatorem hujusmodi, non solum observabilem, possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quod per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicatur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsi offerunt, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimitur) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, ut rem hujusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum, nec sit persona, in quam loco Dei congruentius hujusmodi rei dominium transferat, quam sedes præfata vel persona Rom. Pontif. Christi vicarii, qui pater est omnium, & fratrum minorum nihilominus specialis. Ne taliam rerum sub incerto videatur esse dominium, cum patri filius suo modo, servus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium utensilium & librorum, ac eorum mobilium presentium futurorum, quæ & quorum usum fructum scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominium a (quod & fere Innoc. Papa IV. prædixit, nosse fecisse dimoscitur) in nos & Romanam ecclesiam plane & libere pertinere hæc præfati constitutione in perpetuum valitura sancimus. Præterea loca empta de elemosynis diversis, & oblata seu concessa fratribus, sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cavere debeant, quod hujusmodi verbis statui suo incompetentibus non utantur) à diversis seu pro indiviso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiviso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu concessione hujusmodi reservaverint: similiter & in jus & dominium ac proprietatem nostram & ecclesie prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concessa seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseveranter tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cæmeterium, quæ tam ad presentiam, quam ad futura, in jus ad proprietatem nostram & prædictæ Romanæ ecclesie simili modo & auctoritate recipimus, mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfate Romanæ ecclesie retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanæ ecclesie recipiantur assensu, & si in eisdem locis reservaverint dominium sibi in concedendo concedens, præter inhabitatorem fratrum speciale b dominium in jus ecclesie prædictæ non transeat: sed potius piene liberum maneat concedenti. Insuper nec utensilia, nec alia præter eorum usum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (non enim omnium rerum usum habere debent ut dictum est) ad ullam superfluitatem, divitias, seu copiam, quæ de roget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo, ut ea distrahant, sive vendant, recipiant, nec sub colore providentia in futurum, nec alia occasione: quini modo in omnibus appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in usu necessitas. Hoc autem secun-

dum exigentiam personarum & locorum, ministri & custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circumstantiæ plus minusve, ac aliter provideri requirant: ista tamen sic faciant quod semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula invenitur indidta. Cæterum cum in eadem regula sit super præcepti distributione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniam ullo modo: idque fratres in perpetuum servare cupiant, & velut injunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in hujusmodi observatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientia aliquibus aculeus stimulentur. Articulum istum propter detrahentium morsus profundius, quam nostri prædecessores fecerint assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes, dicimus in primis, quod fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat a: possint tamen ipsi pro satisfactione faciendâ, pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus elemosynis, de quibus satis fieri commode tunc non possent) citra cujuslibet obligationis vinculum dicere, quod per elemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem hujusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuratur à fratribus, quod ille, qui dabit elemosynam, per se vel per alium, non nominandum ab ipsis, fieri poterit, sed ab eo potius juxta suum beneplacitum assumentem, hujusmodi satisfactionem faciat in totam vel in partem, prout sibi dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus ejus imminet, aut quia quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quod in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodo libet ipsius observantia maculatur, si fratres ipsi alicujus vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam presentare: cui vel quibus si elemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamen, quod penes ipsos tantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecunie cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres juris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis, quæcunque conditionis existat, in judicio, vel extra, actionem, persecutionem, aut aliquod aliud jus inveniunt, qualitercunque persona prædicta in commissione hujusmodi se habeat: liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specifice: vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare, quod solvat b. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissa se habeat, & anima sua laici in commissa sibi executione provideat. Ita tamen, quod ab omni ejusdem pecunie administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (ut prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si verò personam hujusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quod minus per se possit exequi, quod prædicatur) contigerit per absentiam, infirmitatem, volunta-

a Quia tibi de meo fit sum, quod pronomen fratri minorè non continet: Et hanc provisionem circa pecuniam approbat Clemens. exvii. ubi vide a 4. porro, usque ad 4. provide. Pont. b Quod de hereditatis talis persona: vide infra eod. 4. in eo casu Pont.

a De hoc dominio vide extrav. Ioann. 22. incip. ad condonandam rem canonum. et. de verb. signific. & extravag. quarundam, eod. tit. b al. tale.

tem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientie puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando & aliis (si ad primam dantem non possint vel nolint habere recursum) cum ista personâ facere, sicut supra proximè declaravimus et licere cum prima: duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (ut dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere, cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (ut interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circumstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurius personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu juxta negotii qualitatem (servato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu presentare ad istud ministerium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus jam esset solutio seu satisfactio facienda (ut superius proximè dictum est) sed etiam imminentiibus, sive tales necessitates ingruentes imminant, quæ brevi tempore expediri valeant sive tales, licet pauca comparativè, quarum provisio ex sui conditione necessariò tractum a temporis habet: ut in libris scribendis, ecclesiis seu ædificiis ad usum habitationis ipsorum construendis, libris & panis in locis remotis emendis, & aliis similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine prædicto salubriter provideri. Sic in istis necessitatibus clarè distinguimus, sic in eis frates posse tute & salva conscientia procedere declaramus: videlicet ut ingruenti vel imminenti necessitate, quæ brevi tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumstantiis non sic brevi (ut supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quoad dantem elemosynam, quam quoad nominatum vel substitutum in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proximè declaravimus) procedatur. In ea verò necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (ut prædicatur) tractum temporis habet innexum *b*, quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiarum locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circumstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis hujusmodi oporteret, quòd per diversas manus & personas transfretur pecunia necessitati hujusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum habere notitiam: declaramus, & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint brevi tempore vel interdum non brevi (ut supra exprimitur) expediri (ut prædiximus) observandos, ad observandam ipsius regulæ ac professorum ejus omnimodam puritatem. Quòd si præsto sit elemosyna hujusmodi largitor, vel ejus nuncius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur a fratribus, quòd sibi placeat ut (dominio talis pecunie cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam liberè remanente, ut in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcumque manus pecunia (seu elemosyna) ipsa tractetur, sive personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo contentu, voluntate ac au-

toritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, securè fratres re emptâ vel acquisita de illa pecunia, per quemcumque (juxta modum annotatum superius) uti possint. Ad majorem autem prædictorum omnium claritatem hac in perpetuum valitatis provisionis serie declaramus, quòd fratres (præmissa modò prædicatur, circa pecuniam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus observatis) non intelligantur, nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere, contra regulam et professionis sui ordinis puritatem: cum manifestè pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione proprietate, dominio, sive usu ipsius pecunie: verum etiam à contradictione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (anonymè ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel utendæ committitur sit conversâ) concedentem pecuniam non contingerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessitatum usum fratrum expenderet, quicquid de ipso concedente vivendo vel moriendo contingeret, sine consensu hujusmodi hæc edem reliquerit, sive non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedenti morte, vel hæc edis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere: sicut poterant ad ipsam dominum concedentem. Quia vero puritatem ipsius ordinis in certissima cordis affectione zelamus, cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (ut prædicatur) quam pecuniam concedi contingerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) supererit, consentiat ipse concedens, quòd residuum prædictæ pecunie inter alias pro aliis ipsorum fratrum prædictis necessitatibus convertatur, quo non consentiente prædictis, ipsam residuum (si quòd fuerit) retineatur eadem. Caveat tamen frater, quòd sollicitè cogitet, ut non plus licenter concedi consentiant, quam verisimiliter autumari possit, sem necessarium, pro qua pecunia ipsa concessatur, valituram.

Et quia *b* prædictorum seriose expositione à danti vel recipiente de facili possit errari: ut clarum videtur dantium puritati ordinis, simplicitati aliorum fratribus saluti animarum hinc inde securus consultatur intellectum illum, qui satis in hoc casu dante intelligere percipitur, præsentis ac in æternum valitatis provisionis serie elucidamus, volentes illum ad communitatis notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsius mittitur vel offertur (nisi ex parte prædicatæ vel offerentem aliud exprimat) prædicta conditionis pro suis oblata intelligatur & tenetur.

Non enim verisimile est, aliquem decemque sine sine expressione modum illum præterire, per eorum & donans merito, vel illi *c*, quorum necessitatibus intendit per donum hujusmodi providere. Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in ultimis voluntariis sub diversis modis nonnulli legantur, nec expressè, quid de his agendum sit, in regula vel prædictis statutis nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsi debentari contingat in posterum, providendo legantibus & fratribus conscientis præcavendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando: ut si legaret fratribus vineam vel agrum ad excoicendum, donum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo servaret: a tali legato & fratre receptione per omnem modum fratres abstinere.

a al. traflu. *b* al. annexum.

a Observatum modo & forma, ita tenentur, sup. ca. 10. *b* aliam & quia in prædictorum, &c. *c* al. & illi. *d* al. provisionem.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit: ut si diceret, Lego pecuniam pro fratribus necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & similia: ad hoc, quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in aedificia vel alia fratribus necessaria convertatur: aut in legando similibus modis vel verbis utatur. in hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres, servari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniariis elemosynis declaratum. Ad quae legata solvenda tam haeredes testatorum, quam executores so liberales exhibeant. ^a Et etiam praeteri & seculares, quibus de jure vel consuetudine provisio ista competeret (cum expedit) se ex officio suo promptos exhibeant, ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regula congruos intendimus providere, quod haeredum cupiditas legitimis istibus feriat: ne pia defunctorum deservatur intentio, ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modo expressione legitur, in hoc legato sic indeterminate relicto in omnibus & per omnia intelligi ac servari volumus, & in perpetuum presenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu elemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa volumus ac expressimus observari: videlicet ut sub modo licito fratribus intelligatur esse relicta: ita quod nec legans merito, nec fratres ipsi effectum relicti fraudentur.

Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo quam fratres utuntur, quorum dominium (cum non sint domini aliorum) ad praefatam ecclesiam specialiter spectare dignoscitur, interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum utilitatibus & eorum conscientiam providere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum usum fratribus licet habere, de generalium & provincialium ministrorum in suis administrationibus conjunctim vel divisim auctoritate procedat: quibus etiam de dispositione usus talium rerum concedimus ordinare. Si vero res hujusmodi estimato pretio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quod talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cujus usum fratribus licet habere, per procuratorem a praefata sede, vel a cardinali, gubernationem per ipsam sedem emergenti ejusdem ordinis, deputandum, juxta modum in superioribus necessitatibus praeteritis & inguentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus, vel parum valentibus, licet ex praesenti nostra concessione fratribus (pianis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obenta super hoc prius superiorum suorum licentia, juxta quod inter fratres in generali, vel in provincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus & earum valore, quam praefata licentia, scilicet a quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri. Licet autem contineatur in regula, quod fratres habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse insufficientis intentio, quod necessitate cessante pluribus non utantur: declaramus, quod possint fratres de licentia ministrorum & custodum conjunctim & divisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur

(pensatis necessitatibus & aliis circumstantiis, quae secundum Deum & regulam attendenda videntur) uti pluribus, nec per hoc videatur a regula deviare: cum etiam in ipsa dicatur expressae, quod ministri & custodes de infirmorum necessitatibus, & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora & frigidas regiones. Et quantum ad praedicta regula contineat, quod de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes sollicitam curam gerant: & dictio illa tantum a, adeo ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quod ab ea ceteros prima facie excludat: quia tamen sollicitudine considerare nos convenit, & tempus regula instituta, quo fratres isti ad comparationem praesentem numero pauci erant, & forsitan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum, & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulae vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis jugum voluisse praefigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quod ipsi ministri & custodes possint per alios hujusmodi cura sollicitudinem exercere. Debeat etiam & alii fratres curam hujusmodi, quae praefatis ministris & custodibus praecipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissis fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quod fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devotè, ita quod (excluso ocio animae inimico) sanctae orationis & devotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de ocio vitae, & de regulae transgressione improbe notare interdum haecenus aliqui sunt conati: nos morsus hujusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quod consideratis verbis praedictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videatur ea fuisse instituentis intentio, quod vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subiceret, vel ad hoc illos arceret. Cum exemplo Christi multorum sanctorum patrum labor iste spiritalis tanto illi praeponderet, quanto quae sunt animae, corporalibus praeferruntur. Ad alios vero, qui se in praedictis spiritalibus operibus non exercent, nisi tales aliorum fratrum licitis servitiis occupentur (ne ociose vivant) verba praedicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis, & orationis existent, quod merito propter hoc non essent a tanto bono pro hujusmodi exercitio subrahendis: fratres enim quicumque studio vel divinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis divinis officiis & ministeriis vacantium servitiis inhaerentes tantum, pro servitiis eisdem cum ipsis, quibus serviunt, sustentari mereantur, quod astruitur illa aequa lege, qua strenuus pugnator ille a David justè decrevit, videlicet, quod descendendum ad praedium, & remanentium ad sarcinas, portio aquaretur. Verum quia expressè continetur in regula: quod fratres non praedicent a in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulae, & nihilominus auctoritatem apostolicæ plenitudinis conservantes, declaramus, quod praedictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, observetur: nisi per sed. Apostol. circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordi-

^a Nota, quod iudex secularis interponit se circa legata pia. Font. b Vide Clem. exco. 4. praeterea. & extrava. quarundam. 4. in primis. Font.

^a Nota quod constitutio ex ratione super veniens ampliat. b hoc est, non concionantur ad plebem, non psallunt, non conlegunt. Font. c. 1. Lib. Reg. c. 30. d. Vide oratione Conc. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 24. de reform. c. 2.

netur a. Er quia in eodem capitulo regula immedia-
te subjungitur, quod nullus fratrum populo penitus
audeat predicare, nisi à ministro generali fuerit exami-
natus, & etiam approbatus: ac ab eo predicationis of-
ficium sibi sit concessum. Nos & statum præteritum
ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in amplia-
to fratrum numero, ac utilitate animarum (ut conde-
cer) advertentes: concedimus, nedum generalem exami-
nare & approbare fratres predicatos in populis,
ac illis concedere licentiam predicandi, quatenus per-
sona idoneitate & predicationis officium licentia
ipsa respiciet, prout in regula continetur: verum etiam
provinciales ministri hoc possint in capitulis provin-
cialibus cum definitibus, quod etiam hodie ob-
servari dicitur & in fratrum privilegiis contineri: quam-
quidem licentiam præfati ministri revocare & suspen-
dere valeant & arctare: sicut & quando id eis videbitur
expedire. Sed quoniam in deficiis nostris hoc geritur,
ut ad Deiglioriam salus proficiat animarum: ac di-
cto ordini, per quem fugiter ad armorem divinum affe-
ctio Christiane religionis accenditur, meritum & nu-
merus augetur, concedimus & præfati statuto firma-
mus, licere non solum generali, sed etiam provinci-
alibus ministris personas fugientes à seculo in fratres reci-
pere: quæ ministrorum provincialium licentia per
ipsum generalem (sicut expedire viderit) possit arctari.
Vicarij vero provincialium ministrorum ex officio vicari-
e licentiam hanc sibi noveant interdiciam, nisi per
ministros eosdem (quibus hoc posse committere vicari-
is & aliis licere decernimus) hoc ipsis vicariis specia-
liter committatur. Caveant tamen ipsi provinciales,
quod hoc non indifere, non passim, sed sic conside-
rate committant, ut illos, quibus hoc committi conti-
gerit, fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia difere
procedant. Nec indifere omnes admittantur ad
ordinem, sed illitandum, qui suffragantibus eis litera-
tura, idoneitate, vel aliis circumstantiis possint utiles
esse ordini: sibi que per vite meritum, ac aliis proficere
per exemplum. Insuper dubitantibus fratribus prædicti
ordinis, in pro eo, quod in regula dicitur, ut decedente
generali ministro, à provincialibus ministris & custo-
dibus in capitulo pentecostes fiat electio successoria,
omnium custodum multitudinem oporteat ad gene-
rale capitulum convenire: aut (ut omnia cum majori
tranquillitate tractentur) sufficere possit, ut aliqui de
singulis provinciis, qui vocem habeant aliorum, inter-
sint. Taliter respondemus, ut saltem singularum provin-
ciarum custodes unum ex se constituent, quem cum
suo provinciali ministro pro seipsis ad capitulum diri-
gent: nec eos aut vires suas committentes eidem. Quod
etiam contineant per se ipsos: statum hujusmodi du-
ximus approbandum. Quod idem prædecessor noster
Gregorius nonus in casu hujusmodi dicitur respondisse.
Denique b quia continetur in regula supra dicta, quod
fratres non ingrediantur monasteria concessa fuerit licen-
tia specialis: quanquam hoc de monasteriis pauperum
monialium inclusam fratres attentius intelligendum
esse crediderint: cum eorum sedes præfata curam ha-
beat specialem, & intellectus hujusmodi per constitu-
tionem quandam tempore regula datæ, vivente adhuc
B. Francisco, per provinciales ministros fuisse credatur
in generali capitulo declaratus: iidem fratres certifica-
ri nihilominus postulaverunt, an hoc de omnibus ge-
neraliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum

monasteriis monialium prædictarum debeat intelligi.
Nos utique generaliter id esse prohibendum de quo
libet monialium respondimus: & non
monasterij volumus claustrum, domos, & officina
teriores intelligi: pro eo, quod ad alia loca ubi
nes seculares conveniunt, possunt fratres illius
predicationis vel elemosinarum petere accedere: quod
id à superioribus suis pro sua fuerit mansuetudine vel
neitate concessum exceptis, seu pro prædictarum
monasteriis indulsarum, ad quæ nulli datur accedendi
eultas sine sedis ejusdem licentia speciali: quod
ipsum idem prædecessor noster Gregor. IX. in eo
dicitur respondisse. Ceterum sanctæ memorie con-
for Christi Franciscus mandasse dicitur circa annum
vite sue (cujus mandatum ipsius dicitur testamento)
quod verba ipsius regulæ non glossentur, & (sicut
utatur eidem) quod sic, vel sic intelligi debent, ut
dicatur: adiciens quod fratres nullo modo fuerint
quas ab Apostolica sede petent: & alia quædam
terens, quæ non possent sine multa difficultate ferri,
propter quod fratres hesitantes, an tenerentur ad ob-
servantiam testamenti prædicti, dubitationem huius-
modi per eundem prædecessorem nostrum Gregor. IX.
petierunt de ipsorum conscientijs amoveri: qui (sicut
asseritur) attendens periculum animarum, & difficul-
tates, quas propter hoc possent incursare, abiecit
de ipsorum conscientijs amovendo, sicut, fratres ipsi
ipsum mandatum observantiam non tenent, quod sine
sensu fratrum, & maxime ministrorum, quos universi
tangebatur, obligare nequivit, nec successorum quo-
modolibet obligavit: cum non haberet imperium per
in parem. Nos autem circa præsentem articulum non
duximus innovandum a. Ad hoc à nonnullis præ-
decessoribus nostris Romanis Pontificibus circa de-
clarationem ipsius regulæ & ipsam regulam contra
diversas lites intellectuum emanasse. Sed nec
hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam
fratres quicquam inultus: nec per ipsas lites hæc
statum providere b in multis, in quibus de novo
liter necessario providendum esse multorum postu-
sum contingentium experientia indicavit. Nos
ne literarum hujusmodi adversitas in prædicatione
veritas vel intellectus adversitas in prædicatione
servatione fratrum animos perturbaret: & ap-
clarior & certior eorum statum & observantiam
regula consilium in omnibus, & singularibus
lis, quos constitutio ipsa continet, quatenus vel
eorum aliqui contineantur in aliis locis
supradictis: hanc nostram constitutionem, declaratio-
nem, seu ordinationem tantum à sumis ipsis peten-
sibus, ac inviolabiliter decernimus perennis temporibus
observandam. Cum igitur ex prædicta & aliis per nos
cum multa maturitate discussis, regula ipsa bona, sin-
cta, perfecta, & observabilis, nec ulli potentia
ni evidenter appareat: illa & omnia supra scripta, per
nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, de-
clarata etiam & suppleta, de apostolicæ potestatis
nitidine approbamus, confirmamus, & o quibus
istere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientie
strictè præcipientes, quod hæc constitutio licet
stræ constitutiones, vel decretales Episcoporum, legarum
scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra
fratres ipsos & regulam in legendo, exponendo, interpretando
glossando possent animi viri sui iniquitatis effu-
dere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum
diversas & adversas sententias producentes suis
inventioibus depravare: & opinionum diversitas
distorio intellectus multorum pios animos posse

a Nota bene, quod Papapotesi constituitur expresse contra con-
stitutionem a' cuius facti: etiam si contra & consuetudo sua sit per
alios Pontifices approbata. Font. b Vide concil. Trident. sess. 25.
et. de regularibus & monialibus capit. 1. & extravag. De Papa
V. incip. & si mendicantium.

a Vid. hunc & c. quia sub colore, aut. si qua res. C. 1.
sacrof. eccl. & Bal. l. non dicit de leg. 2. b al. prædictum.

involvere, & a religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detractum vitanda perversitas cogit nos viam ipsam ad predicta praecludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus praefinire. Itaque sub poena excommunicationis & privationis officii ac beneficii districte praecipimus, ut praesens constitutio, cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantia, contrarietates, seu diversae vel adversae opiniones a lectoribus, seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossae non fiant (nisi forsitan, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi grammaticaliter ad litteram vel intelligibiliter exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem depravetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quam littera ipsa sonat. Et ne secundum praedicta contra detractores hujusmodi oporteat ulterius laborare, universis ac singulis cujuscunque praesentia, conditionis, aut status districte praecipimus, ne contra praedictam regulam & statum statum praedictorum, seu contra praemissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, praedicent, seu praevalent publice vel occulte. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerferit, ad culmen praedictae sedis Apostolicae deducatur, ut ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quam eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberate intellectum constitutionis hujusmodi depravantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu praedicantes contra praedicta, vel aliqua seu aliquod praedictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut litteris Apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quae volumus aliquibus in praemissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiae, quam nunc in ipsos proferimus, se noverint subjacere: a qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi. Insuper tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quam alios (si qui fuerint) contra praemissa vel eorum aliquid venientes, ad sedis memoratae volumus deduci notitiam: ut quos provilus modus equitatis non arceat vetitis, compescat rigor Apostolicae ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, ordinationis, concessionis, & dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incurlurum. Datum Siriani XVIIII. Calendae Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. IV.

Exemptis cellis aliorum monasterii, quid appellatio cellae significet, hic ostendit, Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Privilegium monasterio tuo concessum, ut monachi sive fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quam a Papa, vel eius legato excommunicari, aut suspendi vel ipsae cellae interdictio supponi non possint: non fratres in prioratibus,

a In isto ver. nota, quod Papa potest sibi rebelantes excommunicari, & ultra aditus aliter punire, Pont.

ecclesias, seu capellis ejusdem monasterii commorantes, aut ipsos prioratus, ecclesias vel capellas ab ordinatiojurisdictione in aliquo, sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria, quae ab hominum separata convictu sunt, ad contemplandum & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

CAP. V.

Privilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia clericorum suorum, quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, Ioan. And.

Idem.

Sicut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, ut beneficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre: quodque iidem clerici praebendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Brevis respondemus oraculo, quod illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quaesitis propterea, vel receptis, sine fraude & fictione qualibet verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè domestici commensales. Etiam a si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abesse contingat.

DE REGULIS JURIS.

Bonifacius VIII. &

Regula I.

Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

Idem.

Regula II.

Possessor male fidei ullo tempore non praescribit.

Idem.

Reg. III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

Idem.

Reg. IV.

Peccatum e non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem.

Reg. V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Idem.

Reg. VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem.

Reg. VII.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem.

Reg. VIII.

Semel malus, semper praesumitur esse malus.

Idem.

Reg. IX.

Ratum a quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Idem.

Reg. X.

Rati habitationem retrahit, & mandato non est dubium comparari.

Idem.

Reg. XI.

Cum sunt partium jura obscura, reo savendum est potius, quam auctori.

Idem.

Reg. XII.

In judiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem.

Reg. XIII.

Ignorantia facti, non juris, excusat.

Idem.

Reg. XIV.

Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere.

Idem.

Reg. XV.

Odia restringi, & favores convenit ampliari.

a Aliis, ita: etiamsi ex illis aliquos aliquando, &c. b a liis, ita: idem. c Ex B. Augusti epist. 3. 4. ad Macedonum regem. Ivo in decreto part. 13. c. 4. & part. 13. c. 21. d Vide Ruan, consil. 27. l. 4. & consil. 129. eod. lib.

Idem. Regula XVI.
Decet concessum à principe beneficium esse mansu-
rum.

Idem. Reg. XVII.
Indultum à jure beneficium, non est alicui auferen-
dum.

Idem. Reg. XVIII.
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio
non subsistit.

Idem. Reg. XIX.
Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet,
se immisceet.

Idem. Reg. XX.
Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Idem. Reg. XXI.
Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

Idem. Reg. XXII.
Non debet aliquis alterius odio prægavari.

Idem. Reg. XXIII.
Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis punien-
dus.

Idem. Reg. XXIV.
Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non vi-
detur: cum habeat parere necesse.

Idem. Reg. XXV.
Mora sua cui libet est nociva.

Idem. Reg. XXVI.
Ea, quæ sunt à iudice, si ad eum non spectant officium,
vitiis non subsistunt.

Idem. Reg. XXVII.
Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.

Idem. Reg. XXVIII.
Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad con-
sequentiam sunt trahenda.

Idem. Reg. XXIX.
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Reg. XXX.
In obscuris minimum est sequendum.

Idem. Reg. XXXI.
Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Idem. Reg. XXXII.
Non licet actori, quod reo licitum non existit.

Idem. Reg. XXXIII.
Mutare consilium quis non potest, in alterius detri-
mentum.

Idem. Reg. XXXIV.
Generi per speciem derogatur.

Idem. Reg. XXXV.
Plus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Reg. XXXVI.
Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere.

Idem. Reg. XXXVII.
Vile non debet per inutile vitari.

Idem. Reg. XXXVIII.
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nihil ex-
stitit impugnare.

Idem. Reg. XXXIX.
Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ se-
quantur ex illo.

Idem. Reg. XL.
Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Idem. Reg. XLI.
Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat,
quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Reg. XLII.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Idem. Reg. XLIII.
Qui tacet, consentire videtur.

Idem. Reg. XLIV.
Is, qui tacet, non fatetur: sed nec utique negare vide-
etur.

Idem. Regula XII.
Insuperius in obscuris, quod est veniosius, vel quod
plerumque fieri consuevit.

Idem. Reg. XIII.
Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, ut de-
bebit.

Idem. Reg. XIV.
Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

Idem. Reg. XV.
Locupletari non debet aliquis, cum alterius iniuria est
jactura.

Idem. Reg. XVI.
In poenis benignior est interpretatio facienda.

Idem. Reg. XVII.
Actus legitimi conditionem non recipiunt neque
diem.

Idem. Reg. XVIII.
Semel Deo dictum, non est ad usus humano alienis
transferendum.

Idem. a. Reg. XIX.
Non præstat impedimentum, quod de jure non presta-
tur effectum.

Idem. Reg. XX.
Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

Idem. Reg. XXI.
Qui prior est tempore, potior est jure.

Idem. Reg. XXII.
Qui sentit onus, sentire debet commodum, et
contra.

Idem. Reg. XXIII.
In re communi potior est conditio prohibentis.

Idem. b. Reg. XXIV.
Contra eum, qui legem dicere potuit aperiens, inter-
pretatio facienda.

Idem. c. Reg. XXV.
Non est obligatorium, contra bonos mores præstatum
juramentum.

Idem. Reg. XXVI.
Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet: etiam
si non est in mora.

Idem. Reg. XXVII.
Non est in mora, qui potest exceptione legitimam
tueri.

Idem. Reg. XXVIII.
Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in
dispendium retorquendum.

Idem. Reg. XXIX.
Nullus ex concilio, dummodo fraudulenter non
rit, obligatur.

Idem. Reg. XXX.
Exceptionem objiciens, non videtur de intentione
adversarii confiteri.

Idem. Reg. XXXI.
Quæ contra jus sunt, debent utique pro arbitrio ha-
beri.

Idem. Reg. XXXII.
In d. pari delicto vel causa, potior est conditio possi-
dentis.

Idem. Reg. XXXIII.
Cum non fiat per eum ad quem pertinet, quo minus
conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta
fuisset.

Idem. Reg. XXXIV.
Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno verbo

^a Ter hanc regulam dicitur Phil. Ioan. And. non esse
satis per matrimonium ob consanguinitatem restitutum & soluta
regula in iuris quibus tacita voluntas sufficit de leg. 1. glo. in prin.
Aug. Feb. 8. posteriori. quibus rudi in form. b. Vide etiam
dilectum de consuet. c. Vide B. Thom. 2. 2. p. 8. art. 7. d. d.
commodo possessorem, vide Dector in l. gutta. C. de rei vind.

Idem. Regula LXXVIII.
Potest quis per alium, quod potest facere per se-
ipsum.
Idem. Reg. LXXIX.
In a malis promissis fidem non expedit observari.
Idem. Reg. LXX.
In alternativis electiois b est electio, & sufficit alte-
rum adimpleri.
Idem. Reg. LXXI.
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum mul-
to magis admittendus.
Idem. Reg. LXXII.
Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se-
ipsum.
Idem. Reg. LXXIII.
Factum legitime retractari non debet, licet casus post-
ea eveniat, a quo non potuit inchoari.
Idem. Reg. LXXIV.
Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis
in exemplum.
Idem. Reg. LXXV.
Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cum a-
dem a se praestitam servare recusat.
Idem. Reg. LXXVI.
Delictum e personae, non debet in detrimentum ec-
clesiae redundare.
Idem. Reg. LXXVII.
Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substitui-
tur in honore.

a Vid. B. Th. 2. 2. q. 29. art. 7. & Turresema. in c. si aliquid. 22.
q. 4. b In omnibus antiq. cod. legitur, debitorum. c Vide gloss.
in c. de dilat. gloss. in c. placuit. 26. q. 3. Innoc. in c. cum dilectus. de ord.
cognitionum. Ant. de Butro in c. 1. de dolo & contum. & Dozor. in l.
jubemus. C. de sacrosac.

Idem. Reg. LXXVIII.
In argumentum trahi nequeunt, quae propter necessi-
tatem aliquando sunt concessa.
Idem. Reg. LXXXIX.
Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi
competere dignoscatur.
Idem. Reg. LXXX.
In toto partem non est dubium contineri.
Idem. Reg. LXXXI.
In generali concessione non veniunt ea, quae quis non
esset verisimiliter in specie concessurus.
Idem. Reg. LXXXII.
Qui contra jura mercatur, bonam fidem praesumitur
non habere.
Idem. Reg. LXXXIII.
Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum ex-
igatur.
Idem. Reg. LXXXIV.
Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non
debet admitti.
Idem. Reg. LXXXV.
Contractus e ex conventionis legem accipere digno-
scuntur.
Idem. Reg. LXXXVI.
Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non a-
liis b imputare.
Idem. Reg. LXXXVII.
Infamibus portae non pateant dignitatum.
Idem. Reg. LXXXVIII.
Certum est, quod is committit in legem, qui legis ver-
ba complectens, contra legis nititur voluntatem.
Data Romae apud sanctum Petrum, V. nonas Martii,
Pontificatus nostri anno quarto.

a Nota quod conventio partium legem inducit, quia in con-
tractibus servanda est. Philip. b al. dicit.

F I N I S.

CONSTITUTIONES CLEMENTIS PAPÆ QVINTI, IN CONCILIO VIENENSI EDITÆ.

PRÆFATIO.

Ioannes Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, doctoribus, & scholaribus universi Bononiæ commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem. ^a

Quoniam nulla juris sanctio, quantumcumque, perpenso digesta consilio, ad humana natura varietatem, & machinationes ejus inopendentes sufficit, nec ad decisionem lucidam, suæ nodosæ ambiguitatis attingit: eo præferimus, quod vix aliquid aded certum clarumq; statuitur, quam ex causis emergentibus (quibus jura jam posita mederi non possint) in dubium recedat: Quia etiam ab adolescentia viri proclivis ad malum sensualium humana declinat, per quod morum subversio in clero & populo frequenter obrepit: necessaria est superioris auctoritas, ut tam per determinationis opportuna suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat, quam per auctoritatis providi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus, moresq; reformet. Hæc sanè felix recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster providenter attendit, & providè cupiens deformatorem reformationi prospicere, solvere difficulta, ac sanctiones provisionibus & negotiis imminentibus consonas promulgare: Dudum nedum in Concilio Viennensi quinetiam ante & post ipsum concilium, constitutiones plurimas edidit, in quibus multa alicui statuit atq; salubria, & nonnulla dubia in iudiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in unum volumen, & sub congruo titulo collocatas mittere decrevisset, & deinde in commune subjectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac fortis humana curatio, ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non implerit. Nos etiam, qui sicut eidem (licet immeriti) in apostolatus officio, Domino permittente, successimus: sic & in affectus plenitudine, in iis, quæ compendium universi concernunt, successisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus, à nostræ promotionis exordio, circumscriptis quod tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio providimus committendas, prædictas vobis communicare constitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc vobis (opportunitate captata) illas vobis sub bulla nostra transmittimus. Universitati vestre per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, in se vobis manifestatis & cognitis usuri deceterò in iudiciis & in scholis. Data Avinion. 6to VII. Kalendas Novemb. Pontificatus nostri anno secundo.

^a Hanc benedictionem primò introduxit Papa Cletus, loco cuius scribitur ab ecclesia præcisus. Spiritum sacrorum concilii. Et licet ista benedictio omnibus proliis, qui tamen non student, non gaudent privilegio studii. Z. Van. F. & De his vide C. de contra. & consilial. l. optimam. 2. q. ultim. bellorum. de proba. quoniam de re. iur. ab lib. a. de qua in Spe. de instrum. edit. s. restat.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS PRIMUS.

CAP. VNICVM.

Facetur concilium, unicum DEI Filium in essentia DEI aeternaliter subsistentem verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & jam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Evangelista Ioan. b. d.

Clemens V. in concilio Vienensi.

Idei catholicae fundamentum, praeter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhaerentes: aperte cum sancta matre ecclesia constitimur unigenitum Dei Filium, in iis omnibus, in quibus Deus Pater existit unum cum patre aeternaliter subsistentem: partes nostrae naturae simul unitas (ex quibus in se verus Deus existens, fieret verus homo) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectivam, seu rationabilem, ipsum corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo, ad unitatem suae hypostasis & personae. Et, quod in hac assumpta natura, ipsum Dei verbum pro omnium operanda salute, non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emissio a iam spiritu perforari lancea sustinuit iatus suum: ut exinde profluentibus undis aquae & sanguinis, formaretur unica & immaculata, ac virgo sancta, mater ecclesiae, conjunx Christi. Sicut de latere primi b hominis fororati, Eva sibi in conjugium est formata: ut sic cetera figurae primi & veteris Adae (qui secundum Apostolum est forma futuri) in nostro novissimo Adam, id est, Christo veritas responderet. Haec est, inquam, veritas illius praegrandis aquilae vallis testimonio, quam Propheta vidit d. Ezechiel animalibus ceteris Evangelicis transvolantem, beati Ioannis videlicet, Apostoli, & Evangelistae, qui sacramenti huius rem gestam narrans, & ordinem in Evangelio suo, dixit: Ad Iesum autem eam venissent, ut viderent eum iam mortuum, non fregerunt eius os, sed unius militum lancea iatus eius aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius: & ille scit, qui vera dicit, ut & vos credatis. Nos igitur ad tam praecelsum testimonium, ac sanctorum patrum & doctorum communem sententiam Apostolicam considerationis (ad quam duntaxat haec declarare pertinet) aciem convertentes, sacro approbante concilio, declaramus praedictum Apostolum & Evangelistam Ioannem rectum in praemissis factae rei ordinem tenuisse: narrando, quod Christo iam mortuo, unius militum lancea iatus eius aperuit.

^a Vide Guadenam Carmelitam in summa de haeresibus 1st. de haeresibus. Petri Ioan. mod. & eius sequacium, cap. 3. ^b Genesis. 2. ^c Rom. 3. ^d Ezech. 4. 1. ^e Ioan. 1. 19.

Reprobat & haeticam iudicat doctrinam, quae habet, quod substantia anima rationalis, seu intellectiva, vere, & per se, humani corporis non sit forma. Ioan. And.

Porro a doctrinam omnem, seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animae rationalis, seu intellectiva, vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac veritati catholicae inimicam fidei, praedicto sacro approbante concilio reprobamus: Definientes, ut cunctis nota sit fidei sincera veritas, ac pracludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiva non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam haeticus sit censendus.

Asserens confitendum unum baptisma, sicut unum Deum & unam fidem, approbat opinionem, quae habet per illud conferri etiam parvulis (quoad habitum) informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.

Ad hoc b baptisma unicum baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut unus Deus ac fides unica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, credimus esse tam adultis, quam parvulis, communiter perfectum remedium ad salutem. Verum, quia quantum ad effectum baptismi in parvulis, reperiuntur doctores quidam theologici opiniones contrarias habuisse. Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri. Aliis è contra asserentibus, quod & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, & si non pro illo tempore quoad usum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quae per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quae dicit, tam parvulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorum modernorum theologiae magis consonam & concordem, sacro approbante concilio duximus eligendam.

^a Vide conc. Later. sub Leone X. Sess. 8. in decreto incip. Apostolici regimini. ^b al. ab. ^c al. ipsi.

DE RESCRIPTIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Major Prælati pro membris suis (etiamsi sunt de mensa) reuocari non potest, per rescriptum Apostolicum, nisi ubi possent administratores membrorum. Contra faciens in expensis & interesse panitur, & processus est irritus. Io. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Abbatibus aut alii religiosi, quibuslibet administrationibus præfidentes occasione prioratum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullo auctoritate literarum Apostolica sedis, vel legatorum ipsius, quomodolibet valeant convenire. Nisi ubi, & coram quibus, prioratum & locorum ipsorum prioribus aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem, aliud in ipsis super hoc liceat, quam si loca sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hæc vexare præsumperit, in expensis sibi & interesse per iudicem (coram quo vexatio fiet huiusmodi) condemnatur: omnisque processus contra præmissa habitus sit irritus ipso iure.

CAP. II.

Principalis officialis Episcopi & prior conventuali, licet obedientiaris, delegari possunt a Papa: officialis vero foraneus, vel prior claustralis non. Io. And.

Idem in eodem.

Et si principalis officialis Episcopi, aut religiosus conventualem obtinens prioratum (quomodo ad prioratum eundem prior non consueverit per electionem assumi) a sede Apostolica, vel legato ejusdem, dari valeat delegatus: In officiali tamen foraneo aut religioso monasterii, seu priore claustrali, nequaquam hoc volumus observari.

CAP. III.

Brevius non potest summari.

Idem in eodem.

A vitior & in Romana curia deputatus a nobis, de beneficio (quod pronuntiabit alicui de jure fore debitum) poterit sibi absque commissione alia d (ut evitentur circuitus) providere.

CAP. IV.

Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de jure tenere non potest. Ioan. And.

Idem.

Gratia, ut de dignitate, vel beneficio curato tibi videatur, renunciare videris, si ante ademptionem ejusdem aliud beneficium pacifice assequaris, quod simul de jure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non posses, licet illud resignaveris, aut sis resignare paratus.

CAP. V.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substantia creatum. h. d. Io. de Imol.

a Si habent dignitatem principaliter cap. hac constitutione, de offic. deleg. lib. 6. Bald. per illum text. in aurb. habita. cap. ne fil. pro pat. glo. c. d. Subdiacono. dist. 33. que gloss. limitatur a Dom. ibi per c. qui. 6. quanquam de prob. l. 6. Barb. Font. b vide l. fin. C. de e. dist. d. vi. Hadrian. collend. Bar. in l. 7. 4. i. ff. de secund. tab. c. ultima voluntas. 22. quaest. 2. Font. & vide cons. Trid. Sess. 10. 23. de refor. c. 10. c. vide de l. in ca. super eo. de offic. deleg. & Alex. in l. more. ff. de jurisd. omni. jud. d. vide l. si princ. ff. de oper. nov. nunciat. & Bar. in l. cum fundam. 5. si ser. v. m. r. u. m. imprudens. ff. si certum per. Font. e vide c. 1. de ju. l. d. v. fratres. ff. de lib. cau. Bar. in l. quid tamen. 5. si arbitet. ff. de arbit.

Idem.

Litteras nostras super conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium post datam ipsarum creatum, statuimus non extendi.

DE ELECTIONE, ET ELECTI IO.

TESTATE.

TITVLVS III.

CAP. I.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam non ipsorum alterius religionis vel habitus: si contra fiat, est irritum. h. d. Io. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quoniam rationi non congruat, ut homines alij professionis vel habitus, simul in eisdem ministeriis focientur: Prohibemus, ne religiosus aliquis in Abbate, vel prælaturam alterius religionis, vel habitus de cetero eligatur. Quod si secus actum fuerit, sit eo ipso irritum & inane. Per hoc autem, quia religiosus in Episcopum, secularis vel cuiuslibet regularis ecclesie, licite possit eligi, non intendimus prohibere.

CAP. II.

Cæsus cardinalium sede vacante jurisdictionem papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdunense: nullum, vel ejus partem alterare potest. Ioan. And.

Idem.

Ne Romani electioni pontificis indeterminata opinionum diversitas aliquid possit obtaculum vel dilationem asserere: Nos inter cetera precipue attendentes, quod lex superioris per inferiorum tolli non potest, opinionem astrictere (sicut accepimus) fatagemus, quod constitutio felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunensi, per cæsum cardinalium Romanæ ecclesie (ipsa vacante) modificare possit, corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, sive addi, vel dispensari quomodolibet circa ipsam seu aliquam ejus partem, aut eisdem etiam renunciari per eum, tanquam veritas non consonam, de frat. nostrorum consilio reprobamus: et irritum nihilominus & inane decernentes, quævis potestatis aut jurisdictionis ad Romanum, & univ. pontificem pertinentis (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur) cæsus ipse duxerit (eandem ecclesiam) exercendum.

Officium camerarii vel penitentiarii non potest exercere, qui si deficiant, poterit cæsus cardinalium pro tempore vacantis alios surrogare. Io. And.

Et tamen provisio, quod si ejusdem ecclesie camerarium, aut majorem, vel aliquos alios ex penitentiariis (quorum officium per obitum ejusdem Pontificis volumus expirare) per mortem, vel alias deficere quovis modo contingat, valeat idem cæsus ad tempus vacantis huiusmodi pro numero deficientium, vel amplius etiam, quantum ad penitentiarios (si hoc eisdem cæsus concediderit expedire videbitur) alios surrogare.

Determinat electionem intelligi id, quod in concilio dicto de territorio & districtu: statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere, in loco, ubi erat casuarum & literarum assidenda, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transirenda. Io. And.

Sanè cum juxta constitutionem prædictam Papa extra civitatem, in qua cum sua erit curia, moriente, in civitate, in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter successoris electio celebranda, districtus, seu

a Vide c. capitulum sancte crucis. de rescript. l. ex factis. ff. de vulg. & pupill. b Ad hæc vide Lewis. qui. 6. fin. ff. de jurisd. omni. judis. l. v. territorii

territorii nomine, diceclem hoc casu intelligendam fore censemus. Eo tamen abiecto, quod si in certo loco causam & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi mori contingat, non ibi, sed ubi praedicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis hujus vacare, noscatur: nisi forsan ante mortem eandem, ordinatum esset per Papam, de curia transferenda, quo casu servetur provisio constitutionis praedictae.

Providet casus, quo contingeret Cardinales omnes exire conclave.

Potest si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes simul vel successive (quod absit) exire contingeret conclave deputatum eisdem: ii, (ad quos pertinet executio constitutionis praedictae) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas exculationem non dabit, idem conclave (quam cito poterunt) reintrare compellantur. Etiam in dicta constitutione contentas (nisi hoc fecerint) incursum. Cardinales autem hujusmodi conclave reintrentes, ad electionem jam dictam procedant: & alias constitutionem praesertam observent, secundum statum, in quo erant in eodem conclavi, quando ipsum (ut praemittitur) exiverunt.

Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Ioan. And.

Ceterum, ut circa electionem praedictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus deest dissidendi facultas: decernimus, ut nullus cardinalium cujuslibet excommunicationis, suspensionis, aut interdicti praetextu, a dicta valeat electione repelli. Iuribus aliis circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

Electi & alios (qui mittere vel se tenentur ad curiam) adfringit ad id sede vacante. h.d. Ioan. And.

Verum, quia tam ex provisis remediis, quam ex orationibus ad Deum super hujus negotio effundendis, quod breviter hujusmodi celebretur electio, praesumendum est probabiliter, & sperandum: statuimus, ut electi & alii (qui ex quacunque causa ad sedem Apostolicam venire vel mittere sunt adstricti) ad ipsam, cum vacat, ac si non vacaret a venire vel mittere teneantur.

CAP. III.

Primo ponit formam, secundam quam appellans appellationem intimam appellat, ut per ipsam causam beneficiis ad curiam devolvatur. Secundo providet, cum appellatus vel ipse specialis procurator nequit haberi. Tertio providet, cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, variat intimacionem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. h.d. Ioan. And.

Idem.

Causam electionis, postulationis, seu provisionis, per appellationem ab ipsa vel occasione ipsius, ad sedem Apostolicam emissam, tunc demum ad sedem eandem devolvi censemus, cum in appellati aut procuratoris ejusdem in ipsa causa specialiter constituti praesentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra mensum ab interpositione ipsius, vel saltem post lapsum ejusdem mensis (quam cito commode fieri poterit) legitime intimata: porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica, vel perlecto & illius tenore & copia modo consummili (si petita fuerit) inde facta. Quod si forsan

a Vide Bar. in l. si fidejussor. h. memorasse. ff. de leg. 1. b al. ita ut nullus ex Cardinalibus. c vide Bald. in l. 1. col. 4. Cod. de Lat. liber. vol. quamquam. d Consule Latorius. ff. de jud. t. coarctat. q. quaest. 2. Pan. in d. c. licet. Font. e Not. idem esse scripturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. item apud Labo. h. consuetum autem. penultima l. lex Cornelia. s. si qui liber.

appellatum abesse, & procuratorem talem non inventi contingat, in domo, quam ipse appellatus habitare communiter consuevit: vel (si domus eadem in remotis existat) in ecclesia cathedrali, in cujus civitate vel dicecesi consistit beneficium: & nihilominus utroque casu in ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem hujusmodi publicari, ac de ipsa, quocumque petum fuerit, copiam modo praemissa fieri appellato. Verum, si propter appellati aut suorum metum, vel potentiam, intimatio fieri nequeat (ut praefertur) appellationem eandem in loco aliquo publico sic solenniter volumus publicari, quod ad appellati seu ejus procuratoris notitiam possit verisimiliter pervenire. Intimatio vero aliter facta, omnino careat iuris effectu: Nec causa per appellationem eandem ad sedem censetur devoluta praedictam, nisi ad appellatum ejus plena & certa notitia, intra tempus praedictum aliter pervenisset. Idem quoque in aliis casibus observari volumus, in quibus requiritur intimatio faciendae.

CAP. IV.

Decretali, ut circa, locum non habet, eum appellans ius suum vel ecclesia directe prosequitur: sed cum in formam vel personam opponit crimina vel defectus: quorum circumstantias, si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illas dedisse de novo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non servat formam, etiam si appellationem renunciat, per viam querele non prosequatur obiecta, nec etiam alia: nisi in casibus exceptis. Omnis forma licet appellanti a probatione repellat, non tamen infirmat probationem super his legitime factam ad adversarii confessionem vel aliter hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Constitutionem, ut circa a. editam in concilio Lugdunensi, locum decernimus non habere, quando, quae opponuntur, directe respiciunt jus ecclesiae, vel opponentis personae: sed tantum ubi per competitorem b vel oppositorem quemlibet appellantem in formam aut personam defectus vel crimina opponuntur. Ceterum quum circa crimina vel defectus debitam circumstantiarum specificationem praedictam omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotii super his audiendus, etiam si circumstantias hujusmodi vel probationes earum per juramentum asserat, ad se pervenisse de novo. Sane, si quis cujus interest, ab electione, postulatione, vel provisione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, forma dictae constitutionis omissa, eodem postmodum appellationem hujusmodi prosequente, alius superveniens non appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, pro interesse communi eosdem articulos prosequendo, licet appellanti possit assistere ne contudat: non tamen si propter hoc prosecutionem proprii interesse denegamus. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel provisione per viam querele simplicis causam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab obiectibus in appellatione sua expressis & aliis, nisi constituit ipsum formam servasse praedictam, praeterquam in casibus in constitutione praemissa exceptis: etiam si appellationem suam non prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle uti, dum tamen de ipsa coram iudice fiat fides, quia per ipsam jus repellendi eundem adversario est quaesitum. Illius vero constitutionis formae omissio, licet appellanti ab obiectibus in

a Hic not. Card. quod lex aut capitulum allegandum est per suum principium. Font. b Nota d. differentiam inter competitorem & oppositorem, & qui sit competitor: dicitur, ut in gl. eiusdem. Oppositor autem est, quando electus est unus, ut sic. penultima. c. 2. l. 6. Zabarel.

formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum faciendi probatione repellat: a: probationem tamen factam super his per adversarii confessionem b, vel aliis legitime non infirmat.

CAP. V.

Sine speciali licentia Papa nullus providere potest ecclesia cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per praelatum licentiarum non debet ut tali provisioni consentiat: consentiens, etiam si fuerit consecratus priori praelato subiacet: nec in Episcopatum recipitur, nec ad aliquem honorem promovetur: qua contra sent, irrita decernit. Ioan. And.

Idem.

IN placitisque ecclesiis nedum (quod dolentes referimus) praesidio facultatum privatis, sed & clero carentibus & populo Christiano, multos frequenter & religiosos praesertim, improvida superiorum provisio ad pontificatus assumptum honorem: qui nec (ut expediret) prodesse, nec praeselle (ut deceret) valentes, in solitudine vagationis & mendicantis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quam ut frequentius recipientium provisiones huiusmodi providere: de consilio fratrum nostrorum statuimus, ut nullus de cetero, quantacunque dignitate praepollens (nisi speciali super hoc auctoritate sedis Apostolicae fulciatur) de pastore provideat cathedrali ecclesiae sibi qualitercunque subjecta, quae clero careat & subditis Christianis: Nullusque religiosus a suo unquam, quod provisioni tali consentiat, licentietur praelato. Quod si licentiatum etiam huiusmodi provisioni consentierit, & in Episcopatum fecerit aut permiserit consecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore. Sed in tanta ambitionis poenam sub religionis, aut monasterii sui praelato temper sic degat humilis, jaceatque prostratus, quod nullus eidem in religione sua vel extra, ad gradum honoris vel administrationis cujuslibet sit ascensus.

Nos enim quicquid contra praemissa vel aliquod praemissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus & inane, contraria quacunquē consuetudine non obstante. Sanē circa praefatas ecclesias permilla sic specialiter providenda decernimus, quod circa provisionem quantumlibet aliarum, facultatem superiorum, nec coarctare intendimus, nec ultra juris communis limites ampliare.

CAP. VI.

Capitulum Quarundam, quoad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur, quoad voces facti, non secundum juris fictionem, h. d. Ioan. And.

Idem.

Quod circa religiosorum electiones super discordia & minoritate numeri Bonifaciana constitutione cavetur, de discordia & numeri minoritate, quae in facto non in fictione vel juris effectu consistunt, debere intelligi declaramus.

CAP. VII.

Emolumentum ex jurisdictione & sigillo curiae, vel aliis pertinentis ad praelatum cathedralis ecclesiae vel collegiatae ea vacante: non obstante consuetudine (ad alium expensis) reservandum est successori: nisi tunc certa dignitas competat jurisdictionis cum ipsius emolumento. Ioan. And.

Idem.

Statutum super bonis a praelatis cathedralium re-

^a Not. hic confessionem in iudicio nullo factam valere. Idem dixit Innoc. c. si de re spolia. Panorm. Font. ^b In quacunq. parte litis opponatur secundum Imol. Sed Franc. dicit. sane exceptionem dicitur: & ideo quia in istis spiritualibus non contestatur lit. Clem. saepe. opponendum antequam procedatur ad illa quae alia sunt post litem contest. per gl. & qua ibi dixi. cap. 1. sup. c. 2. l. 6. Font.

gularium & collegiarum ecclesiarum dimissis, aut obvenientibus tempore vacationis earum, futuris successibus fideliter reservandis eorum: locum declaramus habere in omni emolumento, quod provenit ex jurisdictione, & sigillo curiae ecclesiasticae vel secularis: aut aliis undecunque, quod ad praelatos (ecclesiae non vacantes) pertineret, consuetudine qualibet contraria non obstante: ita tamen quod in istis & similibus rationabiles deducantur expensae. Ceterum ad singulares personas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, iudicium cum ejus emolumento devolvitur: sede vacante de consuetudine, privilegio, vel iure alio speciali, nullus praesentem constitutionem extendi.

CAP. VIII.

Concessio licentiae generali religiosi de consentiendi status sua vel fidei, non valet. Io. de Imol.

Idem.

Cum concessa religioso a superiore suo licentia, electioni vel provisioni (si quam de ipso contingenti) suam dare possit assensum, ambitionis vitio viam patet, nullius eam existere volumus firmitatis.

DE RENVNCIATIONE

TITVLVS IV.

CAP. VNICVM.

Renunciatio dignitatis vel beneficii facta per procuratorem ad hoc constitutum tenet: licet prius procurator fuerit revocatus, nisi tamen & superiore, cui subat cessio, ignorante: nisi per multam ipsorum vel aliorum revocato ipsi fuerit occultata. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Cum a illusio & variatio in personis ecclesiasticis maxime sint vitandae, praesentis constitutionis sancimus, ut si quis ad cedendum pontificatum alii cuiuslibet dignitatis, vel beneficii procuratorem sponte ac liberè constituerit, & ipsum ignorantem potius modum duxerit quomodolibet revocandum: teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in expressis manibus cessio fuerat facienda) notitiam revocatio huiusmodi sit deducta. Nisi forte per ipsos aut alios legitime factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum procuratorem ante cessionem potuerit revocatio pervenire.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA

PRAELATORUM.

TITVLVS V.

CAP. VNIC.

Si praelati regulares non conferant intra sex menses praemissa administrationem, & ecclesiae vacantes, quae non sunt de mensura, sed de iurisdictione (licet obedientiarum) rectores habere: decessum ecclesiarum suarum, vel Apostolicarum, si sint exemptae, conferant illis personis quibus per praelatos fuerat conferenda. Nec permittant illa applicari mensis praelatorum, vel personis gratari. Declaretur etiam decret. de offic. ordin. praesentis, & praecedentis, cum singulis in tabulis prioratibus & ecclesiis locum habere. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quia regulares praelati prioratus, ecclesiarum administrationes, aut quavis alia beneficia, ad eorum dispositionem spectant cum va-

^a Vide Fel. in c. ex parte decani, ex. de rescriptis. ^b sub ista voce dixit. Cardin. per hunc text. non comprehendit episcopatum. Fel. in rubr. de maior. & obed. in coll. 6. Font. cant.

cant, interdum committere negligunt vel conferre in-
tea tempus in Lateranen. a concilio constitutum: dice-
cesani locorum in non exemptis, sua, in exemptis vero
Apostolica auctoritate negligentiam super hoc supple-
ant eorundem. Prioratus, ecclesias, administrationes
& beneficia huiusmodi, illa b videlicet, quae consueve-
runt per secularis clericos gubernari, secularibus cleri-
cis: alia e vero, quae religiosis duntaxat committi sunt so-
lita vel conferri, religiosis monasteriorum, quorum pra-
lati huiusmodi negligentiam fuerint, conferendo. Eadem
quoque auctoritate dicecesani suffulti nullo modo per-
mittant, quod iidem praetati prioratus, ecclesias, admini-
strationes, aut beneficia huiusmodi applicent mensis su-
is: pensiones sive novas eis imponant, aut veteres augeant,
sive, quod ipsis de novo impositae, sive auctae solvantur.
Praemissa vero de prioratibus, ecclesiis, administrationi-
bus, & beneficiis intelligimus, quae non sunt de mensa
praetatorum ipsorum, sed speciales priores, administra-
tores seu rectores consueverunt habere: licet priores seu
administratores huiusmodi liberè possint ad claustrum
(cum oportuerit) revocari. In quibus etiam constitutio-
nem Bonifac. Pap. octavi praedecess. nostri, bona benefi-
ciorum vacantium occupari à praetatis vel aliis prohi-
bentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ec-
clesiis illud Bonifacii ejusdem statutum, quod religiosum
quemcumque pluribus praesse prohibet prioratibus, aut
ecclesiis curam animarum habentibus (etiam si cura ipsa
non per eum, sed per alium habeant exerceri) locum si-
bi censuimus vindicare: licet etiam eisdem prioratibus
cura non imminet supradicta.

DE AETATE ET QUALITA-
te, & ordine praeficiendo-
rum.

TITVLVS VI.

CAP. I.

*Dicecesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere jura,
loquuntia de qualitate personarum praeficiendarum ecclesiarum. Ioann.
Andreas.*

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Cum d' ecclesiarum, quibus praeficiantur personae
minus idoneae scientia, moribus vel aetate, gra-
uia propter hoc (ut docet experientia) nonnun-
quam perferant in spiritualibus & temporalibus detri-
menta: Nos volentes per locorum dicecesanos, quibus
ratione officii hoc competit praecipue, super hoc diligen-
tius praecaveri: eis districte injungimus, ut ipsi statuta
canonica, quae super praeficiendis personis in huiusmodi
ecclesiis hactenus emanatum, diligentius per se ipsos ob-
seruent, & faciant à suis subditis inuoluntate obser-
uari: si divinam offensam, & sedis Apostolicae debitam
vitare voluerint ulionem.

CAP. II.

*In capitulo cathedrali ecclesia vel collegiata vocem non habet,
qui non est Subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est or-
do, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoveatur ad
alium in capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus, & interim
perdit distributionem dimidiam. Io. Andr.*

Idem.

Vt e ii, qui diuini in cathedralibus vel collegia-
tis secularibus vel regularibus ecclesiis sunt man-

a Id est, Conc. Later. sub Alex. III. c. 8. b Vid. Concil. Trid.
sess. 14. de reform. c. 6. c al. 111: illa vero, &c. d Vid. Conc. Trid.
sess. 24. de reform. c. 12. e Vid. Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 12.
& sess. 24. de reform. c. 12.

cipati officii, vel mancipabuntur in posterum, ad susci-
piendos sacros ordines propensius inducantur: statui-
mus ut nullus de cetero in huiusmodi ecclesiis vocem
in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis liberè con-
cedatur) nisi saltem in Subdiaconatus ordine fuerit con-
stitutus. Illi vero, qui dignitates, personatus, officia, vel
praebendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacifice
nunc obtinent in eisdem ecclesiis, vel obtinuerint in fu-
tutum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi
ordines se promoveri fecerint intra annum, extunc do-
nec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capi-
tulo habeant earundem. Ipsisque distributionum, quae
dantur iis, qui certis horis interfunt, pars dimidia sub-
trahatur: non obstantibus quibuslibet consuetudinibus
vel statutis. Praeterea aliis, quae contra tales promoveri ad
ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in
suo robore permanerunt.

CAP. III.

*In xviii. anno ad Subdiaconatum: in xx. ad Diaconatum:
mxxv. ad Presbyteratum potest quis libere promoveri. hoc dicit
Ioann. Andr.*

Idem.

Generalem ecclesiarum observantiam volentes antiquis
iuribus in hac parte praeferi, decernimus, ut (alio
non obstante impedimento a canonico) possit quis libere
in decimo octavo ad Subdiaconatum, in vigesimo ad
Diaconatum, & in vigesimo quinto aetatis suae anno, ad
Presbyteratum ordines promoveri.

DE OFFICIO VI-
carii.

TITVLVS VII.

CAP. I.

*Iura loquentia de ecclesiarum curati, locum habent, quo ad tria, in vi-
cariu perpetuo ecclesiarum parochialium. Ioann. Andr.*

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Quod de ecclesiis curam animarum habentibus
per receptionem altarum similium amittendis,
ac de ipsarum rectoribus promovendis ad sacer-
dotium, & de eorum aetate, à jure statuta noscuntur, in
perpetuum b ecclesiarum parochialium vicariis & assump-
tis ad eas, volumus observari.

DE OFFICIO ET POTE-
state iudicis dele-
gati.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

*Iudex ad receptionem testium in civili, & executor ad providen-
dum certa persona, cognitione praemissa, à Papa deputati, licite
subdelegant.*

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Iudices super receptione testium in causa civili: Nec
non executores ad providendum aliquibus, si per
inquisitionem solentem eos esse vitae laudabilis &
conversacionis honestae repererint, à sede A-
postolica deputati, aliis possint
committere licite vi-
ces suas.

a Distinctio, impedimento, deest in antiquioribus exemplaribus.
b De vicariis perpetuis, vide multa per Felinum in cap. G. perpe-
tuis. extra. de iud. infra.

DE OFFICIO IVDICIS

ordinarii.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quod metu poena ipsi arceantur, & alii pertimescant. lo. And.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Ut clericorum audacia, qui praetextu privilegii clericalis ordinis a impunitate excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quae nimirum diffamatur ecclesia, & scandala gravia in populo generantur, potissime cum talia per Episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur (ut plurimum) incorrecta, propensius competantur: eisdem Episcopis districte injungimus, quatenus sic circa correctionem clericorum hujusmodi vigilantur intendant, & diligenter sui officii debitum exequantur, quod & iidem clerici metu poena a suis acceptantur insolentis, & alii eorum exemplo perterriti proflere ad similia merito pertimescant.

CAP. II.

Valer collatio beneficii facta a collatore qualibet, extra legatum Apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat, eum sit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Et si ab Apostolica sedis legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio specialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolimus observari.

DE PROCURATORIBVS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum vel literas sua procuratorum, quibus constituitur pro ipso cavebat, super inclusis in procuratorum dominum defendere cogitur. lo. And.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Instrumento vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cavit, simpliciter (nulla facta protestatione) a te scienter receptis, non potes postea recusare defensionem illius: imò cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis & negotiis, ad quae praedicta instrumenta seu literae se extendunt. Cum per haec ad omnia tuum praestitisse videaris assensum.

CAP. II.

Procurator habens mandatum iurandi, & omnia faciendi, quae requirunt speciale mandatum, contra electum vel provisum opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And.

a Distio ord. nu. de off. in antiquis lib. & exemplaribus. b Si negligant, peccant mortaliter. c. distin. e. denique. Auster. Fontanus. c Ob istam causam puniuntur rei in ipso loco delati, scilicet in aut. si vera. cap. adu. ser. Font.

Idem.

Non potest procurator ad agendum vel defendendum a iurandumque de calumnia & veritate iuranda, & generaliter ad omnia alia, quae specialiter mandatum exigunt constitutus (nisi aliud super hoc iuramentum datus habeat) opponere in personam electi, seu eius, cuius provisio facienda vel facta, crimina b vel defectus cum sub generalitate talis graviora non veniant, vel maiora, quam in ipso procuratorio sint expressa.

CAP. III.

Religiosus etiam pro contrahendo, nisi pro consuetudine ipsius, non potest procurator constitui sine licentia superiorum, nec etiam alium constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandata. Ioan. And.

Idem.

Religiosus procurator, etiam pro alio religioso suo vel alterius monasterii fuerit constitutus, licet non potest sine sui superioris licentia procuratoris officium suscipere, nisi pro suo in eadem licet consorte: ita nec potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constitutum hoc sibi expresse fuerit commissum.

CAP. IV.

Per obitum rectoris ecclesiae revocatur procurator, si in procuratorio constitutus, etiam quo ad negotia iam capta.

Idem.

Procuratorem a prelato, rectori, vel alio quolibet, pro ecclesia a sua vel beneficio constitutum per mortem constitutis revocari censemus. Eiusmodi quoque ad negotia iam incepta, & causas in quibus per prelatum fuerit ante mortem hujusmodi contestata.

DE RESTITVTIONE IN

integrum.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Ecclesia probans se laesam per laesam temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium a tempore laesae.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Aecclesia e adversus lapsum temporis, qui se laesam affirmat, in integrum restitutio potest: & causa restitutionis hujusmodi debet intra quadriennium continuum a tempore laesae, etiam si minus quadriennio tempus laesae fuerit. Sed non fiat restitutio, nisi ad tantum tempus quantum se laesam fore probabit.

a Idem & multo magis si ad alteram ecclesiam, cuius tunc procurator minor esset potestas. b Crimina intellige magna vel parva, dum tamen talia sint quae probata repelluntur a beneficiis, de quo agatur. iuxta cap. i. de elect. lib. 8. & elem. consue. fol. de eccle. Bonifacius. c al. procuratoris. d videlicet si absens. de praeb. lib. 6. e De invidiis inquis. Clementina Mattheus de Affiliis de off. 17.

FINIS.

CBE.

CLEMENTINARVM

LIBER SECVNDVS.

DE JUDICIIS.

TITVLVS PRIMVS.
CAPIT. I.

Constitutio Bonifacii, que habet, quod citationes etiam extra dies solennes publica facte, de mandato Pape, in audientia litterarum Apostolicarum, vel papali palatio, affixe januis majoris ecclesie, in quo Papa cum curia sua degit, arceant citatum, ac si ad eum personaliter devenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioannes Andreas.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

D Vm a Bonifacius Papa VIII. predecessor noster constituit, ut citationes auctoritate Apostolica de personis quibusvis, ac etiam undecunque ad instar edictorum in albo pratoris propositorum, etiam extra dies solennes, in quibus Romani Pontifices processus consueverunt facere generales, ipso Papa specialiter & ex certa scientia id mandante factis, in Apostolicarum audientia publica litterarum, vel in papali palatio, publice postmodum majoris ecclesie loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residet, januis affigendæ, sic valeant atque arceant citatos post lapsum terminum 6, quem (considerata distantia locorum) citationibus ipsis apponi convenit competentem, ac si ad eos personaliter devenissent. Quia vero statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis tunc instantis, nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum & prefatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire: vel quorum domicilia sive loca non possunt tute liberè adiri. Porro ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solennibus, quam aliis, ecclesia Romana diversis ex causis interdum facere consuevit, per presentem constitutionem seu modificationem, in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In causis etiam penitentibus beneficiis, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioannes Andreas.

Idem.

Dispensationem liti (quam interdum ex subtili ordinis iudicarii observatione causatum docet experientia provenire) restringere in sub-

a Modus citandi per edictum in forma huius Clement. locum habet in solo Papa, ut not. huius Zabarella. eum videtur. b aliter. c In quodam manuscripto ita: Ecclesia Rom. diversis ex causis processus interdum, &c.

scriptis casibus cupientes: Statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel prebendis, seu quibusvis beneficiis ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam prebationem possunt, qui tenentur ad eas, pramoniti censura ecclesiastica coerceri, nec non super matrimonii vel usuris, & eas quoquo modo tangentibus ventilandis, procedi valeat de cetero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicii & figura: Volentes non solum ad futura negotia, sed ad presentia, & adhuc etiam per appellationem pendencia hoc extendi.

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.
CAP. I.

Concedit concilium certo casu Episcopi expulsi à suis sedibus, quod in locis aliarum diocesium, servata forma, quam legitur post se procedere contra expulsores, consiliarios, & fautores, & inter subditos sui dicere. Io. And.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

Quarevis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis Episcopus jurisdictionem in diocesi exerceat aliena: nos tamen Episcopis, qui a suis sedibus protervia impiorum expulsi non audent propter metum persequentium in suis civitatibus vel diocesium, aut earum parte aliqua residere, nec jurisdictionem ad se spectantem per se vel per alium inibi exercere: ne injuria in eorum expulsionem ipsorum irrogata ecclesie hoc pretextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in diocesium alienis, in civitatibus videlicet, vel locis insignibus suis ecclesiasticis vicinioribus, in quibus potuerunt securè morari, & jurisdictionem suam liberè exercere possint, contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodo civitates, vel loca huiusmodi eisdem expulsores, consiliarios, & fautores sint lectura, & ipsi personaliter vel ad domum, si hoc tute fieri valeat: alioquin publice in ecclesia cathedrali loci vel domicilii eorum citati fuerint) liberè procedere, prout iustitia sua debet.

Si vero dicti Episcopi auti non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios & fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiosè impedimentum præsterint, ne poterint sic citari: licitum sit eisdem Episcopis, ut expulsores, consiliarios, & fautores eisdem diebus aliquibus dominicis vel festivis, cum populus con- venerit ad divina, ut sic facta citatio ad eos pervenire verisimilius a præsumatur, citent vel citari faciant publice in ecclesiis civitatum vel locorum insignium prædictorum, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem Episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime aliàs extitissent.

Eisdem etiam Episcopis indulgemus, ut inter suos subditos (ne ob defectum iustitiæ dispendium aliquod patiantur) possint in diocesis alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per se vel per alium hoc in suis propriis diocesis, facere non audeant, vel non possint) jurisdictionem suam omnimodam exercere. Ita tamen, quod subditi, qui expulsores vel eorum fautores, aut consiliarii non fuerint, ultra duas dietas à sine suæ diocesis non trahantur. Volumus insuper, ut ante omnia à diocesis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis: quam si obtinere nequiverint, procedant nihilominus, prout superius est expressum. Sanè si prædicti Episcopi asseruerint, se non fuisse autos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personali- ter, vel ad domum, aut publice (ut præmittitur) in eorum ecclesia cathedrali citare: vel ipsos malitiosè præstitisse impedimentum, ne per eos poterint sic citari, aut quod in suis diocesis jurisdictionem per se vel per alium contra ipsos exercere nequeant, vel non audent: stari super his volumus asserionibus eorundem. Ipsi districtus injungentes, sub interminatione divini iudicii, ne circa præmissa contra conscientiam quicquam mendaciter aut dolosè asserant vel confingant. Eorundem autem Episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus, in aliis diocesis duxerint faciendos, denuncient, seu denunciari faciant, per suas diocesis convicini Episcopi, cum ab eis fuerint requisiti. Per præmissa quoque nullum ex transcurso temporis quancumque, vel aliàs quoquo modo locorum diocesis vel aliis quibuscumque jurisdictionem habentibus in locis præmissis, in quibus prædicti Episcopi sic expulsi jurisdictionem (ut prædicitur) e exercere, præjudicium generetur.

DE CAUSA POSSESSIONIS & proprietatis.

TITVLVS III.

CAP. I.

In causa beneficii delata etiam per appellationem ad curiam, utraque pars potest petitorium et possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus suspensio petitorio, vel adversariis, possessorium proseguere. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Vicensi.

CAUSA à beneficii per appellationem ad sedem apostolicam legitime devoluta, tam appellanti, quam appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliatis odium ante causæ conclusionem suspendere petitorium à se, & ad adversario intentatum, in solo possessorio procedendo.

^a Al. verisimiliter. ^b Al. nequibunt. ^c Al. præmittitur.
^d Vide Paul. de Cast. consil. 277. lib. 1. & de intellectu, Covarruviam lib. 1. Var. resol. c. 16. num. 13.

DE DOLO ET CONTU- macia.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Appellanti ante definitivam, etiam à definitiva, licet ab ipso citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit irrita manifeste, quo casu non appellat, tanquam manifeste irrita. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Vicensi.

SI ante a definitivam sententiam, à iudice qui appellando recedat, & iudex suæ appellationi non deferens, eo citato, vel etiam non citato ulterius in causa procedens, contra ipsum etiam abente sententiam definitivam promulget, potest idem appellanti à dicta sententia, intra tempus debitum appellare. Nisi ejus prima appellatio esset irrita manifeste.

VT LITE PENDENTE NIL innovetur.

TITVLVS V.

CAP. I.

Si duo litigantes super beneficio moriantur: si uterque in curia, vel solus possidens, vel neutri possidens alter tamen, alter alibi moriente: ad Papam, & in controversi casu ad vicarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinet. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cuius successi, alter proseguatur, ex futuro eventu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Vicensi.

SI duobus in Romana curia, super beneficio collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque, collationem huiusmodi beneficium Romanum Pontificem: si vero extra dictam curiam, ad ordinarium decernimus pertinere: nisi forsitan aliter eis in dicto beneficio jus habere. Quod si unum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat: si moriens in curia beneficium possidebat, ad Romanum Pontificem: si vero alius, ad ordinarium pertinet collatione prædicta. Neutro autem iporum beneficium possidente, erit Romanus Pontifex, propter suam potestatem peremptivam, in collatione huiusmodi præferendus. Si vero, alter tantummodo, sive possessor, sive petitor, sit superstes, vel alius, cuius interit, collatione nihilominus proseguatur (cum interim beneficium de quo conferri non possit) ad quem collatio eius pertinet, futurus declarabit eventus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum, pertinebit ad Papam, si ille in curia, vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quod si ad neutrum illud spectasse continebit, ad ordinarium collatio pertinebit. Salva tamen, in præmissis omnibus Rom. Pont. potestate: ad quem ecclesiarum, personatum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.

CAP. II.

Litæ dicitur pendere, quoad hoc, ut nihil debeat innovari, cum citatio legitime pervenit ad partem, vel per eam facti, quam minus pervenies, cum tali expressione, quod potius infra super quo conveniatur. Ioan. And.

Idem.

CVM lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam à iudice,

^a Not. quod appellari potest ante definitivam, quod est verum indistinctè iure canonico, dum tamen appellatur ex causa rationabilis. cap. de debito. ex. de appell. sed de iure curiæ non appellatur, nisi in certis casibus. Zabarella. compe-

competenti in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit: vel per eam factum fuit, quod minus ad eius notitiam perveniret. Dum tamen in citacione predicta talia sint expressa, per quae plenè possit instrui, super quibus in iudicio convenitur.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM & FRUCTUUM.

TITVLVS VI. CAP. I.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio una definitiva fuerit in curia, etiam si nulla fore ducatur, ipsius beneficii sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit a iure suo, & respicienda. Ioan. Andr.

Idem a.

Ad compescendas litigantium malitias, definitimus, ut una contra possessorem definitiva sententia super beneficio apud sedem Apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio promulgata, beneficium ipsum, etiam si dignitas, vel personatus existat, & etiam habeat animarum, à possessore huiusmodi (dum à triennio triennio pacifice ante ab eo possessum non fuerit) per loci ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestratur, quae plenam de ipso & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus) superesse contigerit, illi restituat, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo presumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absolvatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit, à iure (quod sibi in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competebat eidem) hoc ipso se noverit cecidisse. Praemissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendencia negotia observandis. Non obstantibus contra praefatam sententiam de nullitate forsan opponatur.

DE PROBATIONIBVS.

TITVLVS VII. CAP. I.

Verba literarum Apostolicarum, quibus Papa proprium saltuò narrat, plene probant, si super illis gratia vel inuito Papa fundatur. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Literis nostris, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostrae, vel sedi Apostolicae reversasse, aut resignationem beneficii alicuius recepisse, vel recipiendi potestatem alicui commisisse, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem appellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur, fecisse narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibendam. Volentes ad praeterita & pendencia (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

DE TESTIBVS.

TITVLVS VIII. CAP. I.

Per testes Christianos convinci possunt Iudaei & Sarraceni, non ob-

a In uno manuscripta habetur. b Vid. c. commissi. de elec. in 6. not. Bart. & moderni in l. Celsus. ff. de usucap. Funt.

stantibus contrariis privilegiis Regum & Principum: quibus si manentur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Cum Iudaei quidam & Sarraceni (sicut accepimus) quod super civilibus aut criminalibus: convinci per Christianos non possint, se privilegiis Regum & Principum tueantur (quia id nedum iuri contrarium, sed & Christianae religioni opprobriosum est quamplurimum & adversum) Reges eisdem & Principes a in Domino exhortamur, ne concedant huiusmodi de cetero privilegia, vel servent aut servare permittant etiam jam concessa. Quod si Iudaei, aut Sarraceni privilegiis talibus uti presumpserint, Christianorum communitio eis subtrahatur, sic, quod Christiani ab eorum abstinere communitio censura ecclesiastica (si opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

Publicatis attestacionibus, testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel articulis contrariis. Ioan. Andr.

Idem.

Testibus rite & receptis, & eorum attestacionibus publicatis, sicut non licet super eisdem vel directio contrariis articulis alios vel eosdem testes in principali causa producere, sic non debet in appellationis causa licere. Cum non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio sit timenda.

DE IVREIVRANDO.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Iuramenta, quae Romana ecclesia praestant Romani Principes, fidelitatis existunt. Ioan. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Romani Principes, orthodoxae fidei professores, sanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus Redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem Redemptoris vicarium, fervore fidei, & clara devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, à quo approbationem personarum, ad imperialis celsitudinis apicem assumendae, necnon unctioem, consecrationem, & Imperii coronam accipiunt, sua submittere capita non reputant indignum, seque illi, & eidem ecclesiae, quae à Graecis Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes ius & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos observationis antiquae, temporibus novissimis renovata, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sane inter quondam Henricum Imperatorem, tunc Romanorum Regem, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliae Regem, gravi discordia suscitata: Nos multis gradibusque periculis, quae exinde provenitura verisimiliter timebantur, intendentes celeri & opportuno remedio obviare, quibusdam ex fratribus nostris sanc. Rom. eccl. Card. existentibus tunc in urbe pro reformanda pace, & solidanda concordia inter Reges eosdem literas nostras, & solidanda concordia inter Reges eosdem literas nostras, sub certa forma duximus destinandas: inter alia inserentes in eis, quod cum ipsi Reges eiusdem ecclesiae specialissimi filii, sibi iuramento fidelitatis, & aliis multipliciter essent adstricti, ipsius ecclesiae debeant esse promptissimi defensores:

a Qui debent Iudaeos punire: vid. l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & cler. & gl. in ca. Iudaei. ij. de Iud. Font. b Vid. l. prim. §. ad eum adilem. ff. de adil. edict. & l. apud eum. §. Imperator. ff. de manum. c. ab Imperatore.

non habent, aut cum aliquo alio praefatae ecclesiae inimico, vel rebellis, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet seu parentelam aut confederationem iniret, sed tam nostram, quam successorum nostrorum personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & conservaret contra omnes homines cujuscunque essent praesentia, dignitatis vel status. Eidem etiam adjiciens juramento, quod manuteneret semper atque servaret, privilegia omnia per praedecessores suos Reges ac Imperatores Romanos, praefatae Romanae, & alius quibuslibet ecclesiis quocunque concessa tempore, & continentia cujuscunque: ipsaque omnia, & specialiter ac praecipue per clara memoria Constantinum, Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Federicum secundum, atque Rodolphum, praedecessores ipsius super concessione, recognitione, advocacione, annotatione, quitacione, & libera dimissione terrarum & provinciarum Romanarum ecclesiae ubilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit, sed Apostolica Romanisque Pontificibus super hoc quocunque tenore concessa recognovit, confirmavit, & ex certa scientia innovavit, ac eam de novo concessit: & terras ipsas atque provincias recognovit ad jus & proprietatem ipsius ecclesiae plenissime pertinere: easque nihilominus ex abundantia de novo ecclesiae saepe data donavit, sub praedicto se obligans juramento, quod ipsas, aliquamve ipsarum partem nullo nunquam tempore occuparet, seu (quantum in eo esset) ab alio permittere occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut tenentias haberet, seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam potestatem seu jusjurisdictionem, aut jurisdictionem quamcunque per se, vel per alium exerceret, quodque (ut Princeps catholicus & saepe dictae ecclesiae advocatus atque defensor) ipsam juvaret, & consiliis, & auxiliis illi adficeret opportunis, contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & praecipue contra occupantes seu turbantes terras praedictas seu provincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam juramento promissit, quod tam ipsam Romanam ecclesiam, quam alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, praedicta, & ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conservaret, atque defenderet, suo posse. Et quod ecclesiae Romanae vasallos contra justitiam nullatenus offensurus, devotos ac fideles ecclesiae etiam in Imperio constitutos benigne tractaret: nec eos opprimeret contra justitiam, aut (quantum in eo esset) per alium opprimi sustineret: sed in suis potius iuribus & justitiis conservaret. Hoc quoque juramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuncios (ut praemittitur) praestitum receptis iuxta coronationis insignis innovavit, prout in patentibus ante coronationem ipsam, eius regio magno sigillo, & aliis post coronationem eandem, eius imperiali aurea bulla roboratis, inde confectis literis (quas in archivio Ro. ecc. reponi, & diligenter conservari fecimus) plenius continetur.

DE EXCEPTIONIBUS.
TITVLVS X.
CAP. I.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quocunque, peremptorio non obstanti: Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.
Excommunicationis exceptio dilatorie in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obstante:

a Dicitur, etiam, deest in antiquioribus codicibus. b Al. sub.

Servata tamen constitutione felicitis recordationis Innocent. Papae IV. edita circa hoc in concilio Lugdunensi.

DE SENTENTIA ET RE
judicata.
TITVLVS XI.
CAP. I.

Qui tres sententias contrarias in quarum causa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec ex capite ipsarum executione non fallit: & respicit etiam pendentiam. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.
Vt a calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiis vel alia quavis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportavit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex eis nullatenus admittatur, donec huiusmodi sententiae plenarie fuerint executioni mandata. Similiter si ille, contra quem tres sententiae definitivae latae fuerint, ab interlocutoria vel gravamine ante prolationem ipsarum vel earum alicujus se appellasse, & causam appellationis huiusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum praedictarum executionem tali praetextu nolumus impediri. Quae ad causas qualitercunque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

CAP. II.
Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso iure. h. d. Ioan. And.

Idem.
Pastoralis cura sollicitudinis nobis divinitus super cunctas Christiani populi nationes injuncta, nos invigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obviare & scandala removere compellit. Sane cum iam dudum inter quondam Henricum Imperatorem Romanum, & charissimum in Christo Filium nostrum Robertum Siciliam Regem gravis fuisset materia turbationis exorta, afferente deinde Imperatore praedicto, quod cum quibusdam ipsius subditis Rex confederationes & conspirationes fecerat in ipsius majestatis offensam: Quodque traclaverat & ordinaverat, ut civitates quaedam sub Imperii & Imperatoris ejusdem obedientia constitentes, contra eum, & Imperium rebellarent, gentesque suis ipsius fulta subsidio, nonnullas alias Imperii civitates & castra (inde violenter ejectis ipsius Imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipso Rege occupata tenebant: Ac alias etiam in urbe & alibi in Imperii, & in Imperatoris ejusdem contemptum, & iuxta majestatis injuriam, & reipublicae detrimentum multa gravia fuerunt: & per Regem eundem, ac malitiam & instigationem ipsius tam a suis supradictis, quam a subditis Imperatoris commissa.

Præhabitis per Imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamvis legitime (juxta Imperatoris assertionem) citatum, ac quod supradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarat Imperator ipse, Regem affirmans propter praemissa laxe majestatis criminis reum esse, in eum peremptorie (ut dixit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem & hostem Imperii, ac reum criminis supradicti, privationis omnium dignitatum, quocunque comprehensarum titulo, & quibus se intulabat Rex ipse, auctoritatem quoque honorum, provinciarum, terrarum, bonorum, iurium & jurisdictionum, tam perpetuorum, quam temporalium, & si quando veniret in suam & Imperii sortiam, mutilationis o

a De intellectu vide Obitradum consil. nob. incip. quod littera executoria. b Al. fuerant. c Vide l. rei captivi. ff. de pen. & leg. transgredere. C. de transact. cum leg. criminali. C. de jurisd. omnium iud. arg. l. i. C. de Christian. man. & Fel. in c. ex littera. 23. de consil.

etiam capitis sententiam promulgavit, omnem sup-
plendo defectum, si quis forsitan fuerat ex solemnitate
iuris omisus in processibus memoratis: præmissa (ut
asseruit) faciens exigente iustitia, & de imperiali etiam
potestate. Verum quia huiusmodi sententia, quæ non
à discretionem, matre virtutum, sed à noverca iustitia, vo-
luntaria scilicet iudicantis præcipitatione processit,
partus forsitan de se deteriores haberet, si ipsius senten-
tiæ inefficacia in publicum præcone iustitia non prodiret:
Nos circa eam tali uti provisione volentes, quæ
(detectis ipsius defectibus) seminata per eam extinguat
pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura,
ipsam subiiciendam esse providimus limæ iustitiæ, ac
rectæ libramini rationis. Eiusdem igitur causis & con-
tinentia, nec non & conditione illorum, à quo, & in quem
lata fuit, diligenti debita consideratione pensatis, pa-
tenter ex eis illius asstruitur evidentia nullitatis, & ma-
nifeste arguitur temeritas promulgantis. Notorium
quippe ac indubitatum existit, quod grandis exercitus
tempore dictorum processuum & sententiæ, continû
Imperatori assistens, Regem ipsum & suos persequeba-
tur odio capitali: Pisanæque civitas, in qua lata fuit
memorata sententia, Regem capitali habebat odio no-
torio & antiquo. Edo igitur, quod Rex ipse alias ad
præmissa fuisse legitime per Imperatorem citatus: nun-
quid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac gran-
di, ipsique citato (ut præmittitur) odioso stipatum?
Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum
populoso, multum potenti, ac præfato in eum odio pro-
vocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere a-
liquis teneretur, consistorii talis subire a iudicium, &
se in hostium sinu reponere, ac ad mortem per violen-
tam injuriam non per iustitiam inferendam ultroneum
se offerre? Hæc quidem iure timentur, hæc de more
vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura.
Desiperet igitur, qui citationem huiusmodi faperet ar-
dasse citatum. Ut b illud tanquam notissimum nul-
latenus omittamus, quod Regem extra districtum im-
perii, in regno scilicet Siciliæ, notorie ac continû tem-
pore supradicto morantem, citare non potuit Impera-
tor, nec citatio, si quam forsitan de ipso intra Imperii fi-
nes fecit, citatum extra Imperium constitutum arctavit.
Nos quoque Regis ordinarius iudex, quod ad Impera-
toris iudicium citarem, vel citari aut remitti faceremus
eundem, nequaquam fuimus requisiti: imò licet ad nos & curiam nostram temporibus illis rumores
frequenter de curia Imperatoris venirent, & juxta
eum etiam quidam ex fratribus nostris essent, prius ta-
men dictæ sententiæ promulgatio, quam aliquid de pro-
cessibus antecedentibus ad audientiam nostram per-
venit. Denique licet Rex ipse terras aliquas ab Impera-
tore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, sed
in regno præfato domicilium suum fovebat: unde Impera-
tor in ipsius personam nulla ratione terrarum hu-
iusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superiori-
tatem habebat. Quod si puniitio criminis intra distri-
ctum imperialem commissi, ad Imperatorem forsitan per-
tinuisse asseratur: Verum est quidem, si in eodem di-
strictu fuisset inventus delinquens, vel ad illum de mo-
re remissus. Dici ne ergo sententia meruit, quæ à iudice,
qui per Regem iute adiri non potuit, & in loco notorie
(ut præfertur) non iuro, in absentem, nec citatum
legitime ac inauditum, per consequens & indefensum,
non maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto
præfatum crimine promulgata? Rursus non est silen-
tio relinquendum, quod ipse Rex, noster & ecclesiæ Ro-
manæ ratione regni prædicti notorie subditus, homo-

que ligus & vasallus, ac a in eodem regno, non ut
præmittitur, in Imperio certum continuum & notorium
suum habens domicilium, ac originem indubitan-
tens, Imperatori eo modo non subfuit, quod in eum
erimen b læsa maiestatis commiserit, quantumlibet in
sententia supradicta contenta veritatem indubiam continerent,
sicque nedom non iure; imo nec cum iure colore
tulit Imperator sententiam supradictam & in legem,
ex causa, quæ veritatis substantiam non habet,
propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eundem
privando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis
& iurisdictionibus perpetuis & temporibus, quæ ab
eo nullatenus, vel ab eo, sed a nobis, & sub nobis tene-
bat: nec non procedendo contra Regem eundem in illis
quæ per ipsius stipendiarios ac nonnullos imperatoris
eiusdem subiectos per malitiam & insipientiam dicit
ipsius, contra eum fuisse commissa in urbe dicebat: cum
eti illa fuissent ibidem revera commissa, puniunt tamen
eorum in Regem, veluti extra districtum Imperii com-
missorum, ad Imperatorem nullatenus pertineret; in-
hibendo etiam in eadem sententia sub magnam appo-
sitione poenarum, quantum aliquas sibi applicari iudicavit,
ne quis dicto Regi præsumeret in suis respondere debitis,
in ipsiusve familiaritate, vel servitio temerari, aut
eidem contra ipsum Imperatorem quovis modo im-
pendere consilium, auxilium vel favorem: cum debi-
tores, servitores, & auxiliatores quoslibet extra Imperium
& in regno constituti prædicto nullatenus Imperatori
subesse, nec ex committendis in regno eodem dicit
posse penam adstringi, vel aliquatenus condempnari
ipsum: absolvendo quoque ab omni fidelitate, obliga-
tione, servitio, promissione, ac pacto provinciarum, civitatis,
civitates, & castra, & d loca, ipsiusque vasallos, & fe-
datarios, & alios quoslibet eidem Regi quomolibet
obligatos, cum includerentur in abolitione huiusmodi
terrarum & personarum nobis & ecclesiæ Romanæ subiectæ,
propria terminorum potestatis excessis, in meliorem notitiam
mittens perperam suam faltem. Ceterum defectus sup-
pletio circa processum adhibita supradictos, nonnullum
valet ad justificationem ipsorum & sententiæ supradictæ,
quantum ad eorum fuggillationem & notitiam: cum
nullam super præmissis potestatem haberet Imperator
in Regem, sibi aliis, quam ut præfertur, non subditum,
non citatum a legitime aut remissum, & extra distri-
ctum ipsius continû ac notorie consilientem: nec præ-
dicta suppletio circa subditum etiam ad ea potestatis
de ratione referri, per quæ de crimine præfato gra-
vi delato defensionis (quæ à iure processum necesse fuit
facultas adimi valuisset: cum illa Imperator nullatenus
licuerit, quæ juris naturalis existit. Ut igitur licet
memorata sententia juris caret effectu, sic authenticitate
& nomine rei careat iudicata, ut nec incognite com-
muni aut vulgi labiis nomen habere sententia mereatur:
ut etiam in magnum iustitiæ ac pacis obsequium
scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & ec-
clesiæ provinciarum, multorum regnorum & gentium
turbatione non modica possent occasione ipsius pro-
tempore suboriri: Nos tam ex superioritate, quam ad
Imperium non est dubium nos habere, quam ex potestate,
in qua (vacante Imperio) Imperatoris succedimus
& nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam
Christus Rex Regum, & Dominus dominantium nobis,
licet immeritis, in persona beati Petri concessit, senten-

a alit. ita: subire iudicium se in hostium sinu reponere ad mortem, etc. b al. ut id.

a In quodam manuscripto ita: ac in eodem regno non præmittitur non Imperio certum, etc. b Vid. l. Pant. v. v. ff. de iur. her. c. al. supradictum. d Hæc duo verba, & loca, dicitur in antiquo codice. e De hæc re vide Vltimum Zafion. l. g. §. eadem tempore. ff. de ori. pu. fal. in l. si. C. de legat. §. l. ut rem. ubi late dicitur. ff. de iust. & iur.

tiam & processus omnes predictos, & quicquid ex eis secutum est vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumque debere aut debuisse fortiri effectum seu nocumentum vel notam afferre cuiquam vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus, quatenus profecerant de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel eos vel in posterum sequi possent, in irritum revocamus.

DE APPELLATIONIBUS.
TITVLVS XII.

CAP. I.

Vales appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellatio est appellatio, delatio, & termini prefixio intimanda. l. And.

Clemens V. in concilio Vienensi.

Si a iudicibus a duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia forte de facili eorum presentia simul haberi non possent, liceat coram ipsis vel majori parte ipsorum appellare, & Apostolos petere separatim, valebitque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum presentia ab omnibus appellatum. Est tamen appellatio ignoranti appellantis, necnon delationis eorum & termini prefixionis, si sublecuta fuerint, intimatio legitime facienda.

CAP. II.

Sufficit Apostolos peti uno contextu sapius & instanter: ad quos respiciendos, si iudex certum terminum statuit, appellanti illos non petens in termino, appellanti renunciat: Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debet petere, vel oblatos recipere tenet.

Idem.

Quamvis rigor juris excolet eum, qui appellat, debere petere Apostolos congruo loco & tempore sapius & instanter: Nos tamen antiquam & communem observantiam litigantium sequi & equitatem rigori praefertentes, decernimus sufficere, quod per appellantem simul uno contextu Apostoli instanter & sapius postulentur. Verum si iudex a quo appellatur, certum terminum ad recipiendos Apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat Apostolos sibi tradi, appellationi suae renunciasse videtur. Similiter si iudex appellanti responderit intra juris terminum Apostolos se daturum, appellanti suae renunciasse appellans intelligitur, nisi intra dictum terminum congruo loco & tempore instanter, & sapius saltem uno contextu petat Apostolos ab eodem iudice sibi dari, vel si recipere recusat oblatos.

Trius res casus, quibus appellans non habens Apostolos, appellationem prosequi potest. h. d. Ioan. And.

Quod si iudex in termino ad dandum Apostolos prefixo, per eum ipso appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur Apostoli, responderit se daturum eodem, nullo termino certo sibi prefixo, vel intra juris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo loco & tempore sapius & instanter uno contextu etiam requisitus, eos non curaverit

a Nota quod indefinitè dicitur iudicibus, in omnibus igitur casibus, species iudicibus vendit sibi locum, ut in gloss. l. Per. de Auth. b. Alias, tradi.

intra eundem terminum exhibere, appellationem suam extunc prosequi possit appellans, ac si expressè fuisset eidem Apostoli denegati.

CAP. III.

Appellans, prosequi & finire tenetur appellationem extrajudicialem intra annum a die interposita appellationi vel illati gravaminis: quo non factò (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta, h. d.

Idem.

Sicut appellationem iudicialem, sic & extrajudicialem: Sintra annum a die interpositionis ipsius, vel a die illati gravaminis, ubi a futuro gravamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quod si iusto impedimento cessante non fecerit, debet ejus appellatio deserta censeri.

CAP. IV.

Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à jure prefixum non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu: nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decreverit.

Idem.

Quandiu a appellationis prosecutio per compromissum, vel alias de partium expresso consensu differatur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à jure prefixum, currere nolumus appellanti: Nisi forte iudex videns, ex dilatione periculum imminere, praecipere in illa procedi.

CAP. V.

Ante definitivam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis justificari vel impugnari potest, nisi ex alio coram eo.

Idem.

Appellationi ab interlocutoria vel à gravamine iudicis, non licet alias causas prosequi, quam in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: nec processus primi iudicis ex novis, aut de novo probandis justificari potest, vel etiam impugnari: sed tantum ex illis, quae acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

CAP. VI.

Prosecutio appellationis deserta non impedit, quin sententia censetur in rem iudicatam transivisse. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si b appellationem per negligentiam appellantis desertam appellans ipse cum appellato, aut appellatus etiam per se & principaliter prosequatur: non ideo minus in rem iudicatam censetur transivisse sententia, à qua fuerat appellatum.

CAP. VII.

A peremptoria repulsa ex alio, quam propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbens non auditur super ea, in appellatione à definitiva. h. d. Ioan. And.

Idem.

Cum à repulsione exceptionis peremptoriae, secundò appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiva, emissà audiendus ulterius super ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponeretur ineptè.

a De inelleto, vide Matheslanum in Authen. si tamen, e. de temp. appell. b Pro limitatione huius Clem. vide Abbatem in ca. ex parte. Cl. a. ex. de resi. & de materia eadem plenissimè Fel.

F I N I S.

CLEMENTINARVM

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. I.

Punit clericos conjugatos, & alios personaliter & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diocesanos nominatim & tertio moniti, illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diocesanos contra illos clericos, qui secularibus actibus exercent. Joan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

D

Diocesanos a locorum districtè precipimus, ut clericos carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes, nominatim & tertio moneant, ut sic ab huiusmodi officiis intra convenientem terminum moneant ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quòd ipsa nullo unquam tempore reassumant. Qui si aliter moniti, ab his non desisterint, aut ipsa (ut praemisum est) exercendo zelumperint quodocunque, conjugati omnino, non conjugati verò in rebus: & si omnino incedant ut laici, in personis privilegium clericale, quòd medijs praemisissis infiterint, eo ipso amittant. Adversus verò alios clericos negotiationibus vel commercijs secularibus, vel officijs non convenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica servare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Premisso exordis, punit primò clericos beneficiatos, utentes publicè virgata vel parva veste. Secundo, Subdiaconos, & Diaconos. Tertio omnes clericos, tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personalem, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publicè portantes talem vestem vel insulam. Quinto, punit omnes praedictos, viuentes rãvndo notabiliter brevi, integrè federato. Sexto, certas categorias clericos inordinat. Joan. And.

Idem.

Quoniam 6, qui abjectis vestibus proprio congruentibus ordinem, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante praesumit, profectum illius ordinis prerogativa se reddit indignum: praesenti constitutione sancimus, quòd quicumque clericus virgata vel parva veste publicè utatur (nisi causa rationabilis substat) si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus. Si verò beneficiatus non fuerit,

^a Vide conc. Trid. sess. 21. de reform. c. 1. & Bernardinum Diaz in pra. crim. can. c. 6. ^b Hanc constitutionem innovat & ampliat conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 6.

in sacris tamen ordinibus citra sacerdotum conditionem per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque contineatur de clericis alijs vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò personalem, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immixta committatur, necnon ceteri in sacerdotio constituti ac religiosi quilibet, quos oportet per decennium habitus carnificum, morum intrinsicam honestatem ostendere, si praeterquam ex causa rationabili publicè vestem ferre huiusmodi, aut insulam seu pileum a lineam publicè possident in capite: sint eo ipso beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Ceteri verò sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quocunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Tales & ceteri quicumque clerici viuentes episcoporum, abbas, bardo federato usque ad ora, & ita brevi, non vestem inferior notabiliter videatur: epithogium sive duculones clericis & religiosi administrationem suam, teneantur intra mentem dare pauperibus. Ceteri verò religiosi administrationem non habentes, talem tempus illud teneantur suis superioribus obsequare in pectus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, ceteri verò inhabilitatis poenas praestitas, per idem tempus se noverint incurrisse. Hæc constitutionis sanctioni, ut clerici, praesertim beneficiati, caliginatibus, tubis, aut visidibus publicè non utantur.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clausula inserta literis gratis super dignitate concessis, per quam providere mandatur, ne animarum cura (si dignitas non rinet) negligatur, vel per quam volubetur electionem fieri dignitatu: non fieri extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Joan. And.

^a Al. plicum juvenum.

Clemens

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si dignitatem habenti de alia provideri mandem...

CAP. II.

Littera super provisione clericorum non includunt hospitalia...

Idem.

Per litteras a sede apostolica, vel legatis ipsius super provisionem...

CAP. III.

Quo casu vacat una dignitas, per receptionem alterius...

Idem.

Si plures e obtinens dignitates, aliam dignitatem...

Sicut si dignitatem unice obtinenti alia similis conferatur...

CAP. IV.

Valis provisio facta proprio motu Papa vacantis beneficiis...

Idem.

Si Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio provideret...

CAP. V.

Expellens beneficium, ad collationem Episcopi, devolutum ad illius capitulum...

Idem.

Si de beneficio ad cuiuscunque Episcopi collationem spectante...

a De mandatu de providendo vide quod novissimè sancit concilium Tridentinum...

conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipsius Episcopi...

CAP. VI.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem prae-bendam...

Idem.

Si juxta nostri formam mandati canonicatum & prae-bendam ecclesie Rutinensis adeptus...

DE CONCESSIONE PRAE-bendae & ecclesiae non vacantis.

TITVLVS III.

CAP. I.

Decretum conditionale ante conditionis eventum non officio potestatem ordinarii, vel alterius collatoris...

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ubi ei, quem in scientia reputamus idoneum, si per inquisitionem executoris sibi deputati...

a Nota quod archidiaconatus est dignitas, vide Doctor, in cap. de multo, de preb. Archidiaconum, in cap. de consuet. lib. 6.

quatercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit, quomodocunque directe vel indirecte fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, quartam partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri integre teneantur. Facturi & curaturi, quod nec alii, nec alius, à quibus quarta hujusmodi minimè deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem vel commodum hujusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis hujusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: ut si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id, quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio in extremi iudicii examine requiratur ab eis. Ultra portionem autem hujusmodi, nihil valeant parochiales, rectores, curati, & prelati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id, à quoquam possint aliquantulum coerceri. Nos etenim (ut in cunctis æqualiter & pacificè favente Domino procedatur) universa privilegia, gratias, indulgentias, verbo seu scripto sub quacunque forma vel expressione, seu conceptione verborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuiuscunque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conventiones, statuta & pacta in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, ea penitus revocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus: quinimò cassa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Ceterum universos ecclesiarum prelatos cuiuscunque præminentie, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, sive rectores prædictos, presentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusque a eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro divina & Apostolica sedis reverentia, prædictos ordines & professores eorum habentes affectu benevolò commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graves, duros, aut asperos, sed potius favorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & b propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolica sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdem ubere favore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc provisionis opportuna remedium adhiberet: ipsaque nihilominus celestis indignatio principis, digna pro meritis rependentis, cujus obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET OBLATIONIBUS. c
TITVLVS VIII.
CAP. I.

a Al. ita: nihilominus eu districtè præcipiendo mandante, &c.
b Al. & propositionu. c In antiq. cod. etiam impressu de iuris hæc tria verba: primitiu & oblationibus.

Pont. quatuor castes, in quibus religiosi graviter, & passim
tes ecclesias, circa decimas eu debitas, frangunt per alios, cum
interest, non desistunt intra mensem, vel de usuris vel rebus
intra duos menses non fecerint emendam, subiecti sunt ab illis
administrationibus, & beneficiis: & talia non habent nisi in
communis. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, San. Jo.
Joan. And.

Clemens V. in concilio Vienensi.
Religiosi a quicunque, qui novallim aut duo
decimas ec. levis debitas ad eos ex aliqua causa
legitima non spectantes, appropriate sibi pro
sumplerint, aut exquistis fraudibus, sive coloribus uti
pare: seu, qui de animalibus familiarium & pastorum
suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum propterea
immiscerint: seu, qui de animalibus, quæ in fructibus
ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptione vel
venditionibus vel aliis ab ipsis tenenda: seu, qui de rebus,
quas tradunt aliis excolendas decimas solum ecclesiarum
permiserint, aut prohibuerint: nisi post requisitionem
per eos, quorum intererit, super hoc eis factum à prælati
suis desisterint intra mensem, aut si de eis, quæ contra præ
missa usurpare vel retinere præsumpserint, intra duos
menses damnicatis ecclesie emendam non fecerint
competentem: sint, & tandiu maneant ab officio admi
nistrationibus & beneficiis suis suspensi, donec desiste
rint & satisfecerint, ut superius est expressum. Quod
si religiosi hujusmodi administrationes, vel beneficia
non habeant, eo casu, quo alii supradicti suspensionem
ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante sus
pensionem condignam nullatenus absolventi: privilegia
non obstantibus quibuscunque. Ceterum præmissa
extendi volumus ad animalia, quæ per religionem
ipsorum donatos seu oblatos tenentur: dum tamen illa
religiosis eisdem cum effectu donaverint, aut obsecerant
se & sua.

CAP. II.
Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur fructibus
taxationem, & de moneta corrente: Nec possunt collectores pro
hoc distrabere, vel occupare ornamenta divini officii de parochia
Joan. And.

Idem in eodem.
Beneficiorum decima cuius simpliciter conce
ditur ad tempus, secundum taxationem decime in illis
partibus, in quibus fiet concessio, consuetudo, & ad dis
netam currentem b communiter ipsa decima bene
poterit & debet. Nec per collectores a decima bene
ve exactores ipsius decime, ecclesiarum curam, &
alia ornamenta divinis officiis deputata, nec pignori
vel distractionis capi vel recipi volumus nec distrabi,
seu quomodolibet occupari.

DE REGULARIBVS ET TRANSENTIBVS
AD RELIGIONEM.
TITVLVS IX.
CAP. I.

Professi ordinum mendicantium, etiam licet transentes ad non
mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in
capitulo, etiam si alii de capitulo id concedant: nec desuper amb
qui possint administrationes, priuatus, vel officia, etiam in capitulo
utant: nec pro se vel alius animarum curam gerent: & etiam
contra factum, ultimo pont. casum exceptum Joan. And.
Clemens V. in concilio Vienensi.

a Vide Cons. Trid. sess. 21. de reform. c. 12. b Vide Constitutio
num consil. 137. & Albertum Brimum consil. 98. c De postulat
collektorum, & subcollektorum, & an debeant constare per litteras, &
de Rosam de c. 166. in m. v.

VT professores cuiusvis paupertatis ordinis edibentius, in qua vocati sunt vocatione persistere, transienteque ad non mendicantium ordinem in eodem conversari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum & schismatum productiva ambitio reprimetur: a sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum, quive hactenus transiverunt, quamvis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcumque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam, si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad b prioratus quoque, administrationes, aut quocumque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locorum aliorum tenentes: quodque animarum curam & regimen, non pro se possint, nec pro aliis exercere. Quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quovis privilegio non obstante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos Apostolica sedes eo modo subsistere c voluit, ut eorum professoribus ita in illis remanere liceret, quod nullum ex tunc admittent ad professionem eorum, quibusque concessit licentiam generalem ad approbatos alios ordines transfundi, presentem volumus constitutionem extendi.

CAP. II.

Tabes per annuam defertur habitum novitiorum, non patenter distinctum ab habitu professorum intelligitur professor, Ioan. And. Idem.

Eos qui deinceps in discretionis constituti aetate, novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

DE STATU MONACHORUM VEL CANONICORUM REGULARIUM.

TITVLVS X.

CAP. I.

Præmittit exordium breve, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictionem monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitatu, & lectisteriis.

Clemens V. in concilio Viennensi.

NE in agro dominico, sacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepit, aut vitiosum quicquam perniciosè e in segetem coalescat, sed ut in illa potius flores honoris & honestatis fructus in ubertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitatu & lectisteriis, quemvis notabilem interdicerent excessum.

Specialiter providet circa vestes habitus proximas, alonutis, capitis, calcamentis, zenas, cultellos, calcearia, fellas, & sponas ipsorum: & ultime, circa habitum superiorem, Ioan. And.

Statuimus, ut superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, juxta morem apud eos servari solitum in regione, qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec qua-

a Al. reprimatur. b In manus, versu solum & emendatior ita: Ad prioratus quoslibet administrationes, aut quocumque etiam annua officia non assumi, & tanquam vicarios, seu ministros, vel loca aliorum tenentes, &c. c Al. suscipere. d Al. liceat. e Al. permississimam in segetem.

ratur quod pretiosus & subtilis, sed quod utilius valeat inveniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda: largas etiam manicas habeat usque ad pugnum protensas, non consuturas vel quomodolibet botonatas. Almutis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco, cum cupitiis habitus, quem gestaverint, sint contenti: juxta tamen dispositionem Abbatis, scissis super humeros, & honestis caputiis uti possint. In vestibus sententum pro federaturis non portent. A stivalibus largis aut botis altis pro calcamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcearia cum ornatu deferre, aut cum sella clavorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, sive cum strano ferraturam ad ornatum habentem, equitare præsumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut supra, intra septa monasterii, Abbas prior, aut alius præfidentis portet floccum de panno, pro floccis aut cucullis in ipso monasterio consueto: monachi vero alii in monasteriis, in quibus floccus soliti sunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos & alios prioratus, ubi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cum vero Abbates, priores, aut alios præfidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continger, floccum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capam si eam portaverint cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cum autem ad servendum in divinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, uti eis liceat scapulari. Verum ne ex diversâ acceptione, quam in diversis regionibus huiusmodi vocabula, floccus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæstandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine verò flocci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Providet circa monachorum confessionem, communionem, exprostrationem regulæ, & instructionem ne vitorum, Ioan. And.

Sanè a singulis mensibus tam in monasteriis, quam extra (sublata occasione quacumque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli monachi. Et in prima dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causa fortè, quam Abbati, priori, aut poenitentiaris monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque cum in capitulo legitur, ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse injusserit, propter juniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in divinis officiis, quam in observantia regulari.

Providet circa venationes & aucupationes monachorum, Ioan. And.

Porro à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesset, aut canes, vel aves venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, viarias, vel garenas proprias, vel jus venandi in alienis haberent, in quibus cuniculivel fera alia forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, put eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Tantum certos prædictorum transgressores: omnes alios punitis jubent juxta disciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmissorum temerarius extiterit vio-

a Iste b. comprehendit canonicos regulares, ne rursus sit suspensus, contra l. si quando, ff. de leg. 1. & c. solus, de major. & obed.

lator, regulari subiaceat disciplinæ. Et nihilominus si
forulares non corrigatos & alios, aut caputia (ut præ-
fectur) non fissa portare præsumperit, siquidem Abbas,
vel prior non habens Abbatem proprium fuerit, per an-
num se noverit à beneficiorum collatione suspensum:
Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet,
sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eo ip-
so per annum reddatur inhabilis ad administrationem
& ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui verò
eorum venationi aut aucupationi clamosa, vel aliis, cum
canibus aut avibus ex proposito interfuerint: iuxta præ-
missam personarum distinctionem dictarum suspensio-
nis & inhabilitatis poenas, per biennium ipso facto in-
currant. Abbate autem vel priore à collatione (ut præ-
mittitur) beneficiorum suspensio, ad priorem claustralem,
cum consilio & assensu conventus vel majoris partis ip-
sius, eorundem beneficiorum collatio devolvatur.

*Providet contra professo euntes ad curias principum, vel alias
vagantes, vel intra septa monasterii arma tenentes. Ioan. And.*

Quia verò nonnulli monachorum ipsorum (sicut ac-
cepimus) suavi iugo observantia regularis abjecto, in-
terdum (proprios relicti monasteriis se in eis securè mo-
rari non posse fingentes, vel alio colore quaesito) per cu-
rias principum evagando discurrunt: & nisi à prælati-
s eorum petita pensio vel subventio assignetur eisdem,
conspirantes in illos, eisque prodicionem vel alia gra-
via imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque mo-
nasteria comburi procurant, & interdum monasterio-
rum ipsorum bona in totum vel a in partem non modicam
occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte
reprobis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo
prohibemus, ne monachi aut regulares canonici admini-
strationem aliquam non habentes, ad curias principum
absque speciali prælatorum suorum licentia se conferre
præsumant. Quòd si ut suis prælati aut monasteriis da-
mnum aliquod inferant, ad dictas curias se conferre
præsumperint, excommunicationis sententiam eos in-
currere volumus ipso facto. Prælati eorum districtè
nihilominus injungentes, ut ipsos à prædictarum curia-
rum accessu & aliis quibuslibet vagationibus & discur-
su diligenter compescere, ac super hoc non parentes eis-
dem, severe corrigere non omittat. Præfata quoque
sententia, monachos infra septa monasteriorum, sine
licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus
subiacere.

Providet circa monachorum solitudines. Ioan. And.

Ad hæc prædecessorum nostrorum vestigiis inharen-
tes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli
in singulis sibi commissis administrationibus vel priora-
riis habitare præsumant: Sed si proventus priora-
torum seu administrationum hujusmodi duobus fortè
non suppetant, iidem prioratus seu administrationes,
nisi per Abbates ad sustentationem duorum sufficientes
reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria
pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officii, aut
inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio &
assensu Abbatum, per locorum ipsorum ordinarios uni-
antur: Monachis locorum, quæ aliis uniuntur prioribus,
ad claustrum primitus revocandis, & clericis servitutis li-
bidem, de locorum ipsorum proventibus provisione de-
bita facienda.

*Providet de priorum estate, & ipsorum sacerdote, professione,
& habitatione. Ioan. And.*

Ceterum prioratus conventuales alicui, nisi XXV. an-
num attigerit: alii verò curam animarum habentes,
et si cura ipsa per seculares habeat Presbyteros exerce-

ri, cuiquam nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant
aut committi. Qui autem prioratus istos vel illos ha-
buerint, intra annum computandum à tempore colla-
tionis seu commissionis sibi facte de eis & possessione
eorum adeptæ, vel intra vigesimum quintum annu-
m, si ante annum ipsum non conventuales penitus
eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad succo-
dium promoveri. Quòd si (cessante rationabili cau-
sa) non fecerint, eo ipso nulla etiam monitione præ-
fata, prædictis prioratibus sint privati: qui ipsi iterum et
vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus aliqui
sive administratio committi alicui vel conferri non pos-
sit, nisi expressè professus fuerit ordinem monachorum
neque prioratus aut administrationes extra monasteria
obtinentes, permittantur in monasteriis, sed teneantur
in ipsis prioratibus seu administrationibus (quæcumque
non obstant consuetudine) residere: nisi ex necessitate
vel alia causa rationabili ad tempus forte ab hujusmodi
residencia excusentur.

*Providet de monachorum ordinatione & ipsorum disciplina. Ioan.
And.*

Ad ampliationem autem culus divini, statimque
quòd monachi quilibet ad monitionem Abbatis se fac-
tiant ad omnes ordines sacros (exaltatione cessante legi-
tima) promoveri. Rursus ut ipsis monachis profectio-
di in scientia, via opportuna non desit, in singulis ipso-
rum monasteriis, quibus ad hoc suppetant facultates, adeo-
neus teneatur magister, qui eos in primitivis scientiis
instruat diligenter.

*Confirmat & innovat decretalem supra eadem, cum ad mona-
sterium. & cap. in singulis, h. d. Ioan. And.*

Præmissa igitur omnia, & ea nihilominus, quæ factis
recondationis Innocentius Papa quartus prædecessor nos-
ter, circa statum monachorum ipsorum pro celeberrimo
cultu observantia regularis, quoad usum camitiorum,
abdicationem proprietatis, silentium, & elum carum,
ac de earum capitulis de triennio in triennium celebra-
dis, & etiam quo ad quilibet alia statuit (quæ omnia in-
novamus & approbamus expressè) volumus & statim
firmiter observari.

CAP. II.

*Moniales, quæ nulli subsint nisi Papæ, & canonici scilicet per
ordinarios, & alia exempta per suos prælati debent esse
visitari. Et ponit numerum personarum visitatum in ip-
sorum h. d. Ioan. And.*

Idem in eodem.

Attendentes a, quòd ubi gubernatio discipli-
næ contemnitur, restat, ut religio contingat: pro-
videndum censuimus esse præcipere, ut per contemptum
hujusmodi in iis, quæ se Christo voto celebri deservide-
runt, quicquam reperitur incongruum, quod in regula-
ris ponat honestatis gloria maculam, & divinum ma-
terialis ponat offendere majestatem. Hoc igitur facto ap-
pedit possit offendere majestatem. Hoc igitur facto ap-
probante concilio duximus statuendum, ut singuli mo-
nasterialium monasteria per ordinarios, exempta videlicet
quæ ita sedi Apost. quod nulli alii subiecta non sunt,
Apostolica: non exempta verò ordinaria auctoritate
ac exempta alia per alios, quibus sub iis, amnis singu-
lis debeant visitari. Visitatores autem hujusmodi lo-
licitudinis studium diligenter impendant, ut monasteria
ipsa, quarum nonnullas dolentes audivimus in libro
scriptis excedere pannis fericis, variorum foderatione
scandalicis, comatis & cornutiis criminibus, scæcatis & vis-
gatis capitulis non utantur, non die nocturne per vicis &
secularium prosequantur, non die nocturne per vicis &
plateas incedant, aut voluptuosam aliam vitam du-
cant, easque solertius retrahant ab insolentis qui-
buslibet & mundi hujus illecebris, ac inducant easdem

a *Alia: vel in parte non medica.* b *Vide l. quisquis. l.*
ad leg. Jul. maj. & Io. And. in c. in parva. de reg. jur. lib. 6.

a *Vide conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus. c. 9.*

ad impendendum in monasteriis suis devotum & debitum Domino famularum. Ad quæ omnia observanda moniales eisdem (non obstantibus exemptionibus & privilegiis quibuscumque, quibus tamen quoad alia nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus supra dictum est, compelli jubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, ut quævis ad regimen abbatiarum assumpta in monasteriis, in quibus Abbatissæ sunt solite benedicti, intra annu à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant: alioquin à jure suo (nisi subit causa rationabilis) prorsus se noverint cecidisse: per illos, ad quos id pertinet provisione de Abbatissis monasteriis ipsis canonice facienda. Illas quoque & mulieres, quæ vulgo dicuntur canonice seculares, & ut seculares canonice vitam ducunt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptæ non fuerint, sua: si verò exemptæ fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam, seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus, & personis duabus suæ ecclesiæ, quatuorq; viris aliis honestis utiq; & maturis præcipimus in ea quam visitando facient inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impeditæ præsumperint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursum, privilegii, statuti, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valiturus.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS, VT

Episcopo sint subiectæ.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Mulieres statum hegumiarum sectantes, & de novo assumentes, ac religiose in hoc dantes consilium vel favorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamen penitentialis per hoc non interdicatur: secundum Paulum.

Clemens V. In Concilio Vicensi.

Utm de quibusdam mulieribus, begunibus vulgariter nuncupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renunciant, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religiose nequaquam existunt: quanquam habitum, qui begunarum dicitur, deserant & adhaereant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem) nobis fide digna relatione insinuatam extiterit, quod earum aliqua, quasi perductæ in mentis insaniam, de summa Trinitate ac divina essentia disputent & prædicent, ac circa fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opinioniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducant, aliæque quamplura periculum animarum patientia: sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quam ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante concilio perpetuo duximus prohibendum, & à Dei ecclesia penitus abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscumq; sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurere volumus ipso facto, injungentes expresse, ne statum hujusmodi, dudum forte ab ipsis assumptum, quoquo modo sectentur ulterius, vel ipsum aliquatenus de novo assumant. Prædictis vero religiosis, per quos eadem mulieres in hujusmodi begunagii statu fovendi, & ad ipsum suscipiendum inducuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam

co ipso, quod secus egerint, se noverint incursum, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (ut præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de novo forsitan assumentes quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentesullo modo consilium, auxilium, vel favorem, nullo contra præmissa privilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia, veletiam non promissa, honeste in suis conversantes hospitibus, penitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout à Domino ipsis inspirabit.

CAP. II.

Penens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conservationem locorum & suorum jurum: & ad hospitalitatem tenendam: statuit: per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. And.

Idem.

Via contingit interdum, quòd Xenodochiorum, Leprosariorum, eleemosynarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res & jura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligunt: quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quòd loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes, infectique lepra reciperentur inibi, & ex proventus sustententur illorum, id tenuant inhumaniter facere, provenus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes: quum tamen ea, quæ ad eorum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium (salva quidem segis Apostolicæ auctoritate) converti: Nos incuriam & abulum hujusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus: ut ii, ad quos id de jure vel statuto in ipsorum fundatione locorum appositum, aut ex consuetudine præscripta legitime, vel privilegio sedis Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, juxta facultates & proventus locorum ipsorum rectores prædictos compellere non onitiant. In quo, si forte commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum injungimus, ut etiam si pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & rectores eosdem utique non exemptos, propria: exemptos verò & alios privilegiatos, Apostolica ad id auctoritate compellant. Contradictores cujuscumque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram ecclesiasticam & alii juris remediis compellendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis, quoad alia, præiudicium generando.

Træcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submitten, quales esse debent, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum inventario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioan. And.

Ut autem præmissa promptius observentur, nullus ex locis ipsis secularibus clericis in beneficium conferatur, etiam si de consuetudine (quam reprobamus pe-

a al. numerandum. b Vid. Archidiaconum in c. si quis suadente. 7. q. 4. c al. parantia.

a al. ita: prout ipsi Dominus ministrabit. b Ad hunc locum vid. l. legatum. ff. de adm. re. ad crui. per. revera. de cons. dist. 2. r. r. no. c. quamvis. de pen. lib. 6. c al. injuriam.

nitus hoc fuerit observatum, nisi in illorum fundatione focus constitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum, ac iura utiliter regere, & eorum proventus & redditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona praedicta convertere praesumptio verisimilis non existat: in quibus sub obestatione divini iudicii illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committitur, ad instar tutorum & curatorum iuramentum praestare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria a conscribere, & ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de administratione sua tenentur reddere rationem. Quod si secus a quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum, h. d.

Praemissa vero ad hospitalia militarium ordinum, aut religiosorum etiam aliorum extendi minime volumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctae obedientiae virtute mandamus, ut in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas observantias providere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum auctoritate districtione rogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in praemissis.

Confervat antiquas consuetudines talium locorum, circa divina officia & sacramenta, Ioan. Andr.

Ceterum nostrae intentionis existit, quod si qua sint hospitalia, altare, vel altaria, & coemeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueverint in illis exercere praemissa, antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda & ministranda spiritualia supradicta.

DE IVRE PATRONATUS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Si praesentati ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipse non consueverunt omnia nec a supportare, non assignentur intra terminum competentem congrua portio, diocesano eam assignare debet. Quod locum non habet, quando contra sunt per patronos supportanda, h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

VT constitutio, quae ad ecclesiam aliquam quemvis etiam ad exemptorum praesentationem admitti consuetudine non obstante contraria prohibet, nisi praesentato de proventibus eiusdem ecclesiae, talis coram diocesano portio fuerit assignata, unde iura possit Episcopalia solvere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit observetur, ipsam declarare, ac de quodam adiacere consulta huiusmodi sacri concilii approbatione providimus. Diocesani sub obestatione divini iudicii districtius inhiabentes, ne praesentatum aliquem per quamcumque personam ecclesiasticam jus praesentandi ad ecclesiam aliquam habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem, per diocesanos et ipsos praesentantibus praesentandum, ipsi praesentato fuerit coram eis (ut praescri-

a al. Inventarium. b al. ecclesiastica. c al. sta: in illis partibus, &c. d In antiquioribus codicibus constanter legitur ita: acci quadam, &c. e al. Episcopos.

bitur a) congrua de proventibus ecclesiae portio assignata. Quam si forsitan idem praesentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum commoneat praesentato, statim, ut extunc diocesano debeant praesentatum (nisi aliud canonicum obstat) admittere, & in portam praesentantium ad diocesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi devolvatur. Praecipimus autem diocesanis eidem, sub ipsius obestatione divini iudicii, ipsorumque conscientias oneramus, quod moderationem portionis h. ipsius debite faciant, nec odio vel favore, vel aliis in pluri vel minori tamen illam scienter excedant. Sanè in prioratum vel aliorum, tam regularium, quam secularium locorum ecclesiasticis, in quibus religiosi vel alii, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, praedicta consueverunt onerari portare, praemissa nullatenus observentur: sed omnia, quae ecclesiarum ipsarum perpetuis Praesentibus, aut vicariis incumbere, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alii supradicti plene subire, ac Praesbiteros, seu vicarios ipsos decenter tractare, nec non sustentationem eis praestare sufficientem & congruam tenentur. Ad quae omnia integraliter adimplenda, & minime ad observacionem debitam assignationis per diocesanos in casu alio (ut praemittitur) faciendae, religiosos praedictos, & alios quoslibet à diocesis eidem ecclesiastica volumus censura compelli. Non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quae circa praemissa, vel eorum aliquod religiosi ipsi aut alii, in nullo valde minus suffragari.

CAP. II.

In plures heredes unius ex pluribus patronis transmissis per stirpes, h. d. Ioan. Andr.

Idem.

PLures et ab uno ex patronis ecclesiae relicti heredes vocem duntaxat unius habebunt in praesentatione rectoris. Et (ut facilius provideatur ecclesiis) nec inconveniens reputamus, patronos ipsos inter se potest liberè convenire, de rectore ab eis alterius vicibus praesentando: Quibus etiam ex eadem causa permissum, ut plures ad vacantem ecclesiam possint eo modo praesentare personas, quod una ex eis egi per Episcopos valeat & admitti.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS & procuracionibus.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Religiosi subire tenentur onera, quae incumbunt ecclesiae pro ante huc Concilium acquisita: nisi privilegio, exemptio vel alia iusta causa iuventur: quae privilegia vel exemptio non potest in ecclesia post Concilium acquiri, h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum sit naturae consonum, illos non recitare onera, qui rerum commoda complectuntur, hinc in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut religiosi quicumque pro monasteriis & ecclesiis, quae ad eos quocumque sint titulo devolunt, procuraciones legatorum sedis Apostolicae, ac iura Episcopalia, & alia praestari pro ipsis, antequam ad eos pervenissent, solita, promptè solvere studeant: nisi forsitan sedis Apostolicae privilegio, exemptione, vel alia causa legitima, ab his se valeant excusare. Privilegia vero, seu exemptiones huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quae ad eos obvenire continget, in posterum volumus non extendi.

a al. Praemittitur. b al. personis. c De iudicibus sicut Lambertini, de iure patron. art. 22. q. 1. par. 1. num. 3. CAP.

Parit quaedam gravamina, qua praelati inferebant exemptis, precipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet: statuens quod Episcopi, qui in monasteriis Cisterciensis ordinis charitati vobis procurantur, sine contentu cibarii, qua per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsi voluntibus carnes ministrari debent extra septa monasterii, vel saltem extra portam, qua dicitur regularis. Ipsiorem etiam elemosynarii si fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare, hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Ad nostrum (quod dolentes referimus) pervenit auditum, quod ecclesiarum praelati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitati ve recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrantur, cibis tamen regularibus non contenti, contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, austerius violentent. Et licet in locis eisdem fiant elemosynae competenter, ipsi tamen praelati ipsis religiosis invitis alias elemosynas faciunt, etiam in aliis quibus locis, in quibus procuraciones non habent, de consuetudine vel de iure. Pro equitatis quoque ferendis, licet ferris non egeant, & coci eorum sui officii ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compositiones super procuracionibus inter praelatos ipsos & eos initas eis servant. Ipsi etiam in recipiendis procuracionibus ita graves existunt, quod ipsi in eorum monasteriis & ecclesiis procuraciones recipiuntibus, longi temporis victum brevis hora consumit: & dum procuraciones recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres secum habent. Et nisi voluntati satisfiant eorum, valva monasteriorum seu ecclesiarum pro violentiam saepe franguntur, & ornamenta ecclesiae exportantur, pluresque procuraciones recipiant una die sedis Apostolica privilegio non suffulti, interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, & occasione dictarum procuracionum, idem praelati ab ipsis frequenter exigunt, qua illis solvere non tenentur, intolerabilia eisdem gravamina cumulantes. Sunt & nonnulli qui procuraciones nunciatorum Apostolicae sedis, aliasque extraordinaria onera exemptis & aliis religiosis pro majori parte imponunt, ut se ac Presbyteros liberent, seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes: In multis etiam aliis praelati, exempta monasteria, & ipsorum ecclesias utroque illis iure subiectas, gravant in procuracionibus recipiendis; & oneribus insolitis imponendis: Nos igitur super his volentes de opportuno remedio providere, sacri approbatione concilii dudum statuendum, ut si Episcopi non causa visitationis, sed charitativae hospitalitatis, ad monasteria venerint supra dicta, victualia gratis recipiant, qua charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsi autem Episcopi, ad monasteria venientibus supra dicta, & procuraciones ibidem recipiuntibus sibi debitas de iure communi, consuetudine, privilegio, vel iure alio specialiter, in domibus ipsorum monasteriorum, extra tamen septa ipsorum existentibus; si que fuerint ad hoc aptae, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem appellamus, carnum pro congruentia temporis si voluerint (privilegio non obstante) quocumque cibaria ministrantur. Nec inconveniens reputamus, si fragmenta, qua de mensis ipsorum Episcoporum & suorum familiarium colliguntur, per ipsorum Episcoporum elemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus, ex precibus superius, praelati diligentius

a Vid. e. cum Apostolus. extra de censib. & cap. 1. & 3. eod. m. lib. 8. & vid. Concl. Trid. sess. 24. de refor. c. 3. ubi plene de materia visitationis. b al. sunt etiam, &c. c. al. sta. diligenter prorsus abstineant.

abstineant, si Dei & Apostolicae sedis indignationem voluerint evitare.

Diocesani, quibus hoc constat, illos qui exigendo a clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt vel interditi, publicare debent. Ioan. And.

Idem in eodem.

Praesenti a constitutione iubemus, ut locorum diocesani contra eos, qui ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deserunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt, pedagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel torquent in animarum suarum periculum, & eorum a quibus ea exigunt, praedictum & gravamen, excommunicationis & interdicti sententias a iure prolatae, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel a suis subditis tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, & aliis divinis officiis.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Praelati, ad quos spectat correctio, & illi negligentibus, superiores ipsorum debent esse solerti, ut horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesiis hora canonica devotè spoliantur: & quod in ecclesiis aliis celebratur convenienter & debite divinum officium, & nocturnum principaliter, hoc intendit. Ioan. And.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Gravi & nimium turbatione movemur, quod ex nonnullorum rectorum negligentia, qua dum spem impunitatis permittit, multam nutrire perfilitiam confuevit in subditis, plerique ecclesiarum ministri modestia ordinis clericalis abjecta, dum offerre Deo sacrificium laudis fructum laborum suorum in puritate conscientiae & animi devotione deberent, horas canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo, syncopando, extranea quidem & plerumque yana, prophana, & inhonesta intermiscendo colloquia, tarde ad chorum conveniendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem officii exeundo frequenter, aves interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil pretendentes de clericali militia, in corona, vestibus, & tonsura, divina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indevote praesumunt. Nonnulli etiam tani clerici, quam laici, praesertim in festorum certorum vigiliis, dum in ecclesiis deberent orationi insistere, non venentur in ipsis earumque cometeriis choreas facere dissolutas, & interdum canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cometeriorum violationes, inhonesta, variasque delicta quandoque sequuntur, & ecclesiasticum plerumque perturbant officium, in divina maiestatis offensam, & astantium scandalum populorum. In multis insuper ecclesiis cum vasis, vestimentis, & ceteris ornamentis ad divinum cultum necessariis, & decentibus utriusque (pensatis earum facultatibus) deseruntur. Ne igitur transgressiones invalescant huiusmodi, aliisque veniant in exemplum, sacri concilii approbatione hoc

a Nota quod res clericorum gaudent eodem privilegio quo res ecclesiarum. cap. ultim. de vi. & honos. cler. & ecclesiarum servos. r. q. 2. Amb. b al. de ipsi eoi consistere, &c. c. al. extorta. d. al. sta. de celebratione Missarum, & aliorum officior. e. De materia huius Clement. praesertim. hie. vide canonissim. m. cap. 1. & c. dolentes, ext. de celeb. missar. f. al. sta. etiam interdum, &c. g. al. perturbant.

Kkkk +

fieri prohibentes, sancimus, ut illi, ad quos id pertinet, & in eorum, si utique exempti non sint, negligentiam vel defectum, locorum ordinarii: si vero exempti fuerint, aut alias circa hoc privilegiati, superiores ipsorum (omni negligentia vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon ut in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesiis horis debitè devotè p'allatur: In aliis verò convenienter & debitè celebretur divinum a diurnum & nocturnum officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem evitare voluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradicentes per censurâ ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat in his & aliis quæ ad divinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & coemeteriorum respectu honestatem, factorum statuta canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter observari.

CAP. II.

Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium vel Episcoporum, se possunt illis in divinis officii cooptare, h. d. lo. And. Idem in eodem.

Dignum prorsus & congruum arbitantes, quòd clerici tam religiosi, quam alii Cardinalium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac quorumcunque Pontificum, gratiam & communionem Apostolicæ sedis habentium, commensales domestici se possint ipsis in divinis officii cooptare, ut illud, quod iidem Cardinales, seu Pontifices dicunt, officium licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquid aliud teneantur, sacri approbatione concilii indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EIVS

effectu.

TITVLVS XV.

CAP. I.

In fontibus ecclesiarum, non in privatis domibus, debet baptisma concedi: duos casus excepit, & transgressores punire præcepit, lo. And. Clemens V. in Concilio Viennensi.

Præsentem prohibemus edicto, ne quis de cætero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi Regum vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerferit, propter quam nequeat ad ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumperit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quòd alii attentare similia non præsumant.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE sanctorum.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta, post octavam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur in illi, qui in festo, vel intra octavam officio vel horu intererunt, h. d. Ioan. And. Clemens V. in concilio Viennensi.

Si Dominum in sanctis eius laudate iubemur, dignum profectò, iustum & salutare nobis existit, ut sibi, in sui quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriam corporis, laudes festivæ venerationis, & gratias referamus. Hac igitur consideratione inducti, con-

^a Al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum. ^b Conferunt tradita per B. Thom. par. 3. q. 83. art. 3.

stitutionem à bonæ memoriæ Urbano Papa quondam decessore nostro super hoc edictam, de fructibus eadem consilio districte præcipimus observari: cuius tenor sequitur in hæc verba: Urbanus Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis ecclesiarum prelati, & Transfurus de hoc a mundo ad patrem salutate in Christo Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta cæna, in memoriam mortis sue instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum & sanguinem in populum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuuntiamus. In institutione quidem huius sacramenti dicit ipse Apostolus, Huc facite in meam commemorationem: in principio & in fine memoriale sui amoris carnis, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcellum & venerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile & stupendum, delectabile, suave, utilissimum, ac super omnia preciosum, in quo innovata sunt signa & mirabilia mirata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutem. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale sacratissimum, & memoriale salutissimum, in quo gratiam redemptionis nostræ recensimus memoriam, in quo a malis tetrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo præcellum proficimus ipsius corporali præsentia Salvatoris. Namque, quorum memoriam agimus, spiritum nostrum complectimur: sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus: In hæc verò sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsentis sub illa quædam forma, in propria verò substantia est nobiscum. Ascensus enim in celum dicit Apostolus & eorum scripturis, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi: benignè ipsos promittens confortans, quòd remaneret & esset cum eis, eius præsentia corporali ^b. O digna & nunquam intercedenda memoria! in qua mortem nostram recolimus nostram, nostrumque interitum interiisse, ac vigam crucis ligno crucis affixum, fructum nobis amantissimum salutis. Hac est commemoratio gloriosa, quæ animos replet gaudio salutari, & cum infidelium devotioris lætitudinis subministrat. Exaltationem nostram memorando liberationem, & in illius passionem dominicam, per quam liberati sumus, & in illius commemoratione adfuit nobis suavitas gratiarum simul & lacrimarum: quia & in ea congaudentes lacrimarum, & lacrimamur devotè gaudentes, lætas habendo lacrimas, & lætitiis lacrimantem: nam & contragenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillas peris. O divini amoris immensitas, divine pietatis superabundantia, divine affluentia largitatis! dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus nostris dominum per universas terræ creaturas contulit nobis dominum principatum. Ex ministris etiam spirituum superiorum & nobilitat & sublimat hominis dignitatem. Ad ministratorem namque sunt omnes in ministerium, propter eos qui hereditatem salutis capiunt destinati. Ex cetera tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monstrare, semetipsum nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, ubi donatur

^a In antiquioribus codicibus desest dicitur, hoc. ^b Vide gl. in l. ff. quod met. can. & gloss. in l. c. in quibus can. ecc. lib. 1. c. Al. superorum.

venit in donum, & datum est idem penitus cum dato. Quam larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum. Deditur nobis se in pabulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse revivaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortificum, relevatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo peccavit efca mortis, in isto peccavit vite alimentum. Illius elus meruit laesionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus laesionem, & gustus sanavit. Vide quia unde vulnus est ortum, prodit & medela: & unde mors subit, exinde vita evenit. De illo siquidem gustu dicitur b: Quacunque die comederis, morte morieris. De isto vero legitur c: Si quis comederit ex hoc pane, vivet in aeternum. Hic est cibus, qui plene reficit, vere nutrit, summeque impinguat: non corpus sed cor, non carnem sed animam, non ventrem sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, Salvator ipse misericors, de nobilitate & potentiori huius mundi alimento pro anima refectione pia dispositione providit. Decens quoque liberalitas extitit, & d. conveniens operatio pietatis, ut verbum Dei aeternum, quod rationalis creaturae cibus est & refectio, factum caro, se rationali creaturae carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur e: panem enim Angelorum manducavit homo, & ideo Salvator ait f: caro mea vere est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non consumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edentem minime transformatur, sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramentum! O odorandum, venerandum, colendum, glorificandum, praecipue magnificandum laudibus, dignis praerogatis exaltandum, cunctis honorandum studiis, devotis prosequendum obsequiis & sincera mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intus commendandum praecordis, firmiter animo alligandum, diligenter reservandum in cordis utero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuum debemus celebrare memoriam, ut illius, cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia eius donum vel munus frequentius apicatur, huius memoria strictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramentum in quotidianis missarum solenniis frequentetur, conveniens tamen arbitramur & dignum, ut de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter haereticorum perfidiam & insaniam, memoria solenniter & celebratior habeatur. In die namque coena Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, universalis ecclesia pro poenitentium reconciliatione, sacri confessione chrisimatis, adimplerione mandati, circa lotionem pedum & aliis, quamplurimum occupata, plene vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramus, ipsa observat ecclesia, ut (quamvis in letanis & missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam saepius renovemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solenniis recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam aut rei familiaris occupationem, aut alias, ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa mater ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium sanctorum commemoratio fieret, ut in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festivitatibus omnium existeret h, solveretur. Porissi-

me igitur exequendum est erga hoc vivificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium a gloria & corona, ut festivitate ac celebritate prafulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis missarum officiis circa solennitatem est forsitan praeremissum, devota diligentia supplicatur, & fideles (festivitate ipsa instante) intra se praerita memorantes, id quod in ipsis missarum solenniis, secularibus forsitan agendis impliciti, aut alias ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam catholicis divinitus revelatum, festum huiusmodi generaliter in ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicae fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, ut de tanto sacramento, praeter quotidianam memoriam, quam de ipso facit ecclesia, & solenniter & specialior annuatim memoria celebraretur: certum ad hoc designantes & describentes diem: videlicet, feriam quintam proximam, post octavam Pentecostes: ut in ipsa quinta feria devota turba fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrant, & tam clerici quam populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persolvant laetitiae salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque voluntate conveniant, sua studia laudabiliter exequendo, tanti festi solennia celebrantes: & unam ad Christi servitium sic eius fideles ardor inflamment, ut per hanc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulati apud eum, qui sese dedit pro eis in precium, tribuatque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitae decursum eis se in praemium largiatur. Ideoque univerlitate vestram moneamus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctae obedientiae districtè praecipiente mandamus, in remissionem peccatorum injungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum praedicta quinta feria singulis annis devotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per universas ecclesias civitatum vestrarum & dioecesium celebrari: subditos vestros in dominica, dictam quintam feriam proximè praecedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes, ut per veram & puram confessionem, elemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia devotionis & pietatis opera taliter se studeant preparare, quod huius preciosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reverenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè poenitentibus & confessis, qui matutinali officio festi ejusdem in ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: Qui vero missae, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vespertis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis, totidem: Illis vero, qui primae, tertiae, & sextae, non ac completorii officii interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem, qui per octavas b illius festi matutinalibus, vespertinis, missae, ac praedictarum horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octavarum ipsarum diebus, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de injunctis sibi poenitentibus relaxamus.

a Alias, mortiferi. b Genes. 2. c Ioann. 6. d Alias, ita: & non inveniens, &c. e Psalm. 77. f Ioann. 6. g Vid. Concilium Tridentinum session. 13. de sanctissimo Eucharistica sacramento, cap. 3. & canon. 6. h Alias, extitit.

a Thipp. 4. b Al. octavam. kkkk s

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE IMMUNITATE ECCLE-
SIARUM.

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Reuocat & praefectis vult haberi decretalem, clericis, eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus. In. And.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

Quoniam ex constitutione Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri, quae incipit, Clericis laicos. & ex declaratione, seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda graua sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) praesumitur a verisimiliter in futurum: Nos de consi-

^a al. Praesumantur.

lio fratrum nostrorum constitutionem, & declarationem, seu declarationes praedictas, & a quocumque eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus, & non haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter statuente, illud (contra quoscumque laicos, exigeres, extorquentes ab ecclesiis ecclesiasticisque personis, alias seu collectas aut exactiones quascunque, & contentantes ad id faciendum consilium, auxilium vel firmam, necnon & circa praestandas subventiones laicis ab ecclesiarum praetatis, aliisque viris ecclesiasticis) inoplabiliiter observari, quod super his a praedecessoribus in Lateranen. & generali Concilio, quae nos subestatione divini iudicii praecipimus observari distinde, si lubriter est provisum.

^a In vetusto codice manuscriptorum ita: aconia & frequentia in eis penitus, &c.

F I N I S.

CLEMENTINARVM

LIBER QUARTUS.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFL-
NITATE.

TITVLVS VNICVS.

CAP. VNIC.

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibita vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & vitari. Idem professus & professa, vel constituto in sacris. Ioann. Andr.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

Eos qui (divino timore postposito in suorum periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non ventur: Necnon religiosos & monia-

les ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refranare metu poena de haereticorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententia ipso facto decernimus sapacere: Praecipientes ecclesiarum praetatis, ut illos quos eis constititerit taliter contraxisse, excommunicatos publicetamdiu nuncient, seu a suis subditis faciant nunciant, donec suum humiliter recognoscens errorem legantur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per praedicta quoque iuribus, quae sic contrahentibus alias poenas imponunt, in nullo volumus derogari.

^a Vid. Concil. Tridentin. sessio. 24. de reform. matrimonial. cap. 1. & de intellectu, beatus Antonium tractat. de excommunicatione, cap. 34. adde Covarruviam lib. 4. decretal. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 8.

F I N I S.

CLE

CLEMENTINARVM

LIBER QUINTUS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

TITVLVS PRIMVS. CAPVT I.

In studiis Romanae curiae, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino. debent esse magistri catholici, scholas regentes in linguis, Hebraica, Arabica, & Chaldaea, duo scilicet, pro quolibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendiis & sumptibus provideri.

Nter a sollicitudines nostris humeris incumbentes, perpetua cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipsosq; lucrificare Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc est, quod profecto desideranter exquirimus, ad id nostrae mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud diligentis studio & studiosa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequendum & divinorum eloquiorum sic exposito congrua, ipsorumq; fidelis praedicatione admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & haec promiscantur inaniter, vacuasque redire, si auribus linguam loquentis igno rantium proferantur. Ideoq; illius, cuius vicem in terris licet imitari gerimus, imitantes exemplum, qui viros per universum mundum ad evangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viros catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur in fideles praecipue, abundare sanctam affectamus ecclesiam, qui infideles ipsos sciant & valeant sacris institutis instruere, christolarumq; collegio, per doctrinam Christianae fidei ac susceptionem sacri baptismatis, aggregare.

Ut igitur peritia linguarum huiusmodi possit habilitate per instructionis efficaciam obtineri: Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus ubicunque Romanam curiam residere contigerit, nec non in Parisien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino studiis, providimus erigendas: Statuentes, ut in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes Hebraica, Arabica, & Chaldaea linguarum notitiam: duo videlicet uniuscuiusque linguae periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicito doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: ut instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagatam salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus & per sedem Apostolicam: in studiis vero Parisien. per Regem Franciae: in Oxonien. Angliae, Scotiae, Hiberniae, ac Vualiae: in Bononien.

a Vid. Ludovicum Gomezium in regula Cancellaria de idiomate, ubi plene de materia linguarum. *b* aliter, exequendum. *c* al. continger. *d* alii. ita: in locorum ipsorum studiis, &c. *e* al. regentibus.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

per Italiam: in Salamantino, per Hispania praelatos, monasteria, capitula, conventus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus & sumptibus volumus provideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum exigentiam imponendo. Privilegiis & exemptionibus quibuscunq; contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen volumus, quoad alia, praedictum generari.

CAP. II.

Is, ad quem spectat magistratum vel doctoratum tribuere, prius a doctorando recipiat iuramentum, quod in solennitate sua non expendat ultra summam trium millium Turon. argenteorum. Quod si non fecerit, etiam si sit Episcopus, per sex menses a collatione magistratus est suspensus. h. d. Ioan. And.

Idem.

Cum sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritia litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos invaluisse abusum, quod plerique eorum, qui in quavis scientia ad doctoratum vel magistratum assumuntur honorem, quum sua solenniter principia faciunt, aut sui recipiunt insignia doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt, quod & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui plerumque remaneant & gravati. Et ceteri qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter a receptione honoris huiusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, illis ad quosvis ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte praecipimus, ut quoscunque ab eis de cetero dictum recipientes honorem, iuramento prius adstringant, ne ultra tria millia Turon. argenteorum *a* in solennitate, circa huiusmodi doctoratum aut magistratum quomodolibet adhibenda, expendant. Ipsosq; nihilominus (nisi forsitan nobilis *b* conditionis extiterint) ut intra summam praedictam huiusmodi moderentur expensae, efficaciter exhortantes, ac si hoc illorum congruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos, intra summam praefatam taxandos ab ipsis expensarum terminos non excedant. Si quis autem Pontificali etiam *c* dignitate praesulens, non recepto prius iuramento praefato, honorem cuiquam tribuerit supradictum, a collatione magistratus seu doctoratus cuiuslibet, per sex menses sequentes eo ipso noverit se suspensum.

a al. Argenti. *b* al. nobilitate. *c* Distinctam, deest in antiquiorib. exemplarib. & impressis.

DE IVDAEIS ET SARRACENIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab invocatione publica nominis Machometi, & a peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. hoc docet. Ioannes Andreas.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Cedit quidem in offensam divini nominis & opprobrium fidei Christianae, quod in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seculorum, interdum vero permixtum cum Christianis habitant Sarraceni, sacerdotes eorum, Zabazala vulgariter nuncupati, in templis seu Mosquitis suis, ad quae iidem Sarraceni conveniunt, ut ibidem adorent perfidum Machometum, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen (Christianis & Sarracenis audientibus) alta voce invocant & extollunt, ac ibidem verba quaedam in illius honorem publice profitentur: Ad locum insuper ubi olim quidam sepultus extitit Sarracenus, quem ut sanctum Sarraceni alii venerantur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum confluit publice multitudo, ex quibus nostrae fidei non modicum detrahitur, & grave in cordibus fidelium scandalum generatur. Quum autem haec in a divina maiestatis displicentia non sint ullatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: universis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & sunt praedicta, sub obtestatione divini iudicii obnoxii & injungentes, quatenus ipsi tanquam veri catholici & Christianae fidei seduli zelatores, opprobrium quod tam ipsis, quam ceteris Christiolicis per praemissa ingeritur, debita consideratione pensantes, ipsum (ut proinde aeternae beatitudinis premium assequantur) de terris suis omnino auferant, & a suis subditis auferri procurent: inhibendo expressè, ne praefata invocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatione praebata ab aliquo in eorum, existente dominio audeat attentari de cetero, vel quomodolibet sustineri. Ii vero, qui secus praesumpserint, taliter ob divina reverentiam castigentur ab ipsis, quod alii eorum exemplo peccerint à praesumptione simili arceantur.

DE HAERETICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Tramittit constitutionis causam. Ioan. Andr.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Multorum & querela sedis Apostolicae pulsavit auditum, quod nonnulli inquisitores per se eandem contra pravitatem haereticam deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt a sua potestatis officium, ut quod in augmentum fidei per circumspexam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est provisum (dum sub pietatis specie gravantur innoxii) cedant in fidelium detrimentum.

Prout constitutionem de officio inquisitionis exercendo per dictos inquisitores, primo ponens quinque qua potest alter sine

a. De hinc, in decem in antiquioribus. cod. etiam impressis. b. In antiquis etiam impressis constanter legitur, obnoxii. c. De materia & intellectu vide Dd. in c. ut commissa. & c. per hoc. de her. lib. 6. d. al. excedunt.

altero. Secundo tria, qua non potest. & decretum ipsius, submittens, quomodo inquisitor vel interesse volens communi aia, vel consensu. Ioan. Andr.

Propter quod ad Dei gloriam & augmentum ejusdem fidei, ut negotium inquisitionis huiusmodi eo propioreretur feliciter, quò deinceps ejusdem labis indago solentius, diligentius, & cautius peragatur: ipsi tam per diceceles Episcopos, quàm per inquisitores a sede Apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cujlibet commodi temporalis affectione levi) decernimus exerceri. Sic quod quilibet de praedictis sine alio citare possit, & arretere sine capere, ac custodiae mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manibus ferreis, si ei vilum fuerit faciendum: super quocumque scilicet in quibus praedictis huiusmodi negotio, secum Deum & justitiam, viderit expedire. Ducto tamen ad eum carcere, si magis ad praemiam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illorum, ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine Episcopo dicecelesano, aut eius officiali, vel Episcopali sede vacante, capiti super hoc delegato, si sui ad invicem copia habere valeant, intra octo dierum spacium, postquam se invicem requiserint, non valebit. Et si secus praesumptum fuerit, nullam sit & irritum ipso jure. Verum si Episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem, propter proxima aequata aut notè personaliter convenire: possit Episcopus vel eius seu capituli, sede vacante, delegatus inquisitor, & inquisitor Episcopo vel eius delegato, seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per litteras consilium & consensum.

Prout circa muros vel carceres haereticorum, ipsorum dem custodes, & custodum ministros. Ioan. Andr.

Sane quia circa custodiam carcerum haereticorum, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetrari. Nos a volentes super hoc providere, statuimus, quod quilibet talis carcer vel murus, quem de cetero Episcopus inquisitori praedictis volumus fore communem, custodes habere principales, discretos, indifferentes & fideles unum, quem volet Episcopus, & providebit eadem unum, de quo voluerit inquisitor, cui etiam praedictis quilibet praedictorum custodum sub se alium idoneum & fidum poterit habere ministrum. In quibus eorum conclavi ejusdem carceris sive muri, custodes clares diversae, quarum unam unus, aliam alio mensis, praedictorum custodum, & eam cum officio ministrum, quae incarcerationis fuerint ministranda, suo potest committere vel subdelegare ministro.

Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & anteriorum, & aliorum officialium. Ioan. Andr.

Porro coram Episcopo vel capitulo, sede vacante, & inquisitore praedictis vel substitutis ab eis, custodes praedicti, antequam suum officium exequantur, iuramentum ad sancta Dei Evangelia corporaliter a se ipsis, quod in custodia inauratorum & aliorum pro crimine scripta dicto in sua custodiam positurum & ponendum, omnem diligentiam & sollicitudinem, quam poterint diligenter adhibebunt. Et quod alicui incarcerationi nihil unum in secreto loquetur, quin hoc audiat alter casto. Et quod provisionem, quam incarcerationi recipimus ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, vel aliis personis fidelibus offerretur eisdem nisi

a. De materia istius & vide Zanch. trall. de heret. cap. 1. & n. Gonsalvum trall. de her. q. 11. Sylvest. in ver. haeretic. b. Pal. Archidiacon. in cap. clericus. ff. de h. & in c. sperare. 2. quae. Ioan. Andr. in c. ult. de heret. Episcopi

Episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinario refragetur) ipsi fideliter & absque deminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem juramentum & coram eisdem personis ministri custodiam, prius quam suum exerceant officium, exhibebunt. Et quia sæpe contingit Episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non commanens: volumus & districte præcipimus, ut custodes ad incarcerationem pro dicto crimine custodiam per Episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi, & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præsentent simile juramentum. Notarii a quoque inquisitionis coram Episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, jurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

Tunc Episcopi, inquisitores, & eorum substituti qui faciendos, vel emittendos delinquentes in officio. h. d.

Verum, quia nimis est grave, ad exterminationem pravitatis prædictæ non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit: grave est quoque & damnatione dignissimum malitiosè insonitibus eandem imponere pravitatem: Episcopo & inquisitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officii substitutis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis alienæ præcipimus, ut sic discretè & promptè contra suspectos vel diffamatos, de huiusmodi pravitare procedant, quod malitiosè aut fraudulenter tantam labem, seu quod ipsos in executione officii inquisitionis impediatur, falsò alicui non imponant. Quod si odii, gratiæ, vel amoris, lucci aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum super huiusmodi pravitare, aut obtentu eodem, pravitatem ipsam vel impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc præsumperint quoquo modo vexare (præter alias penas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) Episcopus aut superior, suspensionis ab officio per triennium, alii verò excommunicationis sententias eo ipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem nequeant, præterquam in mortis articulo b, & tunc satisfactione præmissa, abolitionis beneficium obtinere: nullo in hac parte privilegio suffragante.

Confirmat antiqua jura huius constitutioni non obvia. Ioan. Andr.

Alias sanè, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsentis decreto non obviat) sacri approbatione concilii roborata, in sua volumus firmitate manere.

CAP. II.

Primo, ponens constitutioni causam, determinat aetatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui præter officii pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum, ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notariis, officialibus & scitis, ut hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient si probare possint. Quarto, prohibet inquisitoribus abusu armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nolentes splendorem solium negotii fidei per auctus indiscretos & improbos quorumvis inquisi-

a De juramento notariariorum Hostiens. & Dolt. in cap. ut officium s. ad conscribendas de har. l. d. & in c. sicut, ne clerici vel monachi. b In mortis articulo nulla est casuum reservatio, atq. id est omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt: ita Concil. Trident. Sess. 14. cap. 7. de casuum reservatione.

torum hæreticæ pravitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obscurari: hoc sacro concilio approbante statuimus, nullis ex nunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi: inquisitoribus, & tam ipsorum, quam Episcoporum seu capitulorum, sede vacante, super hoc deputatis commissariis quibuscumque districtius injungentes, ne prætextu officii inquisitionis quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attentent ecclesiarum bona ob clericorum delictum a prædicti occasione officii filicetiam ecclesiæ applicare. Quod si fecus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subjacere decernimus ipso facto. A qua non possint absolvi, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plene satisfecerint de pecunia sic extorta: Nullis privilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarii verò & officiales dicti officii, necnon fratres & socii inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios secretè noverint talia commississe (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos graviter arguere & corrigere studeant in secreto. Quod si taliter ea sciverint, ut ea probare valeant, si sit opus, hæc prælati inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciate solite debeant. Qui equidem prælati inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officiis amovere, & amotos alias punire debite seu corrigere teneantur. Prælati autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum ordinarios volumus: quibus, ut ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus & mandamus. Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales, nisi sibi necessarios, habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda.

CAP. III.

Damnat scilicet Beguardorum & Beguinarum Alemanis, & octo ipsius errores, exciansi diocesanorum & inquisitorum officium contra illos. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Ad nostrum (qui desideranter in votis gerimus, ut fides catholica nostris prosperetur temporibus, & pravitatis hæreticæ de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi pervenit auditum, quod secta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinæ vulgariter appellantur, in regno Alemanie (procurante favore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & perversa inferius designatos errores. Primo, videlicet, quod homo in vita præsentis tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (ut dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri. Secundo, quod jejunare non oportet hominem, nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subjecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet. Tertio, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia (ut asserunt) ubi spiritus Domini, ibi libertas. Quarto, quod homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsentis al-

a Delictum prælati quando nocet ecclesiis, vide Fel. in c. ad audientiam, de refer. & Alex. cons. 27. l. i.

sequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quinto, quod qualibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata: quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quod se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licentia se virtutes. Septimo, mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maxime cum tentatur exercens. Octavo, quod in elevatione corporis IESV Christi, non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere: asserentes, quod esset imperfectionis eisdem, si a puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa ministerium seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitent: Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos divinæ maiestatis offendunt, & grave in se continent periculum animarum. Cum autem ex debito commissi nobis officii huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur ulterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab ecclesia catholica necessario habeamus.

Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino: inhibentes districtius, ne quis ipsos de cæterò teneat, approbet vel defendat. Eos autem qui secus egerint, a ministerio canonico decernimus puniendos. Porro diocelani & illarum parium inquisitores hæreticæ pravitatis, in quibus Beguardi & Beguina huiusmodi commorantur, suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conversatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & ecclesiæ sacramentis. In illos vero, quos culpabiles reperirent (nisi abjuratis sponte prædictis erroribus penituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant ultionem.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, VEL CASUALI. TITVLVS III. CAP. VNIC.

Furiosus, infans, vel dormiens, hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequens, suam invasorem occidit, vel mutilat. h. d. Clemens V. in Concilio Viennensi.

Si a furiosus, aut infans, seu dormiens, hominem mutilat, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suam occidit vel mutilat invasorem.

DE VSVRIS. TITVLVS V. CAP. VNICVM.

Officiales communitatum, facientes, dictantes, vel scribentes statuta super usuris solvenda, non repetenda, vel non restituenda, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa servantes, excommunicati sunt. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Ex gravi ad nos insinuatione pervenit, quod quorundam communitates locorum in offensam Dei & proximi, ac contra iura divina pari-

a Hanc Clementinam latissime repetit Dicitur Covarruvius: cum videro. b Pro materia intellecta vide B. Thom. 2. 2. q. 72. per totam questionem.

ter & humana, usurariam approbantes quodammodo pravitatem, per statuta sua juramento quandoque firmata, usuras exigi & solvi necesse concedunt, sed a solvendis eas debitorum scienter compellunt, ac si ipsorum continentiam statutorum gravis importuna plerumque usuras repetentibus onera, aliisque oneribus per his diversis coloribus, & fraudibus exquisitis, repetitionem impediunt earundem. Nos igitur pernitenti his ausibus obviate volentes, sacro approbante concilio statuimus: ut quicumque communitatum ipsarum prebites, capitanei, rectores, consules, iudices, consiliarii, aut alii quivis officiales, statuta huiusmodi de extorcere, scribere, vel dictare, aut quod solvantur usuris, quod solvant, cum repetuntur, non restituatur plus de libere, scienter iudicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam sententiam incursum, nisi statuta huiusmodi hæc edita de sua communitate ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) intra tres menses deleverint, aut si ipsa statuta sine consuetudines effectum eorum habentes quocumque modo præsumpserint observare.

Feneratori in causis usurarum edere cognoscere iuramentum suarum. Ioan. Andr.

Ceterum, quia feneratori sic ut plurimum contractus usurarios occulte ineunt & dolose, quod vix cogitari possunt de usuraria pravitare, ad extorcendum cum de usuris agatur suarum codices rationum, celsata ipsos decernimus ecclesiastica compellendos.

Permanente asserens exercere usuram non esse peccatum, hereticus est. Ioan. Andr.

Sanè si quis in illum errorem incidit, ut penitenter asserere præsumat exercere usuram non esse peccatum, decernimus velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinarius & hæreticæ pravitatis inquisitoribus districtius inungentes, ut contra eos, quos de erroribus huiusmodi diffamatos invenerint, aut suspectos, iniqua contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedentia omittant.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM. TITVLVS VI. CAP. VNICVM.

Proverbat Greg. contra XXVII. gravamina, quæ prælatibus in se habebant. ad. tit. Nemo. i. Et hoc vero concilio prædicto contra XXX. à quibus prælati cessare præcipit, et per quosdam cessare facere: subens ipsorum privilegia & quædam. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Requens & assidua nos quorundam religiosorum querela circumstrepit, quod plerumque episcopi, & eorum superiores, ac ceteri ecclesiarum prelati, ipsorum religiosorum quietem injusta inquisitionibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in calibus non concessis a iure. Quidam per gravium interminationem poenitentiam imponunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus, illos solvant eisdem: Neve aliqui missas eorum audiant. Molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum. Servientes quoque & vasallos, & domesticos eorum, vel alios quatercumque contrahentes & participantes cum ipsis, suspendunt, interdiciunt, & eorum munus abique causa rationabili pro libito voluntatis, bona illorum interdum nihilominus illicite occupant. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minime deferentes, appellantes occasione appellacionum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, &

a Al. sed & ad solvendum cessant, etc. b Al. aut. carceri.

carceri mancipari. Quidam præterea capellanos in ecclesiis pleno jure spectantibus ad eosdem (sicut nulla causa subest legitima) celebrare non sinunt, nec administrare parochias ecclesiasticas sacramenta. Nonnulli a etiam indebitè Abbates, monachos & conversos exemptos, necnon & clericos ipsi pleno jure subiectos, suis non parent in iis etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconfusa facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdunt ipsorum. In exigendo insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, excedunt nimium contra eos. Et insolitas ac indebitas ipsi contra iura exactiones imponunt: Novos census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesiis, in quibus exempti jus obtinent patronatus: Processus iuste factos, seu sententias iuste latis a delegatis sedis Apostolicae, vel a conservatoribus pro exemptis, publicari seu executione mandari à suis subditis, non permittunt. Tabellionibus publicis inhihent, ne instrumenta conficiant: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis, seu negotiis eorumdem: Presentatos pro exemptos ad ordines vel beneficia, quorum presentatio ad eos pertinet, non lunt admittere, nisi presentantes ponant obedientiam in salutatione literarum, quas pro huiusmodi presentatione transmittunt: Ecclesiis quoque vacantibus, in quibus monasteria jus obtinent patronatus (reputatis personis idoneis presentatis ad eas) personas insinuant inhabiles & indignas. Quidam etiam ecclesias curam animarum habentes ad mensam Abbatum spectantes, quarum fructus quandoque clericis secularibus tradunt, seu concedunt ad firmam, clericis ipsi decedentibus, suis conferunt clericis, quanquam ipse propter hoc ecclesia in veritate non vacent. Nonnulli quoque in ecclesiis monachorum iura ipsorum iniuste sibi appropriant, & de ipsorum redditibus, ut volunt, ordinant, ita quod rectoribus earum non remanet unde valeant sustentari. Quidam cum armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruant exemptorum, quæ etiam tanto tempore possederunt, quod de contrario memoria non existit: Mittuntque frequenter ad monasteria suarum civitatum & dioecesum suos consanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cum custodiibus, ut eis de bonis monasteriorum debeat provideri: Abbates insuper, & priores monasteriorum frequenter compellunt, ut suis consanguineis & nepotibus monasteriorum suorum, seu prioratum possessiones & concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem concessionem, vel a pensionem nos nullas esse volumus ipso jure: Eosdem quoque Abbates & priores quandoque compellunt ad presentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus jus obtinent patronatus & ad monachandum interdum suos familiares, consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos, & ipsorum temporales officiales monasteriorum bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permittis à jure: & alia vitia injuria personis ecclesiasticis & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum iniuste Abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis privant, ut sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu privilegii, quod asserunt se habere, quod usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni: Quibus non

contenti equos, boves, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorum vacantium illicite occupant, quæ essent futuris successoribus reservanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum suarum redditus & proventus vendunt ad tempus, ut per se ipsos exempti vicini fortius opprimantur: nonnulli etiam indebitè monasteria dirimunt. Alii domos & hospitalia & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoque sine causa iusta impediunt ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter, quamplures prelati religiosi, præsertim exempti & privilegiati, in personis & rebus suis ac iuribus, ac spiritualibus & temporalibus, graves inferunt, contra iustitiam, & eorum privilegia, injurias & facturas. Verum quia una est regularium & secularium praelatorum, & subditorum exemptorum & non exemptorum universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una fides, & unum baptisma: decet ut omnes, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam sint voluntatis, & sicut fratres adinvicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur, ut & prelati, & alii tam exempti, quam non exempti sui iuribus sint contenti, & alter in alterius injuriam non profligat seu facturam. Universis itaque prelati ecclesiarum presentis sanctionis edicto districtè præcipiendo mandamus, quatenus ipsi à prædictis gravaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, privilegiatos, & non exemptos, mendicantes & non mendicantes, charitative tractent & foveant, & sua iura & privilegia inviolabiliter eis servant. Et quoniam plus solet timeri, quod specialiter, quam quod generaliter inhibetur, eisdem prelati districtissime inhihent, ut Abbates, priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia, vel provincialia vadant capitula, impedire quomodolibet non præsumant.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS
PRIVILEGIATORUM.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Tonit sex casus, in quibus religiosi excommunicant, & absolutionem Papa reservat: & privilegia, & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorum denunciari præcipit. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Religiosis, qui clericis aut laicis sacramentum unionis extremæ, vel Eucharistia ministrare, matrimonium solennizare, non habita super his parochialis Presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos à canone, præterquam in casibus à jure expressis, vel privilegiis sed. Apost. concessis eisdem, vel à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) à pena & culpa absolvere, quatenquam præsumperint: excommunicationis incurtant sententiam ipso facto, per sedem Apostolicam duntaxat absolvendi, quos etiam locorum ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religioso eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

Pont septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit absolvere sub certis parib, quas eu imponi iubet: & quas prelati ipsorum imponit, si non satis fecerint. Ioan. And.

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub

a In vetusto quodam manuscripto: Nonnulli etiam Abbates indebitè monachos & conversos etiam exemptos. b aliar, eorum. c alias, pensiones. d Hoc duo verba, vel pensiones, non habentur in orig. eod. etiam impressis.

interminatione maledictionis aeternae districtius inhi-
 beamus, ne in sermonibus suis ecclesiarum praelatis detra-
 hant. Aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum sua-
 rum frequentia vel accessu, seu indulgentias pronunciant
 indifcretas. Neve (cum confessionibus & testamento-
 rum intererant) a restitutionibus debitis, aut legatis ma-
 tricibus ecclesiis faciendis retrahant testatores. Nec le-
 gata, vel debita, aut male ablata incerta sibi aut aliis sin-
 gularibus sui ordinis fratribus vel conventibus in alio-
 rum praedictum fieri seu erogari procurent. Nec et-
 iam in casibus sedi Apostolicae, aut locorum ordinariis
 reservatis quatenus absolvere: Aut personas ecclesia-
 sticas, praesertim coram iudicibus delegatis a nobis, suam
 contra eos iustitiam proficuentes, vexare indebitè, aut ad
 loca plura, & praesertim multum remota convenire, pra-
 sumant. Si qui vero praemissa, vel aliquid de praemis-
 sis attentare praesumpserint, per duos menses subiaceant
 poenis illis, quae secundum eorum regulam, vel statuta,
 pro gravibus criminibus seu culpis eis consueverunt impo-
 ni. Super quibus absque intermissione necessitate cum eis
 non valeat dispensari. Ceterum praelati eorum, nisi de
 iis, quae occasione praemissorum & excessuum ad eos quo-
 quo modo pervenerint, ecclesiis aut personis ecclesiasti-
 cis damnificatis, vel laicis satisfactionem plenariam ex-
 hiberint intra mensem, postquam super hoc fuerint re-
 quisiti, suspensionis sententiam usque ad satisfactionem
 debitam eo ipso incurrant, non obstantibus a praemissis
 statutis, aut quibuslibet privilegiis, cunctisque tenoribus
 existentibus.

Ponit moderationem circa duos primos casus, hoc dicit. Ioan. Andr.

Sanè religiosis illis quibus est ab Apostolica sede con-
 cessum, ut familiaribus suis domesticis aut pauperibus in
 hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint ecclesia-
 stica ministrare, nullum ex praemissis volumus quoad hoc
 praedictum generari.

CAP. II.

*Archiepiscopi per loca exempta Provinciae suae faciunt crucem
 ante se deferri: ipsi etiam & diaconum ibi benedicunt, audiunt
 d. roma, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen
 exemptis vel privilegiatis in aliis nullum sit praedictum. Ioan.
 Andr.*

Idem in eodem.

Archiepiscopo & per quaevis loca exempta suae provin-
 ciae facienti transire, aut ad ea forsan declinan-
 ti, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat po-
 pulo, divina officia privatim vel publice ibidem audiat,
 & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in sua pre-
 sentia sine pontificalibus celebrari (quovis privilegio con-
 trario non obstante) sacro approbante consilio praesentis
 constitutionis serie duximus concedendum. Simili mo-
 do concedimus Episcopo, ut in locis eisdem suae dicece-
 sis possit populo benedicere, audire divina officia, & ea
 etiam celebrare, & in sua praesentia facere celebrari. Si
 tamen quod praetextu huiusmodi, in locis
 ipsi exemptis, vel circa hoc privilegiatis, nullam aliam
 jurisdictionem idem Archiepiscopus vel Episcopus ex-
 erceat, nec personis exemptis vel privilegiatis mole-
 stiam inferat, vel gravamen, nullumque exemptioni
 vel privilegio eorumdem aliud praedictum genere-
 tur, nec ipsi Archiepiscopo vel Episcopo jus aliud quo-
 modolibet acquiratur.

*a Vide omnino Conc. Lat. sub Leon. X. Sess. 11. in decreto in ip.
 Superne maiestati praesidio. b al. factumibus. c al. pradi-
 torum. d In antiquitatis impressis constanter legitur ita: non
 obstantibus in praemissis statutis, &c. e vide notata per Dd. in
 c. 1. ut lite pend. & in cap. antiqua de privil. f alias exerceant.
 g al. infrant. h al. ita: nullamq. exemptionis eorum vel pri-
 vilegii aliam praedictum generetur.*

DE POENIS.
 TITVLVS VIII.
 CAP. I.

*Percutiens Episcopum, capiens, & hauriens, vel hoc maledi-
 vel ratiocinis, socius, consiliarius, fautor, & defensor, non so-
 posterus, cruitas in hoc delinquens, & qui officiali, parum tamen
 consilium puniuntur. Ioan. Andr.*

Clemens V. in concilio Vianensi.

Si quis a suadente diabolo in hoc sacrilegii genere
 proruperit, quod quemvis Pontificem immortali ve-
 temerè percusserit, aut ceperit, seu haurierit, vel
 hac mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel
 socius in his fuerit faciens, aut consiliarius in his detor-
 aut favorem, seu scienter defensor, eundem: in aliis
 casibus de praedictis, in quibus ex omni iustitia per
 jam editos canones non luberet, sit huiusmodi consti-
 tutionis auctoritate (non obstante quacunque condemp-
 nazione, quam reputamus approbante sacro consilio ponti-
 corruptelam) anathematis mucrone percussus, a quo ne-
 queat, nisi per summum Pontificem (gratequam in ar-
 ticulo mortis) absolvi. A feudis in laque, locatibus,
 officiis, & beneficiis spiritualibus live temporalibus, quae
 ab ecclesia, cui sic offensus praesens Episcopus, obtinet, et
 ab hoc ipso, ac ad eandem ecclesiam ibere evocantur.
 Ipsi filii per masculinam descendentes lineam usque ad
 ad generationem secundam (omni spe dispensationis ad-
 emptae) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiasticas be-
 neficia, in civitate & dicecesi, in quibus idem Episcopus
 praesidet, obtinenda. Terra quoque ipsius (quam tamen
 ultra unam dicecesim non contineat) usque ad condemp-
 nam satisfactionem eiusdem: Nec non & loca sua loca,
 in quibus captus Episcopus detinebatur, quoad de-
 tentio ipsa in eisdem duraverit, ecclesiasticis habitantibus
 interdicto. Quod si terra eiusdem duas dicecesis, vel
 ultra contineat, dicecesis domicilii principalis ipsius &
 & illa etiam, in qua fuerit delictum commissum, & in
 sit, & duae aliae quae sub ipso sunt eidem loco magis pro-
 cinae, interdicto subiacent supra dicto. Et qui in re-
 jor erit ipsius consilio, quo loca fuerit culpa praesens
 quovisq. dignum a satisfactionem praesentis, & in
 mnes illius loci, in quo commissum est delictum, nec non
 civitatum, & dicecesis vicinarum ecclesias quoad benefi-
 cibus dominicis, & festivis, pulsatis campanis & con-
 accensis excommunicatus publice nunciatur. Quae
 absolvendus fuerit, sufficienter & idonee nunciatur, quod
 inferendae poenae parebit, & auxiliante domino poenitentiam
 peraget injungendam. Civitas autem, quae ex-
 missa, vel eorum aliquod in Episcopo suum commiserit,
 interdicto (donec satisfecerit) subiacet memorata.
 Potestas vero, consiliiarii, ballivus, habens, advocatus, con-
 sules, rectores & officiales ipsius, quocunque nomine
 censentur, in praemissis culpabiles existentes, similiter
 excommunicationis sententiae, a qua nisi ut excommuni-
 catus non valeant abolitionis obtinere beneficium, sunt
 subiecti. Quae & omnia tanto magis in Episcopo
 intersectoribus sunt servanda, quanto in eos levior
 quam in praefatos poena debet exurgere, & gravior
 indignationis aculeus defovire.

Excusat rigorem, dicens, quod graviores poenae debentur inquis.
Ioan. Andr.

Nec super hae quisquam miretur, quod praemissa per-
 petrantibus poenas non inferimus graviores: licet etiam
 (quod dicere pudet) hae, pro dolor, sic quenter occurrant.

*a De iudicibus huius Clement. vide Joannem Lupum in not.
 de liberi eccles. part. 2. quaest. 1. b al. ita: nec non loci sui
 lia, in quibus, &c. c al. ita: & illa etiam terra in qua praesens
 d al. anagnam. e al. ita: quae etiam tanto magis, &c.*

multisq; grassantibus opus esset exemplo. & ex dignitate offensis pœnam metiri deceat offendentes. Episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi legati existunt, spirituales sunt patres, nostrisq; fratres Coepiscopi, columnæ comprobantur ecclesiæ: quare gravem oporteret esse pœnam culpæ violantis dignitatem tantæ præminentis adæquandam. Volumus tamen ad præsens in pœnam exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias processuri, si protervitatem delinquentium hoc exposcere videamus.

Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo, qui sanati recidunt, si non satisfaciunt. Ioan. And.

Sanè si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristina restitutus fuerit sanitati quam citò commodè poterit conspectui Romani Pontificis se præsentare curaverit, ejus mandatum a humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam recidat ipso facto. Quamvis enim super hoc satis plenè in iure alibi sit provisum, ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia juris se fatigat excusare, hoc expressè præmissis duximus annexandum.

CAP. II.

Trucidantes capi viros ecclesiasticos, ut renuncient beneficiis, vel ut citati non vadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurvunt, si sint prelati, à perceptione fructuum per triennium sui suspensi, inferiores vero beneficiis sunt privati. Eandem pœnam incurvat ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sit facta non tenet, etiamsi per prelatos recepta fuerit, vel ratificata. h. d. Ioan. And.

Idem.

Multorū ad nos gravis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros sæpè ecclesiasticos capere, captosq; donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam sedem ab homine, vel à iure, magis ad ipsam valeant, ausu detinere sacilego non verentur, citatos eodem in exitu eorum districtum b, ut plurimum capientes. Considerantes igitur, quantum ex his tam nostro, & Apostolicæ sedis honori, quam personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui non sine damnata exempli pernecie deogetur: sacro approbante concilio statuimus, ut præter sententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmissas incurtere dignoscuntur, procurantes ipsi, personæ ecclesiasticæ existentes, à perceptione fructuum ecclesiasticarum suarum, si fuerint prelati, triennio sint suspensi. Quòd si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficiis sint privati: Illis pœnam incurtus eandem, qui ne citati (ut præmittitur) ad sedem Apostolicam veniant, sed ut se obtentu huiusmodi à veniendo excusent, à potestate seculari se capi (ut interdum contigisse audivimus) procurarint. Sane resignationes beneficiorum modo supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prelati receptæ, aut rata habitæ fuerint) nullius omnino decernimus esse firmitatis: Locorum ordinariis injungentes, ut postquam eis constiterit aliquos sibi subiectos pœnam & sententiam incurrisse, præmissas ipsas publicare non desistant, executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

CAP. III.

Excommunicat religiosos mendicantes, transgressores constitutionis Bonifac. de excess. prelat. ca. unic. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus, vel abbi præferunt aliqua, ut retrahant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurvunt: Nisi sint tales, quorum monasterii, vel ecclesiæ, competat percipere decimas. Ioan. And.

a Al. mandata. b Al. ita: suorum districtuum, &c. c Vide c. Abbas, quod met. caus. & l. qui in carcerem ff. quod nocet in caus. font.

hant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurvunt: Nisi sint tales, quorum monasterii, vel ecclesiæ, competat percipere decimas. Ioan. And.

Idem.

Uidentes eos, quos ad observantiam iurium, virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quàm adjiendarum de novo, formidine à temerariis ausibus refranare, transgressores constitutionis, quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de novo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiusvis alienationis titulo interdicit. Illos a etiam religiosis, qui aliqua, ut audientes à decimarum ecclesiis debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis, vel alibi proferre præsumunt, excommunicationis subjacere sententis decernimus ipso facto.

Et quia nisi fiat quòd bonum est, à malo abstinere non sufficit, religiosis omnibus injungimus sub obtestatione divini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut quovis populo prædicabunt in prima dominica, quarta & ultima quadragesimæ, & in festis Ascensionis Dominicæ, Pentecostes, Nativitatis beati I. nnis Baptiste, assumptionis & Nativitatis beatissime virginis Mariæ matris Dei, audientes expressè studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint: Necnon & iis quorum confessiones audient conscientiam facere, quòd decimas solvere non omitant. Quòd si forè in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum graviter arguantur. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, ut contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant, secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœnarum sit æteris in exemplum: Constitutione bonæ memoriæ Gregorii Papæ decimi prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui verò scienter postpulerint contentibus conscientiam facere de solvendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneat ipso facto suspensi, donec contentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint: Exinde excommunicationis incursum sententiam ipso facto, si prædicare præsumperint, prædicta negligentia (ut præmittitur) non purgata. Ad e religiosos tamen monasteriorum, vel rectores ecclesiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decreti de sepult. lib. 6. & absolutus Papa reser. vat. h. d. Ioan. And.

Sanè temerarios violatores constitutionis illius, quæ religiosis & clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias præmittendum inducant, ut sepulcoram apud eorum ecclesias eligant, vel jam electam ulterius immutent, similem sententiam (pœna in dicta constitutione contenta in suo perdurante robore) incurtere volumus ipso facto, ab alio, quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus absolvendos: nullis privilegiis, aut istitutis, cuiuscunque tenoris existant, super his valutris.

a Vide Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 12. b In manus, codice legitur nomi. c In antiquioribus codice etiam impressis constanter legitur ita: ad religiosos tamen monasteriorum vel ecclesiarum decimas percipientium, &c.

DE POENITENTII ET REMISSIO-
NIBUS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Damnatus ad mortem hoc poenitentibus poenitentia concedi debet: nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorum ordinarius ad hoc exequendam excitat: ibi, Locorum. h. d. Ioan. And.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum a secundum statuta canonica ultimo depurandis supplicio, negari (si petant) non debeat poenitentiae sacramentum, abusus damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiam omnes & dominos temporales, ut ab huiusmodi desistat abusu hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi: Locorum ordinarius nihilominus impungentes, ut eos ad hoc cum primam commodè poterunt diligenter monere, & (si necesse fuerit) ecclesiastica censura compellere non omitant.

CAP. II.

Repeti concilium generale, de quastoribus non admittendis, sine literis Apostolicis vel diocesanis. Et addit per diocesanos literas Apostolicas prius examinari. h. d. Io. And.

Idem.

Abusionibus b, quas nonnulli elemosynarum quastores in suis proponunt praedicationibus, ut simplices decipiant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem, cum in animarum cedat & periculum, & scandalum plurimorum, viam (prout est nobis possibile) pracludere cupientes, iuxta statuta d concilii generalis duximus prohibendum districte, ne quastores aliqui (nisi Apostolicas vel diocesanas Episcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cum solum ipsis competat indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitativa postulare subsidia suppliciter ab eodem) ullatenus ipsi populo praedicare, nec aliud exponere, quam quod in literis continetur supra dictis. Literas quoque Apostolicas diocesani Episcopi (ne quid fraudis committi valeat per eandem) antequam admittant, quastores ipsos examinent diligenter.

Tonit uero reprehensibiles alius quastorum, quos fieri prohibet: & contraria privilegia revocat. Ioan. And.

Ad hac cum aliqui ex huiusmodi quastoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi consentientes absolvant, male ablata incerta (data sibi aliqua pecuniae quantitate) remittant, tertiam e, aut quartam partem de poenitentis iniunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum vel amicorum illorum, qui elemosynas eis conferunt, de purgatorio (ut asserunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quastores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos a poena, & a culpa (ut eorum verbis utamur) absolvant.

Nos abusus huiusmodi, per quos censura vilescit ecclesiastica, & clavium ecclesiae auctoritas ducitur in contemptum, omnimode aboleri volentes, ea per quoscunque quastores fieri vel attentari de cetero distinctius inhibemus: Omnia & singula privilegia, si qua super praemissis, vel eorum aliquo, sive aliquibus locis, ordinibus vel personis quastorum huiusmodi quomodolibet

a Vide notata per Doll. in c. 2. ext. de furis. b Quastorum nomen & usum omnino abolevit Conc. Trident. sess. 21. de refor. c. 9. c al. edunt. d al. statutum. e al. ita: tertiam aut quartam partem aliu de poenitentis, &c.

cunque a concessa (ne ipsorum praetextu sit eis maiora ulterius praesumendi) auctoritate Apostolica, ab utrumque ad praemissa, poenitus revocantes.

Delinquentes quastores per Episcopos puniri praecipit, nisi iustis rebus privilegia h. d. Ioan. And.

Quastores autem, qui deinceps in praemissis vel alio praemissorum deliquerint, vel alias etiam quibuscunque suis privilegiis abuti fuerint, sic per locorum Episcopos puniri volumus (nullo profus eisdem quastoribus parte privilegio susfragante) quod a suis venerabilibus, qui ubique (ur communis habet assertio) nimis excreverunt, poenae formae propius compellantur.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS,
SUSPENSIONIS ET INTER-
DICTI.

TITVLVS X.

CAP. I.

Religiosi etiam exempti violantes interdictionem ipsorum per locum Apostolicam vel ordinariam loci, vel generalium conciliorum, fallam per provinciale concilium, vel non, qui non possit, servatam per cathedrales, vel manuum archiepiscopos, excommunicationi suae ipsi facto: Non obstantibus privilegiis, exemptionibus, consuetudinibus & statutis, & quibusvis aliis. h. d. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ex b frequentibus praetoribus quastores committimus, & nos ipsi experientia certa prohibemus, in minoribus constituti, quod pietate magis nunc patenter excusationibus facias & simul contententes, tunc latenter ecclesiarum suarum ianus pertentis, aut in eis factis fenestris, seu motis aliter quibus non absque damno cathedralium, & parochialium ecclesiarum & scandalum plurimorum, ducuntur nervum ecclesiae disciplinae, civitatum, terrarum, & aliorum generalia locorum interdictione damnabili violare praesumunt. Nos propter sanctae Dei ecclesiae, cui (disponente Domino) praesumus: quae quidem unica est, & unum Deum parentem atque colit, unam fidem firmiter & simpliciter creditur, uniformitatem (quoniam commode possunt) conservare volentes: circa interdictionem ecclesiarum praedictorum auctoritate sedis Apostolicae, vel locorum ordinarius postoribus, de statum mandatum, quibus illis districte praecipiendo mandamus, quatenus religiosi quicunque, tam exempti quam non exempti, quoscunque ordinis & conditionis erunt, cum cathedralium vel matricem, seu parochiam e loci ecclesiam illa viderint, aut seiverint obviare (non obviare) quibuscunque appellationibus, nec etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interitus, & alios obsequibus, quibuscunque) absque dolo & fraude, cum moderatione tamen decretalis Almae, invidiabiliter conservent. Alioquin non servantes, excommunicationis sententiae hoc ipso volumus subiacere. Quod etiam in interdictionibus, & in cessationibus a divinis actibus per provincialium conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate, cum majus sit provinciale concilium, quam singularis praesal Praevinciae, ac iudicium verum, quod plurimorum sententis comprobatur, volumus observari. In cessationibus vero generalibus a divinis, civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quascumque aliquando ex consuetudine, vel aliis capitula, collegia

a Aliquo modo. b Not. ex verbis frequentibus, quod in ra adoptantur ad ea qua frequenter emergunt de hoc, ut desuper tempus literas Zabarel. c Hac duo verba, seu parochiam, desunt in antiquioribus exemplis, etiam impressis. d Al. ita: violabiliter ea servent.

vel conventus secularium, aut regularium ecclesiarum si-
bi vindicant (quia ipsos hoc unico lumine ad repellend-
as iniurias eis factas privare nolumus, nec debemus) i-
dem intelligimus observandum. Ipsi vero sint diligen-
ter attenti, ut statuta Romanorum Pontificum præceden-
tium nostrorum super his edita, diligenter observent.
Porro hanc a sanctionem ad pendentiam trahimus: non
obstantibus privilegiis, conventionibus, statutis, & consue-
tudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu ali-
quod præmissorum religionis ipsi in nullo volumus sus-
fragari.

CAP. II.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto cele-
brare divina, vel qui per pravones factum tunc ad illa audenda
populum evocari, vel prohibent, ne publice excommunicati vel in-
terdicti, super hoc, per illos, qui missas celebrant, moniti, ecclesias
exeat, & ipsi nominatim moniti, qui non exeant, excommunicati
sunt, & per Papam absolventur. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Gravis ad nos prælatorum querela perduxit, quod
nobiles & quidam, & Domini temporales (terris
eorum ecclesiastico suppositis interdicto) necdum in loco-
rum suorum capellis, sed & in collegiatis & aliis infi-
gnitum locorum ecclesiis, missas & alia divina officia pub-
lice & solemniter faciunt celebrari: ad officia eadem cele-
branda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum
(quod est deterius) compellentes: hisque non contenti
excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed
& voce præconia populos etiam interdictos, ut (interdi-
cti non obstante sententia) ad audiendas missas hujus-
modi veniant, faciunt evocari. Nonnulli quoque ipso-
rum suis plerumque subiectis, ne (sicut excommunicatio-
nis vel interdicti sententia publice sunt notati) de eccle-
siis, dum in ipsis missarum celebrantur solennia, instanti-
bus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur:
Ex quo frequenter contingit quod (non sine Dei offensa,
clericisque ac populi scandalo) ipsa missarum solennia re-
maneat inexplata. Ne igitur excessus sic graves exceden-
tium impunitate trahantur ab aliis in exemplum, præ-
sumptores præfatos, qui in locis interdicto suppositis,
quæquam de cætero divina celebrare officia, quomodolibet
cogere: aut qui modo prædicto, ad officia eadem
audienda aliquos, excommunicatiois præsertim vel in-
terdicti ligatos sententia, evocare: seu, qui ne excommu-
nicati publice, aut interdicti, de ecclesiis, dum in ipsis mis-
sarum aguntur solennia, a celebrantibus moniti ut exeant,
prohibere: necnon excommunicatos publice & interdi-
ctos, qui in ipsis ecclesiis nominatim a celebrantibus,
ut exeant moniti, remanere præsumperint, excommuni-
cationis sententia (à qua per sedem duntaxat Apostoli-
cam possunt absolvi) sacro approbante concilio innoda-
mus.

CAP. III.

Fratres minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad
divina fratres & sorores tertio ordine, excommunicati sunt, nec pre-
vilegia iurant. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Cum ex eo, quod religiosi viri fratres minores in
suis recipiunt ecclesiis ad audienda divina officia
tempore interdicti, fratres & sorores de ordine tertio
(quem B. Franciscus instituit) existentes, qui continen-
tes, seu de poenitentia nuncupantur, scandalum a-
liorum, qui ab his excluduntur, menibus generetur, cen-
sura vilescat ecclesiastica & minoris auctoritatis inter-
dicti sententia reputetur: Eisdem fratribus minoribus

a Alia: porro hanc etiam sanctionem, &c. b Nobiles
qui dicuntur & cur ita veniunt, sicut docet Tiracollus, de No-
bilitate c. 2. c In manifestis: prohibere, vel etiam impe-
dire, necnon, &c.

distictius inhihemus, ne de cætero aliquem, vel aliquos
prædictorum (etiam si super hoc, hi vel illi privilegiis
quibuscumque muniti extiterint, quæ ipsi in nullo pro-
fus, quoad hoc volumus suffragari) ad divina in suis ec-
clesiis tempore interdicti quoquomodo admittant. Quod
si fecerint, eo ipso excommunicationis sententia se nove-
rint subiacere, à qua per alium, quam per Romanum
Pontificem, vel satisfactione præmissa, per locorum
Episcopos (quos auctoritate Apostolica fungi volu-
mus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant
obtinere.

CAP. IV.

Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc
non absolvit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo
dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate
non approbat. Ioan. Andr.

Idem.

SI summus Pontifex scienter etiam excommunicato
participet literis, verbo, vel osculo, seu alio quovis
modo, ipsum per hoc abolere nulla ratione censetur,
nisi se velle fortiter exprimat illum ex hoc pro absoluto
haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cuiuslibet
dignitatis, ex certa etiam scientia, verbo, constitutione,
vel literis nominet, a honoret, seu quovis alio modo
tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non
intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi iuris.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Declaratur in aliquibus ca. Exist. eod. tit. lib. 6. præsertim an
fratres minores teneantur ad observationem eorum omnium, quas
regula sub verbo imperatoris modi ponantur: deinde multa in-
feruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum mo-
rem excessibus præterit discussis, de electione ministrorum ipso-
rum culentissimè tractatur.

Clemens V. in Concilio Vniuersi.

EXIVI de paradiso, dixi rigabo hortum plantatio-
num: ait ille cælestis agricola qui vere sans sa-
pientia, verbum Dei à Patre, in Patre manens,
genitum in æterno, novissimè diebus istis (fabricante
Sancto Spiritu) in utero virginis caro factum, exiit ho-
mo ad opus arduum redemptionis humani generis
peragendum: exemplar b se pseudo cælestis vita, præ-
bens hominibus semetipsum. Verum quia plerumque
mortalis vite sollicitudinibus pressus homo, mentis
aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu e diver-
tebat, verus noster Salomon in folio militantis eccle-
siae hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, à
procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quies-
cens ac securius vacaretur contemplandis, servandis-
que huiusmodi operibus exemplaris, in hunc mun-
dum introiit ipse, ut rigaret ipsam fecundis aquis
spiritualis gratia & doctrina. Hic hortus siquidem est
fratrum minorum sancta religio, quæ muris regularis
observantia firmiter undique circumclusa, intra se solo
contenta Deo, adornatur abundè novellis plantationi-
bus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mor-
tificantis poenitentia myrrham mentis cum aromatibus,
quæ suavitate mira universis odorem atrahentis
sanctimonie circumfundunt. Hæc est illa cælestis vi-
ta forma & regula, quam descripsit ille confessor Chri-
sti eximius sanctus Franciscus, ac servandam à suis fi-
liis verbo docuit: pariter & exemplo. Qui vero di-
ctæ sanctæ regule professores ac imitatores devoti,

a Vide Felin. in rubr. præconii Gregoriani, & in eam vigesi-
mum, de offi. delegat. b Alia: exemplar sequendo: a. l. s. u. &c.
c al. comitum.

ut & alumni & veri filii tantis affectibus, sicut & ferventer affectant, ad purum, & ad plenum præmissam regulam firmiter observare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis, ut certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subjecti, possent Domino (pulsis cunctis dubiis) cum plena charitate conscientie deservire. Horum autem piis ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Roman. Pontif. successivè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declaraverunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbantur fratribus conscientis, ac pura observantia status. Verùm, quia plerumque ubi culpa non est, eam timere solent conscientia timorata, quæ in via Dei quodcumque devium expavescent, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientia quietata, quin circa aliqua ad regulam, ipsorumque statum pertinentia, dubitatio num in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut & aures nostras pluries, & de quàm pluribus in publicis & privatis consistoriis est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis Apostolicæ curemus.

Nos igitur, cuius animus ab ætate tenera pia devotione efferebuit ad huiusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fovendos, dulcius & attentius gratiosis favoribus prosequendos, tanto provocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente revolvimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti universali ecclesiæ continuè cernimus provenire, tam pia supplicantiùm intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur, studia nostra duximus convertenda: ipsaque dubia, per plures Archiepiscopos & Episcopos, & in Theologia magistros, & alios literatos, providos, & discretos examinari fecimus diligenter. Cum igitur in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum minorum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Evangelium observare, in obedientia vivendo sine proprio & in castitate. Item infra: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissimus, observemus: Fuit hæsitatum, an fratres ejusdem ordinis ad omnia, tam præcepta quàm consilia Evangelii, ex professione suæ regulæ teneantur. Quibusdam dicentibus, quod ad omnia, aliis autem asserentibus, quod ad sola illa tria consilia, videlicet vivere in obedientia, in castitate, & sine proprio, ad ea quæ sub verbis obligatoris ponuntur, in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, ipsumque articulum, quoad aliquid clarius prosequentes, dicta hæsitati duximus respondendum, quod cum votum determinatum a cuilibet habeat cadere sub certo, votens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia evangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Francisci conditoris regulæ, hæc

probatur fuisse intentio ex hoc, quod quædam evangelica consilia in regula posuit aliis præmissis. Si enim per istud verbum, Regula & vita fratrum minorum est, &c. Intendisset eos ad omnia consilia evangelica obligare, superfluum & nugatorie quædam coram (supra præmissis ceteris) in regula expressisset. Cum autem natura terminis restrictivi hoc habeat, quod sic excludit à ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit: Declaramus & dicimus, quod dicti fratres non solum ad illa tria vota nudè & absolute accepta, ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si hæc tria prædicta tantum præcisè & nudè promittentes se servare regulam vivendo in obedientia, castitate, & sine proprio & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, ardentur: prohibito & viæ præferrentur hæc verba: Promitto semper hæc regulam observare: ex quo ex his verbis nulla obligatio inferretur. Nec tamen putandum est, quod B. Francisci Professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula, modificantia tria vota, seu ad illa in ipsa expressa, intendit æqualiter esse obligatos: quin potius aperte discrevit, quod quoad quædam ipsorum et vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non. Cum ad quædam ipsorum verbum apponatur præcepti, vel æquipollentis eidem, & quoad aliqua verba alii sit contentus. Item quia præterea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbi imperativi modo negativè vel affirmativè appositè inferuntur: hæc non extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, ut ad hæc tria vim præcepti. Et quia (ut intelleximus) non movit hoc dubium, quod augetur ex eo, quod Felix concordationis Nicola. Papa tertius a prædecessoribus nostris declarasse, quod fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt addicti ad ea consilia evangelica, quæ in ipsa regula præceptivè vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium observantiam, quæ ipsis in eadem regula verbis obligatoris indicantur: supplicantes prædicti fratres, ut ad ipsorum conscientias servanda declarare, quæ horum censerent debent præcepti æquipollentia ac obligatoria, dignarentur. Non movit autem qui in sinceris horum conscientis delectantur, amoventes, quod in iis, quæ animæ salutem respiciunt, vitandos graves remorsus conscientia propter tenenda est: dicimus, quod licet hæc non ad omnium, quæ sub verbis imperativi modo ponuntur in regula, sicut ad præceptorum, seu præcepti æquipollentium observantiam tenentur: Explet tamen ipsis fratribus ad observandam puritatem regulæ & rigorem, quod ad ea sicut ad æquipollentia præcepti se noverint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vnde autem hæc, quæ videri possunt æquipollentia præcepti ex vi verbi, vel saltem ratione materia, de qua agitur, seu ex utroque sub compendio habeantur, declaramus, quod illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm unam cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portantis calcematis, & de non equitando extra casum necessitatis. Item, quod fratres vilibus induantur. Item, quod jejunare à festo

a Cap. exult. & penult. eod. tit. lib. 6. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus & monialibus c. 1. c Vide Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus & monialibus c. 17. d Vide B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1. 2. & 3.

a In antiquo Codice, etiam impressis constantè legitur, ita habetur eod. tit. lib. 6. etiam tribuitur Nicolaus IV. in antiquioribus emendationibus exemplaribus sicut in hac editione observatum est. b al. ferendat, id est, clarificandas, sicut ad ferendatorem de tranquillitate deducendas. c ad hæc vide c. consuetum. et q. de observ. jejun. & j. v. de spon. sal. c. in festum. 34. q. 2. omnium

omnium sanctorum usque ad Natale Domini, & in festis feriis teneantur. Item, quod clerici faciant divinum officium, secundum ordinem sancte Romane ecclesie. Item, quod ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis sollicitam curam gerant. Item, quod si quis fratrum in infirmitatem eeciderit, alii fratres debent ei servire. Item, quod fratres non pradicent in episcopatu alicujus Episcopi cum ab eo illis fuerit contradicium. Item, quod nullus audeat penitus populo pradicare, nisi a generali ministro vel aliis, quibus secundum declarationem pradicam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quod fratres qui cognoscere se non possent pramicam regulam specialiter observare, debeant & possint ad suos ministros recurrere. Item, quod omnia que ponuntur in regula ad formam habitus, tam novitiorum, quam etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus, quoad habitum novitiorum (sicut dicit regula) secundum Deum aliter videatur. Hac, inquam, omnia sunt a fratribus, tanquam obligatoria observanda. Item ordo communiter tenet, & tenet ab antiquo, quod ubique ponitur in regula hoc vocabulum, teneantur, obtinet vim precepti, & observari debet a fratribus sicut tale. Ceterum quia Christi confessor pradicus agendorum ac servandorum circa recipiendos ad ordinem ministris & fratribus modum prabens, dixit in regula, quod caveant fratres & eorum ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, ut libere faciant decem, quicquid ipsis a Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi ministri mittendi eos, ad aliquos Deum tinientes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitaverunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur, & si ad dandum personis & conventibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, ubi ad consulendum alii, quam ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inveniri. Nos autem considerantes attentè intendisse sanctum Franciscum, suæ regulæ professores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: ut quantum est ex parte fratrum, ipsorum receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum divino servitio mancipandos: dicimus a de cetero debere tam ministros, quam fratres ceteros a dictis inductionibus ad sibi dandum, & suscipiendum, necnon & dandis circa distributionem consilii abstinere: cum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad fratres, ut verè cunctis pateant esse tam salubris instituti patrum studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cum verò facere de rebus suis, quod Dominus inspirabit, ipsam regulam ingredientibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis jam dictæ, si quid de bonis suis intrans, sicut & ceteris pauperibus per modum elemosynæ liberè velit dare. Cavete tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præsumi possint sinister oculus contra ipsos. Præterea cum dicatur in regula, quod illi, qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declaravi-

mus æquipollere preceptis: volentes hæc determinari plenius, dicimus quantum ad numerum tunicarum, quod pluribus uti non licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possint ex regula, secundum quod hunc passum memoramus prædecessor noster plenius declaravit: Vilitatem autem vestium, tam habitus, quam interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & precium vilitatis, merito reputari: non enim quoad regiones omnes potest determinatus unus modus in talibus assignari. Hujusmodi etiam vilitatis iudicium ministris & custodibus, seu guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen, quod servent in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum, & guardianorum iudicium eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calcem menta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet a festo omnium sanctorum, usque ad nativitatem Domini, & maximè quadragesima, in quibus jejuniare tenentur, inseratur in eadem regula: Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria jejuniare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condementia, ad alia jejunia, quam ad ista: declaramus debere intelligi, eos non teneri ad jejuniare aliis temporibus, præterquam in jejuniis ab ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quod vel institutor regulæ, vel etiam confirmator, abolvere ipsos intenderit a servandis illis jejuniis, ad quæ de communi statuto ecclesiæ obligantur ceteri Christiani. Porro cum dictus sanctus, volens fratres suos super omnia a denariis, seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant, per se vel per interpositam personam: istumque articulum declaransidem prædecessor noster, casus & modos posuerit, quibus servatis a fratribus non possint dici, nec debent, per se vel per alium pecuniam receptores contra regulam, vel sui ordinis puritatem: dicimus fratres teneri cavere summo perè, quod pro aliis causis, & sub modis aliis, quam ponat dicti prædecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias sive deputatos nuncios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ merito possint dici. Nam ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quævis omnis pecuniarum, ac oblatorum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi cippi vel trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc inquam omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum etiam recursus ad amicos speciales expressè tantum in duobus casibus, secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter considerata necessitate vitæ, ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus elemosynis, seu etiam ingruentes, sicut dictus prædecessor noster duxerit extendendum. Attendant fratres præfati, quod pro nullis causis aliis, quam prædictis vel similibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos hujusmodi: sive sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, sive nuncios, vel depositarii, seu alio quovis nomine appellentur, etiam si concessi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè servarentur. Denique cum idem confessor summè affectaverit suæ regulæ professores totaliter esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter a pecunia & ejus usus totaliter expertes, sicut probat prohibitio de recipienda pecunia, in regula sæpius repetita: curare fratres vigilantè necesse est, quod cum

a Aliis, ita; de cetero omnino debere tam ministris, &c.

ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas quicunque hi fuerint principales vel nuncii, in omnibus sic gerant, quod se cunctis ostendant in dictis pecuniis (sicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quod & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodo- docunque repetere sive deponere, aut de bonis facere, capitulam pecuniam, vel ejus clavem deferre: hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputaverunt ad hoc ipsum. Proinde, cum vir sanctus, paupertatis præmissæ in regula modum exprimens, dixerit in eadem: Fratres nihil sibi appropriate, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & advenæ in hoc seculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro elemosyna confidenter. Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quam etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum oblatam, & donatarum fratribus (quas & quarum usum facti scilicet ordini vel a ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romanam ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo usu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examinem, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, ut ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, quod se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant. Item, quod redditus annuos recipientes interdu in tam notabili quantitate, quod contentos habentes totaliter inde vivant. Item, quod cum ipsorum negotia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt advocatis & procuratoribus & ad investigandum eosdem se ibidem personaliter representant. Item, quod executiones ultimarum suscipiunt voluntarium, & gerunt, sequæ intramittunt quandoque de usufructum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis. Item, quod alicubi non solum excessivos hortos, sed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleis, quam de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quod temporibus messium vel vindemia- rum sic copiose granum & vinum, mendicando, vel aliunde emendo, colliguntur à fratribus, & in cellariis & granariis reconduntur, quod per anni residuum, absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Item, quod ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuose state notabiliter excessiva, sic quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, quod excedunt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper, & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indistincte. Tamen communitas fratrum, & specialiter rectores ipsius ordinis assererent, quod prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant. quod & si qui repererunt rei in talibus rigide puniuntur, nec non contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum providere conscientis, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum pectoribus removere, ad prædicta modo qui sequitur respondemus. Cum enim ad veritatem vite pertineat, ut id, quod exterius agitur, interiorum mentis dispositionem & habitum representet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri

contrarium, abstinere. Quia igitur in successione transit non solum usus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes. Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordines possunt etiam in communi. Declarando dicimus, quod successiones huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt a pace. Nec licet eis valorem hæreditarium talium, vel tantam earum partem, quod præsumi possit sibi in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin potius illa se ten ab ipsis simpliciter prohibemus. Cuiusque anni redditus inter immobilia censentur à jure, ac huiusmodi redditus obtinere paupertati & mendicanti repugnet: nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus rectius quicunque, sicut & possessiones, vel eorum a etiam licet (cum eis non reperitur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Anquam cum non solum quod malum esse dinoscatur, sed & omnino, quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter evitandum: nullo modo debent huiusmodi voti & regulæ professores se talibus curis & litigiosis adibus immiscere, & ut testimonium habeant ab eis, qui fecerunt, & puritati satisfaciunt voti sui, ac evitent per hoc scandalum proximorum. Verumetiam cum dicti ordinis fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, sive usu ipsius pecuniarum, verumetiam à consecratione qualibet ipsius, & ab ea sum penitus alieni, quam admodum sæpe dictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ planè dixit: Cuiusque dicti ordinis professores pro nulla re temporalis possint in iudicio competiri, prædictis fratribus non licet, nec competere, nisi potius (considerata sui puritate status) debeant se in interdictionem, quod huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cum hæc sæpius absque lege & consecratione vel administratione pecuniarum expediti. Verumtamen in his exequendis dari non debent bona temporalia nulla iurisdictione, sive actio in ordine, sive dispensatio tribuatur. Licet verò non factis in ordine, sed & multum conveniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studii delectantur, hortos & areas habeant communitas ad collectionem vel recreationem sui, & mundum ad se ipsos post labores huiusmodi corporales debuerint, nec non ad habenda necessaria honesta pro seipsis habere tamen hortos aliquos, ut colantur, ac olæ & alia hortalicis precio distrahantur, nec non & vineas, repugnat sæpe regulæ & ordinis puritati, secundum quod dictus prædecessor declaravit, ac etiam ordinavit: quod si talia ad usus proximè dictos, ut puta agrum vel vineam ad colendum, & consimilia, fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent: cum etiam præmissa habere, ut precium fructuum suorum temporibus habeatur, ad naturam & formam presentium appropinquet. Rursus cum prædictus sanctus velle, in exemplis vite, quam verbis regulæ ostendit se velle, quod fratres sui & filii, divinæ providentiæ innocentes, suos in Deum jacerent cogitatus, qui volucres cæci passiva quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile, voluisse ipsum eos habere gra-

a Alia: vel ipsi.

a Alarum. b alia: fratres & assistentes, &c. c alia: habeant.

nata vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus debent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore levi relaxare a se debent ad congregarios & conservaciones & huiusmodi faciendas: sed tunc tantum cum esset multum credibile ex jam expertis, quod non possent vita necessaria aliter invenire. Hoc autem ministrorum & custodum simul & separatim in suis administrationibus & custodiis (cum-guardiam, & duorum de conventu loci discretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quod cum vit sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quod ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat, convenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quæcumque adificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiva in multitudine & magnitudine debeat reputari: Ideoque volumus, quod ubique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus adificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissa, quod patet oculis, contrarium foris clament. Quamvis etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illa sibi vult serviri, quæ suorum servitorum conditioni & statui dissonant: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia preciositas, vel quæcumque curiositas in his, seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni, vel statui convenire: cum enim hæc sapientia thesaurizationem, seu copiam, paupertati vane, quod humanum iudicium, derogant manifeste. Quapropter permissa servari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia observandum, quod per declarationem prædictam in pecuniariis noscitur elemosinis definitum. Ex præmissis autem fuerit non parum scrupulosa questio inter fratres: videlicet, utrum ex sua professione regulæ obligentur ad arcum & remem, sive pauperem usum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quod sicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicatorem archissimam, ita ipsis quoad usum æstivum maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad nullum usum pauperem, qui non exprimitur in regula, obligantur: licet teneantur ad usum moderatum temperantia, sicut & magis ex concedenti, quam ceteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum providere quieti, & his altercationibus finem dare: declarando dicimus, quod fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arcum usum, seu pauperes, qui in ipsorum regulis continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos usus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod hæreticum sit tenere usum pauperem includi vel non includi sub voto Evangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula per quos & ubi fieri debeat ministri generalis electione vel institutione penitus mentionem, ortu super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis, declaramus, statimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, ut cum alicui

Provinciæ de ministro fuerit providendum, ipsius ministri electio a penes capitulum provinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsi autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam serutinii procedatur, & (votis in diversa divisi) electiones plures in discordia celebrari contingat: illa, quæ à majori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum) diligenti examinatione præmissa confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad capitulum provinciale electio huiusmodi revertatur. Ceterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere præciterint, extunc ministri provincialis provisio ad generalem ministrum liberè devolvatur. Verum si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in Provinciis ultramarinis Hybernix, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hætenus alius providendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse servatus, expedire, ministrum provinciales per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quam per capituli prædicti electionem præfici in Provinciis Hybernix, etiam ultramarinis intractabiliter: In Romana verò vel Græcia, quando minister dicitur Provincie moreretur, vel absolvetur extra mare: illa vice serveatur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum discretorum proborum consilio dixerit ordinandum. In destinatione verò discretorum ministrorum provincialium, servari volumus, quod super hoc hætenus de ipso ordine extiterit observatum. Ceterum si contingeret eisdem ministro generali casere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum, usquequo provisum fuerit de generali ministro. Porro, si quid de huiusmodi ministro provinciali secus attentari forte contigerit, illud in ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum, commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel eis ausu temerario contraire. Si quis autem, &c.

CAP. II.

Determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialibus constitutionibus, quæ sunt a principe vel à iure scriptæ, quod procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicii, loan. And.

Idem Clemens v.

Sæpe contingit, quod causas committimus, & in earum aliquibus simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut iudex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigit, lris contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilatorum materiam, licet quanto poterit faciat breviorum, exceptiones, appellationes dilatorias, &

a De modo electionis faciendæ vobis novissime factæ in Cas. Teid. sess. 25. tit. de regularib. & monialibus, c. 6. b Hæc duo verba, Clemens V. absque a ratiss. codicis.

frustratorias repellendo, partium, advocatorum, & procuratorum contentiones & jurgia, testiumque superfluum multitudinem refragando. Non sic tamen iudex litem abbreviet, quin probationes necessariae, & defensiones legitimae admittantur. Citationem vero, ac praestationem iuramenti de calumnia vel malitia, si ve de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verum quia iuxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, si ve scriptis, si ve verbo: actis tamen continuo (ut super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & ut fiat definitio clarior) inferenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litem, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem usus longaevis in causis admittit: Nos usum huiusmodi observari volentes, statuimus, ut iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul utriusque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes uti volunt in causa post dationem articulozum diem certam, quandocunque sibi vi-

debitur, valeat assignare: eo salvo, quod ubi certitudinem fieri contingeret, pro testibus producendis possit etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes, si ve ad certum instans, si ve ex officio ubicunque hoc requiritur, sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout a experientia, & probatione, & aliis actibus in causa fuerint factum. Quae omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel alias procedi possunt simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii, volumus observari. Si tamen in praemissis casibus sollemnis ordo iudicarius in toto vel in parte non contradicentibus partibus observetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Avinionis XIII. Cal. Decembr. Pontificatus nostri

Anno 2.

a In antiquioribus etiam impressis consuevit legi, ita post ex petitione & probatu & abis, &c.

Clementina constitutiones accurate castigatae, cum summaris admodum familiaribus finiuntur.

EXTRAVAGANTES SEU CONSTITUTIONES VIGINTI, A' JOANNE PAPA XXII. EDITÆ.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS I.

CAPIT. I.

Electi, qui pro suorum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam solvacantur, non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morantur, nullum eis praedictum generatur. facit Clem. Ne Rom. §. fin. eod. tit.

AD Onus Apostolicæ servitutis superna dispositione vocati, ambiguitates, ex quibus possent ecclesiis damnosa provenire dispendia, tollere cupientes, de potestate plenitudine, ac statum nostrorum consilio ordinamus, quod quibuscunque electis qui ad sedem Apostolicam venire vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam, & se presentando ipsa sede vacante vel non vacante servaverunt tempora à canonibus instituta (dummodo praesentialiter adsum in civitate Lugdun. vel fuerint Avinione in Calendis Octobris) ubicunque sede vacante moram traxerint, nullum ipsis, seu eorum juri praedictum ex mora interim facta ubilibet generetur: sed eorum jura circa electiones huiusmodi hoc non obstante,

perinde serventur illæ, ac si apud sedem Apostolicam moram traxissent. Non obstat praedecessorum nostrorum constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quoad alia nullum volumus praedictum generari. Nulli ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni VIII. Idus Septemb. Anno 1.

CAP. II.

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annata habenti, vel alii, qualiter debeant fructus ipsi deinde inter ipsam annata habentem, & beneficiarium: & decessum facta, cuius sit electio, hoc declaratur constitutum. Et pariter, quod sub tit. de rescript. vel de sed. va. vel de eccl. benef. vel de vacatione significat.

Si vicepti regimini nos cura sollicitat, ut quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum, & cultus detrimantur,

nata vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus debent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore levi relaxare a se debent ad congregarios & conservaciones & huiusmodi faciendas: sed tunc tantum cum esset multum credibile ex jam expertis, quod non possent vita necessaria aliter invenire. Hoc autem ministrorum & custodum simul & separatim in suis administrationibus & custodiis (cum-guardiam, & duorum de conventu loci discretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quod cum vit sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quod ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat, convenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quæcumque adificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiva in multitudine & magnitudine debeat reputari: Ideoque volumus, quod ubique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus adificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissa, quod patet oculis, contrarium foris clament. Quamvis etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illa sibi vult serviri, quæ suorum servitorum conditioni & statui dissonant: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia preciositas, vel quæcumque curiositas in his, seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni, vel statui convenire: cum enim hæc sapientia thesaurizationem, seu copiam, paupertati vane, quod humanum iudicium, derogant manifeste. Quapropter permissa servari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia observandum, quod per declarationem prædictam in pecuniariis noscitur elemosinis definitum. Ex præmissis autem fuerit non parum scrupulosa questio inter fratres: videlicet, utrum ex sua professione regulæ obligentur ad arcum & remem, sive pauperem usum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quod sicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicacionem archissimam, ita ipsis quoad usum æstivum maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad nullum usum pauperem, qui non exprimitur in regula, obligantur: licet teneantur ad usum moderatum temperantia, sicut & magis ex concedenti, quam ceteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum providere quieti, & his altercationibus finem dare: declarando dicimus, quod fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arcum usum, seu pauperes, qui in ipsorum regulis continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos usus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod hæreticum sit tenere usum pauperem includi vel non includi sub voto Evangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula per quos & ubi fieri debeat ministri generalis electione vel institutione penitus mentionem, oritur super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis, declaramus, statimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, ut cum alicui

Provinciæ de ministro fuerit providendum, ipsius ministri electio a penes capitulum provinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsi autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam serutinii procedatur, & (votis in diversa divisi) electiones plures in discordia celebrari contingat: illa, quæ à majori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum) diligenti examinatione præmissa confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad capitulum provinciale electio huiusmodi revertatur. Ceterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere præciterint, extunc ministri provincialis provisio ad generalem ministrum liberè devolvatur. Verum si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in Provinciis ultramarinis Hybernix, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hætenus alius providendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse servatus, expedire, ministrum provinciales per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quam per capituli prædicti electionem præfici in Provinciis Hybernix, etiam ultramarinis intractabiliter: In Romana verò vel Græcia, quando minister dictæ Provinciæ moreretur, vel abolveretur extra mare: illa vice serveatur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum discretorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destinatione verò discretorum ministrorum provincialium, servari volumus, quod super hoc hætenus de ipso ordine extiterit observatum. Ceterum si contingeret eisdem ministro generali casere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum, usquequo provisum fuerit de generali ministro. Porro, si quid de huiusmodi ministro provinciali secus attentari forte contigerit, illud in ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum, commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel eis ausu temerario contraire. Si quis autem, &c.

CAP. II.

Determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialibus constitutionibus, quæ sunt a principe vel à iure scriptæ, quod procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicii, Ioan. And.

Idem Clemens v.

Sæpe contingit, quod causas committimus, & in eorum aliquibus simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut iudex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigit, nisi contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilatorum materiam, licet quanto poterit faciat breviorum, exceptiones, appellationes dilatorias, &

a De modo electionis faciendæ vidi novissimè sancitæ in Cas. Teid. sess. 25. tit. de regularib. & monialibus, c. 6. b Hæc duo verba, Clemens V. absque a ratiss. codicis.

frustratorias repellendo, partium, advocatorum, & procuratorum contentiones & jurgia, testiumque superfluum multitudinem refragando. Non sic tamen iudex litem abbreviet, quin probationes necessariae, & defensiones legitimae admittantur. Citationem vero, ac praestationem iuramenti de calumnia vel malitia, si ve de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verum quia iuxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet, pro partis agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, si ve scriptis, si ve verbo: actis tamen continuo (ut super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & ut fiat definitio clarior) inferenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litem, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem usus longaevis in causis admittit: Nos usum huiusmodi observari volentes, statuimus, ut iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul utriusque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes uti volunt in causa post dationem articulozum diem certam, quandocunque sibi vi-

debitur, valeat assignare: eo salvo, quod ubi certitudinem fieri contingeret, pro testibus producendis possit etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes, si ve ad certum instans, si ve ex officio ubicunque hoc requirit videbitur. Sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie partibus) in scriptis, & (procuratori sibi placuerit) stans vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout & experientia, & probatione, & aliis actibus in causa fuerit factum. Quae omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel alias procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii, volumus observari. Si tamen in praemissis casibus sollemnis ordo iudicarius in toto vel in parte non contradicentibus partibus observetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Avinionis XIII. Cal. Decembr. Pontificatus nostri

Anno 2.

a In antiquioribus etiam impressis consuevit legitur, ita post ex petitione & probatu & abis, &c.

Clementina constitutiones accurate castigatae, cum summaris admodum familiaribus finiuntur.

EXTRAVAGANTES SEU CONSTITUTIONES VIGINTI, A' JOANNE PAPA XXII. EDITÆ.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS I.

CAPIT. I.

Electi, qui pro suorum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam solvacantur, non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morantur, nullum eis praedictum generatur. facit Clem. Ne Rom. §. fin. eod. tit.

AD Onus Apostolicæ servitutis superna dispositione vocati, ambiguitates, ex quibus possent ecclesiis damnosa provenire dispendia, tollere cupientes, de potestate plenitudine, ac statum nostrorum consilio ordinamus, quod quibuscunque electis qui ad sedem Apostolicam venire vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam, & se presentando ipsa sede vacante vel non vacante servaverunt tempora à canonibus instituta (dummodo praesentialiter adsum in civitate Lugdun. vel fuerint Avinione in Calendis Octobris) ubicunque sede vacante moram traxerint, nullum ipsis, seu eorum juri praedictum ex mora interim facta ubilibet generetur: sed eorum jura circa electiones huiusmodi hoc non obstante,

perinde serventur illæ, ac si apud sedem Apostolicam moram traxissent. Non obstantibus nostrorum constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quoad alia nullum volumus praedictum generari. Nulli ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni VIII. Idus Septemb. Anno 1.

CAP. II.

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annata habenti, vel alii, qualiter debeant fructus ipsi deinde inter ipsam annata habentem, & beneficiarium: & decessum facta, cuius sit electio, hoc declaratur constituitur. Et pariter, quod sub tit. de rescript. vel de sed. va. vel de eccl. benef. vel de vacatione significat.

S vicepti regimini nos cura sollicitat, ut quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum, & cultus detrimendo,

detrimto divini servati viderimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque in nonnullis ecclesiis observetur, & longis retrò temporibus fuerit observatum, quòd fructus primi vel secundi, ac alterius cuiuscumque sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem defuncto, vel fabricæ, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia, de consuetudine, privilegio vel statuto applicantur in totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos alias de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: unde illud inconueniens sequitur, quòd commodè nequeunt ad impendendam servitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existunt. Nos a de illo super his remediis providere volentes, per quòd hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & ecclesiæ debitis servitiis non fraudentur: præsentis decreto statumus de futurum nostrorum consilio, quòd illi, qui fructus prædictos sibi b hæctenus integre vendicabant, ex privilegio, consuetudine vel statuto, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in solutione decimæ taxari, prætextu cuiusvis privilegii, consuetudinis, vel statuti quovis modo percipiunt, sed ipsius summæ perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remanentia: nisi forsitan illi, qui fructus eisdem soliti fuerant (ut præfertur) cum integritate percipere, pro se mallet ipsam habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam: quo casu percipiendi quòd maluerint illis relinquimus optionem: sic, quòd intra decem dies, postquàm seiverint beneficia ipsa vacare, si quibz annalia e ipsa debentur ex privilegio, consuetudine, vel statuto, vel ipsorum annuum d collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum, nulla subbatione præmissa eligere teneantur. Quam electionem, si intra dictos decem dies non fecerint (ut dictum est) extunc ad eum, cuius est beneficium, huius optio vel electio transeat ipso iure. Et hoc in ecclesiis & partibus illis, in quibus beneficia majora, & alia quæ ad solutionem decimæ sunt taxata, volumus observari: in illis verò ecclesiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non est facta, servetur quòd fructus & obventiones beneficiorum tunc vacantium, quòd e, decimam solvere consuevit, per medium dividantur: quorum medietatem habeat is cui annuum f per alterum de prædictis modis perceptio est concessa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis præfata medietate noluerit esse contentus, altero contentari volente, pars nolentis transeat ad volentem g: & volens fructus & obventiones illius beneficiorum percipiat universos, eidem beneficio congruè faciendi deserviri, ac eius supportans onera consueta. Et si quicquam aliquis prædictorum ultra præmissa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu: corpso si Episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingressu ecclesiæ sit suspensus. Si autem capitulum, universitas, vel collegium, interdicto se noverint (donec prædicta cum integritate restituerint) subiacere. Si verò aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione præmissa, præterquam in mortis articulo minime absolvatur: Non obstantibus qui-

buscunquè privilegii vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus & statutis, iuramento a, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacumque firmitate vallatis, quæ omnia, quoad hoc, auctoritate Apostolicæ revocamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo, &c. nostræ constitutionis, revocationis, cassationis, irritationis & voluntatis, &c.

DE MAIORITATE ET OBE-
DIENTIA.

TITVLVS II.

CAP. VNIC.

Quia multi assumebant dominium, & se creati facebant potestates & capitaneos in comitatu Sabina, & aliis locis hie nominatis, qui sunt de patrimonio ecclesiæ Romana: inhietur ne tales de cetero assumantur, neg, illi tanquam talibus obediant: & quòd nullus huiusmodi præminentiam sui audeat adscribere sine speciali licentia sedis Apostolicæ. Et si sint aliqua civitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem Apostolicam confirmandos, vetat Papa, quòd ante confirmationem debitam nulli eis tanquam talibus præferatur obedientia.

Ecclésiæ Romanæ suorumque fidelium dispensandis dissimulare non possumus, quin postquam nobis cognita fuerint, adversus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur gravia nocumenta, quæ nonnullis civitatibus, terris, castris, intra patrimonium beati Petri in Tuscia, comitatum Sabina, & terram Anopolphorum constitutis, eidem ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, ex diversorum tam nobilium, quam etiam aliorum usurpato regimine provenerunt, & volentes super hoc in posterum eorum dispensandis præcavere: Omnibus & singulis comitatibus, seu universitatibus, & singulis personis civitatum, terrarum, castrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum & terram prædictos constitutis, in quibus videlicet nobis, seu quibusvis officialibus nostris, ius b competit deputandi vel instituendi potestates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsi potestatem, capitaneum, dominum, rectorem vel defensorem, seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine censeatur, in civitatibus, castris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto, tanquam potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquo modo præsumant: nevé taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, huiusmodi potestatis, capitaneatus, domini vel rectoris, seu defensoris, aut quocumque aliud cuiusvis nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali) quomodolibet audeat, sed assumptum omnino dimittat. Vbi verò ad communitates seu universitates, & singulares personas civitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominum, vel rectorem seu officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosvis officiales nostros debeat aut consueverit confirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipsæ, vel earum aliquæ sic electo, tanquam potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali, in quibusvis obediant, nevé taliter electus quosvis confirmacionem habuerit (ut præfertur) huiusmodi potestatis, capitaneatus, domini vel rectoris, seu defensoris, aut

a Vide l. fundo. C. de omni agro deserv. lib. 11. b al. ibi. c al. annalia. d al. annuum. e al. quos. f al. annuum. g. Vide l. si totam. ff. de acqui. lit. l. h. scriptura. §. ff. de condi. & demon. Font.

a Vide cum non debeat. de electio. lib. 6. & in verbo. pacia. Clem. dudum. de sepul. b Vide Constant. 26. dist. & 27. q. 8. coram. venor. de cleric. conju. c. ex parte. in autem. quomodo oportet. Episc. soli. in prinis.

enjusvis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quovis modo præsumat, auctoritate Apostolica districtius inhibemus. Decernentes extunc irritum & inane, quicquid contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo, &c. nostra inhibitionis & constitutionis infringere. Datum Avinionæ nonas Augusti, Anno 1.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS. TITVLVS III. CAP. 1.

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere, nisi unum: & reliqua tenebuntur resignare verbaliter & realiter coram ordinario sub testimonio publico iura mentem a tempore notitia huius ea nisi fuissent Cardinales, aut Regum filii. Illi autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterunt ultimum retinere, reliqua forma præscripta & sub eodem tempore resignari. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum formam receperit, quamprimum illius possessionem habuerit, vel per eum fecerit quo minus habeat, primum quo est ipso iure privatus, modo prædicto resignare tenetur: alius utrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quocumque beneficium habendum. Tandem, qui dicuntur ordinarii, quantum ad præmissa, & que sunt beneficia curam animarum habentia, hic manifestatur, h. h. hac extravagans, que est irritabilis, & multum præscripta, & graviter obligat, quam ea, de multa. eod. tit. in antiqui patet ad oculum.

Excecrabilis quorundam tam religiosorum, quam secularium ambitio, que semper plus ambiens eo magis sit infatigabilis, quo sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium a nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, non tam obtinuisse, quam extorsisse plerumque noscuntur, quod unus interdum etiam ad unum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diversis ecclesiis, nedum vicinis, sed etiam ab invicem longe distantibus, imò nonnunquam in diversorum regnorum partibus situatis, duas aut tres, aut plures dignitates, personatus, officia seu prioratus, aut diversa ecclesiastica beneficia curam animarum habentia possit dispensative (cum alias non liceret de iure communi) recipere, & simul licite retinere. Unde inter cætera inconvenientia, subscripta sequuntur, quod videlicet interdum unus, qui unicuique, quamvis modicum vix officium impleat sufficienter, plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollutibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt sui in unaquaque regione rectores, ecclesiarum detrahatur commodis & honori, que carentes defensorum auxilio in iuribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis parent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat decessorum: & quod a marius est dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur. Nos itaque tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione aut retentione plurius dignitatum, personatum, officiorum, prioratum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma, vel expressione verborum a nobis, vel prædictis prædecessoribus cuicunque persona concessas (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ ecclesiæ, qui circa nos universali ecclesiæ serviendo, singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac Regum filii,

qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem, sunt prioribus prærogativa gratiæ atollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio, & ex certa scientia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen nostrum effectuatam circa tales personas talium beneficiorum multitudinem retineremus: ipsique imperantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter non frustrentur. Statuimus itaque & de factum ipsorum consilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex dispensatione legitima plura talium huiusmodi dignitatum, personatum, officiorum aut personatum seu beneficiorum, quæ alias absque dispensatione obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura inminuitur, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia, vel beneficio sine cura, quod habere maluerit, prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indulgæ, possint licite retinere. Quæ tamen teneantur eligere intra mensem numerandum a tempore notitiæ constitutionis: ceteris beneficiis cum cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ saltem non poterant de iure absque dispensatione licite retinere, que non extant vacare decernimus, eorum ordinario sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter & realiter cum effectu dimissis: absque eo quod ad fila nomen sine nova collatione ab eo qui facere poterit facta reddat, aut eorum administrationi se immiscere præsumat. Alioquin tam his, quam aliis omnibus beneficiis quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (si præfertur) sint ipso iure privati, & proliis inhabiles in similia beneficia obtinenda. Per hoc autem ius, qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia, curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius & iuratum, per nostram moderationem præscriptam obtinent, & quæ similia beneficia nostrarum, vel alias eorundem personarum auctoritate literarum expectant, cum quibus illa cum vacaverint recipere, & una cum obtinenda licite valeant dispensari, nolumus derogari, nec cum vacabunt, intra dicti temporis spacium possint recipere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta, & licite retinere: pœnas similes incursant, si huiusmodi contrarie præsumperint sanctioni. Porro, qui quocumque modo illicite avaræ cupiditatis vitium exerceant, quod similia beneficia simul absque dispensatione committere nunc præsumunt: Nos de illis præsentibus litteris limitamus, ut omnia & singula beneficia sic deinceps obtinenda retentio, quod ultimo receperant, dimittant, & ex collatione canonica, competat ius eorum, nec tempus, ut præscriptum, limitatum, verbo & facto a beneficiis eorum ordinario sub testimonio similiter publice dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso iure privati, in quo ius eis alias competebat, & inhabiles penitus ad quacunque obtinenda ecclesiastica beneficia censentur. Qui vero deinceps receperint plura beneficia, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium, animarum curam habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud (quo ipso iure, postquam secundum possessionem habuerint, vel per eos omni modo & fraude cessantibus, quo minus habeant, licite privati noscuntur) absque mora dispensatio in ordinariis manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin extunc sint ipso iure secundo privati, & necum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum

a Absolvantur. b Nos, rex pro factis faciente monitionem de beneficiis, qua iure obtinentur: nato in tali occasione beneficium dispensative retentis, per text. hic. finit. quod ius

quodcumque beneficium ecclesiasticum inhabiles reputentur. Quae omnia & singula beneficia vacatura (ut praemittitur) vel dimissa nostra & sedis Apostolicae dispositioni de ipsorum stratum consilio reservamus: Inhabentes, ne quis praeter Romanum Pontificem, quocumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alias innovare quoquo modo praesumat. Nos enim, si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Caeterum ordinarios intelligimus in casibus supra scriptis Episcopos, in quorum civitatibus vel dioecesi, consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quae debent secundum praemissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiae cathedralibus vacantibus, capitula eandem: & hi de beneficiis tam dimissis, quam (ut praemittitur) perditis, nos, vel Apostolicam sedem certificare studeant, quamprimum commode poterunt indistincte, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem attinet ante factam, illa duntaxat, necnon alia beneficia ecclesiastica, quocumque nomine nuncupentur, curam animarum habere censimus, quae parochias habent, in quibus est animarum cura, non per vicarios perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorum vel illorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare, inquirere, procuraciones recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententia absolvere de consuetudine vel de iure: iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quoad caetera, permanentibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis, statutorum, constitutionum, reservationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incuturum. Datum Avinioni 13. Cal. Decembris. Anno 2.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE, ET ECCLESIAE NON VACANTIS.

TITVLVS IV.
CAP. I.

Executores gratiarum, & iudices causarum a sede Apostolica depulsi in dioecibus iam divisim procedere possunt, sicut ante divisionem poterant. Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquitur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de concessione prae bendae, & patet in ca. Executor. ca. Si capitula. & cap. Si sibi. hi potuissent sibi sub tit. de rescriptis vel de off. deleg. vel de paroch.

Sedes Apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter evitat nososa ambiguitatis involucrem, illamque sibi semper in suis ordinationibus reservare cautelam intendit, ut de illis ita proveniat commodum, quod alius non imminuat detrimentum.

Sane pridem ad divini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis civitatibus ac dioecibus sic multiplicavit altissimus, quod in eorum singulis singulorum vultus nequibat (ut eum decet) unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, salubriter intendentes, in ipsis dioecibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures dioeceses duximus dividendas, certas civitates & ecclesias creximus cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & li-

mitatas dioeceses iustissimus assignari. Verum quia plures ante ordinationem seu divisionem nostram huiusmodi tam a nobis, quam a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus, Apostolicas obtinuerunt literas super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris dioecesi vacaturis: quarum nonnullae restant adhuc executioni mandandae. Nos amovere volentes cujusvis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, & providere considerantes attentius, quod per ordinationem seu divisionem nostram praedictam us ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione mutari non debet, quin adeo efficax in divisis dioecibus maneat, sicut prius erat: auctoritate praesentium declaramus, quod omnes & singulae gratiae super beneficiis vacaturis ante divisionem huiusmodi in ipsis quondam integris dioecibus a nobis, vel praedictis praedecessoribus personis quibuscunque concessae, tam in ipsis nunc divisis, quam in aliis dioecibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine & per executores indatos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante divisiones saepeatas poterant & debebant. Idem etiam declaramus, quoad literas Apostolicas iustitiam continentes: ut videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet existant, quantum de huiusmodi dioecibus divisis perforant, possint iuxta earum tenorem providere procedere, ac si dictae dioeceses, de quibus mentio in literis eisdem habetur, integre remansissent. Nulli, &c.

CAP. II.

Nullus impediatur capitula, Archidiaconus, & alias personas in iuribus, quae sibi competebant in ecclesia integra, quam illis iura percipiunt post divisionem ipsarum, sicut ante facta erant percipere: quoniam in beneficiis divisim habet quis eadem iura quae habebat in integris: Et hoc cap. sub hoc tit. fuit positum, quoniam declarat procedens, ut elare patet. Concord. cap. quia monasterium, de relig. dom. in antiquis.

Ad Apostolicarum nostrorum pervenit auditum, quod aliquarum ecclesiarum per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, auctoritate Apostolica divisarum, praelati & subditi, capitulis, Archidiaconis, & aliis personis ecclesiarum, a quibus supra dictae ecclesiae sunt divisae, multipliciter injurari praesumunt, non permittentes eos uti iurisdictionibus & iuribus suis, sicut ante divisionem huiusmodi utebantur. Quis igitur intentionis nostrae non existit, nec existit, per divisionem episcoporum ecclesiarum, a quibus divisiones factae sunt, capitulis, Archidiaconis, vel aliis personis vel aliquatenus derogare, nisi quatenus in divisionum huiusmodi literis Apostolicis continetur expressè: Nos praesentis auctoritate statui universis praelatis, capitulis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate Apostolica erectarum praecipimus, & mandamus, ne capitula, Archidiaconos, & alios personatus, vel dignitates, officia seu beneficia in praedictis primariis ecclesiis obtinentes, quo minus visitationes exercent, procuraciones recipiant, iurisdictiones, & iura archidiaconalia, & alia bona obtineant in praedictis decisis dioecibus, sicut ante divisionem huiusmodi obtinebant, nisi quantum in divisionum huiusmodi literis Apostolicis caveatur expressè, impediatur quoquo modo, quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra praesens praecceptum agere vel facere praesumpserint, nos praesumptores tales digna curabimus animadversione punire. Nulli, &c. nostrum

^a Haec extraximus habetur inter communes sub tit. de officio deleg. cum gloss. Guilelmi de Monteladun.

^a Ad hoc vide gloss. in tit. de defen. errot. & quae gerit. c. 3. ff. de clav. Cantinulam in loco ab ordine. Intel. Nicol. Ever.

præcepti, & mandati infringere, &c. Datum Avinioni 5. Cal. Octobris, Annos.

NE SEDE VACANTE ALIQUID
INNOVETUR.
TITVLVS V.
CAP. VNIC.

Vacante sede imperiali, cum iurisdicção ad Papam devolvitur, sub pena excommunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomen vicarii, Imperatoris, vel alterius cuiuscunque officii retineat, assumat, vel resumat, nullusq; ei obediat, vel auxilium præbeat: alia excommunicatio in personas, & interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) præfertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur. b. d.

Si fratrum & Coepiscoporum nostrorum, & aliorum quorumlibet iura illibata servari, & ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ sollicitudinis studium adhibemus: multo fortius equidem pro nostris & Romanæ ecclesiæ sponse nostræ iuribus & honoribus conservandis ex adjuncto nobis officii debito Apostolicæ provisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris usurpationis injuriam subeam, aut detrimentum cuiusvis derogationis incurram. Sanè in nostram & fratrum nostrorum deductum est (sana divulgante) notitiam, quod licet de iure sit liquidum, & ab olim fuerit inconculsè servatum, quod vacante Imperio, sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, quum in illo ad secularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in persona beati Petri terreni simul & celestis Imperii iura Deus ipse commisit, Imperii prædicti iurisdicção, regimen & dispostio devolvuntur, & ea ipse (durante ipsius vacatione Imperii) persè, vel alium, seu alios exercuisse noscitur in Imperio memorato. nonnulli tamen in Italia partibus potestatis & dignitatis fastigium illicite ambientes, in nostram & Romanæ sanctæ matris ecclesiæ (quantum in eis est) præiudicium evidens, ac diminutionem honoris & juris, vicariatus seu alterius cuiuscunque nomen officii, quod ipso Imperatore vivente ex ipsius commissione gererebant in certis terris, territoris sive locis, post decessum ipsius, absque nostra, vel Apostolicæ sed. perita vel obtenta licentia, retinere sibi, & nonnulli etiam de novo assumere, quod non gesserant, aut gestum antea posteaq; dimissum resumere temerariis ausibus præsumperunt, quo vel quibus adhuc non venentur abuti, & sub eius vel eorum colore multa facere & fecisse noscuntur, quæ in nostram, & ecclesiæ prædictæ injuriam aperte redundant, non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec divinæ majestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui non resistitur, approbati videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum perveris conatibus non resistit: Nos volentes nostris & ecclesiæ sponse nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi orta sunt hætenus, & quæ periculose possent in antea suboriri, celeriter obviare, necnon periculis animarum, huiusmodi retinentium, assumptionum seu resumptionum nomina, & eis abutentium (ut præfertur) salubriter occurrere cupientes, præsentium auctoritate monemus sub excommunicationis pena omnes & singulos cuiuscunque status, præminentia, dignitatis, aut conditionis existant, etiam si patriarchali, vel quavis alia superiori sive episcopali, vel regia, seu alia quacunq; præfulgeant dignitate, qui post vacationem Imperii absque nostra, vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarii seu cuiusvis alterius officii nomen ubilibet retineant, assumpserunt, seu resumpserunt & retinent: &

qui assument, vel resumunt fortassis in posterum, & huiusmodi donationis pallio abuti sibi, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate, vel iurisdicçãoe quacunq; seu exercitio publicè vel occultè, quatenus de eorum etiam à denominatione huiusmodi, seu cuiuscunque assumptione, resumptione ac retentione prædictis, non non usu, potestate, & exercitio supradictis prorsus abstineant, & omnino desistant. Inobstantes in super sub pena prædicta omnibus & singulis Patriarchis, prælatis, & etiam aliis superioribus ac regibus, civitatibus, comitatibus, universitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut huiusmodi prædictum huiusmodi nomen, seu aliud quodlibet in eodem Imperio retinentes (ut præfertur) aut assumentes, vel eorum aliqui sub denominatione, vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratorum, commissariorum, iudices, aut vices eorum gerentes, quocunque colore, modo, recipiant, vel admittant, nec ut vicarii seu vicarii aut officialibus Imperii pareant vel intendant, aut patri vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet præsentem auxilium, consilium, vel favorem. Alioquin in omnes & singulos Patriarchas, prælatos, & superiores & inferiores, Reges & caeteros, denominationem prædictam (ut præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumunt, ac illis præsertim exerceant quacunq; officia, potestates seu iurisdicções, & recipientes eos, ut vicarios, vel officiales Imperii, aut commissarios eorum, ut talium, & in parentes seu obediendos eis, ut talibus, aut præstantes in hoc sibi consilium, auxilium, vel favorem, nisi intra duorum mensium spacium à die date præsentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia sedis Apostolicæ super hoc ostenderit communitos, excommunicationis in singulares personas, & in terras & loca ipsorum, & quibuslibet communitates, universitates, civitates, aut villas, nec prædicti sententias de fratrum nostrorum consilio publicè promulgamus. Contra eos nihilominus spirituales & temporales gravius processuri, prout in obediencia eorum exegerit, qualitas facti fuerint, & videmus expedire. Et ut quibuslibet patendi talibus tollatur officio, omnes & singulos, qui huiusmodi vicariatus nomen retinentibus, assumentibus seu resumuntibus iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi quantum ad hoc, de potestatis plenitudine abdicantes auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem, ut talibus, ut vicariis vel officialibus Imperii, assumentes, pareant vel intendant. Et insuper omnes iudices, obligationes, confederationes, & collegationes à quibuscunque super hoc quomodolibet iuramento vel quacunq; firmitate vallatas, omnino dissolvimus, vitibus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, revocamus. Ac huiusmodi, & quibuslibet alia iuramenta quibuslibet super his præstita, per quæ potestatem in prædictis nostris, & ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, præsertim cum iuramentum vinculum intinuit esse non debeat, relaxamus. Ceterum ut huiusmodi processus verius ad communem processum coartiam deducatur, chartas seu membranas processuum retinentes eundem, in ecclesia Avinionensi appensè vel affigi octis seu superliminibus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio, & patenti iudicio publicabunt: Ita quod omnes & singuli, quos processus ipse contingit, & contingere potest, nullam potestatem sint excusationem prætere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avin. in domo episcopali, pridie Calendas April. Anno r.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE. TITVLVS VI.

Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen procedens: etiamsi nondum esset per carnem copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus presumat accipere aliquem de sacri ordinis: quod si fecerit, dissoluto etiam matrimonio; nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit: nisi aliquam de religionibus approbati ingredatur, & eju regulam expresse, vel tacite profiteatur. Est autem talis conjugatus sic ordinatus per diocesatum monendus, ut religionem ingredatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & uxor in fuerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonii consummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis, & qui fatu effert non posset.

CAP. VNIC.

Antiqua concetrationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientius salubriter providere, de fratrum nostrorum consilio presentem declaramus edicto, quod licet votum solemnizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta canonum sit ellicax reputandum: ad dissolvendum tamen prius contractum, etiam si per carnem copulam non fuerit consummatum, quibus nec iure divino, nec per sacrosanctos canones hoc statutum invalidum est censendum: auctoritate Apostolica districtius inhiibentes, ne quipiam durante matrimonio, nondum etiam consummato, aliquem de sacri ordinibus presumat suscipere, nisi prout sacris canonibus noverit convenire. Quod si fecerit a quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines provehi, nec ad aliquod beneficium vel officium ecclesiasticum valeat promoveri. Nisi aliquam de religionibus approbatis (quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium, & sui superioris obedientiam suos professores attingat) ipsam canonicè contingerit ingredi, ac eju regulam expresse vel tacite profiteri: quo casu diocesanus super pramissis, & singulis pramissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obstat. Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatum non fuerit) per diocesatum instanti moneri precipimus, & induci: quod si forsitan renuerit adimplere, ipsam (si sponsa ejus in fuerit) per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli, &c. nostram declarationis, inhibitionis, ordinationis, precepti, & constitutionis infringere. Datum Avinioni Calend. Decemb. Anno septimo.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS. TITVLVS VII.

Secta & religio fratricellorum, sive beguinarum, qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci, cassatur: quoniam inter ceteros errores ecclesiastica sacramenta dispicebant. Et sub pena excommunicationis omnibus inungitur, ut nulli de cetero talem ritum assument: & ne Episcopi ipsum concedere presument. Vide cas. sin. cod. tit. in antiq. & c. eod. tit. l. 6.

CAP. VNICVM.

Sancita a Romana atque universalis ecclesia, cui auctore Domino, licet immeriti, prefidemus, sicut religiosa & pia vota benigno favore prosequitur.

a De Beguinarum secta & erroribus, vide Guidonem Carmelitam in summa de heresibus, tit. de heresibus Beguinarum, & Nicolaum Eymericum in directorio inquisitionum par. 2. q. 15.

sic supersticiosos conatus insolentium hominum a deestatu, videlicet ne sub ovina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis invadat, sub pietatis imagine vitu heretica pravitate obrepit. & sub pretextu conversationis angelica incautis mentibus spiritus malignus illudat: cujus rei gratia sacris canonibus est interdictum, ne aliquis novum ordinem aut religionem inveniat, vel habitum nove religionis assumat: sed quicumque ad religionem venire voluerit, ingredatur unam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profane multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, seu fratres de paupere vita, Bizochi sive Beguini, vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italix, necnon in insula Sicilien, comitatu Provincia Narbon. & Tholosanen. civitatibus, & diocesis, & Provinciis, aliisque diversis circummarinis & ultramarinis partibus, contradictos canones habitum nove religionis assumere, congregationes & conventiculas facere, & superiores sibi ipsi eligere, quos ministros seu custodes vel guardianos aut nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum sectam recipere & loca de novo construere seu constructa recipere, in quibus habitant in communi, publice mendicare (quasi eorum secta foret una de religionibus per sedem Apostolicam approbatis) temeritate damnabili presumpserunt, & presumunt etiam incessanter. Et ut ipsorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorum regulam seu ordinem fratrum minorum, quem sanctus Franciscus instituit, se profiteri & ad literam conservare coningunt: quamquam in obedientia generalis, vel provincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur: pretendentes se a sancta memoria Celestino Papa quinto predecessore nostro huius status seu vite privilegium habuisse: quod tamen etiam ostenderent, non valerent. cum bonae memoriae Bonifacius Papa octavus predecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Celestino predecessore nostro concessa, quae per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuaverit, dictumque vite privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & vivendum ritum a quibusdam Episcopis seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum prelatibus habuisse profiterentur, quos nec eis concedere licuit contra formam concilii generalis. Nonnulli etiam ex ipsi afferentes se esse de tertio ordine beati Francisci, poenitentium vocato, praedictum statum & ritum eorum sub velamine talis nomine satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertii ordinis talis vivendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum baratrum facilliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt, ipsorum quam plurimi (sicut fide digna relatione perceperimus) a veritate catholicae fidei deviantes ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Cum itaque talium damnanda temeritas in ejusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, praefati minorum & aliorum ordinum opprobrium, & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redundare noscatur: sectam, ritum, & statum huiusmodi, non obstantibus praemissis eorum excusationibus, quas frivolas reputamus, & quicquid per eos communiter vel divisim sub religionis, conventus, collegii seu congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel existit, de fratrum ipsorum consilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio, & auctoritate praemissis revocamus omnino, ac perpetue prohibitioni subicimus, & ab ecclesia Dei penitus abolemus. Eisdem personis & aliis quibuscumque

a Vide l. qui sub conditione, ff. de condi. instit. l. non erit. s. de vno. ff. de iurejur.

rentur: ipsi etenim turpium lucrorum se facibus immergentes, ambitiosis nexibus involvuntur: Dei timorem damnabili cecitate postponunt, & quasi ambulantes in tenebris non vivunt excidia personarum. Nuper siquidem ad nostri apostolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli nullam habentes auctoritatem juris, vel consuetudinem, seu privilegium faciendi monetam, falsam ostendunt & fabricant in regno Franciæ, & locis circumvicinis.

Alii vero monetam falsam sub vero signo clarissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Francorum & Navaræ illustris studiose depravant, & ex hoc cadit à suo recto pondere. Quamplures etiam in locis circumvicinis, quibus de jure, aut consuetudine, seu privilegio jus competit fabricandi monetam, signum proprium moneta regis monetæ suæ, quam fabricant, imprinere seu insculpere moluntur, ejusdem quantitatis & jucunditatis, literarum figure quam habet moneta regia monetæ suæ, quam fabricant, quantum possunt similis, speciem & formam insculpunt, constituunt, & imponunt: & quamvis monetæ prædictæ eorum ad usurpatam similitudinem perducta deficient à justo pondere argenti, & solito in regia moneta, & more, & consuetudine observato: simplices tamen & populares persone, non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiam discernendæ, falluntur quotidie ea occasione in usu monetarum, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt & alii qui scienter falsas monetas extra regnum prædictum emunt, & post in terra regnum ipsum eas portant, vendunt & expendant. Nos igitur attendentes, quod iidem fallarii & fabricatores monetarum talium & emptores prædicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos, qui (ut præmittitur) præmissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum scienter præsumpserint felicitis record. Clementis Pape quinti prædecessoris nostri vestigiis inherentes, excommunicationis sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus nostris, præterquam in mortis articulo, reservata. Nulli, &c. nostræ revocationis & annullationis, cassationis, irritationis, & constitutionis infringere, &c. Datum Avin. 5. Nonas Jul. Ann. 7.

DE PRIVILEGIIS.
TITVLVS XI.
CAP. VNIC.

Privilegia, si qua sunt, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Martiniæ debebant se munitos circa bannitarum receptionem, hæc constitutio propter causas hic infra scriptas revocet & annullat.

Ad nostri apostolatus pervenit auditum, quod nonnulli nobiles & communitates intra nostras Campaniæ, Martiniæque provincias constituti, assereutes per privilegia sedis Apostolicæ sibi fore concessum, quod de Provinciis ipsi per rectorem eorum qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris ejusdem banni, in terris, civitatibus, castris, & locis eorum morari libere possint, nec in illis idem rector bannitos ipsos capere valeat: eosdem bannitos in dictis terris, civitatibus, castris, & locis, non absque derogatione sedis Apostolicæ manifesta recipiunt & recipiunt. Nos igitur, qui benevoli more patris in provinciarum ipsarum tranquillitatis & pacis commodis delectamur, super hoc (prout ad nostrum spectat officium) pro communi bono provinciarum ipsarum de congruo volentes remedium providere, privilegia supradicta, cuiuscunque tenoris existant, maxime cum ipsorum prætextu maleficia remaneant in eisdem Provinciis impu-

a In morte articulo nulla est casuum reservatio, atq. ite o. omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Ita conc. Trid. sess. 4. c. 7. de casuum reservatione.

nita, pandatur ausus excessibus, cultus lædatur justitia, distigat rectoris multipliciter impediatur officium, ac provinciarum ipsarum status, pacis scedere violato, non absque grandi reipublicæ detrimento subverti possit scandalis, scissuris, ex nunc auctoritate Apostolica ex certa scientia revocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli, &c. nostræ revocationis & annullationis, cassationis, irritationis, & constitutionis infringere. Data Avin. 7. Idus Aug. Anno 6.

DE BOENIS.
TITVLVS XII.
CAP. VNIC.

Narrati facinoribus hominum Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidere soliti erant, post enumerationem 17. modorum insensæ, totidem penas exprimit, quas incurrent, qui de castro talia præsumunt: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscumque honoribus & beneficiis tanquam indignos repellit. Conc. ca. ad aure. & ca. in quibusdam, eod. tit. in antiq. & cap. felicit. eod. tit. lib. 6. juncta Clem. si quis suadente diab. etiam in eod. tit.

Diterum a crescente malitia videmus mundum in deteriora jugiter prolabi, sic (hominum mentes affluere depravante nequitia) malis passim cumulum superaddi, ut & boni qui alias odirent virtutis amore delinquentes, interdum cum perveris administrari, concurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam proficere. Est enim compescenda malorum audacia, ut saltem penæ formidine retrahantur à noxiis, sicque boni sectando virtutem meliores effici, non cogantur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notorium publicat, & longe lateque ipsa injuriosa transgressus evidentia manifestat, quod nonnulli de Marchia Anconitana, Provincia nobis & Romanæ ecclesiæ subiecta, nedum olim temporibus diversorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus fidelitatis egressi, declinaverunt ad infidelitatis reproba devium: sed in diebus non longè præteritis contra nos, & ecclesiam eandem, & dilectum filium Amelium præpositum Bello montis Capellanum nostrum, Provinciam memoratæ rectoris cervicem rebellionis erigere præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos crudeliter savientes, post graves illatas injurias, & reprobos contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prädatione subtrahita, eos cruento mortis supplicio in ore gladii tradiderunt: inter quos pars dicitur fuisse non modica, cui mens sanior inerat, & tantæ temeritatis excessus non leviter displicebat, sed habuerunt, vel inviti furorè confusa multitudinis cedere, dum illius nequiverunt constantibus obviare. Nos igitur, ut mali penarum impositionibus gravium terrore vereantur in antea in consimilibus erroris inivium relabi, ac boni persistentes in sua fidelitate constanter non habeant propter illorum claudicare perfidiam, remediis quibus possumus præcavere volentes, & animarum suarum salutem, dictæque Provincie pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes: de fratribus nostrorum consilio hæc in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut quicumque de Provincia ipsa, vel aliunde in ea Provincia moram trahens, clericus vel laicus famæ lux prodigus (ipsius ecclesiæ calcata reverentia) in hoc scelere genus intrepserit, quod rectoris seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ

a Hic potest videre translationem D. Boeni, de seditionis criminibus. Et ego addo quod isti hic expressi, quia rebellaverunt contra istum vicecomitem positum à Papa, contra quem committitur crimen lesæ majestatis, c. in primis, in si. 2. q. 1. incederunt in illud crimen. Bart. in l. hostes. ff. de capti. & post. rev. Cynus in l. non convulsi. q. 4. de injur. neg. isti quia facta fuerunt omnia in contemptum Pape, post sunt injuriant remittit. arg. not. ibi per Cynum Euse.

Provincia in spiritualibus & temporalibus auctoritate Apostolica præferunt, vel ipsorum aliquem, aut eorum, vel alicujus ipsorum vicarium, aut judicem, vel iudices, vel ipsius Provinciae thesaurarium, aut locum tenentem ejusdem (quod absit) occiderit, ceperit, captivaverit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulneraverit, aut ipsorum aliquid, vel alius in locum, ubi moram traxerint, insultum fecerit, aut ipsum, vel ipsos offenderit, sive de suo regimine vel officio forsan expulerit, vel fugaverit, vel socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus spolia verit, vel Provincia supra dictæ alicujus civitatis, castri vel loci de Provincia ipsa populam, communitatem vel universitatem, aut aliquos ex eis, vel quosvis alios de Provincia ipsa directè vel indirectè, contra nos & præfatam ecclesiam, seu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem seu conspirationem per se, vel per alium, seu alios facere, vel procurare præsumpserit, vel ad ea sive ipsorum aliqui dederit auxilium, consilium, vel favorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cujusunque conditionis, ordinis, dignitatis, aut status, ecclesiastici vel mundani fuerint, etiam si patriarcha, vel archiepiscopi, seu episcopi, vel superiori præfate dignitate, perpetuo sit infamis: ut nec ad testimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit inestabilis, ut nec testandi liberam habeat factionem, vel ad alicujus bona ex testamento, vel ab intestato vocetur. Nullus ei super quocunque negotio respondere, sed ipse aliis respondereteneatur. Nec quavis causa ad audientiam perferatur illius. Nec valeant ejus sententiæ vel processus. Nullus ei in quacunque causa vel negotio patrocinium præstare præsumat. Nec ipse ad patrocinandum alius admittatur. Instrumenta confecta per eum, si forte officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem: sed potius cum a colore damnato damnentur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis ecclesiasticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunque sint, & quocunque nomine censeantur, sit eo ipso privati, ac inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in posterum obtinenda. Filii ejus ad nullos honores ecclesiasticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & personalibus, privilegiis & indulgentiis quibuscunque sub quacunque forma verborum, ab Apostolica sede concessis, extunc penitus careant. Valli & homines à juramento fidelitatis, & alia quavis obligatione, quibus tenentur iisdem, sint penitus absoluti. Feuda quoque jura, honores, ac officia, & alia quæcunque bona immobilia, quæ in dicta Provincia Marchiz, & alibi ubicunque à prædicta Romana obtinent ecclesia, sint eo ipso penitus confiscata. Aliis verò feudis, juribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ à quibuscunque aliis tenent ecclesiis, sint eo ipso privati: quæ sic ad easdem ecclesias liberè revertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate disponant: mobilia verò bona ipsis concedimus fidelibus occupanda: Illud nihilominus adjicientes nostræ hujusmodi sententiæ: Universitas verò, seu communitas, quæ deliquerit in prædictis, ejusque territorium & districtus, interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto: A qua quidem excommunicationis sententiæ nullus ab alio, quam à Romano Pontifice possit absolvi, nisi duntaxat in mortis articulo a constitutus. Per hoc autem non adimimus secularibus potestatibus

^a Quia in mortis articulo nullus est casuum reservatio. vide Com. Trid. sess. 4. c. 7. de casuum reservatione.

facultatem utendi legibus contra talem, quas ad talem sic delinquentem catholici Principes ediderunt. Dignitas etenim est, ut quos timor Dei à malo non revocat, peccatorum moles in eos exaggerata compescat. Nulli, in nostræ functionis, & functionis insuper, &c. Datum Avinion. 8. Cal. Septemb. Anno 3.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

TITVLVS XIII.

Taxatio gratiarum sedis Apostolicæ imperatorum, tam cum clausulis consuetis, quam non consuetis, hic continetur. Et quælibet quæ, distinetur linea completi debent, declaratur calumpniatam respectus habetur. Contra transgressores pena suspensio ab officio usq; ad sex menses, & quandoq; privatio regiminis, & ultra illam abbreviatoribus sententiam excommunicationis in po committatur.

CAP. VNIC.

Quoniam ad sacrosanctæ Rom. ecclesiæ sumum, refert ad matris ubera, referta dulcedine, ac ad Rom. Pont. Christi Vicarii successoresque Peni Clericatum, tanquam ad patris plenam providentiam pariter, orbis terrarum, & qui habitant in eo, gratiarum spem, & assidue conflant universi: indignum crevit in nostris fore temporibus, ut quibus nos & ecclesia ipse exuberamus in gratias, deficiamus in donis: ne monumentum inde præstare occasio, unde gratitudinis necessitas ad erant collaudandi: neve scriptura reddat onusum, quod liberalitas fecerat gratiosum. Quæ de re circa litterarum nostrarum scripturas, registri quoque nostræ, & abbreviatorum Rom. curiæ notas, illam in taxando moderacionem apponi, quæ petitioni, quæ gratiæ hujusmodi conceduntur, se gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter sentiant concessas: ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notariis, & abbreviatoribus antedictis, qui interdum in eis tantum multo labore desudant, de suo labore congrue merentur. Ad tollendos igitur excessus, difficultates, & anfractus, qui possent ex variis litterarum Apostolicarum taxationibus provenire, sancimus ut modis omnibus in hujusmodi taxationibus observentur: videlicet quod litteræ gratiæ cum clausulis consuetis super committantur, & præbenda, & alio beneficio ecclesiastico cura vel sine cura, vacante vel vacaturo, etiam dignitas, officium, vel personatus existat, ac non grossis & non ultra taxentur: & cum in familiis Turonenibus & non ultra taxentur: ac executoriis litteris beneficiis gratiis, & hujusmodi, ac executoriis earundem servari debebit. Si verò eorum litteræ gratiæ, & executoriis earundem (ut supra) alique clausula non communes, vel insolite apponantur circa taxationem clausularum hujusmodi congruè poterit se distinguere: videlicet quod non habeatur consideratio in eisdem, majoris vel minoris gratiæ ejus, quod conceditur, nec quod ipsius sint majores vel pauciores fructus, sed & proventus, & ex hoc plus minus taxentur, sed habeatur in taxando illa consideratio ad laborem, ut scilicet longior scriptura magis, & minus brevior abbreviatur: hoc tamen circa hujusmodi clausulas apponendum addito moderamine in taxando, ut si scriptura clausula apponitur non faciat lineam, nec ipsa clausula litteræ taxationem augmentet. Si verò per se, vel saltem alius addita clausula faciat lineam, in quarta parte Turonen. grossis taxetur: & sic pro qualibet linea hujusmodi ab-

^a Vide Innoc. VIII. in regul. 66. ubi dicit, quod camera Apost. est mater persuarum. Vide eundem in regul. 66.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Cum fratres minores indumentis vilibus secundum eorum regula- lam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, precipiens sub pena excommunicationis illi obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, streptos, & novitatu plenos portabant, qui transgressores regule non dicuntur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria & cellaria pro necessariis ad vultum colligendi. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & castitati esse preferendam. h. d. & est valde notabili. Concor. c. Exus qui seminat, eod. tit. lib. 6. & Clem. Exus de paradiso, eod. tit.

Q uorundam exigite cæce scrupulositatis ambiguum, ac ipsorum quodammodo indocta scientia (ne dixerimus, quod irreligiosa horum sit vana, & in hoc superstitiosa religio) ut dum suis mavult temere sub conscientie velamento conceptibus, quam prelatorum ordinis sui cum obedientie merito provide inhærentesententiis, nos post prædecessorum nostrorum, & præsertim felices recordationis Nicolai quarti, ac pie memorie Clement. V. Romani Pontificis super intellectu & observantia regule ordinis fratrum minorum, declarationes salubriter editas, solidas quidem & claras, & lucidas multaque maturitate digestas, nostras Domino favente indubias ipsorum prædecessorum declarationibus declarationes adjungamus: sicque dies & diei eructet verbum, & nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod absit) insectia, cæta ipsarum declarationum verba convertens in devium, illaque suis eis profecto contraria accommodans sensibus, ingrata Deo, superioribus contumax, præfato ordini detrahens, odiosa confratribus, unionem scindens, si valeat, reddatur, ac grave in populo scandalum allatura: quin potius (ut nostra vehementer flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis, hæc sancta minorum fratrum religio, ad quam jamdudum (cum minor nos gradus haberet) dilectionis & devotionis fervor incanduit, nunc vero post susceptum à nobis Apostolicæ servitutis jugum, ad illius religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius exteriusque propitiam pastoralis curæ sollicitudo nos angit, paternæ cogit providentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, sancto proficiat octo in numero ac merito, quam & plurimum augeatur, blandeque in redeuntium filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula, mactet vitulum, eorumque liberis, & sedula corruat in amplexus: profecto quum ipsius religionis odor trahat, charitas attrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quæ in conyalle lachrymarum, hujus scilicet mundi miseria, vel cordis contritione & humilitatione purissima ascensionem in corde suo disposuit, ut non solum in virtutem de virtute proficiat, sed in eisdem virtutibus permanens, quasi quibusdam harum ad professionem tendentibus gradibus, de die in diem facta se melior ascendat in altius, terrena despiciat, ac celestia complectatur: sicque tandem divino numine collocata in patria, tanto Deum secundum hujus sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius, quanto nunc in hujus peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. Nam secundum David Prophetam eximium, dum sanctam ecclesiam Deus suscipiet, in ejus gradibus

ditæ clausule in taxando quarta pars grossi Turon. addatur, & si quid superferuerit, & minus linea, illud superfluum nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ centum & quinquaginta literas, seu XXV. continet dictiones, intelligi volumus in hoc casu: & ut taxatio hujusmodi (dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inserta illa clausula: Verum ne sub eo prætextu, &c. quæ quatuor continet lineas, uno Turon. grosso taxetur. illa etiam clausula: Præbendam verò ac dignitatem, quæ cum acceptatione reservat, quæ quatuor & paulo plus continet lineas, uno Turon. grosso taxetur: & in similibus clausulis additis, secundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quoad præfatas literas in registro nostro servari volumus, cum fuerint registranda. Eandem etiam taxationem quoad præfatarum literarum notas, scilicet gratiæ cum antedicto numero abbreviatores observent. De executoriis verò hujusmodi gratiarum abbreviatoris ipsi, etiam si clausulæ non communes vel insolite apponantur eisdem, duos tantum recipiant Turonem. Hoc licet sicut in taxatione prædictarum literarum observari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus pauperati, & nostram taxationem in illa, videlicet octo Turon. grossi. inviolabiliter observari: nam beatum fore virum, qui super pauperem & egenum intelligit, verbis propheticiis a edocetur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam transeunt, nihil ad præfens aliud duximus ordinandum, sed rationabilis modus observetur in illis, qui solitus est hæcenus observari: maxime secundum taxationem literarum ipsarum, quæ in libro provinciali invenitur esse conscripta. In quarum taxationibus literarum ex causis rationalibus sustinemus, ut Turonens. grossi quamdiu scilicet Romana curia extiterit circa montes Romanino succedat. Ceterum ubique de Turon. grossi. in taxationibus præfatis sit mentio, intelligi volumus, quamdiu curia fuerit circa montes. Si verò ultra montes, Romæ scilicet, vel in aliis locis, vel Italiae partibus curia ipsa constitit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonem. ponatur. Ad hæc prædictæ nostræ adjicimus sanctioni, ut si forsitan (quod quandoque contingit) eveniat, videlicet quod non culpa, negligentia, vel defectu scriptoris, vel ex ignorantie cecitate, aut torpore desidii, vel ex occupatione, distractione, aut alia quavis occasione abbreviatoris, qui notam, ex qua litera grossa procedit, inepte formaverat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda: hoc ipsi scriptori, vel illi, cujus litera hujusmodi fuerit rescribenda, non liceat, sed abbreviatori debeat imputari, in tantum, ut eidem scriptori abbreviator ipse satisfaciat integre juxta taxationem ejusdem grossæ literæ rescribenda. Ceterum ut prædicta, quæ à nobis pro utilitate publica sunt instituta salubriter, eò diligentiores sui observatores inveniant, quo transgressores ipsorum majori noverint se pena percelli: statui m, ut præfati omnes & singulæ, tam literarum nostrarum, quam registri nostri scriptores, quam abbreviatores notarum ipsarum (quibus etiam abbreviatoribus specialiter ultra infra scriptas penas, quatenus prædictas taxationes observent sub excommunicationis pena mandamus) qui contra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficentiales literas, vel notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipsis, quam superius sit taxatum: usque ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint, sint eo ipso suspensi. Et si secundo deliquerint in eodem, ipso facto eodem officio (quod quantum in ipsis fuerat, maculare conati sunt) perpetuò se privatos agnoscant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Avin. 4. Idus Decembr. Pontificatus nostri Anno primo.

a Psalm. 40.

a Psalm. 118.

dignoscetur. Quapropter tantis incommodis tantisque ejusdem ordinis excitatis periculis, ac ad illa salubribus & opportunis per eisdem sedis providentiam circumspiciendum adhibendis summoventis remediis, nostrae sollicitudinis studium convertentes ad Dei laudem, beati Francisci praerogativa, ejusque praefati ordinis pacem, consolationemque fidelium, necnon minus caute, minusque habentibus inobediendi vel evagandi occasionis subducendam materiam, ad trepidandum ubi timor non aderat, scrupulosam caliginem detergendam, eosque suaviter ducendos, ut filios ad ipsius religionis gremium velut matris. Diligenti super his persequutione & matura deliberatione praehabitis, de fratrum nostrorum consilio, infra scriptas declarationes, commissiones, ordinationes, & praecipua, quae inferius inferuntur, duximus adiungenda. In primis cum dicatur in regula, quod illi, qui promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & super praedictorum verborum sensu à praefatis praedecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (ut praemittitur) limpida emanarunt: dictusque Clemens hujus vilitatis iudicium ministris, custodibus, seu gardianis ordinis praedicti duxerit committendum, eorum super hoc conscientias onerando: nec ob hoc in quibusdam ex fratribus antedicti ordinis, volentibus plus sapere quam oportet sapere, novarum ad inventiones ambiguitatum cessare quamplurimum: vel non omnino non vetustarum explicatio quaestio- num, tam videlicet super longitudine & latitudine, quam grossitie & subtilitate, forma & figura vestimen- torum ipsorum: quinimo adeo hujusmodi adinven- tiones & quaestiones propria exerevete licentia, ut ex eisdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, stric- tos, inultratos & squalidos, novitate plenos, ac dissi- dii non ignaros, cum à communitate ordinis discrepant, assumerent, nec eos ad ministrorum, custodum, gardianorum eorundem mandatum requisiti deponerent, nec alios prout ejusdem ordinis communitas dese- rebat habitus, juxta eorundem ministrorum, custo- dum, & gardianorum arbitrium ducerent resumendos, dicentes in hoc eorundem praetorum suorum non parendum fore arbitrio: cum & suum sic despectum regularem & cruciformem assererent, ceterorum vero superfluum habitum irregularemque censuerent: Nec huius eorum opinioni praefati Clementis declarationem sapienter repetitam obesse. Nam licet ministris, custo- dibus & gardianis praefatis vestium vilitatis deat in illa iudicium, tamen inibi consequenter adiungitur: ita tamen, quod vilitatem in vestibus servent: praesertim cum & in declaratione praedicti Nicolai dicatur, quod semper in eisdem fratribus & eorum actibus pauper- tas sancta reluceat, prout ipsi ex eorum regula inveni- tur indicata: ac constitutionibus ejusdem ordinis gene- ralibus caveatur (ut asserunt) quod in omnibus, quae ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas: unde cum nec paupertatis, vel vilitatis oblata per ministros, custodes, & gardianos ves- tes existerent, nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes quas gererent, nec in reassumen- do, quas darent, sequi iudicium ullatenus tenebantur, a generali ministro & ceteris fratribus, qui pro commu- nitate ejusdem ordinis aderant suis rationibus (quas brevitate causa omittimus) contrarium asserentibus ex adverso: prout haec & alia hincinde coram nobis de- proposita, ac etiam coram aliquibus ex fratribus nostris

praedictis super hoc deputatis à nobis, praesertim per quos ex fratribus dicti ordinis, qui in praedictis commu- nitatibus adversabantur eidem, fuerant plures repa- ra. Quocirca nos seriofius rationibus praedictis tunc & aliis, illisque plenius intellectis, volentes perpetuum praefato finem dare negotio, de praedictorum fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quod quae (sicut praerogatur) dicatur in regula, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cum vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus, quam interiorum tuni- carum, illam praefatus Clemens intelligi debere decreverit, qua secundum consuetudinem vel conditionem pauperum debeat, quantum ad colorem panni & pretium, vilitatis merito reputari, atque consequenter hujus vilitatis iudicium ministris, custodibus, seu gardianis praedicti ipsorum super hoc conscientias onerando a) committendum, prout in eisdem Clementis summo- ventibus per hoc confectis plenius continetur: in eorundem ministrorum, custodum, seu gardianorum eodem modo iudicio est relatum. Nosque nihilominus praedictorum ministrorum, custodum & gardianorum iudicium praerogatum auctoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque praecipere, cujus longitudo & latitudo, grossitie & subtilitatis, formae sive figurae, atque similitudinem accidentium esse debeat, tam habitus, ipsorumque caputis, quam interiorum tunicae, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induantur, ac inter quos cujus quantaeque vilitatis indui eos ipsi vestimenta non por- teat, & an in vestimentis huiusmodi laevitatem reglam & declarationes eorundem praedecessorum nostrorum, & praefatorum ordinis constitutiones, reluceat asperitas, vilitas, & paupertas: utrumne quantum ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque, & cetera, vilitatis supradicta fratres vestimenta induantur, ut de- bent: super quibus eorundem ministrorum, custodum & gardianorum conscientias oneramus: Statuimus & districte praecipiendo mandantes, quod in praedictis his similibus eorum arbitrium, determinationem sine iudicium, generalis quidem in totius ordinis provin- cialium vero in provincialium ministrorum, custodum, & gardianorum administrationibus, nullatenus ac gardianis, sive consimilibus ordinis minoribus ministris eisdem fratres omnes & singuli sequi oportet, illisque parere per omnia teneantur. Actum per nos illorum sequendo arbitrium determinationem sine iudicium, illisque parando, nec sint necesse potest esse, nec debeant, nec ipsi seiplos autem sua sponte vel contra- stitutionem sui ordinis transgressores, necesse est nec expresse vel determinate in praedictis fratrum nostrorum dicatur regula vel declarationibus tunc dictis, quantae longitudo, quantae latitudo, quantae grossitiei vel subtilitatis, qualis forma, qualis sive figura huiusmodi debeant esse vestes, sicut nec qualis quantaeque vilitatis eas esse oporteat exprimitur in eadem: haecque quodammodo eadem urgente necessitate, equitate non impari, vero sensu, veroque id regula laevitatis intellectu, ejusdem Clementis inhaerentes vilitatis praefatorum ministrorum, custodum, & gardianorum in praedictis, horumque similibus fore iudicium, decla- rare compellimur, illaque eis (ut praedictum) committi- re invitamur. Non enim particularium omnium extra- potest dari scientia, neque eorum (cum in iudicium) con- tingit fieri disciplinam, non ais, non regula circumstan- tias singulas, accidentiaque cuncta complectitur: ha-

a Vide l. si vero §. de viro. in 7. fallentia. ff. sol. mat. & l. 2. C. de moral. all. Bart. in l. omnes. §. q. principali. ff. de iust. & iur. Pannor. c. soluta. i. Coll. de majoritate & obed. Fern.

a Vide hic qua ego notavi in c. statum. in 4. assessorum. sup. gl. relinquit. de reser. l. §. Fern. b Nota hic expressam, quod cum competat cognoscere de principali, competat etiam cognoscere de illa qua consequenter accedunt. vide gloss. sup. in c. ad. in extravag. ad condempn. Fern.

hant in illis minore majoribus obsequi, illisque intendere, non in certis solum, verumetiam in dubiis: & incertis præsunt artibus, quibus obediunt, præsunt regibus singulis, quibus obtemperant disciplinis, ut illarum finis egregius debitis obsequentium ministeriis subsequatur. Sic iudicium cunctarum dicitur & dicitur, leges capitibus applicat, canonum decreta se-cernit: sic morbis aggraviatis medicum, sic virtus constans in medio sapientem prudentemque deposcit: ne si quisque regatur, ut appetit, confestim corrumpat, ut non quatit, neque taliter conviventibus non ordo, sed horror inhabitet: adfit (quod absit) discordia: religio non regeatur: sententia namque variantur, ut capita, & crescit in stolidis opinionibus phantasia. Eodem modo, eisdemque quodammodo rationibus invitati, cum præfatorum ministrorum, vel custodum sub certa forma, simul scilicet & separatim in suis administrationibus & custodiis, cum a guardianis & durum de conventu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu, præfatus Clementis iudicium duxerit relinquendum, an sit multum credibile ex jam expertis, quod fratres ipsi absque granariis & cellariis non possint vitæ necessaria invenire: quo casu granaria & cellaria, congregationes & conservaciones hujusmodi eis ipse concessit, prout in prædictis ejusdem Clementis literis plenius continetur. Nos de prædictorum fratrum nostrorum consilio eorundem ministrorum & custodum sub eadem forma iudicio præsentium auctoritate committimus determinare, videlicet arbitrari quæ præcipere eo casu qualiter, ubi, & quando, & quæ granum, panem & vinum pro vitæ fratrum necessarii, fratres ipsi quaerere debeant, conferre sive reponere, etiam si reponenda sint prædictis granariis & cellariis conservanda: Statuentes & districte præcipiendo mandantes, quod in prædictis & his similibus eorundem arbitrium, determinationem sive iudicium generalis quidem in totius, provincialium verò in provincialiarum, ministrorum ac custodum simul & separatim administrationibus & custodiis ordinis memorati commissis eidem, cum guardiani tamen, (ut supra prædicitur) & duorum de conventu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu, fratres omnes & singuli obsequi omnimode, illisque parere per omnia teneantur. Ac insuper quod illorum sequendo arbitrium, determinationem sive iudicium, illisque parere, nec dici possint vel debeant, neque ipsi se ipsos autem suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores. Ideoque omnes & singulos fratres antedicti ordinis minorum, qui strictos, certos & difformes habitus ab ipsius generalis ministerii, & aliorum de dicta communitate habuit coram nobis & fratribus nostris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deserunt, monemus & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis poena per Apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius generalis deponant, quos deserunt habitus, & alii iuxta ejusdem generalis arbitrium, determinationem sive iudicium, (ut supra prædicitur) induantur. Ipsique generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum hanc Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones, & commissiones, in ipsis declarationibus comprehensas, & nostras contentas in præsentibus, humiliter obediunt, pareant & intendunt: non obstantibus quibuscumque privilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus, eis, vel alicui ipsorum a præfato Clemente

a Vide Barr. in l. 4. si plures ff. de instituto. l. an. And. & post eum Alber. in c. nullus. ex consilio reg. per lib. 6. & de materia huius text. et gl. postea in Clem. ex vi. s. rursus.

concessis, vel appellationibus ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem Apost. interjectis, quæ (in quantum possent derogare præsentibus) viribus vacuumus. Religio namque perimitur, si a meritoria subditi obedientia subtrahatur: magna quidem perpetuas, sed major integritas, bonum est obedientia maximum, si custodiatur illa: nam prima rebus, secunda carni, tertia verò menti dominatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis attingit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inviti, sed sponte redeant, hanc velint & appetant, hanc magnis desiderii concupiscant, illudque votis Cantorum a ingenient. Osculetur me osculo oris sui, charitatis utique & dilectionis, religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt ubera tua præceptorum, siquidem & consiliorum quædam nutrientia pocula, vino, unguentis optimis, scilicet bonæ fame fragrantia suavitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (ut frater speramus, eisque injungimus) sibi benignos & mites invenient, ceteros dulces atque palpabiles, cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres in Christo, & clamitent: Quis mihi det te fratrem meum, communi scilicet patre beato Francisco congenitum, sugentem ubera matris mex, religionis utique & professionis ejus velut matris contemplationis & electionis suavia & dulcia pocula, ut inveniam te foris ab ejusdem obsecrantis quodammodo dispersam, & descendet blandè, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & jam me, imo & te nemo despiciat, profecto quos foris positos multi, ac si divinos & desides, fortasse despexerant, intus, puta intra dilectionis internæ præcordia & conformis observantiæ claustra repositos, jam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus effret, & susceptos. Nulli ergo, &c.

CAP. II.

Transmissio qualiter glossantes decretalem. Exiit qui seminat, eod. ut. lib. 6. excommunicationem ipso facto non obstantibus quibuscumque privilegiis incurrunt, illam excommunicationem usque ad sedem Apost. beneplacitum suspendit. Et per istam suspensionem contra fratres minores obloquens non intendit tribuere occasionem.

Quia nonnunquam, quod conjectura profuturum credidit, subsequens experientia nocivum ostendit, non debet reprehensibile judicari, si canonum conditor, canones a se vel suis prædecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus, revocare, modificare vel suspendere studeat, si es obesse potius viderit, quam prodesse. Sane dudum felicis record. Nicolai Papa quartus prædecessor noster, quandam constitutionem declarativam, quæ incipit, Exiit super regula dilectorum filiorum fratrum ordinis minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgavit: sub certis poenis arctius interdicens, ne concordantia, contrarietates, seu adversæ vel diversæ opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus seu expeditoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsitan, per quas verbum vel sensus ipsius vel ipsa constructio quasi grammaticaliter & ad litteram exponatur, nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, quam constitutionis ejusdem littera ipsa sonat: glossantes autem in scriptis constitutionem eandem aliter, quam superius est expressum, facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex certa scientia & deliberatione determinantes in scholis, seu predicantes contra contenta in constitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis seu

a Cont. l. b Vide qua usatur in cap. alma mater. de sent. excommuni. l. 6. Font.

indulgentiis aut literis Apostolicis, quibuscumque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari ipso facto excommunicationis sententiam voluit subiacere. Nos autem attendentes, quod argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, quodque sub eadem littera sæpe latet multiplex intellectus, nec non esse difficile, volentibus constitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, penas adjectas in constitutione huiusmodi devitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis possent literarum personarum præcipuè scholasticarum incurrere, salubriter obviare, præsertim cum de novo suborta sint aliqua dubia, circa quæ possent periclitari veritas, & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi & disputare: prohibitiones & penas prædictas tam latas, quam comminatas, & earum effectus, in fratrum nostrorum ac multorum Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum prælatorum, nec non multorum professorum utriusque juris, & multorum sacra theologiae magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus usque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem huiusmodi nequam cuiquam intendimus impartiri, quod contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, scribere seu determinare, prædicare seu præve loqui liceat publice vel occulte: quinimò hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta districtius inhibemus. Ne autem in posterum præmissarum prohibitionum & penarum suspensio in dubium revocari valeat, aut alicui propter defectum probationis impingatur, quod velut transgressor prohibitionum ipsarum in penam seu penas incidit antedictas: Nos volentes super hoc de opportuno remedio providere, chartas seu membranas suspensionem continentes eandem appendi seu affigi in majoris ecclesiæ Avinionis ostiis, seu superliminariis faciemus, quæ suspensionem prædictam suo quasi sonoro præconio & patenti iudicio publicabunt. Dat. Avin. 7. Cal. April. Anno 6.

CAP. III.

Dominium rerum, quæ perveniebant ad fratres minores, retentum ab ecclesia Romana, simplici usu facti fratribus ipsi referuato in ea exitu qui feminat. eod. tit. lib. 6. summus pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem usum facti. Et statuit quod de cetero nullum jus nullumq. dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel offerentur ipsi fratribus. Hæc extravagans est multum juridica, & subtili in plerisq. locis, præsertim ubi probat usum simplicem non posse consistere in rebus usu consumptivis.

AD conditorem canonum non est dubium pertinere, cum statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse percipit potius, quam prodesse, ne ulterius obesse valeant, providere. Dudum siquidem felicis recet. Nicolaus quartus prædecessor noster, attentè prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quod nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligenter, quod per pie recordationis Gregorii Papæ IX. & nonnullos alios prædecessores ejusdem fuerat declaratum, hoc debere servari, tam in speciali, quam in communi: necnon & consideranter attendens, nonnullos fratribus ipsis de-

trahere, impingentes eisdem, quod regulam de declaratione huiusmodi non observabant, preque considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium claudere, ac professorum ipsorum conscientias providere, inter alia ordinavit & sanxit, omnium utilitatem & libertatem, rerumque mobiliarum, & præsentium, & etiam futurorum, ecclesiarum quoque & oratoriorum ac ceterarum tam præsentium, quam etiam futurorum, reddituum & aliarum emptarum, & elemosinarum divinorum oblatum seu concessarum dictis fratribus (in quibus tamen oblatum seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi dicerentur servandum) proprietatem & dominium plene ac libere ad se & Romanam ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens ac antedictam ecclesiam, simplici usu facti destinans in rebus & bonis huiusmodi reservato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros & alia mobilia in prædicta vendi expedit, seu etiam commutari, fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, ut res ipsas cum rebus aliis, quarum usum habere licet ipsis fratribus (tammodo generalis, & provincialium ministrorum consensum vel divisam auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia fratribus ipsis pecuniam per se vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, volens & concessit, quod si vendi contingeret res mobilia antedictas precio æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi, à præfate sede, vel Cardinali gubernatore ejusdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem in rem licitam, cuius usus esset penitus ejusdem ordinis fratribus, expendendum: hoc pacto, quod possent de vilibus rebus mobilibus, vel penam valentibus fratres ipsi pietatis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta causa, & rationabili obsequio tunc facti per hoc superiorum ipsorum licentia, intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quamquam autem per considerationem motus prædecessor noster ordinavit, ipsa illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen intento modo utendi statum ipsorum ac dictæ ecclesiæ subsecuta patientia circa ipsum non profuisse, sed penam tam ipsis fratribus, quam multis aliis obtulisse. Subsecuta magistra rerum experientia noscitur declarasse, ipsa quidem fratribus quantum ad statum perfectionis, quam profuit reservatio nominis supradictæ: cum tamen perfectio vite Christianæ principaliter, & essentialiter in charitate consistat, quæ ab Apostolo perfectionis regulum dicitur, & quæ unit seu jungit aliquando in se habminem suo fini: ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipsorum expropriationem via disponitur; per hoc præcipuè, quod sollicitudo, cum temporaria in acquirendo, conservando, & disponendo cogitur, quæ plerumque ab actu charitatis remittitur, impeditur: restat quod si sollicitudo eadem post expropriationem subsistat, quæ ante ipsam inerat, perseveret, ad perfectionem huiusmodi, talis expropriatio valeat nihil conferre. constat autem, quod post ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis ac conservandis bonis prædictis in iudicio & extra minus solliciti, quam ante illam fuerant fratres ipsi, quamquam sint religiosi mendicantes alii, habentes aliqua in communi. Adhuc nec mihi profuit dictis fratribus ordinatio supradicta, quantum ad hoc, quod propter carentiam talis proprii se pauperiores dicere valeant, quam si res ipsa cum illo (quod carere se dicunt) dominio obtinerent. Licet etiam prædecessor noster prædictum dominium earum reverti, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri, aut alia obtinere contingeret, quarum tamen usum facti destinatum habere licet ordini, vel fratribus antedictis (usu facti simplici prædictis fratribus reservato) in se Romanamque ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere decreverit, ut superius est expressum: attento tamen ipsorum fratrum utendi modo, & ejus effectu, ac po-

^a De utilitate disputationis omnino vide sylvam nuptialem Joannis de Navozan in princ. Font.

scientia circa modum ipsius Romane ecclesie subsecuta, non ipse usus fratrum dici debet, sed potius Romane ecclesie dominium esse simplex. Quis enim simplicem usufructum dicere poterit, cui rem usufructu licet permittat, vendere ac donare? proculdubio hanc naturam repugnantem noncuntur, nec ad usufructum pertinere, quae tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipsi. Quod autem dominium Romane ecclesie reservatum simplex censeri debeat, ex hoc patet, quod ex illo nullum eidem ecclesie temporale obvenit haftenus commodum, nec speratur, quod obvenire debeat in futurum, cum nec in intentio reservantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcumque alium, quam ad fratres dictarum rerum, perveniret compendium, quod proculdubio modus utendi fratrum ipsorum, & Romane ecclesie subsecuta patientia evidenter declarat. Et quod talis intentio fuerit ordinantis, & ex hoc patet, quod illarum rerum sibi, & ecclesie Romane dominium duntaxat retinuit, quarum usum facti liceret habere ordini, & fratribus antedictis: talis autem domini carentia re in presenti ac spe in futurum omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalem, quam alioquin (prae mendicantibus aliis in communi habentibus) sibi vendicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quod autem a quoad res, quae usu consumuntur, non sint censendi usufructu fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidem, quod in talibus rebus usus juris vel facti separatus a proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat iuri, & obviat rationi, nec praedecessoris nostri praedicta fuisse videtur intentio, Romane ecclesie talium bonorum dominium reservare. Quis enim sanae mentis credere poterit, quod intentio fuerit tantis patris, ut nius ovi, seu casti, aut fructu panis, & aliorum usu consumptibilium, quae saepe fratribus ipsis ad consumendum & vestigio conferuntur, dominium Romane ecclesie, & usum fratrum retineret? profecto probabile non videtur praesertim cum illorum bonorum duntaxat dominium praefatae ecclesie reservaverit, quorum simplex usus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis, quod nequaquam potest in rebus usu consumptibilibus reperiri, in quibus nec jus utendi, nec usus facti, separata a rei proprietate seu dominio possunt constitui vel haberi. Et quod de talibus rebus non intellexerit, evidenter ostendit, dum respondet legi, dicenti, non posse usufructum a dominio perpetuo separari, ne dominium domini, semper abscedente usu, in utile redderetur: quae quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes unum usus rei, & penes alium dominium possit (licet inutile) remanere, quod nequaquam in rebus usu consumptibilibus potest esse, cum in illis per usum vel abutium usufructu substantia talis rei esse desinat, & per consequens proprietate etiam inutilis non subsistat. Cum enim usufructus prout est in re constitutus, qui servitus dicitur personalis, & pro quo reales competunt actiones, nihil sit aliud, quam jus utendi, nec usus, qui etiam personalis est servitus, sit aliud, quam jus tantum utendi rebus alienis salva rei substantia, id est jus percipiendi fructus, & utilitatem aliam in totum, vel pro parte suo nomine, qui possunt ex re, in qua usufructus seu usus constituitur provenire: propter quod proprietate reputatur inutilis, a qua perpetuo abscedit usufructus seu usus constitutus rebus, ex quibus ipsis stantibus usufructuario seu usufructu nulla possit utilitas provenire: patet quod ad hoc, quod talis usufructus, vel usus in re aliqua constitui valeat, requiritur, quod ex re illa possint fructus, vel utilitas (salva ipsius rei substantia) ad fructuarium vel usufructum pervenire. Quod si nulla

ad ipsos possit ex re ipsa utilitas (salva rei substantia) pervenire, quales res constat esse usu consumptibiles, nequaquam possit in rebus ipsis cuiquam usufructus vel usus constitui, vel a quoquam haberi. Adhuc nec jus utendi, quod nec est jus in re, nec servitus personalis, sed mere jus personale, pro quo reales actiones non competunt, in rebus talibus, vel rebus ipsis utendi potest constitui vel haberi, cum & jus tale exigat, quod ex re ipsa, quae ad utendum conceditur, tali modo ad usufructum pervenire possit utilitas aliqua, ac cum usu permanere usufructu, substantia salva rei, quod nequaquam potest (sicut ad sensum potest percipi) in rebus usu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex usus, qui nec est servitus, nec pro illo competit jus utendi, in talibus rebus potest constitui vel haberi: cum enim uti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quam fructus rei sive utilitatem aliam in solidum vel pro parte recipere, qui ex ea possunt (salva rei substantia) provenire; restat quod re illa uti quis nequeat, ex qua (ejus salva substantia) nulla sibi provenire potest utilitas, quales res usu consumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quod nec usus, qui est servitus personalis, nec jus utendi quod non est servitus, sed mere jus personale, nec actus ipse utendi sine jure aliquo possunt in rebus usu consumptibilibus constitui vel haberi, cum quodlibet praemissorum exigat, quod ex re ipsa (salva rei substantia) possit habenti jus utendi, seu utenti ex re ipsa utilitas aliqua provenire, quod utique in rebus nequit usu consumptibilibus reperiri. Nec obviat praedictis, quod idem praedecessor noster in ordinatione praedicta etiam illorum, quae ad vitam sustentationem pertinent, sibi & Romane ecclesie dominium reservavit: hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quae usu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita non est sustentabilis, quae utique non sunt paucula. Licet autem in rebus usu consumptibilibus, nec jus utendi, nec ipsum uti possit constitui vel haberi, ipsis tamen poterit jus abuti: Abuti autem (dum tractatur de rebus usu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est uti. Vti quidem praesupponit, quod cum usu (salva rei substantia) maneat, sed abuti exigat, quod cum actu hujusmodi rei substantia consumatur: cum abuti nihil aliud, quam contra naturam usus uti in hac materia proprie possit dici. Licet autem quis re usibili absque jure utendi aliquo uti possit, ipsum tamen uti, etiam in re tali absque jure utendi, separato a dominio vel conjuncto, nec ab aliquo potest constitui, nec a quoquam haberi. Et quod talis usus constitui nequeat, ex hoc patet, quod dare vel constituere quod suum non est, nec ad se pertinet, nemo potest, licet interdum illud dare possit aliter, quam sit suum. Actus autem ipse utendi ad utentem pertinet, in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur, cum per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autem actus ipse utendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod utique nihil est aliud, quam quod actum suum ad rem concedentis ad actum suum utentis valeat applicare. Sicut qui equum suum alicui commodat, non actum equitandi concedit commodatario, sed quod actum illum in equo suo valeat exercere: quod non est utique actum utendi simplicem concedere sine jure, cum hoc concedere nihil sit aliud, quam concedere jus utendi: quod quidem jus utendi separatum a proprietate seu dominio in rebus, quae usu consumuntur, nequit constitui: ut patet manifestius ex praedictis. Praeterea quod simplex usus, id est, sine jure utendi a proprietate seu dominio separatus, etiam in re usibili haberi nequeat, sic probatur. Si enim possit haberi usus talis, aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum hujusmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod

a Vide gloss. postquam in Clem. ex vi. §. praeside. ver. solutio. vi. dicitur dicendum.

non est, nequaquam haberi potest: patet autem quod actus ipse antequam exercetur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur, quod haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipse in rerum natura, nisi in potentia, non existit: cum autem actus est in fieri, nec adhuc quod ipse actus in rerum natura sit, potest dici, licet pro eo quod sit in fieri, dici possit: quod enim de actu, qui est in fieri, praterit, vel futurum est, jam non est in rerum natura, sed memoria vel apprehensione tantum est, quare nisi prout in memoria vel apprehensione tantum est, haberi nequaquam potest. Quod autem in presentia sit, momentaneum vel instantaneum est, quod utique magis intellectu quam sensu percipi potest: unde nec potest haberi pro tunc, nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum sit, potest dici actum post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi valeat, factum tamen ipsum, quod jam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur. Præterea si simplex usus absque jure utendi haberi possit ab aliquo, constat, quod non justus esset actus utendi hujusmodi reputandus: cum ille usus fuerit, cui jus non competeat utendi: talis autem usus non justus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, sed sibi repugnare potius ac detrahente noscitur manifestè. Quod autem usum non justum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reservare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare, imò quod de jure intellexerit ex eo potest evidenter apparere, quod in eadem ordinatione curavit adjicere, quod illarum rerum duntaxat in se & ecclesiam Romanam recipiebant dominium, quarum usum facili liceret habere fratribus seu ordini antedictis, subjungens nihilominus, quod non rerum omnium usum habere debeant fratres Christi: quantum autem ad usum facti simplicem absque omni jure utendi attinet, nulla rerum quoad fratres differentia est censenda: sic enim vis de facto possunt prohibitis, ut permittis: quare præmissa rerum distinctio ad illum usum facti potius est referenda, pro quo ipsis competi fratribus jus utendi: quarundam enim rerum usus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam permittis: ex quo sequitur, quod usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui justus sit, id est pro quo competeat jus utendi, & hoc conditor ipse canonis exprimit evidenter, cum in eadem ordinatione adjeccerit, quod moderatus usus in expressis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Præterea si in rebus consumptibilibus possit usus constitui vel haberi, nequaquam simplex, nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus usus hujusmodi potest dici, cum per talem usum, id est utendi actum, & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur hujusmodi, ac in ipsius rei exercetur substantia, nec sine ipsius consumptione esse valeat usus talis: ex quo patet, quod usus talis nec simplex nec separatus à dominio potest dici. Rursus si necum fratribus ipsis ordinatio prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ non leviter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in seculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerumque pro rebus parvis & viliibus continuè litigare? Hoc autem notum est fieri, cum occasione retentionis dicti domini omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis hujus-

modi nomine Romanæ ecclesiæ virtute cujusdam privilegii à se. re. Martino Papa quarto prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur, & (quod gravius est censendum) procuratores causarum hujusmodi multos vexare dicuntur indebitè, licet potestas antea procuratoribus talibus pro privilegio antedictum, quoad administrationem bonorum præmissorum dudum servata non fuerit, nec servetur, quæ omnia in notam & injuriam sanctæ Romanæ ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta ecclesiarum prælati & rectoribus gravis existere nimium & molesta monstratur. Nunquid non grave præmissa potest existere, quod ipsos oporteat se opponere sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ ipsorum caput noscitur & magistra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare assidue, vel cedere juri suo? hoc tamen oportet illos facere, cum in multis dicti fratres prædictis existere dicuntur injurii, sicut multorum prælatorum & rectorum diversarum Provinciarum adhuc in curia existentium habet insinuationem, qui quidem fratres facti sui procuratores nituntur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemus colere, velut ille, qui illius, qui veritas noscitur, licet immeriti, vicem tenemus in terris, illa volentes in sancta Dei ecclesia, quæ non verbis obtinet tantum, sed quæ re potius obtinet: præmissis in scrutinio rectè considerationis adductis, ac deliberatione cum fratribus nostris & multis aliis præbiteria diligenti, dignum arbitrantur & congruum præfatos dicti ordinis non verbis tantum, non simulationis actibus, sed operibus clarè veritate suffultis perfectionis status, ac aliorum pauperum sibi prærogantibus, præ aliis mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cujus obsequium posset gloria, si tam perversa simulationi, quæ profecti & ipsis simulantibus officii, & aliis scandalis materia subministrat, dissimulando illi occurrere, coarctantes ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum salubriter super hoc providere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio talis domini temporum verbalis, nudi ac ænigmatici tanta boni, quanta illi fratres faciunt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex simulatione hujusmodi, ministrare. De fratrum nostrorum consilio hoc edicto in posterum valituro sancimus, quod in bonis, quæ in posterum conferentur vel offerentur, aut aliis personis obtinerentur continget fratribus seu ordini prædictis (exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis & hospitalibus, ac vasis, liberis & vestimentis divinis officii dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos pertinent in futurum, ad quæ se non extendunt sicut inconvenerunt, ad illa sibi expressis intacta & inviolata servanda, præterea supra dicta: propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullum seu domini sibi obsequium occasione ordinationis prædictæ seu cupisvis alterius à quocunque prædecessorum nostrorum super hoc specialiter aditæ Romanæ ecclesiæ acquiratur, sed quoad hoc habeantur priorum ordinationes hujusmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quæ abque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam ecclesiam provenire vel pertinere quomodolibet poterant vel debebant, nullum eidem parari præjudicium volumus, sed illa sibi expressis intacta & inviolata servanda, Et quia præfatam Martini Papæ prædecessoris nostri privilegium, dudum servatum quoad administrationem bonorum præmissorum non existit, nec servatur, ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis, ecclesiæ Romanæ injuriosum, ac multis aliis molestum noscitur, & etiam onerosum: districtius inhibemus, ne deinceps pro accipiendis, petendis, extorquendis, defendendis seu administrandis bonis, quæ in posterum fratribus vel ordinibus prædictis offerri vel conferri, seu aliis obtinerentur, contingat.

^a Vide Bart. lib. 2. minori c. 8. dist. dicentem constitutionem Martini non profus corrigendam. adde Baldum relatum per Pet. de Anchar. Clem. Exvi.

continget, quisquam nominetur à quoquam seu constituetur amodo nomine sanctæ Romanæ ecclesiæ procurator: nec occasione cuiusvis privilegii, quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quæ obveniunt fratribus ipsius, vel ordini contingit in posterum in iudicio vel extra, agendo vel defendendo, supplicando, vel alias quomodolibet assumere vel exercere dicte ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicæ licentia speciali: decernentes irritum & inane, si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus quibuscumque privilegiis, à Martino Papa prædicto, vel aliis prædecessoribus nostris ipsi fratribus vel ordini, sub quacunque forma vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec privilegiis fratribus ipsi seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dumtaxat quoad præmissa & ista tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, &c. Datum Avinioni 6. Idus Decemb. pontificatus nostri, Anno 7.

CAP. IV.

Opinio, qua asserit Christum, & eius discipulos nihil habuisse, & sic huiusmodi habuerunt nullum jus eis fuisse, erronea est & hæretica. Recensit vagans est valde notabilis & glossa habet profundas, qua sunt ex sacra scriptura fontibus hausta. Si diligenter extra vagantem, præcedentem & sequentem inspexerit, locum huic aptum suffragium, mea opinione dixerit.

Cum a inter nonnullos viros scholasticos sæpe contingat in dubium vocari, utrum pertinaciter asserant Redemptorem nostrum, ac Dominum Iesum Christum, ejusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi, etiam hæreticum, sit censendum, diversa & adversa etiam sententibus circa illud. Nos huic confectioni finem imponere cupientes, assertionem hujusmodi pertinacem, cum scripturæ sacræ, quæ in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse asserit, contradicat expressè, ipsamque scripturam sacram, per quam utique fidei orthodoxæ probantur articuli, quoad præmissa fermentam aperte supponat continere mendacii, ac per consequens quantum in ea est ejus in rotum fidem evacuant, fidem catholicam reddat, ejus probationem adimens, dubiam & incertam, deinceps erroneam fore censendam & hæreticam, de fratrum nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter asserere, quod Redemptori nostro prædicto, ejusque Apostolis, quæ ipsos habuisse scripturæ sacræ testatur, nequaquam jus ipsis utendi competierit, nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expressè: cum talis assertio ipsorum usum & gesta evidenter includat in præmissis non iusta, quod utique de usu, gestis, seu factis Redemptoris nostri Dei filii sentire nefas est, sacræ scripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum; assertionem ipsam pertinacem de fratrum nostrorum consilio deinceps erroneam fore censendam merito ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Avinioni 2. Idus Novemb. Anno 7.

CAP. V.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui presumunt

a Vide B. Anton. p. 4. tit. 12. c. 4. & Thurectem. in summa de Eccl. l. 2. c. 152. ad 10. argum.

impugnare constitutiones Ioan. 22. Ad conditorem canonum. Et cum inter nonnullos: supra immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum objectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romana ecclesiæ rebelles, ab omnibus evitandi, si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas presumpserint. Hic habetur sub parte secunda & tertio, de clavium materia, prolata & utilia dissipata.

Quia quorundam mentes sic pater mendacii dicitur excoçasse, quod nostris constitutionibus, quarum una incipit: Ad conditorem canonum: alia vero, Cum inter nonnullos. utique tam cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, quam cum multis Archiepiscopis & Episcopis, aliisque ecclesiarum Prælati, necnon & compluribus sacræ Theologiæ magistris, ac utriusque juris Professoribus deliberatione præhabita diligenti digestis, ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate pleffibili, nisi sunt detrahere, & nituntur veritatem quam continent, per falsas insinuas obfuscare. Nos tam perniciosos ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris devium deducere valeat, de eorumdem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (ut sequitur) providere. Ad impugnandas autem constitutiones prædictas superscripta ratione, tam verbo, quam scripto usi sunt publicè, sicut fertur: illud, inquit, quod per clavem scientiæ, in fide ac moribus semel definitum Romani Pontifices, ad eam immutabile perseverat, quod illud successori revocare non licet in dubium, nec contrarium asserere: licet deus, quæ per clavem potestatis ordinaverint, asserant se esse: in confirmatione autem regulæ ordinis fratrum minorum, Honorii tertii, Gregorii noni, Innocentii quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum hæc verba asserunt contineri: Hæc est regula Evangelicæ Christi, & Apostolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus utuntur, habent simplicem usum facti: his addere præsumentes, præfatos summos Pontifices, & multa concilia generalia per clavem scientiæ definitum paupertatem Christi & Apostolorum consensisse perfectè in expropriatione cuiuslibet temporalis domini civilis & mundani, & sustentationem eorum in solo & nudo usu facti etiam constituisse: ex quibus nituntur concludere, non licuisse, nec licere ipsorum successoribus contra præmissa aliquid immutare. Ideoque cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) definitum, Christum & Apostolos in iis qui habuerunt habuisse non tantum simplicem usum facti, sed jus faciendi de ipsis, eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos jus hujusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando: concludere fatagunt, licet falsò, nobis non licuisse declarare vel statuere supra dicta. Item quia constitutio, Ad conditorem canonum: contra definitiones prædictas fratres minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem usum facti, nituntur similiter concludere contra ipsam. Quod autem quod in ratione prædicta præmittitur, videlicet, quod illa, quæ per clavem scientiæ in fide ac moribus à summis pontificibus semel sunt definita, eorum successoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium asserere, licet secus sit (sicut dicunt) in iis quæ per clavem potestatis per summos Pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium veritati, patet ex sequentibus evidenter: primò quidem secundum illos, qui tenere clavem

spiritualem nequaquam esse scientiam, sed ligandi atque solvendi potestatem, pater asserores prædictos, ponendo esse scientiam, errasse: pro quibus facit clavis definitio, quæ à doctoribus datur: Clavis est specialis potestas ligandi atque solvendi, quæ iudex ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Item quia claves, de quibus agimus in collatione sacerdotalis ordinis, conferuntur: constat autem, quod ordinato in sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundum illos videtur, quod scientia non est clavis, sed potentia tantum ligandi atque solvendi debeat dici clavis. Adhuc secundum illos, qui ponunt unam clavem spiritalem esse scientiam, & secundum illos, qui auctoritatem discernendi inter lepram & lepram esse asserunt clavem, & aliam potestatem ligandi atque solvendi, noscuntur evidenter errasse. Supponunt enim per claves huiusmodi circa ea, quæ fidei sunt, & alia, posse per constitutionem aliquam definiti: claves autem; quæ in sacerdotali conferuntur ordine, ad alia minime se extendunt: aliis sequeretur quod circa permissa possent constitutiones sacerdotes simplices facere, quod falsum esse videtur. Si autem intendant claves istas extendere ad generalem potestatem attributam beato Petro, suisque successoribus in persona ejusdem in commissione officii pastoralis, per quam utique videtur evidenter ipsis omnia concessisse, sine quibus pastoris universalis convenienter cura nequit, seu officium expediri: adhuc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium affectum habere illas, quæ per clavem scientiæ, & aliam illa, quæ per clavem potentia statuuntur, supponentes alia per clavem scientiæ, & alia per clavem potentia statui, seu etiam definiti, quod evidenter est falsum: per clavem enim scientiæ, sive per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam dixerimus esse clavem) nil aliud per ipsam illi, cui datur, tribuitur, nisi auctoritas cognoscendi. Et autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoscendi, de illa definiendi non intelligitur esse data. Quare restat, quod ad convenienter statuendum, seu aliquod definiendum, utraque clavis, scilicet cognoscendi & definiendi necessario requiratur: vel quod soli clavis potentia statuere competat, & etiam definire: sed sicut lumen materiale clavium in usum clavis materialis dirigit, & quasi quantum ad hoc obtineat scientia vicem lucis. Et hoc salvator noster in promissione clavium facta beato Petro sensisse videtur expressè, cum post illam immediate subiunxerit: Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis, nulla de scientia habita mentione. Quod autem subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quod in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorum, nonnullorum prædecessorum nostrorum, videlicet Honorii tertii, Gregorii noni, Innocentii quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti, verba huiusmodi continentur. Hæc est regula Evangelicæ, &c. supra posita, usque ubi in nudo usu facti etiam constituisse patet, prorsus obviat veritati. Honorius quidem præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmavit, in cuius confirmatione de verbis prædictis mentio aliqua non habetur, ut liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti, nisi quatenus de vita Evangelicæ habetur mentio in ipsa regula confirmata: ibi, cum dicit: Hæc est regula fratrum minorum, videlicet domini nostri Iesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis concludi non potest, quod per ipsum prædecessorem nostrum ea, quæ ipsi in verbis prædictis asserunt, fuerint definita: imò potest concludi potius, quod vita Evangelicæ, quam Christus & Apostoli tenuerunt, habere in communi aliqua non

excludat, quum sine proprio vivere non cogatur, quod sic viventes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorii, Innocentii & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam absque confirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de prædictis: imò per eas evidenter offenditur eorum, quæ habere licet ipsis fratribus, usum juris ad ipsam ordinem pertinere. Gregorius quidem in sua declaratione, quantum ad hoc, interseruit, quæ sequuntur: Dicimus, quod nec in speciali, nec in communi debent habere proprietatem: sed utensilium, librorum, & eorum mobilium, quas licet habere, ordo usum habeat, & fratres, secundum quod generalis minister & provinciales ordinandum duxerint, his utantur. Innocentius autem & Alexander præfati in suis declarationibus sic dixerunt: Dicimus insuper, quod cum in ipsa regula contineatur expressè, quod fratres nihil sibi proprium, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quod nec in communi, nec in speciali debent proprietatem habere: sed locorum, & domorum, utensilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo usum habeat, & fratres, secundum quod generalis minister & provinciales minister ordinandum duxerint, his utantur. Cum enim dicitur in declarationibus prædictis, quod ordo usum rerum habeat permissum, ad usum juris necesse est hoc referri: facta quidem quæ singulorum sunt, personam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera persona non est, sed representata & imaginaria potius est censenda: quare, quæ sunt facti sibi ferè convenire nequeunt, licet eis possint congruere quæ sunt juris. Adhuc licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat, quæ sequuntur. Hæc illi sanctæ regulæ professoribus, qui Evangelio instituitur eloquio, vitæ Christi roborantur exemplo, funditorumque militantis ecclesiæ Apostolorum episcopi sanctorumque actibus firmantur. Et post in eadem declaratione subiunxit dicens, quod abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali, quam in communi propter Deum meritoria est & sancta, quam et Christus viam perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ipso fonte hauserant, in ipsa perfectè vivere, per doctrinam ac vitam ipsorum aliter direxerunt. Ex verbis tamen prædictis nequaquam potest colligi, quod præfati prædecessores nostri Nicolai intentio fuerit, dicere, quod dicta regula, quod omnia, quæ continentur in ea, Evangelio continerentur, ac vitam Christi roboraretur exemplo, nec Apostolorum vita & actibus sit firmata. Quia enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec exemplo firmavit: utque, quod præcepit conditor regulæ fratribus universis, ut nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam, nec non & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ utique nec Christus, nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmaverunt exemplo. Nec obstat, quod Christus portare pecuniam Apostolis & discipulis, dum ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipsis fuisse legitimum interdictionem. Quodque post reditum pecuniam portaverunt, in plerisque locis evangelicæ veritas, & Apostolica dicta testantur. Præterea Augustinus dicit expressè, quod illud non fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab eis, quibus prædicabant Evangelium, quam servare Apostolus præcipuit, vel etiam non servare. Sed hoc Romanus Pontifex prædecessor noster Nicolaus, quoad principalia tria vota, scilicet in obedientia vivere, & sine proprio, & in castitate, ac alia, si qua Evangelio reperiantur expressè, in dicta regula videtur intellexisse dicere in declaratione prædicta: quod utique declarationibus nostris in

nullo obvia supradictis : adhuc non apparet ipsum dixisse sustentationem Christi, & Apostolorum eius in solo & nudo simplici consistere usum facti : cum, quoad Christum & Apostolos, nullam praefatus praedecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem : imò sensisse fatetur expressè, quòd jus aliud à proprietate habuisse poterunt : cum de sola abdicatione proprietatis, non juris alterius, in praefata declaratione, quantum ad ipsos attinet, mentio haberetur. Adhuc idem Nicolaus praedecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & Apostoli etiam quoad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cum enim in sua declaratione praedicta verba de abdicatione proprietatis dixisset, respondens objectioni tacite, qua sibi de loculis, quos Christus habuisse in Evangelio legitur, poterat fieri, statim quae sequuntur, subiunxit : nec his quicquam putet obfistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse : nam sic ipse Christus, quos perfecta sunt opera in suis actibus, viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionem condescendens & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret : sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse. Alias impertinens de loculis fuisse objectum, nisi intellexisset Christum etiam quoad proprietatem loculos habuisse : Praeterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem usum facti, frustra diceretur, quòd in personam infirmorum ipsos Christus habuit loculos : cum secundum eum perfectis etiam conveniat habere simplicem usum facti. Et si quatuor, propter quos infirmos istos loculos habuerit : Augustinus, cuius dictum inferum est in decretis, responderet dicens : Habebat dominus loculos à fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat : unde constat ipsum de suis discipulis hoc sensisse. Nec hoc sicut in communi & quoad proprietatem aliqua habere derogat, juxta dictum Greg. IX. praedicti altissimi paupertati, qui in quadam sua decretali dicit expressè, fratres praedicatorum & minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari : & tamen constat ipsos praedictores habere in communi etiam quoad proprietatem aliquam, quòd eorum regula & statuti non repugnat. Hoc etiam Alexander praedecessor noster praefatus in commendatione libelli, contra statum praedicatorum & minorum editi videtur sensisse, in qua aliquando de dictis fratribus, quae sequuntur subiunxit, cum insuper respondet, quòd iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint, exilia vitae subsidia mendicantes, Christumque imitentur pauperem, perfectionem Evangelicam amplectantur : propter quòd evidenter apparet eos non solum in statu salvandorum existere, sed etiam perfectorum, & per suam religionis observantiam, quae quidem ipsius perfectionis Evangelicae tenet formam, in aeterna retributionis premio praecellentem gloriam promereri : ubi quidem expressè dicit, praedictores Christum pauperem imitari, ipsosque perfectionem Evangelicam amplectari, & in statu existere perfectorum, quòdque ipsorum religionis observantiam perfectionis Evangelicae tenet formam, & tamen constat ipsos habere posse etiam quoad proprietatem aliquam juxta eorum regulam in communi. Nos obstat, quòd dicit Innoc. alias Celestinus V. praedecessorem nostrum dixisse, in paupertatem esse habere pauca propria, quae ad altiorem, quae nulla habet propria, tamen habent in communi : altissimam, quae nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi, dicitur quidem quòd hoc dixerit, non ut Papa, sed ut frater Petrus de Tarantasia, in quadam postilla sua, quare dicta praemissorum summorum Pontificum sunt ei merito praeferrenda : Dicunt etiam quòd Apostolus de tali altissima loquitur paupertate, dicens :

Et altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis eorum, quòd evidenter est falsum : quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona temporalia obtinebant : de quibus Apostolus asserit, quòd supra vires suas miserant elemosynas sanctis. Quòd autem dicitur in declaratione Nicolai praedecessoris nostri contineri, quòd fratres minores in rebus, quae eis obveniunt, habent tantum simplicem usum facti : dicitur quòd si ipse intellexerit simplicem usum facti denudatum omni jure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum jus habeant utendi, hoc est expressè contra declarationem Greg. Innoc. Alex. summorum Pontif. praedictorum, quibus expressè quòd talium bonorum ordo usum habeat, continetur, quòd de usu juris est intelligendum necessarium, ut superius est probatum. Adhuc dicitur quòd est cum hoc impossibile, scilicet usum facti simplicem absque jure aliquo (quòd nihil aliud, quàm ipsum uti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam usu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decre. ad conditorum canonum, est probatum : & Aug. in lib. XI. de actu, tenet expressè. Praeterea si simpliciter usus denudatus ab omni jure haberi posset ab aliquo, constaret quòd actus utendi hujusmodi esset reputandus non justus, cum ille usus fuerit cui jus non competeat utendi : usus autem non justus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifestè. Quòd autem usum talem non justum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reservare, probabile non videtur : imò quòd de justo intellexerit, ex eo potest evidenter apparere, quòd in eadem ordinatione adjicit, quòd illarum rerum duntaxat in se & etiam Rom. eccl. recipiebatur dominium, quarum usum facti liceret habere fratribus seu ordini antedictis subjungens quòd non rerum omnium usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad usum facti simplicem absque omni jure utendi attinet, nulla rerum potest esse ceteri differentia quoad fratres : sic enim uti de facto possunt prohibitis, ut permissis. Ex quo sequitur quòd usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui justus sit, & pro quo competeat jus utendi, & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quòd in eadem ordinatione subiunxit, quòd moderatus usus in expensis prius rebus ipsis fratribus esse concessus. Rursus impugnatores constitutionum hujusmodi asserere publice perhibemus, quòd libellum & dicta magistrorum asserentium dictam paupertatem & vitam dictorum fratrum non esse Evangelicam & Apostolicam, summi Pontifices damnaverunt, districte per Apostolicas literas inhibentes, ne quisquam praemissa vel aliquod praemissorum contumaciter asserere seu quomodolibet praesumeret defendere, statuentes, quòd praesumens contrarium tanquam contumax, eccles. Rom. rebellis, ac ut haereticus haberetur. Ad quòd dicitur asserentem hujusmodi falsam esse non enim continetur in sententia supradicta, quòd contra faciens, ut haereticus haberetur, quae quidem quoad hoc continet, quae sequuntur : Nos enim nihilominus auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne quisquam praemissa, vel aliquod praemissorum pertinaciter asserere, vel quomodolibet defendere praesumat : quicumque vero hoc praesumpserit, tanquam contumax, & ecclesiae Roman. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur : non sicut adjectum quòd ut haereticus & haberetur, ut patet in serie sententiae condemnationis praedictae. Rursus asseruisse dicuntur publice hujusmodi asserentes,

a. Al. ita : & Augustinus de doctrina Christiana tenet, &c.
 b. Nota text. bene. & qui dicitur haereticus, vide gl. Clem. 1. de usu, haereticus 2. q. 3. & Joannes Turres. lib. 4. par. 2. Font.

eorundem fratrum consilio inhihemus, ne quisquam contra definita, ordinata seu facta per ipsam verbo vel scripto scienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis verò contra præsumpserit, tanquam contumax, & re-

bellis Roman. Eccles. ab omnibus habeatur. Nulli ergo, &c. Data Avinion. IV. Idus Novembris Pontificatus nostri Anno nono.

Constitutum viginti Joanni vicesimi secundi finit.

EXTRAVAGANTES COMMUNES, A' DIVERSIS ROMA- NIS PONTIFICIBUS POST SEXTUM EDITÆ, CUM SUIS (UT VO- CANT) SUMMULIS.

DE CONSUETUDINE.

TITULUS I.

CAP. VNIC.

*Consuetudo impediens ne legati sedis Apostolica recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impediens ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terra ecclesiastico sub-
jiciuntur interdicto.*

Ioannes XXII.

Super gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregem sibi creditam curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito imposita servitutis suos ad diversas mundi partes (prout necessitates emergerint) destinare legatos, qui vices ipsius supplendo, errata coarigant, aspera in plana convertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Veruntamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Roman. Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi consuetudinem, non tam irrationabilem, quam nonnunquam animarum salutem contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apost. penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præminentie, conditionis, aut status fuerint, debere admitti decernimus: nec eos prætextu cuiusvis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriantem, quominus regna, provincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui verò de cetero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuncios, quos ad quasunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transierit, præsumpserit impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terra & loca quaslibet subiecta eisdem tandem sint eo ipso ecclesiastico suppo-

sita interdicto, quamdiu in huiusmodi commacis dis-
xerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentiis, aut privilegiis imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nullius volumus suffragari.

DE POSTVLATIONE PRÆLA- TORUM.

TITVLVS II.

CAP. VNIC.

Minor: XXVII. anni seculari, & mendicantes religiosi, ad certas ecclesias prohibentur postulare: & puniuntur tam postulantibus, quam postulati.

Ioannes XXII.

Dispensis & periculis variis, quæ ex subscriptis postulationibus possent ecclesiis evenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ consueverunt nonnunquam ex postulationibus irrationabilibus provenire, ac dispensis, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obfistere cupientes: illum, qui vigesimum septimum non attingerit annum, ad cathedralium, necnon professorem cuiusvis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesiis, ad monasteria extra suos ordines postulari edito perpetuo prohibemus. Quod si secus postulatum fuerit & attentatum, irritum ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi

rac eligendi potestate privatos, ac beneficiis, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium noventur se suspensos. Postulatos vero, qui postulationis de se factæ negotium fuerint per se vel per alium in Romana curia profecti, illud ibi proponi in publico vel privato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni sedis Apost. committendo, si se annum XXVII. non attigisse sciverint (ut præfertur) usque ad XXXV. annum. Ceteros vero seculares & religiofos extra suorum administrationes ordinum perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus, ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas, & beneficia quolibet obtinenda.

DE ELECTIONE.

TITVLVS III.

CAP. I.

Multū probat argumentis, promotos in curia non debere ad propriam redire sine literis sua promotionis. Qui si fecerint, pro prælati: in sunt habendi, penamque incurrunt hic expressus. Et de ista extravaganti facit mentionem Panor. in cap. qualiter. de elect. dicens, quod nullus antequam habeat literas Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam prælati: aliis recipientes & recepti incurrunt penam, de qua hic.

Bonifacius VIII.

In iuncta nobis debitum servitutis exposcit, ut qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus, ibi præcipue reformationis accomodate remedium apponamus, ubi majus respicimus periculum imminere. Sanè quàm periculofum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se afferat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse, quòd asserit, legitimis ostenderit documentis, tam ex civilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur evidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, creditur non esse, nisi hoc scriptis probaverit. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim Apost. sedis moris fuit, absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere. Sed nec dicenti se de legato sedis ejusdem, creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici ad alienam diocesim sine suorum ordinariorum literis venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant. Clerici quoque & monachi qui de suis civitatibus ad alienam urbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum literis prælatorum) non sunt electi vel monachi reputandi. Si quis præterea in clericum electum se dicat, si sacerdotem se nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa. Quòd autem in illis, qui se Episcopos, vel superiores prælatos, aut etiam Abbates, Priores, seu alios monasteriorum rectores, quocunque nomine censeantur, appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula gravia (quæ ipsorum patere possent communicatio indiscussa) diligentius attendantur. Hinc nos evidens evocat ratio, ut cum præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis jam provisum, hunc ultimum, qui pericula graviora minatur, nequaquam sine provisionis opportuno valitura constitutione sancimus, ut Episcopi & alii prælati superiores, necnon Abbates, Priores & ceteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur, qui apud dictam sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias & monasteria absque dictæ sedis literis huiusmodi, eorum promotionem, confirmationem, con-

secrationem, seu benedictionem continentibus, autem vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant: nullique eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis parent vel intendant. Quòd si forsan contra præsumptum fuerit, quòd per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam inter eosdem Episcopi vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de ecclesiis vel monasteriorum promotionibus percipiant eorundem. Capitula vero & cetera ecclesiarum & monasteriorum ipsorum, & alii quocunque, ipsos absque huiusmodi dictæ sedis literis receptos, vel obediens eisdem, tandem sint à beneficiis suorum perceptione suspensi, donec super hoc equitatis gratiam meruerint obtinere. Similiter quocunque Episcopi, Prælati, Abbates, Priores, & alii monasteriorum regimina exercentes prædicti, sobrio fidelitatis & obedientie iuramento non præstito. Illi etiam Pontifici, qui apud prædictam sedem pallium contingeret recipere, absque literis traditionis ipsius pallii, nequaquam eorundem discedant: discedentes vero (quocunque huiusmodi iuramentum præstiterint, & literas obtinuerint, nulli de ipsarum ecclesiarum & monasteriorum promotionibus percipiant: & quicquid interim per eos (ut de aliis prædictatur) actum fuerit, viribus non subsistat.

CAP. II.

Si religiosus electus non petierit ipse vel ipse aliam locum consentiens, intra tempus moderandum pro presbitero vel alio superiori, est eo ipso privatus iure suo ex electione quæ ipse petiit electores alium eligere. h. d. addit. ad e. quoniam sedes vacavit.

Benedictus XI.

Si religiosus, qui absque sui superioris licentia electus, nisi de se factis consentire non potest, illam potestatem sibi præsentatam, vel eius electores, intra tempus ejusdem superioris presentia vel absentia monasterium nequaquam obtineat, dat generale concilium Lugdunense electoribus extunc electionem aliam potestatem liberam facultatem. Verum quia frequenter electum est, an etiam sit eo ipso iure (si quod in concilio ex huiusmodi electione) privatus. firmum est quod hoc ipso fore privatum.

CAP. III.

Quatuor Patriarchalibus ecclesiis vacantibus, si non possent proximi Romano Pontifice convocari, postquam illarum fuerit, irritum decernitur.

Idem.

Sancta & Romana ecclesia, per dispositionem Domini, super omnes alias ordinarias potestates obtinet primatatum à Deo, utpote mater universorum Christi fidelium, & magistra, quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam ecclesiam, Constantinopolitanam primum, Alexandrianam secundam, Antiochianam tertiam, & Hierosolymitanam quartam locum voluit obtinere, ipsasque multis prerogatis & honoribus ac privilegiis decoravit: de quarum provisionibus cum eas vacare contingit, tanto est accuratius providendum, & attentius providendum, quanto magis imminet altitudine dignitatis, & periculose errorum provisionibus earundem. Super hoc igitur cum tanta nostris habita deliberatione matura, inter alia multa considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium civitates, aut sunt detinetur, aut occupantur ab infidelibus, vel à schismaticis detinetur, ipsarum capitulis seu conventibus & canonibus dispersis undique extra civitates ipsas, per alias regiones seu loca à civitatibus ipsis remota.

a Vide notata per Doll. me. antea, extra de privi.

Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quod vacante Constantinopolitana ecclesia, per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per unum duntaxat ejus canonicum fuit de novo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agenibus in remotis: dictus tamen electus juri, si quod sibi ex electione hujusmodi contingeret, in nostris manibus sponte ac libere resignavit. Ideoque de eorumdem fratrum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, ut quando civitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquam, seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamvis provisionem de præficiendo sibi Patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad Apost. sedis notitiam deducatur. Nos enim à data præsentium decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula convenit vel canonicos, aut quemvis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscumque ipsarum ecclesiarum, vel alicujus earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, privilegiis, vel indulgentiis sedis ejusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Laterani X. Calend. Januar. Pontificatus nostri Anno 7.

CAP. IV.

Cum beneficia apud sed. Apost. vacantia sint soli Papa reservata, ostendit, quæ & quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Ex primo loquitur de reservationibus, secundo de pensionibus.

Ioannes XXII.

Ex debito pastoralis officii, nobis quamquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius provenire, congruis remediis quantum nobis ex alto conceditur) subsiditer occurrere intendentes, ut celerius & utilius provideatur ecclesiis ac monasteriis antedictis, & ut Rom. eccl. quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex divina provisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur: prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, præsertim feli. record. Bonif. VIII. qui dignitates, personatus, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia, & Cle. V. qui tam hujusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quam cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quacunque, quæ apud sedem Apost. vacarent, provisioni Apostolicæ sub certis tenoribus reservaverunt, vestigiis inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animam induxerunt, de fratrum nostrorum consilio, nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quedam addendo de novo, episcopales, & earum superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quæ hi qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia vel administrationes eorumdem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque ecclesiastica beneficia, cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur universalis ecclesie sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam: provisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica reservamus. Hujusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias & alia præfata beneficia ecclesiastica, per mortem vel depositionem, ac privationem eorum, qui ea obtinerept: per electio quæcassa-

tionem, postulationem repulsionem, renunciationem, quorumlibet provisionem, translationem, sive per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecess. nost. promotus impensu: nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis, sive auctoritate nostra promovendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam ubicunque aut quovis alio modo canonicè vacare, apud sedem intelligimus præbendam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesie Cardinalium apud dictam sedem, per eorum obitum vacare censemus, sive inibi, sive alibi ubicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet (ut de aliis præmittitur) officialium nostrorum: videlicet Vicecancellarii, ejusdem ecclesie camerarii, notarium, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac penitentiarium nostrorum, necnon abbreviatorum curiæ Romanæ locum sibi volumus vindicare. Rursus hujus nostre reservationis editum ad dignitates, & alia jam dicta Capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris, & ejusdem sedis negotiis prosequendis, de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati vel nuncii fuerint: & eos ubilibet ante ipsorum ad præfatum curiam reditum (durante legatione, seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idiplum etiam esse volumus in hujusmodi Capellanis commensalibus: etiam si (ut præmittitur) nunc transmissi fuerint ubicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Ceterum editum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quæ vivente adhuc dicto Clem. prædecessore nostro usque ad ejus obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde usque ad datam præsentium apud sedem vacaverint eandem: illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis jus in re, licet ad rem non sit aliquibus acquisitum: Decernentes extunc irritum & inane, si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter, per quacunque seu quocunque Apostolica vel alia quavis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari: Non obstantibus pia memoriæ Gregorii decimi, ac Bonifacii octavi, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis: quatenus edito essent & sunt contrariæ memoratas. Ceteris in ipsis constitutionibus contentis, in suo robore durantibus. Pensiones insuper annuas ab Episcopis & eorum superioribus aliisque prælati inferioribus, necnon quibuscumque Capellanis, conventibus, collegiis, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter, aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusvis aliis ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis Provinciis, diocæbus, ecclesiis, monasteriis, & aliis ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam à quibusvis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, sive alicui earundem, vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quaslibet quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis secularibus assignari: hujusmodi personis vel alicui earundem collata, sive concessa in commendam, vel alio quovis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu aliis Episcopis, vel superioribus prælati, capitulis, aut conventibus, vel collegiis sub edito prædicto nolumus aliquatenus comprehendit, quo minus eis cedentibus vel decedentibus, sive illa quovis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia, ac loca hujus-

modi, ad ecclesias & monasteria, sive alia loca religiosa, vel alia ecclesiastica, eorumque prelatos, sive personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere revertantur: nisi eis quid canonicum obstitit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

DE AVCTORITATE ET VSV PALLII.
TITVLVS IV.
CAP. VNICVM.

Pallii traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obiectus premissis iuramento, de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

Ioannes XXII.

Malitiis hominum, quæ sæpe circa impediendam pallii dationem committuntur, volentes salubriter obviare, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut deinceps per obiectum cuiusvis criminis seu defectus traditio pallii, facienda iis, qui ad metropolitanarum ecclesiarum, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obiectus firmiter corporali præstito iuramento, se id malitiose non agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad poenam talis, seu extraordinariam se obligent arbitrio præsentis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandam die collationis id antea probaverint legitime, quod opponunt. Quod si non fecerint (eorum obiectibus nequaquam obstantibus) ad ipsius traditionem, pallii procedatur. Per traditionem autem huiusmodi, sive accusationis, vel inquisitionis nullum volumus præiudicium generari.

DE OFFICIO CVSTODIS.
TITVLVS V.
CAP. VNICVM.

In religiosorum mendicantium conventibus plures campanas esse non possunt sine specialis Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorio, capitulo & alibi licite possunt ipsi religiosi mendicantes habere. hoc dicit. Et est extravagan. notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, ut patet eod. tit. c. i. in ant. idèd hie non abire collocata est.

Ioannes XXII.

Quia cunctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur ad invicem, & quoad alios etiam, conversari, quod ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur. Advertentes quod eo, quod nonnulli mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conventibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere, cathedrales ac ecclesie alia sua queruntur propterea iustitia detrahi, & exinde civitatibus locorum interdum afferri divinis officis impedimentum: videturque inter ipsos litigiis & scandalis via aperiri. Nos præmissis obviare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) observari: de fratrum nostrorum consilio hoc edito perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinum mendicantium in nullo conventu suo, seu loco, plures campanas habeant, sine sedis Apostolicæ licentia speciali: sed una tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quod si forsan communitas seu universitas aliqua ecclesiasticæ vel mundanæ, seu eisdem religiosi pro illis, in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, non illam, sed aliam solam co-

rum specialiter usibus deputatam pulsare videantur: diurnis & nocturnis, missis & aliis contactis. Ceterum religiosis eisdem permittimus, quod ubi habentur plures campanas sine lite & contradictione qualiter ad mundaxar proprios haberint, & nunc habent, illas eisdem deinceps libere uti possint. Aliis quibuscumque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectoriis, capitulis, & aliis forsan officinis religiosis consueverunt haberi, sub ista nostra ordinatione volumus comprehendere. Nulli ergo, &c. Datum Avinionis, Pontificatus nostri Anno 8.

DE OFFICIO DELEGATI.
TITVLVS VI.
CAP. VNICVM.

Littera Apostolica impetrata ad gratias seu ad literas dispensationis seu dispensationis dum erant integra, non oblatam dispensatione facta de ipsi in duas seu plures civitates seu dioceses, quæ facta propter divini cultus augmentum, & populi incrementum etiam executores seu iudices servandum, habeant sub eisdem litterarum forma illius vigorem in sic discussi, quem habebant in illis, integra remanebant. a

Ioannes XXII. Episcopus servus servorum Dei, & perpetuus eius memoriam.

Sedes Apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter evitat novæ antiquitatis involucrem: Illamque sibi legem in sua ordinationibus reservare cautelam intendit, ut illa non proveniant commoda, quod aliis non innumera incrementum. Sanè pridem ad divini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis civitatibus & diocesis sic multiplicat altissimus, quod in eisdem diocesis singulorum vultus nequibat, ut deceret, utique pastor inspicere, aut alias partes boni pastori impingere. Illubriter intendentes, in ipsi diocesis, quarum in illas in duas, & aliquas in plures diocesis deponendas, certas earum civitates ac ecclesias cathedralis, quarum singulis proprias diocesis iustitiam assignari. Verum quantum partes ordinationem seu divisionem nostram habebant, & nobis, quam à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicis obtinuerunt litteras, & licentias ecclesiasticas in ipsis tunc integris dispensationibus, quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandanda. Nos amovere volentes cuiusvis conditionis, & beneficiis concessarum posset forsan noceat, contententibus attentius quod per ordinationem seu divisionem nostram prædictam, jus ad rem expectantibus dicta beneficia ante competens ex ratione immutari non debent, quia adeo efficax in divisi diocesis innotet, sicut in ipsa quondam integris: auctoritate præsentium decretorum, quod omnes & singula gratie, super beneficiis concessis ante divisionem huiusmodi in ipsi quondam integris diocesis à nobis vel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscumque concessis, tam in ipsi non divisi, quam in aliis diocesis decisis ab ipsi eisdem divisi, quam in aliis diocesis suo ordine per executionem modo & forma possint suo ordine, ad delicta mandatos, & alios, ad quos id pertinet, ad delicta executionem adduci, quibus ante divisionem huiusmodi poterant, & debebant. Idem etiam declaramus, quod ad litteras Apostolicas iustitiam continentis, ut videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem diocesis divisi executionem

a Hæc extravagan. habetur inter XX. Iuan. XXII. sub tit. concess. præb. cum gl. domini. Zanclini.

possint iuxta eorum tenorem perinde procedere, ac si dictae dioceses, de quibus mentio in eisdem literis habetur, in egrae remanissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinion. 3. Cal. Novemb. Pontificatus nostri Anno 2.

DE OFFICIO IUDICIS ORDINARIJ.

TITULVS VII.

CAP. I.

Episcopus monasterium visitari non tenetur accipere monachos: alius monasterii pro tabellionibus: etiamsi hoc haberet consuetudo. Nec in actu visitationis debet esse situs, sed duo vel tres clerici cum notario, qui similibus sit clericus, secum assumat. h. d. Bonifacius VIII.

Debent superioribus suis reverentiam subditi: & dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamentum recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursum oportet praepositos cum charitate a corrigere: decet eos inferre humiliter, quod docent, & paterna subiectos dilectione fovere. Si debitor delicatus effugiit, si onerosus creditor minime reperitur. Sane audum venerabili fratre nostro A. Episcopo Dulmen, ad visitandum capitulum suae ecclesiae Dulmen, quae regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente prior & capitulum ipsius ecclesiae excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiae supradictae, a tempore, cuius non erat memoria, inconcense servata, quod Episcopi Dulmen, qui fuerunt pro tempore per se solos obique aliis religiosi sibi adiunctis, vel clericis, vel laicis secularibus quibuscunque, assumptis sibi loco notarii monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus praefato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem Episcopo ut omnes tam clericos, quam laicos, religiosos & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) a capitulo praepareret amoveri quibus amotis parati erant ipsum admittens ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus Episcopus eos super hoc non audivit, quamquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (praeter tres, vel quatuor, & notarium) removere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad sedem Apostolicam appellarunt. Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, & auditis, & intellectis, quae partes dicere voluerunt nos considerantes, quod consuetudo praedicta contra communem utilitatem, facultatem probationum (quae non est angustanda) restringit, propter quod etiam, ut salva scilicet sit rerum probatio, quia publice interest, na veritas occultetur, cautum est iure, ut eorum magistratus testari, id est testificari voluntibus, scriptos, & alios testes, vel signatores praebere. Et statuit generale concilium, ut a iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant. Quos quidem monachos ad praedicta, tum propter eorum professionem, quae illorum vocem facit fumentam, & ipsos arceat a iudiciis, & publicis sive civilibus actibus, nec patitur (prout constitutio novella declarat) nisi in inquisitionis hereticae pravitate causa, tabellionis (cujus vicem in hac parte duo viri per supradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia suspecti nec contra priorem, aut capitulum, quibus subfunt, quae corrigenda inveniantur, fideliter & recte conscriberent, constat non esse idoneos. Attendentes quo-

a. Vide Conc. Trid. sess. 13. de refo. c. 1.

que quod id episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab Episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, & comites honoris sui causa adhibiti abducantur, seque solum suspectis quandoque forsitan, quos visitat, committere compellatur: dictam consuetudinem, per quam praebiti prior & capitulum videntur nimium delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne sit Episcopus onerosus, decernimus, nostrorum praedecessorum vestigiis inhaerentes, ut cum ad visitationem de cetero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericali caractere insignitas, quarum una ad minus sit religiosa ordinis supradicti, & unum notarium clericum secum habeat, & non plures: Consuetudine aliqua obienta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus non obstant. Nulli ergo liceat hanc pag. nostrarum reprobationis, constitutionis, &c. Datum Anag. X. Calend. Augusti. Pontificatus nostri Anno 8.

CAP. II.

Beneficia plura incompatibilia obtinere sine dispensatione, debet illa praeter ultimum in manu ordinarii intra duos menses dimittere: alia poena incurrit his positae. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinente compellere ad ostendendam dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu ecclesiae suspenditur. vide cap. ordinarii. cod. ut. lib. 6. quod si delingeret notetur, hoc extrava. gans sub hoc tit. velle collocata dicitur.

Ioannes XXII.

Vt a quos virtutis amor a vitio ambitionis execrandae, & avaritiae cecitate non retrahit, saltem rigor coebeat disciplina: Statuimus, ut quicumque plures dignitates, vel personatus, aut parociales ecclesias, aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod ultimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica jus sibi competat, retinere) intra duos menses a die notitiae huiusmodi nostrae constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarii dimittere teneatur: per eum, vel per eos, ad quem, vel ad quos eorum dispositio spectabit, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure privatus, in quo jus competeat eidem: & inhabilis ad quacunque beneficia obtinenda penitus censetur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficium curam habens annexum, si prius simile beneficium obtinebat, primum, quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, iterit, privatus noscitur ipso iure, absque morae dispendio in manu ordinarii omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectaverit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc se ipso sit ipso iure privatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Ut autem praemissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinariis in virtute sanctae obedientiae, & sub poena suspensionis ab ingressu ecclesiae, quam eos (si in exequendis subsequen- tibus negligentes fuerint) incurere volumus ipso facto, districte praecipimus & mandamus, ut sub certa & formidabili poena eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, injungere debeant, quod dispensationes.

a. Vide Conc. Trid. sess. 1. de refo. cap. 2. & 4. & sess. 24. de refo. form. c. 17.

nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curaverint (etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quavis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innotamus.

CAP. III.

Tralati ad curiam non debent more nocturno latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere: alias infidèles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

Ioannes XXII.

Et si deceat quoslibet subditorum curam exercere solite, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipis exigitur, qui consilium per altitudinem dignitatis ut in specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane pervenit auditum, quod nonnulli pontificali præditi dignitate, gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filii tenebrarum, non verentur se ab ovium suarum cura, mercenarii more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate rejecta non erubescunt vagari per devia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo patribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem Apostolicam clanculo declinare præsumunt, ubi more nocturno, cuius intuitum nox illuminat, lux exerceat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant, suos eis evomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas adversus nos & alios petraclantes, & demum abinde (non abique notabili sedis prædite contemptu, reverentia tam consuetâ, quam debita, non exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia nec obtemperata) recedunt. Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentis finem imponere cupientes, de statum nostrorum consilio, generali prohibemus edicto, ne de cætero præful aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotio ecclesiæ sibi commissa, extra suam diocesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, ut quicumque Pontifex ad Romanam curiam veniens papæ palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patitur temporis opportunitas) intraturus, ac reverentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus a curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtemperata. Quod si secus a quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque prælatos, quavis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, & ab illa (ut prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significaverint adventum illorum, decernimus eoispo notam infidelitatis incurere, ac excommunicationis sententia subiacere. Nulli ergo, &c.

DE TREUGA ET PACE.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Sextus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarij regni Francia ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in regno Francia existentia sua dispositioni usque ad certum tempus reservat. De beneficiis in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante desinitur sententia (nisi in uno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus sciendum statuat. Si autem eadem causa in diversis curiis, diversis iudicibus tractatur, quoniam pacem servanda sit, hinc recitatur. Taxat beneficiis in edictis a Ioanne

XXII. servandas confer. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & servari. Scias autem quod huiusmodi concordantia, tanquam iuri communi & decretis Constant. & Basilien. contraria, non sunt effectum sortita.

Sixtus IV.

Ad universales ecclesiæ regimen divina disponente clementia vocatis, inter alia pro committorum populorum votiva dilectione nil occurrit præstantius, quam exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarum fomenta per nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere: ut (cujusvis altercationis salubriter evulsis seminibus) pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (divina nobis assistente gratia) imponere & conservare valeamus. Cupientes itaque ut fuscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, aliisque terris & dominiis charissimis in Christo filii nostri Ludovici Francorum Regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas, occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inolevit, quam personæ prædite pragmaticam functionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & graviora scandala, periculaque subsequerentur, sine debito claudatur, & totaliter secludatur. Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælati & aliis personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorundem collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quavis alia dispositio pertinet: de quibusvis dignitatibus, personaribus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, nec non aliis beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus & regularibus, ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus, quæ deinceps in Februarii, Aprilis, Iunii, Augusti, Octobris & Decembris mensibus futuris, perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reservatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationum Benedicti XIII. quæ incipit, Ad regimen, aut Joannis XXII. Romanorum Pontificum prædecess. nostrorum, quæ incipit, Execrabilis. seu constitutiones & regulas cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reservata generaliter non existant) periode ac si aliquæ a sede Apostolica, vel ejus legatis expectativæ literæ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per presentes. Et quia isti summi Pontifices prædecess. nostri consueverunt se in concessionibus gratiarum expectativarum a personis beneemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominiis regni huiusmodi, ultra gratias expectativas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris & dominiis concessas (quibus in aliquo præjudicare non intendimus per presentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectativas ad quamlibet collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem singulorum ex prælati & aliis personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratias, duæ gratias expectativæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus Rex ipse, & charissima in Christo filia nostra Regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vienens, nec non magistri & præsidentes ac alii officarii, in aliquo ex parliamentis Regis ejusdem regni nobis super hoc unanimiter supplicabunt, qui duo nominati per Regem

a Gratias expectativas, & mandata de providendo nominis amplius concedi decrevit Conc. Trid. Sess. 4. de reform. 19.

& Reginam, Delphinum, magistros, praefidentes, & officarios praefatos gaudeant prerogativis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsi quoque sex gratis consumptis, alias sex gratias similes, aliis sex gratis personis idoneis modo & forma praemissis concedere intendimus. Volumus autem, ac eisdem auctoritate & tenore praesentium decernimus & declaramus, beneficia, quae venerabilium fratrum nostrorum sanctae Rom. Ecl. Cardinalium familiares continui commensales eorum familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris, & dominiis praefatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni Apostolicae in posterum censeri reservata, quandiu duntaxat Cardinales praefati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorum Cardinalium per sex annos continue sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis, alii ad quos eorundem beneficiorum collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quavis alia dispositio alias pertinet, de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, Delphinatu, terris, & dominiis praefatis consistentibus, in praedictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reservatione non obstante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quae promovendi per nos, dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarum provisionum per nos de eorum personis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quae jus eis quomodolibet competit, ac competere poterit per promotiones ac dignitates, & alia beneficia consistorialia praedicta, ac minus consecrationis eisdem promovendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis Episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsae in aliquo ex praedictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent aliis dispositioni Apostolicae (ut praefertur) reservata, ad praefatos & personas praedictas. Si vero in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Roman. Pontifices successores nostros collatio, provisio, & omnimoda dispositio pertineat. Et quoniam sed. Apost. notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum qui habitum per eisdem sedis notariorum gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, & terris consistentia, duntaxat censentur reservata: quodque omnes & singulae causae beneficiales in partibus eorum iudicibus competentibus usque ad definitivam inclusivè; in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante definitivam licet appellare, nec appellatio (si fuerit emissã) debeat admitti, nisi ab interlocutoria, vel à gravamine negotii principale minime concernente, quod non possit per appellationem à definitiva sententia reparari. In aliis vero instantiis in Romana curia tractentur, cognoscantur, & sine debito terminentur. Causae vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorum Cardinalium familiares continuos commensales, ipsi Cardinalibus in eadem curia praesentibus seu in aliqua legatione, aut recreationis causa secedentibus, necnon praefatae sedis officiales, officia adu exercentes, aut alios à praemissis, qui per sex menses curiam praedictam secuti sunt, & sequuntur de praesenti, curiales, & quoscunque alios eorum adversarios, super quibusvis beneficiis eisdem adversariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commississe reperiantur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decendant, sineque debito terminentur, ac executioni debita demandentur. Ceterae vero similes causae beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quae quibusvis iudicibus, seu auditoribus commissae reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciae, auctoritate Apostolica committantur audiendae, & cognoscendae, decidendae, & sine debito terminandae, cum necessaria

earundem causarum advocacione. Frateres, quia si quae ex supra dictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diversis curiis ipsius regni super petitorio tractantur: volumus, quod in eisdem causis in diversis curiis super petitorio & possessorio unico, & eorum contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censentur per hoc latis) in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causae possessoriae pendunt, de praesenti procedant, causaeque ipsae super huiusmodi possessione intra biennium terminentur, & finiantur. Alioquin biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & ulterius dictis causis expeditis super possessione, aut huiusmodi biennio elapso altera partium legatione coram iudice competenti, auctoritate Apostolica deputato, poterit jus suum prosequi, ipsaeque Apostolicae iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eorum, & his penitus exstincta censetur. Et si forsitan aliqui eorundem iudicum cuiusvis sibi commissae conditionem malitiose prorogare aut differre praesumpti, excommunicationis & omnium beneficiorum privationis poenas ipso facto incurrat, à quo quidem excommunicationis poena absolvi nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Rom. Pontificibus, praeterquam in mortis articulo: quodque de cetero in literis expressis in regno Franciae, Delphinatu, & terris, aliisque dominiis praedictis serventur taxa super hoc edita per Ioan. XXII. Papam praefatum, & excoelsum, si qui fuerint contrariantur. Et quia propter assiduas guerras & hostes, quae continue vigent in dicto regno, praeterdatur ecclesias, dum vacant gravatas, in taxa etiam restituta in Concilio Constanti. quae reducta est ad modicam tantumque taxa, quod gravatus in eadem taxa poenam promovendus solvat communis, & minuta servata, quae per res ex Gallis annatas vocant: tantum pro vera estimatione fructuum ecclesiae & monasterii, ad quae per motus, eaque indicta cancellatis, & camera Apostolica inviolabiliter observari mandamus. Et quia in praedictis concessionibus regnum ac Regem maxime litterarum charitatis complexi, credendum est non immerito à nobis devotos & obedientes erga sanctam Romanam ecclesiam exhibeant. Quare volumus, & eisdem subdignatione statuimus, quod praefatus Rex intra quatuor menses praemissa acceptare & observare, ac in quibus Delphinatu & dominiis huiusmodi observari debent, non per intra alios duos praefatos quatuor menses acceptatione praemissis omnibus & singulis per suas partes litteras nos & sedem praefatam certificare tenentur. Alioquin praesentes litterae, & inde secuta quaecunque sunt calla & irruentia, nulliusque roboris vel momenti. Nos enim ex tunc, quavis auctoritate scienter vel ignoranter congeri & tentari. Nulli ergo omnino hominum liceat litteras praefatas constitutionis, declarationis, indulgentiarum, mandatorum, & litterarum nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, & statu constitutionis, declarationis, indulgentiarum, mandatorum, & litterarum nostrarum hoc attentare praesumptum, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Roma apud S. Petrum, Anno incarnationis dominicae, 1472. septimo Idus Augusti, Pontif. nost. Anno 1.

CAP. II.

Disposita inter religiosi mendicantes, & ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniae quatuor legata commissae, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam

a In mortis articulo nulla est casuum reservatio: supra vero omnes sacerdotes quoscunque penitentes à quibusvis poenis & censuris absolvi possunt: Conc. Trid. Sess. 14. c. 7. de casuum reservatione.

a Vide Conc. Trid. Sess. 24. de reform. c. 20.

cordians conversa fuit: quam Romanus Pont. confirmat, precipiens sub pena excommunicationis illam à prelatis observari.

SIXTUS IV.

Vices illius a, qui supra petram edificavit ecclesiam suam (meritis licet in sufficientibus) gerentes in terris, & per ejus immaculata vestigia (quantum nobis ex alto conceditur) infedem fatigantes, inter Christi fideles quoslibet, & presertim sub uno atque eodem sacerdotii vexillo nobilium Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confovere, vigilantia solitudine meditatur assidue, & que iis contraria sunt falce vigilantie pastoralis ad radicem posita submovere, prout rerum & temporum circumstantia id non immerito exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treveren. Archiepiscoporum, ac Herbipol. & Vormacien. & Spiren. Episcoporum, quam dilecti filii nobilis viri Philippi Comitis Palatini Rheni, & Ducis Bavariaz, qui unus ex electoribus Romani Imperii existit, ad nostrum pervenit auditum, quod inter dilectos filios predicatorem minorum, & Carmelitarum ordinum Professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prelatos, instigante illo qui tanquam leo rugiens circuit, quarens quem devoret, in partibus Germaniaz, & presertim in oppido Eslingen. Constant. diocesis, suscitata sunt nonnulla dissensionum & scandalorum fometa, ex certis causis tunc nobis expressis, quae nisi per vigilantiam pastoralis officii celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter pervenire. Nos igitur attendentes, quod sacrosancta Rom. ead. ab ejus fundatione primava in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus, & ejus successores observarunt, instituta, & per viros providos & sacerdotes virtuosos adauclta, & longissimis temporibus feliciter conservata existit. Rursusque animadvertentes, quod hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus Sancti, & praconibus verbi Dei (qui praeter ceteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia assistente divina in copioso numero reperiuntur) assidue toleretur, vepribus malorum, & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non ab intimo cordis nostri dolere, quod inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius (juxta Apostolum b) onera portare debent, discordia seminatum excitaretur. Unde cum vellemus super his, ea quae decet maturitate conlulere, venerabilibus fratribus nostris Guilielmo Hostien. & Angelo Pranesinen. Episcopis, & dilectis filiis nostris Juliano tituli S. Petri ad vincula, ac Petro tituli S. Sixti Presbyteris Cardinalibus, viva vocis oraculo Tommimus & mandavimus, ut à singulis partibus predictis, vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hinc inde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem Episcopi & Cardinales statutis loco & tempore convocatis, auditis & intellectis partibus predictis (ut praefertur) & in praemissis graviter & consule procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt. Videlicet, quod ipsi parochiani Sacerdotes de cetero non dicant à mendicantibus haerese processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & ecclesia exaltata per eosdem, & praesertim per ordines predicatorem & minorum, ut jura testantur. Quodque fratres mendicantes non praedicent, populos parocianos non teneri audire missam in eorum parocciis diebus festivis & dominicis, cum jure

sit cautum illis diebus parocianos teneri audire missam in eorum parocciis ecclesia: nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caveant propter poenas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi mendicantes desistant praedicare, quod parociani non sint obligati, saltem in parochate proprio confiteri sacerdoti: quia de jure a teneri parocianos (saltem in parochate) proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tam ipsi fratres mendicantes non censeantur exclusi, quo minus secundum juris communis & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire, & poenitentias injungere valeant. Quod etiam de cetero inter ipsos fratres mendicantes & curatos, quoad effectum praedicandi, horas cantandi, & campanas puliandi, servetur consuetudo antiqua, quae temporibus antiquis servata fuit in ipso oppido Eslingensi. Et casu, quod veniat aliqua occasio sive necessitas, non fiat commutatio temporis, vel horae, in ipsis praedicationibus faciendis nisi de consensu partium. Quoque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prelatos, & rectoribus parochialium ecclesiarum: Neque etiam populos à suarum ecclesiarum parochialium frequentia & accessu abstrahant, sive retrahant quoquo modo. Et viceversa ipsi rectores & prelati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum favorem, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia praesent: ita, ut vera unitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit d: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes super his opportunè provideri, motu proprio, non ad aliquid super hoc nobis oblata petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia & mera voluntate, concordiam praedictam, ac omnia & singula per praefatos Episcopos & Cardinales ordinata (ad hoc, ut perpetuo inconcussa persistant) auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus, & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus, tam juris, quam facti, si qui forsitan intervenirent in eisdem. Injungentes nihilominus Archiepiscopis, Episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, guardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium, sub pena excommunicationis latae sententiae, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurtere volumus, eo ipso, à qua absolvi nequeant, nisi de expresso consensu partis laesae, & debita satisfactione praevia, inviolabiliter observent: Et quantum in eis est, ab aliis observari faciant. Et insuper quascunque lites & causas, coram quibuscunque causarum palatii Apostolici auditoribus, seu alibi, occasione praemissorum, inter dilectos filios Decanum & capitulum ecclesiae Spiren. & curatum dicti oppidi, ac fratres praedictos indecitas pendentes: Illarum status, tenores, & formas, & in eis gesta & actitata, praesentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate praedictis advocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus: Et ambabus partibus praedictis litis hujusmodi confortibus, seu illis adhaerentibus, perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac privilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicae, 1478. XV. Cal. Julii. Pontif. nost. Anno 7.

a Matth. 16. b Gal. 6.

a Cap. omni utriusq. sexus. de poen. & remiss. b Joan. 14.

FINIS LIBRI PRIMI.

Nann 2

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIIUM, LIBER SECUNDUS. DE JUDICIIS.

TITULUS I. CAPITULUM UNICUM.

Decretalem, Super cathedram, qua est in Cle. in cap. dudum, innovatam, jubet observari, neq. propter illam debent religiosi mendicantes esse molesti & graves pralatis, neq. pralatis ipsis religiosi. Etsi sint aliqua injuria, vel molestationes hinc inde factae, Papa nulle justitiae complementum breviter exhiberi summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura judicii, vel aliter, prout qualitas excessuum exigit: Non obstantibus quibuscunq. obstaculis, qua possent his obviare.

Ioannes XXII.

Requentes imò innumerosa quodam modo de diversis mundi partibus venerabilium fratrum nostrorum Episcoporum aliorumque superiorum pralatorum, nec non dilectorum filiorum, rectorum, curatorum, & parochialium sacerdotum querela, contra dilectos filios fratrum predicatorum & minorum ordinum, nostrum & sedis Apostolicae excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quod iidem fratres decretalem, dudum, editam à felicitis recordationis Bonif. Papae VIII. præd. nost. qua incipit, Super cathedram, ac per pia memor. Clem. Papae V. prædecess. nost. in Vienenf. Conc. innovatam temerè observare non curant: sed ipsam transgredi non timentes, in ejusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parochialium præjudicium & gravamen. Intelleximus quoque, quod plerumque præfatis dictorum predicatorum & minorum, nec non eremitarum sancti Aug. & Carmelitarum ordinum fratribus, in cujus ordinis dictorum eremitarum personis idem prædecessor Bonif. constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis predicatorum & minorum cavebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcussè servari. Et ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem, quoad omnia in ea contenta, duximus extendendam: à prædictis Episcopis, pralatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictae graves injurias atque molestias in diversis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris nostri Archiepiscopi Burdegal. & dilectorum filiorum capitulorum majoris Burdegal. & aliarum ecclesiarum, prioratum, conventuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum, parochialium, ac clericorum, tam regularium, quam secularium civitatis & diocesis prædictarum, nobis extitit intimatum, quod prædicti eorundem predicatorum, minorum, eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres, contra tenorem decretalis ejusdem, multa eisdem & eorum singulis gravamina & injurias inferunt & jacturas. Quia igitur pa-

tum esset jura condere, nisi qui ea tueatur exilat: Non volentes de fratribus nostrorum consilio decretalem prædictam, Super cathedram, irrefragabiliter observari. Discret. v. per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos, seu alium, vel alios, etiam si sint extra loca, in quibus estis constituti, seu judices deputati, tam eisdem Archiepiscopo, capitulis, prioribus, conventibus, rectoribus, vicariis, sacerdotibus, vicariis, ac clero civitatis & diocesis prædictarum, & eorum cuilibet adversus prædictos, quatenus converso eisdem fratribus adversus Archiepiscopum, capitulum, Pralatos, Priores, conventus, rectores, vicarios, vicarios ad clerum, præfatos, & singulos eorum efficacibus defensionibus prædicto alliterent, & aliteres decretalem prædictam, quoad omnia que supra la, prout jacent, firmiter observari: non præsumendo contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem Archiepiscopis, capitulis, pralatis, prioribus, conventibus, rectoribus, vicariis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos Archiepiscopum, capitulum, pralatos, conventus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clericos, seu aliquem, aliquos ipsorum eisdem fratribus gravamina, ac injurias irrogari: Facturi ipsi hinc inde, de quibuscunq. injuriis, molestationibus, gravaminibus, & damnis vicissim illatis hætenus, & etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis ejusdem, in illis videlicet, qua judicialiter requirunt iudicium, summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu judicii & figura, in aliis vero prout qualitas ipsorum & majoris hujusmodi, necnon contra dictores quoscunq. libet & rebelles, quandoocunque & quocumque impeditur, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellendo. Non obstantibus quibuscunq. exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam que exemptionibus, specialibus vel alicui, seu aliquibus fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui, seu aliquibus fratribus & ordinum eorundem, quam præfatis Archiepiscopo, capitulis, pralatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, seu

ipforum alicui vel aliquibus, communiter vel diuifim, fub quacunq; forma vel expreffione verborum ab eadem fede concessis: ac eijdem Bonifacii, quo caveretur ne aliquis extra fuam civitatem vel diocceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra dietam unam à fine ſua diocceſis ad iudicium evocetur. Seu ne iudices, & conſervatores à fede deputati prædicta, extra civitatem & diocceſim, in quibus deputati fuerint, contra quocunq; procedere, five alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliquos ultra unam dietam à fine diocceſis eijdem trahere præſumant: dummodo ultra duas dietas aliquis extra fuam civitatem auctoritate præſentium non trahatur. Seu, quòd de manifeſtis injuriis, moleſtiis, & aliis, quæ judicialem indaginem exigunt (poenis in eos ſi ſecus egerint, & etiam id procurantes, adjectis) conſervatores ſe nullatenus intromittant, quàm aliis quibuſcunq; conſtitutionibus à Romano Pontifice, tam de iudicibus delegatis & conſervatoribus, quàm perſonis ultra certum numerum per litteras Apoſtolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quæ noſtra poſſent iurisdictioni, aut poſſeſſati, ejuſque exercitio liberè quomodolibet obviare. Seu ſi tam eidem fratribus, vel eorum ordinibus, aut alicui, ſeu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quàm Archiepiſcopo, capitulis, prælatiſ, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero prædictis, vel aliquibus ipſorum, ſeu quibuſvis aliis communiter vel diuifim à præfata fede ſit indultum, quòd excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra vel ultra, circa vel alio quocunq; modo ad iudicium evocari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Et quibuſlibet aliis indulgentiſ, ſeu privilegiis dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunq; tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, noſtra iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediti. Et de quibus, quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum ſpeciale oporteat in noſtris litteris fieri mentionem. Cæterum iudicibus, ſeu conſervatoribus quibuſcunq; per litteras Apoſtolicas ſub quacunq; alia, quàm præſenti verborum forma vel expreſſione, conſectas, eidem prædictorum prædicorum, minorum, eremitarum, ac ſæcularium ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinibus communiter vel diuifim, ſuper damnis & injuriis, & aliis quibuſcunq; rebus, ſeu negotiis aliis deputatis, & ſubdelegatis eorum præſentibus & futuris auctoritate præſentium diſtinctius inhibemus; ne aliquem ſeu aliquos auctoritate litterarum papalium, prætextu ſeu occasione quorumcunq; damnorum vel injuriarum, ſive gravaminum, contra tenorem prædictæ conſtitutionis, ſuper cathedram, ipſis fratribus, ſeu eorum ordinibus antea diſtinctius communiter vel diuifim à quibuſcunq; perſonis illatorum hætenus, & etiam inferendorum in poſterum eorum ſe alicui deinceps ad iudicium vel alias quoquo modo vocare, ſeu in cauſam aliquatenus trahere præſumant. Inhibitionem huiusmodi non ſolum ad futura, ſed etiam ad quovis modo adhuc pendentiæ, & incepta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas litteras & proceſſus eorum auctoritate quacunq; habitos & habendos ad damna, gravamina, & injurias huiusmodi contra tenorem dictæ conſtitutionis illata & inferenda (ut dictum eſt) deinceps aliquatenus non extendi: ac etiam irritum & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis per quocunq; ſcienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus injungentes, ut inhibitionem noſtram huiusmodi ad dictorum iudicum, ſeu conſervatorum & ſubdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuratis. Inſuper

volumus & auctoritate Apoſtolica decernimus, quòd quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quòdque à data præſentium ſit vobis & unicuique veſtrum in præmiſſis omnibus & eorum ſingulis ceptis & non ceptis præſentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cepta fuiſſent, & iurisdictionis veſtra, & cujuſlibet veſtrum in prædictis omnibus & ſingulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata exiſtiſſet: conſtitutione prædicta ſuper conſervatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obſtante. Datum Avinion. X. Cal. Februarii, Pontificatus noſtri Anno II.

DE DILATIONIBVS.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Præmiſſo eleganti exordio, oſtenſis periculi, quæ proceſſuum eorum falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram Papa compareant: aliis contra ipſa, eorum abſentia non obſtante, proceditur prout juſtiſſa ſua debet.

Ioannes XXII.

IN delictorum diverſorum nexibus ac tenebris involutos, plerunq; trahit in majorum ſclerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam etſi diverſos diverſa delicta coingunt, ſunt tamen nonnulli, qui propriæ ſalutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, ſic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhausta coram voragine devolvuntur, quòd dummodo ſuas ingluvijs, ad quas inhiant, expleant, ſelucris illicitis, in dæcturis ſpiritalibus temerè immergentes, honori Dei, & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonum, & imperialibus edictis, & iuribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè jam dudum ad noſtri apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſæpius etiam repetita perduxit, & fama jam publica per facti evidentiam divulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardix ſuperioris, & Marchiæ Januensis partibus, qui licentiæ temeraria laxatis habent, licere ſibi præſumere illicita, cudunt & fabricant, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos auri, ſecundum formam, & ſignum, & coinum ac circumferentias litterarum, qui in civitate Florentiæ (à tempore cujus non extat memoria) cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præſenti. Et quamvis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia ſimilitudinem fabricati, in vero & ſolito florenorum ejuſdem civitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficient, ipſi tamen (ſimulata eorum effigie) perſonas, ut plurimum ſimplices, & quandoque etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt: ipſasque damnis rerum, & periculis perſonarum exponunt, dum pro veris florenis ipſos recipiunt. Cum etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos & florenos tanta ſimilitudinis peritiam diſcernendi: Nos itaque tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes & ſingulos talium præſumptores, ipſis nihilominus diſtinctius inhibentes, quatenus deinceps à cuſione & fabricatione florenorum huiusmodi ceſſent, realiter & effectualiter reſiſcant. Nihilominus præſentis edicti peremptorii auctoritate citantes eodem, ac eorum ſingulos, ſub poena privatio-

Nnnn 3

nis juris, si quod eis super cudendis florenis competit, quam ipsos cessante justo impedimento (si in exequentis mandatis nostris hujusmodi remissi seu negligentes fuerint) incurere volumus ipso facto: ut intra trium mensium spacium à data presentium numerandum per se, vel per procuratorem idoneum Apostolico conspectui se presentent, proposituri, quo iure ipsis florenos competat jus cudendi, ac exhibitori privilegium, si quod super hoc habeant, vel jus aliud, si quod tibi credant competere, ostensuri. Et nihilominus super predictis facturi, & recepturi, quod iustitia suadebit: Intimantes eisdem, quod si non venerint, nos contra ipsos super praemissis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Ut autem hujusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam sive membranam, citationem atque monitionem hujusmodi continentes, in majoris ecclesiae Avinionensis affigi ostiis faciemus: Quae processum hujusmodi suo quasi sonoro proclamo, & patulo iudicio publicabunt: ut praedicti moniti, & citati, & alii quicumque, qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint exculationem praetendere, quod ad eos processus hujusmodi non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, cum non sit verisimile, remanere, quoad ipsos, incognitum a, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. 6. Calend. Decemb. Pontificatus nostr. Anno 9.

DE DOLO ET CONTUMACIA.
TITVLVS III.
CAP. VNICVM.

Citationes etiam extra die: solennes publice facta de mandato Papae, in audientia literarum Apostolicarum, vel papali palatio affixa iurium maiori ecclesiae loci, in quo Papa cum curia sua degit, ardeant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Refringitur tamen hac extravaganti ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tunc adiri non potest, ut cap. de iud. in Cle.

Boni.

REM non novam aggredimur, neque viam insolitam ambulamus, sed anterioris juris calcata vestigiis, praesentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilis. Est siquidem iam sancitum, quod propositum publica citationis edictum cum ardet, qui impedit, aut facit etiam se celando, ne ad eum possit pervenire citatio, appareatque contumax, qui sic agit. Quodque in albo pratoris hujusmodi edicta proposita lux jurisdi-

ctioni subiectos arceant a, & adstringant magis, quam si voce praconia (quae innotescit paucis) vel literis citentur. Ius enim, quod talem modum citationibus proposuit, violenter praesumpsisse credendum est, utque in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis patenter legenda, ac citati notitiam deventirent. Unde ad praebendam omnibus eorum qua faciuntur plenam lectionem & notitiam, mandamus legem tabulis aut lapidibus sculptam, sanctissime ecclesiae describi porticibus & affigi. Praemissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appensis: nos, qui universis (dispensante Domino) praesse dignoscimur, volentes per hanc novellam constitutionem aliquid circa praedicta statuta erroribus inveniri, declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus, & statuimus, ut citationes auctoritate Apostolica de quibuscunque personis undecunque & ubicunque sint, reijscunquae status, dignitatis vel praeminentiae, ecclesiasticae vel mundanae, etiam si imperiales vel regales solennitate, praesertim si impediunt, vel faciunt per se vel per alios quoquo modo, ne citationes ipsae ad eos perveniant, ex quacunque causa faciendae, ut citandorum domicilia sive loca tute vel liberè adiri non possint: curia (prout scriptum est) existimare debeamus, an eo ne liceat, ubi est citatio faciendae, perinde ad iudice edictorum praefatorum propositorum in albo pratoris: etiam extra solennes dies in quibus Romani Pontifices suos facere consueverunt generales processus, publice vel nobis specialiter, & ex certa scientia jubentibus, facta in audientia literarum nostrarum, aut in aula nostri palatii postmodum affigendae januis majoris ecclesiae loci, in quo Romana communis omnium Christiani populacionum residebit curia, ut cunctis possint parere, & ita deferri citatis, sic valeant ac ardent citatos post numerum lapsus, quem (considerata locorum distantia) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sine quibus eos persona liter apprehendissent: Non obstantibus quibus privilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis generalibus aut specialibus, quibuscunque persona pontificali, imperiali, regali, vel alia ecclesiastica, seu mundana dignitate praeditis: atque inferioribus ecclesiasticis monasteriis, locis, collegiis, & universitatibus in quibusque forma verborum concessis: per quae talem citacionum effectus possit quomodolibet impediri: citandi aut ipsi, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum, quibus consistunt, vel eorum ordinibus, aut dignitatibus quibus in nostris literis fieri mos nem.

a Occultum non praesertim, quod omnibus publicatur.

a Fortassis legendum, ardens.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIIUM,

LIBER TERTIUS. DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM. TITULUS I. CAPITULUM UNICUM.

Premissa musica artis plurima laude, cantorum lasciva melodia reprobatur, quia contra honestatem clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti, quam non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hac extravaganans aptè locari sub tit. de celeb. mis.

Ioannes XXII.

Docsa sanctorum patrum decrevit auctoritas, ut in divinis laudis officiis, quae debita servitute obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilat, sermo non cepit, & modesta psallentium gravitas placida modulatione decanter. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis, in ipsum quoque cantibus devotionem accendunt: inde etenim in ecclesiis Dei psalmodia cantanda praecipitur, ut fidelium devotio excitetur: in hoc nocturnum diurnumque officium, & missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli novella scholae discipuli, dum temporibus mensurandis vigilant, novis notis intendunt fingere ius, quam antiquas cantare malunt, in semibreves, & minimas ecclesiastica cantantur, notulis percipiuntur: nam melodias hocquetis intersecant, discantibus lubricant, triplicis & moretis vulgaribus nonnunquam inulcant, adeo ut interdum antiphonarii & gradualis fundamenta despiciant, ignorant super quo edificat, tonos nesciant, quos non discernunt, imò confundunt: quum ex earum multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensiones que temperatae, plani cantus, quibus toni ipsi feceruntur ad invicem obfuscentur: curant enim, & non quiete sunt, aures inebriant, & non medentur: gestibus simulant, quod depromunt, quibus devotio quaerenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lascivus animus, vel lascivioribus delectatur modis, vel eosdem sæpe audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideo dudum nos & fratres nostri correctione indigere percepimus: hoc relegare, imò prorsus abjicere, & ab eadem ecclesia Dei profigare efficacius properamus. Quocirca de ipsorum fratrum consilio distinctè praecipimus, ut nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officiis, praeteritis horis canonicis, vel cum missarum solennia celebrantur, attentare praesumat. Si quis verò contra fecerit, per ordinarios locorum, ubi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non ex-

emptis, in exemptis verò per praepositos seu prelatos suos, ad quos aliàs correctio & punitio culpae & excessuum huiusmodi, vel similibus pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem, per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis praecipue, sive solennibus in missis, & praefatis divinis officiis aliquae consonantiae, quae melodiam sapiunt, puta octavae, quinta, quarta, & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen, ut ipsius cantus integritas illibata permaneat, ut nihil ex hoc debene morata musica immutetur: maxime cum huiusmodi consonantiae auditum demulceant, devotionem provocent, & psallentium Deo animos torpere non sinant. Actum & datum, &c.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITVLVS II. CAP. I.

Cum beneficia in curia vacant idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reservat, vide cap. 2. & 3. & cap. praesenti. eod. tit. lib. 6.

Bonifacius VIII.

PLA sollicitudinis studio duimur, ut dignitates, personatus, praebendae, aliaque beneficia ecclesiastica, cum cura vel sine cura, quae apud sedem Apostolicam vacare noscuntur, personis conferantur idoneis: per quas in eis debita impendantur obsequia, & divinum cultus exerceatur. sollicitè in eisdem. Inde fit, quòd nos huiusmodi dignitates, personatus, praebendas, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia quae apud sedem eandem intra unum mensem à data praesentium haecenus in curia vacaverint computandum, & quae ex nunc apud eam vacaverint in futurum, provisioni sedis eiusdem auctoritate Apostolica reservamus: Decernentes exnunc iterum & insane, si secus in hac parte scienter vel ignoranter, per quemcunque seu quoscunque, Apostolica, vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Laterani nonas Maji Anno 1.

a Ecolsf. 97.

a Vide Conc. Trid. Sess. 24. de reform. c. 12.
Nann 4

CAP. II.

Provisione sub titulo commendae factae de ecclesijs patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, & monasteriis ad petitionem Regum vel quorumcumque, magnatum, revocatur.

Clemens V.

EX supernae providentiae majestatis, cujus universa dispositione reguntur, ad Apostolicam praerminentiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) evocati, gregem dominicum nostrae vigilantiae creditum undique contemplamur: illumque salubri studemus pastoris more, vigilis (quantum nobis ex alto permittitur) observantia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cujus exercemus vices in terris, dignam in extremo judicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsata instantia, & curiosa sollicitudo perurgit, ut circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis & promptis operibus intendamus, quod per nostrae cooperationis ministerium erga sanctam matrem ecclesiam devotio filiorum concrevit, ipsorum cessent gravamina, & tranquillitas ei proveniat incrementum: quod tunc recte agere credimus, cum molestis eventibus viam praeludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. Sane pridem nos, licet insufficientibus meritis, ad summum apostolatus apicem (sicut Domino placuit) evocati, ab ipso nostrae promotionis exordio antiqui nostrae Regum, Praefatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum ecclesiastica & secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum gradum hujusmodi promotionis habuimus, tum quia solite ad eos amicitia specialibus affectibus ducebatur: Aliquibus vero ex afflicta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere soliti novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis ecclesiasticis, religiosis & secularibus, diversorum ordinum, dignitatis, conditionum & statuum, patriarchales, archiepiscopales & episcopales ecclesias, ac monasteria distincta pastoribus, sub commendae, vel custodia seu cura vel guardiae, aut administrationis titulo, nomineve notabili, duximus perpetuo, ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda: super his, an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decerneret, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, usque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitavit omnipotens, nequivimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius aegritudinis constituti, à negotiorum urcunque discussione remoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostrae mentis, demumque prospeximus evidenter, quod ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & jura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eiusque redandant ad noxam, quae dicebantur eedere ad profectum: ac nedum ipsis, sed etiam Romanae matri ecclesiae, quae disponente Domino ipsorum caput fore dignoscitur & magistra, graviora inde futura timebantur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis dispendiis ulterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones hujusmodi, per nos (ut praemittitur) factas, quibuscumque cujuscumque ordinis, dignitatis, aut status, seu etiam sanctae Rom. ecclesiae Cardinalibus quocumque modo vel tempore factae rescantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia revocamus, cassamus, & annullamus, & docerimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Pisam Burdegalenf. diocesis. X. Cal. Martii, Anno 2.

CAP. III.

Beneficia majora & minora vacantia & vacatura, praesens in provincia Burdegalen. Clemens V. casu ex causis suis dispositionem reservavit, cum appositione decreti.

Clemens V.

ETIAM in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretio caute, praecipue, ut ea dignè & libèrabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamen rebus multò fortius invigilare nostra debet intentio, ut iuxta personarum condiciones & status, ad divini nominis laudem, & ipsarum utilitatem provideatur ex merito ecclesiasticis personis: cum juxta canonicas sanctiones nihil sit, quod ecclesiae Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur ad regimen animarum. Haec igitur consideratione moti specialiter Burdegalen. ecclesiam, de qua licet immeriti sumus noviter ad hunc statum summi Apostolatus assumpti, & monasterium sanctae curiae Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiam vacante per obitum quondam fratris Guillelmi de Bombio Abbatum ejusdem. Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, & quolibet personatus, dignitates vel officia, cujuscumque ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, praesentibus, ecclesias cum cura vel sine cura, & alia quolibet beneficia ecclesiastica quocumque nomine appellentur, quae apud sedem Apost. vacare noscuntur ad praesens, & quae nosri pontificatus tempore vacare contigerint in futurum provisioni, collationi & dispositioni nostrae & sedis eisdem hac vice auctoritate Apostolica reservamus. Docerentes ex nunc irritum & inane, si quid contra hoc per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum committatur attentari: Constitutione Clement. IV. & Bonifacii VIII. Rom. Pont. praedecessor. nostr. & alia quilibet in contrarium edita non obstantia. Et quia plus timere solet, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur, hac reservatione nostra & decreto ligari volumus aperrantes. Et quia bullam nostram non habentes ad praesens, ad cautelam praesentium & memoriarum futurorum hujusmodi reservationem cum praemissi interpositione decreti scribi & in publicam formam redigi jussimus per Bernardum Caprarum publicum notarium nostrae sedis, quam etiam sigilli (quo utebamur olim hujusmodi praesidentibus) fecimus appensione muniti. Datum Burdeg. a. Cal. Aug. Pontific. nost. Anno 2.

CAP. IV.

Papa hic primo ambitionem & importunam persequens religiosorum & secularium super obtinenda praesens beneficia, dispensatione, qui insufficientes quandoque praesens, & deversis locis, regni & aliorum distantibus rebus, apponit quare ex hoc contingentes inconvenientias: & tandem statuit, quod omnes ipsi cepti Cardinalibus ac Regum filii, qui super hujusmodi beneficiis, quae alias de jure non poterant obtineri, dispensationem acciperent, unum cum cura, aliud sine cura, postquam a tempore vacatae a legere intra menses, & alia cum effectum dimittere cessaret: aliam omnibus sic dispensatis suis ipso jure privati. Et idem de beneficiis, in quibus sui esse ad rem diem vacabatur, de pluribus eorum casibus, injussu tamen & sine dispensatione clericali, vel alio tempore retineant: & omnia alia dimittant intra menses, alioquin omnibus sine privati. Item vult quod qui amodo talia recipere, dimissionem de primo faciant coram ordinario canonice, de quo loquum sint omnibus ipso jure privati: quae omnia sic vacantia in hunc usque Apost. sedis reservat, inceptis tamen ordinariis in hoc casu solis decessantibus beneficiarum sic dimissionem. Item hoc vult de beneficiis ecclesiasticis, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem eorum animarum vel spiritualium jurisdictionem exercere de consuetudine vel de jure, h. d. de Lau.

a In Conc. Lateran. sub bono. V. n. 26. referunt in e. nihil est. de elec.

IOHANNES

Ioan. XXII. Episcopus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Execrabilis a quorundam tam religiosorum quam secularium ambitio, quæ semper plus ambiens, eò magis infatigabilis creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentiam à nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quam extorisse plerumque noscuntur, ut unus interdum etiam ad unum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diversis eccl. nedum vicinis, sed ab invicem longè distantibus, imò nonnunquam in diversorum regionum partibus situatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiam dignitates, vel personatus, officia seu prioratus, aut diversâ ecclesiastica beneficia curam animarum habentia possit dispensativè, cum alias non liceret de jure communi, recipere, & simul licitè retinere. Unde inter cætera inconvenientia infra scripta nascuntur, quòd videlicet interdum unus qui unum quamvis modicum vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia, quæ multis literatis vix viræ puritate ac testimonio bonæ famæ pollebentibus, qui mendicant, possent abundè sufficere, & qua distributione collata. Habentibus ipsa paratæ vagandi materia, divini cultus minuuntur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur: & dum non sunt sui in unaquaque regione rectores, ecclesiæ detrahitur commodis & honori, quæ carentes defensorum auxilio in juribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat decessorum: Et (quòd amarum est dolendum) animarum cura negligitur, & viciorum sentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantisque discrimini bus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione plurium dignitatum, personatum, officiorum, prioratum, aut beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione, verborum à nobis vel dictis prædecessoribus nostris cuicunque persona concessas (Cardinalibus tamen sanctæ Romæ eccl. qui circa nos universali eccl. serviendo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac Regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris prerogativa gratia tollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione super hoc eorum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem referemus, ipsique impetrantes sicut dispensationem hujusmodi totaliter non fruantur. Statuimus itaque & de fratribus nostrorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluralitatem hujusmodi dignitatum, personatum, officiorum, aut prioratum seu beneficiorum, quæ aliis absque alia dispensatione legitima obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis hujusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu, vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra mensem, numerandum à tempore notitiæ constitutionis istius. Cæteris beneficiis cum cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de jure absque dispensatione aliqua licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinariis sub testimonio publico intra idem

tempus verbaliter & realiter cum effectu dimissis: absque eo, quòd ad illa nunquam sine nova collatione, ab eo quæ facere poterit faciendâ, redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute hujusmodi nostræ moderationis retinere poterant, ut præfertur, sint ipsi jure privati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ jus tribuat, juxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate literarum expectant, cum quibus est, ut illa cum vacaverint recipere, & unâ cum obtentis retinere licitè valeant, dispensatum, nolumus derogari, quin ea cum vacaverint, intra dicti temporis spatium possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta, ac licitè retinere: poenas similes incursum, si hujusmodi nostra contraite præsumperint sanctioni. Porò quia quorundam oculos sic avaræ cupiditatis vitium excavit, quòd plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt: nos de illis præfenti decreto statuimus, ut omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quòd ultimo receptarunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat jus eisdem) intra tempus, ut præscribitur, limitatum, verbo & facto ac sine fraude, coram ordinariis sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quòd si non fecerint, & illo sint ipso jure privati, in quo jus eis aliter competeat, & inhabiles penitus ad quacunque obtinenda ecclesiastica beneficia censentur. Qui verò deinceps receperint dignitatem vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium, curam animarum habens amexam: si antea simile beneficium obtinebant, illud quo ipso jure (postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit) privati noscuntur, absque mora dispensandi in ordinariorum manibus dimittere debeant, pari modo: Alioquin extunc sint ipso jure secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quia etiam ad habendum quodcunque aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura, ut præmittitur, vel dimissa, nostræ sedis Apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reservamus: Inhibentes, ne quis præter Rom. Pont. quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de hujusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliâs innovare hoc quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in casibus subscriptis Episcopos, in quorum civitatibus vel diocesis consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula earundem. Et hi de beneficiis, tam dimissis, quàm (ut præmittitur) perditis nos vel Apost. sedem certificare studeant, quamprimum commodè poterunt indilate, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem personatum attinet antè factam, illa dumtaxat, & non alia beneficia ecclesiastica, quocunque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ paræcias habent, in quibus est animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon etiam illa quorum ministris ratione beneficiorum hujusmodi competit visitare, inquirere, procuraciones recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absolvere de consuetudine, vel de jure, juribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quoad cætera, permanfuris. Nulli ergo omnino

Vide Conc. Trid. Sess. 7. de reform. c. 2. & 4. Sess. 24. de reform. cap. 17.

Nulli ergo omnino

hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis statutorum, constitutionum, reservationis, inhibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Avinionis, Calend. Decembri. Pontif. nost. Anno 2.

CAP. V.

Episcopatus Tholoanus, in redivibus plurimum abundans, in novam metropolim, propter multiplices causas hic expressas erigitur, cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputate quatuor villa in novis civitates erecta, adjecta cum illa ecclesia Apamiarum. Et quibus Episcopi & Archiepiscopi prius suberant, quosq; earum cuilibet pro redivibus sit assignatum, hic exprimitur: & tandem censura ecclesiastica in rebelles profertur. Adverte, quod ecclesia de Vairo, & ecclesia de Mirapice, sunt sub ecclesia Tholozana tanquam suffraganea: licet de illis hic mentio nulla fiat. Viribus ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi, & dividendi ecclesias, alias alius subiacendi, & alius ab aliis excimendi, & ad solum Papam hac omnia spectare: cui singulari privilegio majores causas majoraq; negotia referuntur. patet in cap. 1. de translata. Episc. cum suis consor.

Ioannes XXII.

Salvator noster, cujus nutui cuncta serviunt, in agro mundi hujus messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, Dominum messem rogandum esse, ut in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens manè, veluti paterfamilias diligens, hortis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, sicut eodem Domino disponente Vicarius ejus in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum finit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcreverit messem, populi videlicet multitudinem, viderit, operarios debet opportunos adhibere, & juxta Propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Sanè considerantes attentius, & intra peccatoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta fecundavit altissimus civitatem & diocesim Tholozanam, singulorum vultus nequibat (ut condecet) unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile, per talem latam, & diffusam diocesim ad unum tantum a personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi. Attendentes etiam, quod licet Tholozanus episcopatus redivibus abundans, quod ex suorum opulencia copiosa redivum aliquid in ecclesia vel diocesi Tholozana provenisset in divini cultus augmentum: imò sic ex adipe prodierat & prodibat iniquitas, ut multo jam tempore luxus circa carnis desideria, ejectionum pompa, immensas clientelas, immoderata disfluxio in parentes, sumptus enormes, aut usus extraordinarii sibi vendicassent ibidem, quasi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne praeter unicus Tholozanus incrassatus & dilatatus, & excessivis hujusmodi opibus alias superbus periculosè recalcitrans, Deum factorem derelinqueret, & a suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos derivaret. Pensantes quoque, quod sanctae memoriae Clemens Papa quintus, praedecessor noster eodem etiam tempore, quo civitas & diocesis antefata longe minus in populo, ac redivibus affuebant, tamen extunc benediciente Domino incredibiliter creverint in utroque, & jugiter crescere dignoscantur, spiritu beatae considerationis inductus, ad divisionem episcopatus

ejusdem firmiter, dum viveret, intendebat: licet monitus praeventus suum in hac parte nequiverit implere conceptum. Nos pium praedecessoris nostri proposuit in effectum volentes adducere, & tam dissipare melius quod praedictorum redivum copia excessiva prostrata, quam etiam cultum augere divinum, & spiritalem civitatum profectum, quos (si juxta facultatis exigentiam, & diffusam latitudinem dicte diocesis sufficiens numerus in eadem utilitate praesulum deputetur) in dubio provenire speramus, promovere salubriter intendentes. Praemissis & aliis suadentibus justis causis, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum consilio concordati, & Apostolice plenitudine potestatis, ad laudem & exaltationem ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque diocesim Tholozanam Apostolica auctoritate dividimus in quinque dioceses, quae per certos distingui limites faciemus: Volentes ac decernentes, quod praeter civitatem Tholozanam, quae suam propriam & distinctam habeat diocesim, certis finibus limitandam, subscriptae quatuor villae, quarum quilibet, eidem consilio & auctoritate in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo insignimus: scilicet de monte Albano, pridem de Caturcen. diocesi, cui adjectum certis partibus quondam diocesis Tholozanae: ac sancti Papuli, de Rivis, & de Lumberis, de ipsa quondam Tholozana diocesi, existentes, IV. separatas dioceses habent certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, ubi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum, praedictae civitatis montis Albani, & beati Papuli dicte civitatis sancti Papuli, Mariae de Lumberiaco, civitatis praefatae Lumberiacensis, non beatae Mariae de Rivis ecclesia ipsius civitatis Rivenensis, sint de cetero & habeantur perpetuo ecclesiae cathedrales. Et quia ecclesia Tholozana, licet celebriori statu, & conditione portione resurgit, licet & grandioris honoris titulus essenda est, ipsam haec diocesis suffraganeam ecclesiam Narbonensem, ac totam quondam diocesim Tholozanam de fratrum nostrorum consilio, & ex certa nostra scientia, & Apostolice plenitudine potestatis, ab omni jurisdictione, potestate, ac subjectione Archiepiscopi, capituli & ejusdem ecclesiae Narbonensis penitus eximentes, eam ad laudem divini nominis & honorem ecclesiae sanctae suae, in archiepiscopatum metropolitanam erigimus, eamque honorem & dignitatem sedis metropolitanae decoremus: ac deinceps Apostolica decernendo, ut ex nunc per nos operata ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia cum operata est, ut ex quo de filia facta mater metropolitanae dignitatis suscepit insignia, & suffraganeas quatuor metropolim filiarum, ac decem metropolim bivarum, ut ad iudicium Archiepiscopi Tholozanae, qui pro tempore fuerit, omnes causas suffraganeorum Episcoporum & personarum ecclesiasticarum, ac civitatum eisdem provinciarum iuxta sacrorum statuta canonum referret. Nos praefatas IV. civitates & ecclesias cathedrales, necnon diocesibus (ut praemittitur) distinguendas, necnon civitatem & ecclesiam Apamiam cum sua diocesi, & civitatem & ecclesiam Tholozanam suffraganeas, ac de praesentibus ipsius ecclesiae Tholozanae in perpetuum fore decernimus: & vincta Tholozana in perpetuum fore decernimus: & jure metropolim subiacimus, & subiectas esse volumus civitati, & Biruricen. provincia, & Apamiarum civitates & ecclesias, quae de provincia Narbon. habitentur, se noscuntur: necnon reliquas tres civitates & ecclesias sancti Papuli, Rivenen. Lumberiacen. quae ab olim de diocesi Tholozana fuerunt, cum earum diocesi, necnon diocesi Tolazana fuerunt, cum capitulis jurisdictione, potestate, & collegiis, sive capitulis a jurisdictione, potestate, ac subjectione quacunque Biruricensis & Narbonensis Archiepiscoporum, ac Caturcenis, & quondam Tholozanae, Episcoporum, capitulorum, & Abbatum atque conventuum, & ordinariorum quorumlibet aliorum eccle-

a Math. 9. b Deut. 1.

ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiecta, auctoritate præsentium perpetuo eximentes, de prædictorum consilio, & plenitudine potestatis. De bonis autem, redditibus, proventibus, & juribus dicti quondam episcopatus Tholoza. ipsi Tholoza. decem millia, & singulis aliis prædictis ecclesiis (Apamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & proventibus, iuribus, ultra illa, quæ habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis literis distinguendam) singula quinque millia librarum Turonen. annui redditus, & perpetui proventus, quæ quidem unicuique illarum, suisque Pontificibus (dignitate ac onere, & circumstantiis aliis attentè pensatis) debere sufficere vidimus, præter redditus, proventus, & jura, quæ ad prædictas ecclesias, & conventus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei, & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum præfules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuiuslibet magis adjacentibus & vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem dioceseum singularum, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctionem, seu limitationem prædicta pendente, volumus quod eorum quilibet summam eorum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, proventibus, & juribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc providerimus deputandos. Residuum vero reddituum, proventuum, & jurium ipsorum, quod (facta de illis, ut præmissum est, assignatione) supererit, necnon jurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatum Tholoza. usque ad tempus divisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione, seu limitatione post facta pendente, factis per idoneas executori personas. Ac beneficia, etiam dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate literarum Apostolicarum alicui, seu aliquibus vis est aliquod acquiritum, quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea usque ad distinctionem diocese vacatura dispositioni nostræ ac sedis Apostolicæ de fratrum ipsorum consilio reservamus. Hæc igitur per dictæ sedis prudentiam circumspèctam sic statuta salubriter & utiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & rebus incommutabilis firmitatis obtinere volentes: auctoritate prædicta districtius inhiemus, ne aliquis cuiuscunque præminentia, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali, vel episcopali, seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem Apostolicam reservationem, & alia supradicta quovis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus, super his à quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumperint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu, excommunicationis in personas, & interdicti in universitates, ac suspensionis in conventus, capitula sive collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non, nisi ad Romanum Pontificem absolutionis beneficium (præterquam in mortis articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessio-

nis, donationis, deputacionis, reservationis, inhibitionis, promulgacionis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Avinion. VII. Calend. Iulii, Pont. no. str. Anno 1.

CAP. VI.

Impedientes episcopatus Tholoza. erectionem in ecclesiam cathedrali, & ejus divisionem in V. dioc. ultra ponas in constitutione superiori declaratas, per dunt feuda, & quascung. beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint persone ecclesiasticæ, efficiuntur inhabiles ad quascung. beneficia ecclesiastica.

Idem.

Nuper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholozanum in archiepiscopalem, seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insignivimus vocabulo civitatis, quatuor cathedrales ecclesias creavimus: unam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. dioc. adicienda sibi certa parte quondam dioc. Tholoza. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliam in villa de Rivis & de Robestria quondam Tholo. dioc. Quas quidem ecclesias unà cum Apamiarum ecclesia, tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholozanæ ecclesie. De bonis quoque & redditibus dicti quondam episcopatus Tholozan. tam ipsi Tholozan. quam prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum debere sufficere vidimus, providimus assignandam: totali bonorum & reddituum ipsorum residuo, dispositioni nostræ & sedis Apostolicæ reservato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decrevimus, & ordinavimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordii consilio, & Apostolica plenitudine potestatis, districtius inhiuentes, ne quis cuiuscunque præminentia, ordinis, conditionis aut status, etiam si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret vel turbare: ac decernentes extunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu, intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius excommunicationis in personas, interdicti in universitates, ac suspensionis sententias in capitula, conventus, sive collegia duximus promulgandas, prout hæc & alia in Apostolicis literis inde confectis plenius continentur. Verum quia ipsa nostra ordinatione eò efficacius & inviolabilius speratur servari, quò plurium & graviorum vallata fuerit adiectione penarum: Nos ad observationem inconcessam ipsius eò amplius anhelantes, quò evidentius in divini cultus augmentum, & salutem fidelium animarum noscitur redundare, præfatis adiciendo sententiis, omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta: seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium vel favorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis, aut status, ecclesiastici vel mundani, etiam si archiepiscopali vel episcopali aut majori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium ab huiusmodi impedimento seu turbatione, ac impensione consilii, auxilii vel favoris resipuerint cum effectu, feudis, locacionibus, officiis & beneficiis quibuscunque spiritualibus & temporalibus, etiam si dignitates vel prælaturæ quavis fuerint, quæ ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt, seu obtinent, ex certa nostra scientia, & de ipsorum fratrum consilio, & Apost. plenitudine potestatis, privatos esse decernimus ipso facto: & sic libere ipsa feuda, locaciones vel officia aut beneficia spiritualia & temporalia, dignitates,

a In articulo mortis nulla est casuum reservatio: atq. idè o- rones sacerdotis quoscunque patientes à quibuscuq. peccatis & censuris absolvere possunt. Conc. Trid. sess. 4. c. 7. de casuum reservat.

Postulasti per Apostolicæ declarationis evidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuæ industriae collectionem fructuum prædictorum (aliis præbendarum, aut beneficiorum) imminutibus sit agendum. Tux itaque consulationi breviter respondentes, te scire volumus beneficii nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ juxta verum taxatam valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obrinentibus hujusmodi beneficiis, prout melius & utilius diocesanis locorum (in quibus hujusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiratur) & tibi videbitur, valeas convenire. Nos enim ipsorum diocesanorum, & tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianæ distributiones, per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis, qui horis interfunt: sic quod illæ, quæ solvantur his, qui sunt in civitate vel loco præfentes, quamvis horis non interfunt eisdem, non sint ab onere dictæ collectionis immunes. Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reservatione fructuum prædictorum, ut videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias, ut plurimum à decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus Presbyteronibus celebrandi, locum habere volumus in altaribus doratis certis feudis usitatis seu censibus, ut capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse divinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam XX. lib. Turonen. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reservatione prædictis. Vbi verò præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum posset canonico hebdomadario (cui certum pro illa servitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis hujusmodi remanere: volumus quod de taxatione ipsa pro hujusmodi servitii onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepimus. Ceterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ solvere recusantes abesse velle se simulant, ut taxationem ipsam diminuerent compellantur: ne per illorum absentiam hujus perceptione taxationis fraudentur, quasi nil de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in civitate præfentes, quam tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur: declaramus sub deputatione seu reservatione comprehendi præfata: ut videlicet eas juxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonico ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esset, ut eadem fabrica potiori quam nos privilegio in talibus uteretur. De illis denique, qui licet per multos menses tenuerint ecclesias vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum juxta consuetudinem Patris prædecessores eorum testati fuerint de bonis illarum, propter quod ipsi obrinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quod tandiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum: placeat nobis & volumus, ut si est ita, oblationi hujusmodi condescendas. per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prædictam. Datum Avinion. V. Idus Octob. Pontificatus nostri Anno 2.

CAP. XI.

Cum Romanus Pontifex pro ecclesia Romana necessitatibus fructus beneficiorum vacantium usque ad certum tempus reservasset, circa illam reservationem plura ambiguitates orta sunt, quæ hic solvuntur.

Idem.

Cum nonnullæ ecclesiasticae personæ in cathedralibus ecclesiis canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, revocare contentur in dubium, an fructus, redditus, & proventus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diversis orbis partibus usque ad triennium vacare contingeret, quos pro eccles. Rom. necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reservandos, juxta tenorem literarum ipsarum camera nostra solvere teneantur: præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ, ac regulares abbatæ ab hujusmodi solutione fructuum (ut dicunt) in dictis literis eximantur: Nos dubitationem hujusmodi amputare volentes, auctoritate Apost. declaramus, quod cum sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiæ, aut regularis abbatæ, hujusmodi præbendæ, dignitates, personatus, & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur prædictis: necnon & præbendarum, & officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac redditus abbatiarum seu Abbatum earundem, quæ in beneficiis ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus, redditus & proventus includi in deputatione prædicta, & dictæ camera juxta prædictarum literarum tenorem debere persolvi: ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum, & proventuum commendatariorum, curiarum seu grangiarum, monasteriorum, domorum, & locorum conventualium, quæ pro beneficiis ecclesiasticis (ut prædicitur) conceduntur (nisi dumtaxat in fructibus illorum, quæ sunt forsitan excepta) declaramus & præcipimus observari. Præterea cum in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus, quam aliis, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecunie summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut alias pro eorum negotiis, de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum, ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persolvantur: declaramus auctoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecunie summam, quæ pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis (ut prædicitur) ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum, quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuuntur sine fraude. Adjicimus in super declarationi prædictæ, quod si obtinenti curarum beneficium, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi beneficii pacificam possessionem adeptam, & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus ejusdem primi beneficii (nisi forsitan super hoc dispensatione canonica sit mutatus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra juxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi verò fructuum, reddituum & proventuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate prædicta, quod fructus, redditus & proventus beneficiorum hujusmodi cum vacare contigerit, per medium dividantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam verò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium hujusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem, & alia loca Cisterciensis ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes, vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, redditus & proventus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac literis nostris super illa consecutis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Avinion. Nonis Januar. Pont. nost. Anno 4.

CAP. XII.

Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus privatur, camera Apostolica deputantur.

Idem.

Cum nonnulli ecclesiasticae personae revocare conentur in dubium, an si obtinerent dignitatem, vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu, quo ambo beneficia ipsa successive vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant, ratione deputationis fructuum, reddituum & proventuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quae usque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiae Romanae necessitatibus relevandis per nostras literas duximus deputandos, nostrae camerae debeantur. Nos ambiguitatem huiusmodi removere volentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & proventus (cum utrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

CAP. XIII.

Dispositio Apostolica reservatur beneficia curabimus, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis ultra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus.

Benedictus XII.

Ad regimen ecclesiae generalis, quanquam immeriti, a superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideris, ut debemus, quod per nostrae diligentiae studium, ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica juxta divinum beneplacitum, & nostrae intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui praesint, & profint committendis eis ecclesiis, monasteriis, & beneficiis praelibatis. Praemissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationalibus causis, nonnullorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inherentes, omnes patriarchales, archiepiscopales & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & praebendas, & ecclesias, ceteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, secularia & regularia, quaecunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personae consueverint & debuerint per electionem aut quavis alium modum assumi, quae promoti per dictam praedecessorem, vel ejus auctoritate ad patriarchatum, archiepiscopatum, & episcopatum ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia. Et qui per se, seu auctoritate nostra in eadem ad eadem regimina promovendi tempore promotionis huiusmodi obtinebant. Necnon etiam, quae per affectualem promotionem quorumcumque prioratum, dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum & praebendam ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos, vel eundem loci praedecessorem, seu auctoritate literarum nostrarum, vel ipsius loci praedecessoris collatorum, & contentorum in posterum nunc vacantia, & in antea vacata super praemissis omnibus & singulis cum fructibus collatione praehabita, & matura deliberatione de iudicium, dispositioni, & provisioni nostrae (sane non rationis divinae clementia nos universaliter ecclesiae regimini praesidere concesserit) de ipsorum fructuum auctoritate Apostolica reservamus decernentes, ut nulli irritum & inane, si secus super praemissis, & quibuslibet eorum per quoscumque, quavis auctoritate, vel ignoranter contigerit attentari. Nos autem quibuscumque constitutionibus, & praedecessorum nostrorum Rom. Pontificum, quatenus oblati fuerint, & statutis, & articulis, vel sicuti sive aliquo modo, & ceteris, ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae reservationis & constitutionis infringere, vel ei nullatenus contraire. Si quis autem hoc intente presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incerturum. Datum Avinion. 3. Idus Januarii. Pontificatus nostri Anno 1. M. CCCXXXV.

CAP. XIV.

Beneficia quaecunque, sine dispositione Apostolica reservata per litteram reservationem sunt affecta: ea quae, si curiam vacante non vacent, si per alium a Romano Pontifice fuerint soluta.

Paulus Venetus Papa II.

Ad Romani Pontificis providentiam, & circumspicientiam proviam spectare dignoscitur, solis de iuris (ex quibus lites graves oriuntur indices) sua declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate, & temporum conditione inspectis, conspiciendum Domino salubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romani Pontifices, praedecessores nostri, per diversis eorum constitutiones, quas suo tempore duntaxat duntaxat

re voluerunt, quæcunq; beneficia ecclesiastica, quæ sui, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivuntium & tunc existentium cardinalium familiares continui comensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium eorum vel alias recessissent: nec non illa, quæ etiam fructuum & proventuum cameræ apostolicæ debitorum collectores, & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercebant, unice collectores durantebus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunq; locis vacaverint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublati de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter utriusque juris interpretes etiam officiales Romanæ curiæ sæpenuero hasitatum extiterit. an beneficia hujusmodi, propter reservationem & decretum prædicta reservata vel affecta, remanserint: ita quod nullus præter Romanum Pontificem de illis disponere poterit sine potestate reservationis & decreto obstitentibus prædictis. Ac cum propter ambiguitatem hujusmodi, varias quoque juris peritorum opiniones & discrepationes ipsas, adverteremus, perantiquæ pro reservatione & affectatione præmissis, interdum verò e contra pronuntiarum & definitum fore. Nos qui vigilis more pastoris super his maturo providendum esse consilio non indignè censuimus: & propterea in singulis causis super quibusvis beneficiis Ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, usq; ad nostrum beneplacitum superferre mandavimus. cupientes quemadmodum nostro incumbit officio, dubiis hujusmodi finem imponere, subditorem obviare dispendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio providere: Felices recordationis Urbani V. Greg. IX. Bonifac. VIII. Romanorum Pontificum, etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submovenda altercationum fomenta & ambiguitates hujusmodi lucidandas, declarationes similes per suas literas ediderunt, vestigiis inherendo, ac providè considerantes, effectum per reservationem manusque appositionem eorumdem prædecessorum in dictis beneficiis in esse productum, per obitum ipsorum nequaquam censi debere revocatum. Romani quoque Pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficacitæ tantæque virtutis existere, ut etsi literæ apostolicæ super provisionibus beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum & reservatio hujusmodi apponuntur, ex aliqua causa suam debitum non fortiantur effectum: facultatem tamen providendi de beneficiis taliter servatis quibuscunq; aliis fuisse ademptam hujus perpetuæ & irrefragabilis constitutionis edicto de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio omnia & singula beneficia Ecclesiastica, secularia, & cujusvis ordinis regularia, etiam si præpositus, canonicatus, præposituræ, & præbendæ, dignitates personarum, administrationes, vel officia fuerint: etiam si ad illa consueverint, qui illis præficiuntur per electionem assumi, etiam si curam imminuat animarum (ut præmittitur) reservata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonicè intantes in posterum reservanda, ac etiam quovis modo vacantia & in antea vacatura: per hujusmodi reservationem & decretum remanente & remanere semper affecta: nullumque de illis (cum præmum vacante contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo disponere potuisse sine potestate, harum serie decernimus. & pariter declaramus. Quod tamen pendentes etiam per appellationem, quam in futurum super eisdem beneficiis (ut præmittitur) reservatis committendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros, causarum palliatii apostolici auditores, atque alios quoscunq; delegatos & iudices, ubilibet inviolabiliter observari, & secundum præmissa,

nec aliter sententari & definiti volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quavis alia super præmissis interpretandi facultate sublata: Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Rom. apud sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ M. cccc. xvii. Cal. Septemb. Pontif. nos. Anno 3.

NE SEDE VACANTE ALIQUID
INNOVETUR.

TITVLVS III.

CAP. VNIC.

Tapa volens providere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendiis, quæ ipsis quotidie imminere propter vacationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ competunt ex diversis titulis aliquibus ecclesiæ sui personis: statuit quid quando talis occupatio immoretur in beneficiis, quæ consueverunt in decima solutione taxari, collectores ipsorum annualium sint contenti ipsa summa, pro qua consuevit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totalis residuo penes eum, cui collatum est beneficium, remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum subassumere, dum tamen alterum intra X. dies dicti eligant collectores: alius post X. dies ipsorum optio in beneficium transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni dividantur per medium, & utriusque medietas tribuatur: ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure: Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, penas hic contentas incurrat.

Ioannes XXII. Episcopo servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVSCEPTI regiminis nos cura sollicitat, ut quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum & cultus detrimento divini servari videamus: per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque in nonnullis ecclesiis observetur, & à longis retroactis temporibus fuerit observatum, quod fructus à primi vel secundi, aut alterius cuiusque sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem, defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis habentibus annualia de consuetudine, privilegio, vel statuto applicetur in totum: ita quod illi, qui hujusmodi beneficiis canonicè obtinent, & ad quos aliis de jure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: unde illud inconveniens sequitur, quod commodè nequeunt ad impendendum servitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiarii existunt. Nos de illo super his remedio providere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participant, & ecclesiæ debitis servitiis non fraudentur: præsentis decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quod illi, qui fructus prædictos sibi hæctenus integrè vendicabant ex privilegio, de consuetudine vel statuto, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decima solutione taxari, prætextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti quovis modo percipiant: sed ipsius summe perceptione contenti sint omnino contenti, totali residuo prædictæ.

a. Vide extravagantem Pii V. Pontificis maximi, inap. Dicitur nuntius.

obtinentibus beneficia remanent: nisi forsitan illi, qui fructus eosdem soliti fuerint, (ut præfertur) cum integritate percipere, pro se malent ipsum habere residuum. & obtinentibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam, quo casu percipiendi quod maluerint illis relinquimus optionem: sic quod intra X. dies postquam fecerint beneficia ipsa vacare, si, quibus annalia ipsa debentur ex privilegio, consuetudine vel statuto, aut ipsorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum (nulla subtractione præmissa) exigere teneantur. Quam electionem si intra dictos X. dies non fecerint, ut est dictum, extunc ad eum, cuius est beneficium hujusmodi, optio vel electio transeat ipso jure. Et hoc in ecclesiis & partibus illis, in quibus beneficia majora & alia quantum ad solutionem decimarum sunt taxata, volumus observari. In illis vero partibus & ecclesiis, in quibus decimarum taxatio non est facta, servetur, quod fructus & obventiones beneficii tunc vacantis, quod in decima solvere consuevit, per medium dividantur: quorum medietatem habeat is, cui annuum per alterum de prædictis modis perceptio est concessa: reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quod si alter de prædictis prædicta medietate voluerit esse contentus, altero contentari nolente, pars volentis ipso jure transeat ad nolentem, & volens fructus & obventiones illius beneficii percipiet universos, eidem beneficio congrue faciendi deserviri, ac ejus supportans onera consueta. Et si quicumque aliquis prædictorum ultra præmissa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, intra mensem non restituerit cum effectu, eo ipso si Episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingressibus ecclesiæ noverit se suspensum: Si autem capitulum, universitas vel collegium, ecclesiastico interdico se noverit (donec prædicta cum integritate restituerit) subjacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua, nisi restitutione præmissa (præterquam in mortis articulo) minime absolvatur: non obstantibus quibuscunque privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, contrariis statutis, juramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quoad hæc auctoritate Apostolica revocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, revocationis, cassationis, & violationis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum, Avin. Calend. Novemb. Pontif. nostri Anno 2.

transfertur, concessionem, hypothecam, locacionem, vel conductioem ultra triennium, necnon infestatorem vel contractam emphyteuticam, præterquam in casibus à jure permisis, ac de rebus & bonis in emphyteuticam à antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiis evidentem utilitate, ac de fructibus & bonis, qui servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hæc præterquam valitura constitutio præfati fieri prohibemus, prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis, que tenore præfatum innovamus, in suo nihilominus robore permanentis. Si quis autem contra hujus nostre prohibitionis seriem de bonis & rebus ejusdem quocumque alienaverit, sumplerit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio & infestatio hujusmodi nullius omnino sit roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quolibet in consulto Rom. Pont. aut contra præfatis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiati præfati dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Si per sex menses immediate sequentes, sub interdico hujusmodi animo (quod abbit) perseveraverit induratus, & post mensibus eisdem e regimine & administratione ecclesiæ vel monasterii, cui præfatus infamatus temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores vero temporales, sit eo ipso suspensus. Inferiores rectores ecclesiæ vel administrationem quomodolibet abbatibus, prioribus, præpositis, præpositibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officis, canonicis, præbendis, aliisque ecclesiasticis cum cura & beneficiis particularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienaverint duntaxat, ipso facto privati existant, & abque declaratione aliqua vacare censentur, penesque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis qui propterea privata fuerint) liberè de jure contenti: nisi ad dispositionem Apost. sed. sunt specialiter aut generaliter servata. Nihilominus alienatas res & bona hujusmodi ad ecclesias, monasteria & loca pia, ad que auctoritate hujusmodi pertinebant, liberè revertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre prohibitionis & innovacionis infringere, vel ei contraire. Si quis hoc attentaverit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverat incurrem. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno Incarnacionis M. cccc. lxxviii. Cal. Mart. Pont. nost. Anno 4.

DE REBUS ECCLESIE NON ALIENANDIS.
TITVLVS IV.
CAP. VNIC.

Donorum ecclesiasticorum alienatio non tenet, & alienantes & recipientes sui excommunicantur, prælati, & diversi diversi poena imponuntur.

Paulus Venetus Papa II.
AMBITIOSÆ a cupiditati, illorum præcipue, qui divinis & humanis affectari, damnatione postposita, immobilia & preciosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria & pia loca reguntur, illustranturque, & eorum ministri sibi alimoniam vendicant, profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis medijs usurpare præsumunt, occurrere cupientes: Omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omnique pactum, per quod ipsorum dominium

a Vide Conc. Trid. Sess. 25. de reform. c. 11.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.
TITVLVS V.
CAP. I.

Contractus emptionis & venditionis auctoritate cum quibus ne revocandis declaratur hic non esse usurarios. Et si hoc non datur, quod hujusmodi nulla publicetur.

Martinus V. venerabilibus fratribus Romanæ & Lateranensis Ecclesiæ Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus.

Regimini a universalis ecclesiæ, quocumque immeriti disponente Domino præsentem, etiam anguriam assiduis, ut iuxta creditis nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet partem quieti (quantum nobis ex alio conceditur) inveni-

a De materia hujus extravagantiæ vide gloss. & dist. 1. c. conquestus. de usur. & Barrino & Imolan in ca. ad usum empti. & vend. Arch. consil. in cons. Dicitur fieri. Felicitas in causa. de fide insti. & Sol. l. de insti. & jun. q. 1. m. 3.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractus, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro modè tamè declarantur. Sanè petitio dilectorum filiorum universorum cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis & diocesis Vratislaviensis nobis exhibita continebat, quod à centum annis citra, & supra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cujus contrarii memoria hominum non existit: in eisdem civitate & diocesi. ac partibus aliis vicinis, quadam consuetudo rationabilis observata, præscripta, ac moribus utentium approbata, ad communem hominum utilitatem introducta fuisset. Pro quibus princeps, baro, miles, civis, sive oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes sibi consilium, personæ ecclesiasticæ, aut seculari collegio, aut universitati, oppido vel civitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hereditatibus vendere consuevit, & vendidit annuos census unius vel plurium marcarum, aut grossorum Pragensium nummi Polonici, & pagamenti consueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui census X. XL. XIII. XIV. marca, aut plus vel minus, secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se convenerant, ipsi venditores tunc integraliter in pecunia numerata solvi consueverant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expressè ipsi venditoribus data fuit facultas atque gratia, quod ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denarium, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandoque vellent, libere absque alicujus requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc hujusmodi census venditores invitè nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent: etiam ipsi possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque, & est talis contractus emptionis & venditionis per Episcopos Vratislaviensis, pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diversos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census hujusmodi constituti existunt, tanquam licitus & communi utilitati deserviens, sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super hujusmodi census plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plus quam duo millia, de expresso consensu & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoris dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata, & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium literis sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem, penis & censuris ecclesiasticis ordinariarum locorum spontè & libere submiserunt: sicut etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueverunt. Tamen nonnullis ex venditoribus ipsi in arcum pravum converti, cupientes cum alterius pecunia locupletari, hujusmodi census hucusque per eos ante liberè, & absque ulla contradictione solutos eisdem emptoribus, tam ecclesiasticis, quam secularibus solvere contradicunt & recusant, confingentes hujusmodi emptionis & venditionis contractus fore, & esse usurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & seculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias & altaria, ac beneficia hujusmodi ipsorum annuorum censuum spoliant perceptione, & decantant spoliatos, in animarum suarum periculum, eorumque emptorum præjudicium, damnum & gravamen. Et propterea, an contractus emptionis & venditionis hujusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur.

Quare, pro parte earundem cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum civitatis & diocesis Vratislaviensis nobis fuit humiliter supplicatum, ut an contractus hujusmodi liciti vel illiciti censeri debeant declarare, & alia eis in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignarcmur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati: Quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli sancti Marci Presbyteri Cardinalis, cui negotium hujusmodi cum emptorum consilio commissimus examinandum: comperimus contractus hujusmodi juridicos, & juxta determinationem doctorum licitos fore. Ad hujusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus, licitos, & juri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores, ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari, aucto. Apost. tenore præsentium ex certa scientia declaramus: Non obstantibus præmissis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Volentes, quod prædictæ literæ nostræ debitum fortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos, vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni favoris præfatum efficaciter impendentes, dictasque literas, ubi, quando & quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, facialis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, seu debitores censuum hujusmodi de præfatis censibus juxta contractum & conventionum inter ipsos habitorem formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstantibus si aliquibus communiter vel divisim à se. Ap. sit indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possunt, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ, apud sanctos Apost. 6. Nonas Jul. Pontific. nost. Anno 8.

CAP. II.

Contractum quandam emptionis & venditionis precedentis formam declarat esse juri consonum, & ab usuris alienum. Et tandem jubet presentem bullam curæ manifestari.

Calixtus III. Episcopus Magdeburgensis, Nurembergensis, & Halberstaden ecclesiarum Decanus.

Regimini a universalis ecclesiæ quamquam immeriti disponente Domino præfidentes, curis angimur assiduis, ut juxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci & quieti quantum nobis ex alto conceditur, intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litium anfractus exinde, seu scandala proveniant) debito (prout justitia persuaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris nostri Joannis Episcopi Mersburgensis & dilectorum filiorum universi cleri civitatis & diocesis Mersburgensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet à tanto tempore, cujus contrarii memoria non existit, in diversis Alimaniæ partibus, pro communi hominum utilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleverit, hæcenusque observata fuerit legitime præscripta, ac moribus utentium & ordinariarum permissione, & plerumque expressa ratificatione approbata consuetudo: Quod ipsi habitatores & incolæ, sive illi ex eis, quibus id pro

a Vide Deū in proxima præcedenti extravagananti citato.

suis statu & indemnitate expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus annuos marcarum flore seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes pro singulis ex maris florensis sive grossis huiusmodi ab eis, qui illas, vel illos, sive redditus sive census ipsos emerint, certum competens præcium, in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi videntes & ementes in contractibus super his inter se firmaverunt, & recipere soliti fuere, illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione reddituum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium favorem. Hoc adjecto, quod ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione reddituum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium liberi forent penitus & immunes. Sed iidem ementes, etiam si bona, domus, terra, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodam destructionem sive delationem reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen habitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos usurarios fore prætendentes, occasionem quarunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos non solvendi. Quare pro parte Episcopi & cleri prædictorum, assentientium, quod in talibus hic emptis census & redditibus, fructus, redditus & proventus plurimum ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum civitatis & diocesis, ac partium prædictarum, necnon ferè omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis divinis intercessantibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his Apostolicæ sedis declarationis oraculum impartiri & adiacere paternæ dilectionis curaremus. Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commissione felicis recordationis Martini Papæ quinti prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis imbrantes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium præfatos contractus licitos, iurisque consensum & redditum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostre declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, M. cccc. v. pridie Nonas Maij, pontificatus nostri Anno primo. Volentes itaque, quod prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolicam scriptam mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, dictis præposito, decano, capitulo, ac aliis beneficiatis, opportuna defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (ubi & quando, ac quoties expedire videritis) auctoritate nostra solenniter publicantes faciatis, & eadem auctoritate per venditores seu debitores reddituum & censuum huiusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum reddituum & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem census & redditibus iuxta contractuum & conventionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi, contradictores verò per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliqui-

bus communiter vel divisim à se. Apo. indultum extiterit, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possunt per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum ut supra.

DE SEPVLTURIS.
TITVLVS VI.
CAP. I.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter deponentes, ut ossa à carnisbus separata ferant spelienda in terram suam, si facta sunt excommunicati.

Bonifacius VIII.

Defestandæ feritatis abusus, quem ex quadam more & horribili nonnulli fideles in partibus prosequuntur, nos pro intentionis ductu proposito, ne abusus prædicti feritatis alterius corporum dilaceret, mentesque fidelium horrore commoveat, & perturbet auditum, dignè decrevimus abolendum. Prefati namque fideles huius feritatis improbandæ consuetudinis vitio intendentes, si quicumque ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim aut suarum partium limites debitum à natura prædictæ suis vel alienis remotis partibus sepultura electi, electi corpus ex quodam impie pietatis affectu immaniter exenterant, ac illud membratim, vel in frustra inter ter incidentes, ea subsequenter aquis immittunt ignibus decoquenda. Et tandem (ad ostentationem carnis exuffo) eadem ad partes prædictas aut sunt seu deserunt tumulanda. Quod non solum maiestatis conspectui abominabile plurimum videtur, sed etiam humanæ considerationis obrutibus vehementius abhorrendum. Volentes igitur (pro officii nostri debitum exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis & impietatis abusus penitus deleatur, ac tendatur ad alios: Apostolicam auctoritatem stricte mandamus, ut cum quis cuiuscunque status aut generis dignitatis extiterit, in civitatibus, terris, seu locis quibus catholice fidei cultus viget, diem de capite extremum, circa corpora defunctorum huiusmodi usus vel similis nullatenus observetur, nec habitus nec tanta immanitate sceleretur. Sed in delictorum corpora sic impie ac crudeliter non mittantur, sed in loco, in quibus viventes elegerint, vel in civitate, castro, vel loco, ubi decedunt, in sepulchrum ecclesiasticæ sepulture tradantur admodum, quo sepulchrum incineratis corporibus, aut in loco, ubi sepulchrum elegerint, deportentur & sepellantur in eis. Nos tenim si prædicti defuncti executor vel executorum familiaris ejus, seu quisvis alii cuiuscunque conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si potestati dignitate præfulgeant, aliquid contra huiusmodi usum, tuti & ordinationis tenorem præsumpserint, aut defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter sepeliendo, vel faciendo prædicta, excommunicati sententiam (quam ex nunc in ipsos proferimus) ipso facto & noverint incursum: à qua non nisi per Apostolicam sedem (præterquam in mortis articulo) & postea solutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumanè tractatum fuerit, ecclesiastica intereat sepultura. Nulli ergo, &c. Datum Lateranensis. Cal. Martij, Pont. nostri Anno 6.

CAP. II.

Super prædicationibus, confessionibus & spiritualibus, prædictis huiusmodi contentiones, quæ olim erant inter curiam, &c.

a Al. modo. b Moris, est natura delictum, &c. de Cons. Trid. Sess. 7. c. 7. de casibus referat.

parte, & iacobitas, & Chordgeros ex altera. Hoc cap. licet fuisse sublatum per extravaganam, Inter cunctas, qua est infra de pravul, est tamen hodie in usu per Clem. Dudum. De sepult.

Bonifacius VIII.

Super cathedram præminentie pastoralis divina disponente elementa constituti, etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alveum undique conflunt quasi torrens, prægravemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahimur: circa id tamen ferventibus votis intendimus, vacamus instantius, ac operosa studium sollicitudinis impartimur, ut ad divini nominis gloriam, exaltationem catholice fidei, & profectum fideliū animarum (præcis radicibus diffidiorum vepribus, & lrigioium anfractibus omnino subductis) inter ecclesiā antistites, ad curiam & regimen gregis dominici deputatos, ceterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exsulet, invalescat concordia unitas, animorum identitas perseveret. Scimus enim & ex evidentiā facti colligimus, quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones & scandala pravus actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus aufum præbent. Ab omni siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes, ac clericos parocchialium ecclesiārum per diversas mundi provincias constitutos ex una parte, & prælatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis amulo fatore zizaniz procurante) gravis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, poenitentis in iungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesiās sive loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) moleste ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exacte considerationis examen, ac intra pectoris claustra sollicitè revolventes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quàmque in divina maiestatis conspectu reddatur exosa discordia suprascripta. Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam proflus evellere, ac omnimode submovere, nullis unquam futuris temporibus favente Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, ut huiusmodi negotium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per Apostolicæ solertiæ studium consequatur: diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei, & exaltationem catholice fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica statimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare ac proponere verbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis, quibus prædicari solemniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus sive peculiaribus eorundem fratrum, possint iidem fratres & liceat eis liberè prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione vel causa urgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parocchialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti parocchialibus sacerdotibus invitati fuerint vel vocati.

& de ipsorum beneplacito & assensu, seu perita licentia fuerit & obtenta, nisi Episcopus vel prælatus superior, per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædicta, ut in singulis civitatibus & diocesis, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in civitatibus & diocesis locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores provinciales prædicatorum, aut eorum vicarii & generales & provinciales ministri, & custodes minorum ordinum prædicatorum, ad præsentiam prælatorum eorundem locorum se conferant, per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petunt, ut fratres qui ad hoc electi fuerint in eorum civitatibus & diocesis confessiones subditorum suorum consieri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi consentientibus (prout secundum Deum expedire cognoverint) poenitentias imponere salutare, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magistri, priores, provinciales, & ministri ordinum prædicatorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas representent, vel faciant præsentari prælati, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus & diocesis eorundem huiusmodi personarum sic electarum confessiones consieri sibi volentium audiant, imponant poenitentias salutare, & beneficium absolutionis impendant, prout superius est expressum: extra civitates & dioceses, in quibus fuerint deputate, per quas eas volumus, & non per provincias deputari, confessiones nullatenus audiant. Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendam esse debet, prout universitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illam præfati magistri, ministri, & alii cum gratiarum recipient actione: distaque personarum sic electarum commissum sibi officium exequantur. Quod si forte jam dicti prælati quenquam ex dictis fratribus presentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eisdem presentandus prælatus possit & debeat alius surrogari. Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones (ut præmittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recularint, nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi consieri volentium liberè liciteque audire valeant, & eisdem poenitentias imponere salutare, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri, gratiosè concedimus, de plenitudine Apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personarum seu fratribus ipsis, ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis vel parocchialibus sacerdotibus est à jure concessa, nisi forsitan eis ecclesiārum prælati uberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adjicimus, ut fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis, ubilibet constituti, liberam (ut sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesiis memoratis. Verum, ne parocchiales ecclesiæ, & ipsarum curati sive rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de jure competere, prædicare, seu proponere verbum Dei, confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur: cum operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, ut dictorum ordinum fratres de obventionibus omnibus tam funeralibus

de his: ita tamen, quod in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemque de piscuis, herbagiis, & consimilibus obventionibus sylvarum volumus observari. De stagnis & piscariis decima sic solvetur, videlicet quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt, ad quantitatem precii ex ipsa venditione ultima recepti: ut precio diviso in partes secundum annorum terminum, durante decima, solvatur decima ipsa de tot partibus precii ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: ut si forte sunt quinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendatur pro centum florenis, fiant de precio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, solvetur ipsa decima de tribus partibus precii tantum, videlicet LX. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes precii prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscariis autem fluminum & lacuum, & venationibus si vendantur, & sylvis caduis, idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum, vel beluis garenarum, quos pro usu vel usu suo consumit, vel sine fraude donari contigerit, decima non solvetur. Et quia nonnulli obtinent à monasteriis & ecclesiis, prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones & census, in solvenda de his decima credimus distinguendum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, sive hoc fit concessum per sedem Apostolicam, sive per ipsorum monasteriorum vel ecclesiarum personas, de illorum proventibus solvetur decima. Cum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem, vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obsequii, sed in hoc uterque contrahentium fuit conditionem suam facere meliorem: perceptores pensionis vel firmæ de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit proventus prioratum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur quantum æstimatione communi valent annui proventus, prioratus, grangia, domus terrarum seu reddituum huiusmodi: & secundum hoc ab illis, quorum est horum proprietates, qui inde precium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori precio, quam valeant, sunt talia vendita, vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo, illi, quorum est proprietates, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro justa mercede seu remuneratione laboris vel obsequii præstiti vel præstandi talia sunt concessa, in quorum est illorum proprietates in decimatione proventuum suorum, etiam horum proventus merito numerabunt, & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quod si hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos, quæ prædictimus, servabuntur. Nec deducuntur expensæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus, in beneficium seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscuntur. Expensæ autem illorum monachorum vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus ad justam firmam seu pensionem concessis, sive determinate, sive non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterium vel ecclesia, cuius illorum est proprietates, cum suis proventibus decimabit. Prælati de procuracionibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non solvunt: sed qui eis præstant huiusmodi victualia, in decimatione suorum proventuum & reddituum numerabunt, & solvent decimam de eisdem. De illis autem procuracionibus, quas

prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælati autem, qui procuracionem (quam sine visitatione potuit de jure percipere in pecunia numerata) remittit, quia remittit quod sibi debetur, & de quo solvisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuracione decimam exhibere. Si verò procuracionem, quam tantum in victualibus percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica, qui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis proventibus suis, cum solvet decimam, æstimabit: cum etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur. In solvendo decimam prædictam solæ expensæ necessariæ, quæ sunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducuntur. Expensæ autem, quæ sunt in castro custodiendis, cum sunt extra rem, vel etiam in edificiis construendis vel conservandis nullatenus deducuntur: sic ut nec illæ, quæ in villis tuendis fiunt in guerris seu etiam cavalcatis. De iis quoque, quæ consistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus, solvetur decima deductis salaribus moderatis, quæ ante concessionem decimæ consueverunt solvi iudicibus & officialibus, similibusque personis, sine quibus iurisdictionis, & cætera similia nequeunt expediri: ita tamen, quod in fraudem decimæ nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialium, iudicum & consiliorum personarum factæ in vestibus sive victualibus minimè deducuntur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam prælatorum. Ratione autem æris alieni, quo persona solvens decimam obligata consistit, nihil de decima minuetur, etiam si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præstabitur. Solvetur autem de oblationibus, sive fiant pro benedictione nubentium, sive pro exequiis mortuorum, necnon de proventibus singulorum prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & aliis personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum, vel officiorum ratione relicti, decima persolvetur. Pro decima prædicta non exhibetur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & qua est moneta in locis, in quibus consistunt fructus & redditus unde decima persolvetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus præsumptionibus apparuerit, quisquam pensatis ejus proventibus minus debito notabiliter de decima persolvisse, ita quod super hoc merito suspectus debeat reputari: ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diocæsani Episcopi, vel alicujus deputandi ab ipso, si sit ejus subditus, & non aliter, si Episcopus ipse vel deputatus ab eo commode possit haberi: & tunc demum, & non prius ille, cuius proventus fuerint taliter æstimati, pro eo quod minus solverit, etiam nominatum excommunicabitur: si ejus contumacia exegerit, & visum fuerit expedire. Episcopi autem & Abbates cæteraque personæ ecclesiasticæ, honorabiles non suspectæ propriæ conscientie relinquuntur: ita, quod sufficiat quoad tales excommunicationis sententia, quæ in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter proferretur. Super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem (si expediens visum fuerit) excommunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimæ, vel suorum æstimationem proventuum, cum fuerit faciendæ, fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam.

Fiet autem solutio decimæ non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, sed in pecunia numerata.

Solvetur autem decima illis quos ad hæc contigerit deputari.

Rector parœcialis, qui urgente necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curæ, propter multitudinem parœcianorum vel divisionem parœciæ suæ, sed necesse habet unum vel duos vel plures Capellanos conducere, & eis propter victum salariam constituere, salariam huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus Capellanorum ipsorum aliquid non deducet.

Quod si in diversis civitatibus & diocesis, diversa beneficia obtineantur, de unoquoque beneficio in civitate vel diocesi, in qua illud fuerit, decima persolvetur.

De elemosynis verò seu oblationibus datis ad opus fabricæ, maxime de his oblationibus, quæ in civitatibus & aliquibus castris & locis dictarum Provinciarum in certis festivitibus in candelis & aliis consueverunt dari & offerri, ad opus fabricæ deputatis, decima non solvetur.

Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortii reducuntur, & quæ offeruntur ut luminaria in ecclesia, cruces & calices hant & reparantur, & etiam ex illis pauperibus subveniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules, cujuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis proventibus ecclesiasticis decimam persolvunt. Illa quoque expensæ, quæ sunt pro fossatis & aliis pro terris ædificandis, ut uberiores fructus producant, & illæ, quæ sunt in conservandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi reparantur, fructus ex eis percipi non valent, de decima huiusmodi minime deducuntur. Nec etiam illæ, quæ sunt pro custodia castrorum, quamvis fiant majores solito.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum suarum, pro sepulturis & dandis poenitentibus, decima persolvetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ distributiones proventus ecclesiastici sint, de distributionibus quæ dantur in horis canonicis presentibus, debere solvi decimam declaramus.

Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent solvere decimam, de aliqua certa summa solvenda pro decima, nequeant convenire.

De fructibus arborum & hortorum solvetur decima.

De his autem, quæ consumuntur usu vel est animalium, si sint ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quæ sunt pro custodia: si verò sunt personarum, decima non solvetur.

Tu ergo in his solum Deum & iustitiam pro præmissis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leviter decideri poterunt, confirmationem accipias: super majoribus verò decisionem Apostolici oraculi expectes.

Volumus quoque, & presentium tibi auctoritate mandamus, ut in unamquamque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cujuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quæ decimam ipsam nullo modo vel non integrè scienter, aut non secundum verum valorem fructuum suorum perceptorum, sive non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit sive fraudem, excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulgeas. Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint, directe vel indirectè, publicè vel occultè, quominus decimæ prædictæ solvantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint, per te

& alios, & singulis diebus dominicis & festis, publicè campanis, & candelis accensis, usque ad satisfactam condignam excommunicatos publicè nuncies, & hæc ab omnibus publicè evitari. Aggravatus aliam manus tuas contra ipsos, prout potueris & commatiam exigere videris eorundem: quod si satisfacere decreveris, post plenam & integram satisfactionem ab huiusmodi communicatione iuxta ecclesiæ formam absolvas eisdem, & dispenses cum eis super irregularitate, si tamen ligati non abstinerint à divinis: Provisio hæc tenet, quod contra decimam huiusmodi non solventes nullatenus bene speciali mandato Apostolicæ sedis invocetur interdictum seculare: Quodq; ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliâq; bona mobilia ad cultum deputata divinam, vel ad privilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum, ipsius occidit, decimæ manus nullatenus extendatur. Data Avinionæ, Cal. Octobr. Pont. nos. Anno 7.

DE REGVLARIBVS ET TRANSEYNTIBVS AD RELIGIONEM.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Religiosi mendicantes, sub excommunicationis pena prohibentur convolare ad religionem non mendicantium, quocumque modo, quam ipso facto incurrunt, tam recepti, quam recepturi, quocumque licentia non obstante. Quod iura sit de jam receptis, sedis.

Martinus IV.

Vlam ambitiosa cupiditas religiosorum, præsertim mendicantium, præcludere cupientes, ad alios ordines, præsertim monasticos (hæc tamen coloribus asserentibus ob frugem meliorum, aut arctioris observantia) tam sancti Benedicti, præsertim Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis umbrosæ, carmelitarum regularium sancti Augustini, vel alterorum monasticorum ordinum convolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nunciis eisdem ad ad transferendum se de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (ut veritate patet ut facti evidentia docet) ut liberius degant, dignitatesque & beneficia monastica consequi valeant, & certis aliis causis honestatis non consonis obsequantur, volentes etiam conservacioni ordinum monasticorum providere: auctoritate Apostolica ex parte nostra reponere presentium declaramus & etiam declaramus: Invenientes, quod de cætero nullus religiosorum mendicantium quorumcunque, cujuscunque gradus, status, conditionis, vel religionis existat, quocumqueque & qualitercunque possit & debeat virtute colorumque licentia, etiam indulti Apostolici seu pontificis nostri curam gerentis, vel alia quavis auctoritate habere, etiam per literas Apostolicas facultatum quocumque, vis tam legatorum vel nuntiorum sedis Apostolicæ, quam alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus, præsertim ordinum mendicantium, profectoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi per aliquos etiam sapientiores ordinis, seu monasterii, aut loci monastici, seu alius in ordinis, seu monasterii, aut loci monastici, seu alius in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel aliis expressis (ordine Carthusiensium duntaxat excepto) sub pena excommunicationis, quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrunt. Et quam ex nunc prout extunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi duntaxat à Roma. Ponis. (præterquam in mortis

in mortis articulo a) excommunicati hujusmodi possunt abolitionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciz vel momenti: Decernentes etiam & volentes, quod si quis hactenus virtute cuiusvis licentiz seu mandati hujusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, sive professionem emisisset sive non, sub dicta pena teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiamsi beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumvis obtineat) stare in ejus totali ordinatione, & in hujusmodi ordine monastico altissimo deservire. Si quis autem praxertum hujusmodi licentiz vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione praxia teneatur & debeat intra terminum XV. dierum a die monitionis hujusmodi computandum ad ejus religionem vel ordinem, unde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari, etiam per invocationem auxilii brachii secularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex professoribus alicujus ex ordinibus mendicantium hujusmodi in aliquem monasticum ordinem (Cartusienium duntaxat excepto) possit aut debeat per quemcumque recipi vel admitti, virtute alicujus licentiz vel indulti, absque sedis hujusmodi licentia speciali, sub dictis penis, & nihilominus secus facta non teneant ipso jure. Hujusmodi licentiz & indulti, necnon constitutionibus Apostolicis, & mendicantium ordinum predictorum, etiamsi de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti, statuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Seben. 4. Cal. Aug. Pont. nost. Anno 1.

CAP. II.

Religiosi sine sui superioris licentia ultra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, nec ubi sunt ad predicationem vel divinum celebrationem admittendi.

Ioannes XXII.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli religionis gestantes habitum, sed a veritate religionis omnino vacui, & a modestia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et ut illi decipere facilius simplicium animos, ac ipsos & alios in errores precipitare seu retinere valeant, sub ovilla veste, ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in caelum, lingua eorum falsidica transeunte super tetram, S. Rom. eccle. detrahente constitutionibus, & alia multa a fide devia in suis sermonibus & secretis colloquutionibus evomere infans ausibus non ventur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium presumptores de haresi vehementer arguunt se suspectos. Nos itaque tantis obviare periculis paternae diligentiz studii cupientes, universis & singulis religiosis cuiuscumque conditionis, religionis, ordinis, vel sta-

a. Vide Conc. Trid. Sess. 14. c. 7. de casuum reservatione.

tus existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate presentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsi literas patentes concessa, de cetero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus injungentes, ne quibusvis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, providis & expertis) hujusmodi licentiam impartiri praesumant. Nos enim quoscumque praesumentes contrarium quovis modo, excommunicationis subjacere sententia volumus ipso facto. A qua nullus ab alio, quam a Rom. Pont. possit (nisi duntaxat in mortis articulo) abolitionis beneficium obtinere. Ceterum universis ecclesiae praelatis in virtute sanctae obedientiae districtè precipiendo, presentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes praedictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas, de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa, praelatis eisdem fecerint plenam fidem, in civitatibus suis & dioecibus ac locis & terris aliis ad praedicationis officium, vel divinum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant, seu capi faciant, eos carcerali custodia (donec de dicta licentia speciali modo praedicto sibi contiterit) detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quae sedes A post. reprobavit, vel quae alias sunt fidei obvia in suis praedicationibus seu secretis colloquutionibus dogmatizare perenserint: ut tales (quibuscumque cessantibus privilegiis) possint licite capere, & carcerali custodiz, sicut suos possent subditos mancipare, licentiam impartimur. Et insuper tenore presentium mandamus eisdem, ut de praemissis summarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicii & figura, per se vel alium seu alios, se solerter & fideliter studeant informare, quosque de praedictis, seu eorum aliquo receperint eos esse, juxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare penis debitis non postponant. Non obstantibus exemptionibus, & aliis quibuscumque privilegiis, literis Apostolicis eisdem religiosis, vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis, etiamsi de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in presentibus sit habenda. Quae quantum ad praedicta vel aliquod eorumdem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Avinion. VI. Idus Maji, Pont. nost. Anno 9.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TITVLVS IX.

CAP. VNIC.

Licet beguinarum status sit propter multas rationes, per Clementem V. reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quae nec sunt culpabiles, nec suspectae, sub habita beguinarum vivere: nec sunt tales per ordinarios molestanda. Vide cap. 1. eod. tit. in Clementem.

Ioannes XXII.

RATIO recta non patitur, ut innocentes ad paria cum nocentibus judicentur. Sanè feli. rec. Clemens Papa V. praedecess. nost. cum de mulieribus, quae beguinae vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent praecipue de Alemaniz partibus infinuata sinistra, & praesertim quòd easum quaedam de summa Trinitate & divina essentia disputarent, & praedicaerent, accirca articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicae fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quae statum hujusmodi noviter assumptum sectarentur ulterius, aut quae illum de novo assumerent, excommunicationis sententiam promulgavit. Verum quia in multis

nostra, ipsūque devotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistant, ut infurgens pramissa fremitu tempestatis, quæ quasi univerſorum Chriſticolarum regna concutit, ſubditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & ſchiſmaticis ac rebellibus eccleſiæ Dei, inſurgendi contra ipſam, ejuſque jura uſurpandi, inſania damnabili aulūm pandit. ſtatu ceſſare, ſuſtusque prædictos quietere ſua faciat omnipotentis virtute: Cordaque hæreticorum, ſchiſmaticorum, aliorumque rebellium ad Dei eccleſiæ unitatem ac devotionem inclinet & habilinet, vel forſan cum pramiſſis pertinaciter intendant perſiſtere, ipſorum elidat ſuperbiam, eorumque obſtinatam malitiam ſua virtute dextera conterat & proſternat. Corda quoque ſubditorum ad eorum ſuperiores, & eorum ſuperiorum convertat ad ſubditos, ipſosque diſſidentes in concordia unitate conciliet, confirmet: ſicque det ipſis ſuperioribus præſidere, quod ſic regnent, ut dirigantur, eorumque regimē cedat ſubditis ad ſalutem perpetuam, quietem & pacem: nobiſque ipſe, cujus providentia in ſua diſpoſitione non fallit, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promovere poſſimus. Et quia in miſſarum ſolemnis ad Deum conſueverunt preces effundi devotius, de eorundemſrat. con. ordinamus, quod in ſingulis miſſarum celebrationibus poſt dictum à celebrante Paterniſter, reſponſioneque ſecuta, antequam in miſſa ulterius procedatur, illud Canticum. Letatus a ſum in iis quæ dicta ſunt mihi, totum, cum Gloria Patri, religioſis clericis & aliis literatis præſentibus cum devotione dicentur. Et primo dicatur Kyrie Eleiſon, Chriſte Eleiſon, Kyrie Eleiſon, Pater noſter. Et poſt iſti verſiculi ſubſequantur, Domine ſalvos fac Reges. Et exaudi nos in die, qua invocaverimus te. Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ. Et Rege eos, & extolle illos uſque in æternum. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Dominus vobis cum, Et cum ſpiritu tuo.

Collecta.

Ecceſiæ tuæ, quæ ſumus Domine, preces placatus admittere: ut deſtructis adverſitatibus & erroribus univerſis, ſecura tibi ſerviat libertate. Per Dominum noſtrum.

Hoſtium noſtrorum, quæ ſumus Domine, elide ſuperbiam: eorum contumaciam dextera tuæ virtute proſtreme. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Benedicat celebrans conſequenter. Nos autem Chriſti fideles ad exequendum ſupradicta promptius donis volentes ſpiritalibus animare, omnibus verè poenitentibus, & conſeſſis, tam hiſ celebrantibus, quàm ipſis aſſiſtentibus obſervantibus ſupradicta, quàm aliis preces tunc devotas Deo fundentibus, pro præmiſſis diebus, & miſſis ſingulis, quibus hæc fecerint, XX. dies de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejuſ auctoritate conſiſſi, de inſunctis ſibi poenitentis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum XII. Cal. Julii. Anno 12.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE
SANCTORUM.
TITVLVS XII.
CAP. I.

Quæ conceptionem immaculatæ virginis devotè celebrabunt, in eodem feſto, & ejuſ octavæ officio intererunt, tales tribuentur indulgentiæ, quales conſequentur Chriſti fideles in corpora Chriſti ſolemnitate.

Sixtus IV.

CVM præexcellſa meritorum inſignia, quibus Regina cœlorum virgo Dei genitrix glorioſa ſedib. prælata æthereis, ſyderibus quaſi ſtella matu-

a Tſal. 121. b In aliis legitur, dicant.

rina prærutilans devotæ conſiderationis indagine perſcrutatur, & intra peſtoris arcana revolvimus, quod ipſa (ut pote via miſericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, conſolatrix pro ſalute fidelium, quæ delictorum onere gravatur,) ſedula oratrix, & pervigil ad Regem quem genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum, reputamus univerſos Chriſti fideles, ut omnipotenti Deo, pro cuius providentia ejuſdem virginis humilitatem ab æterno reſpiciens, pro reconcilianda ſuo auctori humana natura, lapſu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam ſui unigeniti habitaculum Sæcti Spiritus præparatione conſtituit: ex qua carnem noſtræ mortalitatis pro redemptione populi ſui aſſumeret, & immaculata virgo nihilominus poſt partum remaneret: de ipſius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & inſtituta propterea in Dei eccleſiâ miſſas, & alia divina officia dicant, & illis interſint: indulgentiis & peccatorum remiſſionibus invitare, ut exinde ſiant ejuſdem virginis meritis, & interceſſione divini gratiæ aptiores. Hac igitur conſideratione inducti, ejuſdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejuſ auctoritate conſiſſi, auctoritate Apoſtolica hæc in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuiſſus & ordinamus, quod omnes & ſinguli Chriſti fideles utriuſque ſexus, qui miſſam & officium conceptionis ejuſdem virginis glorioſæ, juxta piam, devotam, & laudabilem ordinationem dilecti filii magiſtri Leonardi de Nogarolis clerici Veronenſis notarii noſtri & quæ deſuper à nobis emanavit miſſæ & officii huiuſmodi inſtitutionem, in die feſtivitatis Conceptionis ejuſdem virginis Mariæ, & per octavas ejuſ devotè celebraverint, & dixerint, aut illis horis canonicis interſerint, quoties id fecerint, eandem proſuſ indulgentiam, & peccatorum remiſſionem conſequentur, quam juxta ſœclis recordationis Urbani a IV. in Concilio Vienenſi approbatæ b, ac Martini V. & aliorum Romanorum Pontificum, prædictæ noſtræ conſtitutiones, conſequentur illi, qui miſſam & horis canonicis in feſto corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV Chriſti à primis velperis, & per illius octavas juxta Romanæ eccleſiæ conſtitutionem celebrant, dicunt, aut miſſæ officio & horis huiuſmodi interſint: præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ, M. CCCC. LXVI. 3. Cal. Martii, Pont. noſtri Anno 6.

CAP. II.

Excommunicationem ipſi ſeſto incurrant prædicatores, aſſerentes devotam virginem in peccato mortali fuiſſe conceptam: qui eam dicunt, quod feſtum Conceptionis ejuſ celebrantes, graviter peccant. Et vult præſentem conſtitutionem in loci populofi publicè cari.

Idem in eadem materia.

Grave e nimis gerimis, & moleſtum, cum ſiniſtra nobis de quibuidam eccleſiaſticis perſonis referuntur: Sed in eorum qui ad evangelizandum verbum Dei ſunt deputati excelsibus prædicando commiſſis, eò gravius provocamur, quò illi periculofos remanent incorrecti. Cum facile delecti nequeant, qui multorum cordibus ſic publicè prædicando diſſuſus & damnabilius imprimuntur errores: Sanè cum S. Rom. eccleſ. de intereratæ ſemperque virginis Mariæ conceptione publicè feſtum ſolemniter celebret, & ſpeciale ac propriū ſuper hoc

a Hanc conſtitutionem Urbani habes inſertam in Cl. I. de reliquiis, & veneratione ſanctorum. b Forte approbatam. c Vnde Conc. Trid. ſeſſ. 3. in decreto de peccato orig. & ult. & extravagante Fii V. Pont. max. in ſp. ſuper ſpeſulam Domini. ubi hoc ſtatutum confirmatur & approbatum.

officium ordinaverit: nonnulli (ut accepimus) diversorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diversas civitates & terras affirmare hæcenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserant eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originali peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hereticos: ejusdem immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine hujusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assercionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assercionibus & prædicationibus non levia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & majora meritò exoriri formidantur indies. Nos igitur hujusmodi temerariis ausibus, ac perverfis assercionibus ac scandalis, quæ exinde in Dei ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obviare volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia, hujusmodi asserciones prædicatorum eorumdem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos, qui crederent aut tenerent, eandem Dei genitricem ab originali peccati macula in sua conceptione præservatam fuisse, propterea alicujus hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut hujusmodi officium conceptionis celebrantes, seu hujusmodi sermones audientes alicujus peccati reatum incurrere, utpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas: editosque desuper libros prædictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus, & ordinamus, quod prædicatores verbi Dei, & quicumque alii, cujuscunque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cetero ausu temerario præsumperint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare, hujusmodi sic per nos improbatas & damnatas asserciones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant: à qua ab alio, quàm Rom. Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili poenæ ac censura subjicientes eos, qui ausi fuerint asserere, & contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen vel peccatum incurrere mortale: cum nondum sit à Rom. eccles. & Apostolica sede decisum, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque, quibus communiter vel divisim à sede Apostolica indultum existat, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulgendo hujusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando valeant ignorantiam allegare, volumus, quod locorum ordinarii requisiti præsentem literas in ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus, & suarum diocesium, & locis insignibus, dum major ibi multitudo populi ad divina convenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præsentem literas ad singula loca, in quibus expediens

fuerit, deferre, etiam volumus, & dicta auctoritate cœnimus, quod earundem literarum transmissio manu publici notarii confecto, & authentico alio prelati ecclesiastici sigillo munito, ubique fieri, præstatetur eisdem originalibus literis, si forent exhibere ostensa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, firmitatis, citationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Rom. apud S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, prid. Non. Sept. Pont. nost. Anno 12.

DE IMMUNITATE ECCLESARUM.
TITVLVS XIII.
CAP. VNIC.

Decretalis, Clericis laicos, eod. tit. lib. 6. habet locum tantum ad laicos talitas a clericis exigentes, & dantes illi auxilium, quoad solventes: præcipit deinde Lateran. & generalis concilio legenter observari.

Benedictus XI.

QUOD olim per feli. recor. Bonificium VIII. præd. nost. contra laicos, exigentes recipientes à clericis & ecclesiasticis poenitias, decimas vel aliam quoram seu quantitates quam de proventibus bonorum suorum, non tantum necnon adversus solventes, aut promittentes, vel solventes se soluturos, poenæ adjectis statutum est, quoad ad poenæ ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes tantummodo, & ad promittentes auxilium, consilium vel favorem: non tantum quoad eandem poenæ in solventibus aut recipientibus sponte dantibus deinceps vendicet sibi locum. Ceterum attendant feliciter ecclesiarum prelati, & illi ceteri Lateran. consilium, quod in hujusmodi subventionibus solum casum necessitatis, aut communis utilitatis, ab aliorum ad id non suppetant facultates, delibere, & provida noscitur excepisse: & deinde generaliter ad consilium, propter quorundam improvidentiam, occasione casu Rom. Pont. (cujus inter alia communi utilitatibus) primitus consulendum. Antea quoad poenæ, ne prædictorum conciliorum poenæ extinguerentur, aliquod in casu prædicto, & multo magis in casu poenæ non subfit, quoquo modo vel ratiōne poenæ Rom. Pont. occasione subventionum dicitur commutari, vel etiam promittendo: Antea quoad poenæ, & tam solennium conciliorum poenæ extinguerentur, quas proculdubio (Deo propicio) idem nullatenus Pontifex, gravissimas poenæ poenæ commutatio foret. Nulli ergo omnino hominum.

Pastoralis cura sollicitudinis super eamdem populi Christiani nationes, invigilare remedia subducere, eorumdem periculis obviare, ac scandala removere, correspondet. Sane quoniam ex constitutione & felicit. recordationis Bonifac. & c. ut in Clem. I. eod. tit.

a Instrumentum ex originali transsumptum quoad plenam fidem. b vide c. 1. eod. tit. in Clem. cum videretur per Dd.

FINIS LIBRI TERTII.

QUARTUS LIBER VACAT,
NB. QUI SEQUITUR, LIBER QUINTUS EST.
EXTRA

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM, LIBER QUARTUS. DE SIMONIA.

TITULUS I. CAPITVLVM PRIMVM.

*Passus vel jocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares persona, excommunicationis: si conventus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incur-
runt: cujus utriusq; vinculi absolutio soli Papae reservatur: alius penis in suo robore duraturus, nisi ingredienti aliquid sponte, & sine pactione obtulerint. Quid de personis jam tali
labe foedatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.*

Urbanus IV. alid., V.

Anē a, ne in vinea Domini nostrae (licet insufficientibus meritis) commissis custodiā, nascentes vepes de spina ad eō convallescant, quōd speratam fructificationem ipsius valeant impedire, diligentiae nostrae incumbit officio, ut illas extirpare radicibus solerti studio procuremus. Sanē multorum fide dignorum relatione didicimus, quōd in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & aliis locis religiosis, tam virorum, quā mulierum ordinum, regionum & partium diversarum deest stabilitas, & a canonibus reprobata servatur abusus, quōd cum personae aliqua recipiuntur ab eis ad observantiam regularem ipse temeritate praesumptuosa passus seu prandia capitulis & conventibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & locorum, aut pecunias, aut jocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & locis, seu praesidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quae corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur. Ex quibus decori ecclesiasticae & immaculate religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione hujusmodi criminis, quā expensarum onere a sacrae religionis proposito retrahuntur: Ipsaeque ecclesiae, monasteria, & loca famulantium Deo consuetudinibus numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medicinam, & aliis penis in talia praesumentes inflicti a jure, in suo robore duraturis, penam adjicere graviolem: universis Abbatibus, prioribus, decanis, praepositis & magistris, necnon abbatibus & prioribus, aliisque praelatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quacunquē etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet religionum ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quā non exemptorum, quocunquē nomine censentur, ac capitulis & conventibus & singularibus personis eorum, tenore praesentium auctoritate Apostolica (quamvis sit eis a

jure inhibitorum) districtius inhibemus, ne tam a maribus quā a mulieribus, volemibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domos seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscunquē passus, prandia seu cenae, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum ecclesiasticum, seu quovis pium usum alium deputata, vel deputanda, directē vel indirectē petere vel exigere quoquo modo praesumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum sincera charitate petraferant. Illa duntaxat quae personae ipsae ingredientibus purē & spontē, & plena liberalitate, omnique pactione cessante, dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recipiunt. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personae tam dantes, quā accipientes hujusmodi, excommunicationis: si capitulum vel conventus fuerit, suspensionis sententias eoispo decernimus subiacere: A quibus (praeterquam in mortis articulo) absolvi nequeant absque sed. Apost. licentia speciali. Ceterum personis illis utriusque sexus, quae jam labe hujusmodi sunt foedata, earum providentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus quōd per suos locorum dioecesanos hac vice duntaxat a crimine hujusmodi & nota infamiae inde contracta auctoritate Apostolica absolvantur: canonica proinde ipsis poenitentia salutari imposta, de qua ipsorum discretionis videbitur expedire: & demum cum ipsis, ut in earum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper ergo personas illas, quae in praemissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos: omnia recepta hujusmodi si ad communem usum monasteriorum seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri. Si verō ad specialem usum Abbatis seu abbatis, prioris aut prioris, aut alterius singularis personae retineantur, illa venire praecipimus incommuni. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, constitutionis, concessionis, & praescripti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si

^a Vide canon. sain. cap. cum in ecclesia corpore, & c. Veniens, eum ibi notatis, extr. de simon. ad de. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad quartum argumentum.

EST.
EXTRA

quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud sanctum Petrum 2. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri Anno 1.

CAP. II.

Omnes simoniaci cuiuscumque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Electiones aut alia provisiones per simoniam facta non valent, nec sua percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simonia eadem censura ligantur, qui a solo Papa absolventur. Et omnes praedicti sunt Romano Pontifici revelandi.

Paulus Venetus Papa II.

Cum a detestabile scelus simoniace pravitate tam divinorum quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: Nos considerantes quod plures poenarum gravitas, quam Dei timore arcere solet a voluntate peccandi, ac summas desideris affectantes, ut horum pestiferum vitium non ex usu solum, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter poenarum metum penitus evellatur: praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, privationis, & interdicti sententias, censuras & poenas dudum a Romanis Pontificibus praedictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos, qui cuiuscumque fuerint, etiam cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quavis ecclesiastica seu mundana dignitatibus praesulgeant, & eorum quemlibet, tam manifestum, quam occultum, quas ipso facto eos incurtere volumus, confirmantes & innovantes Apostolica auctoritate, declaramus quod omnes illi, qui simoniace ordinati fuerint, a suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones vero, postulationes, confirmationes, provisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labefieri, & quae viribus omnino careant in ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personaribus, officiis ecclesiasticis, & quibusvis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam jus nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quae percipit restitutionem sub animae suae periculo sit adstrictus. Statuentes praeterea, quod universi & singuli etiam praemissis dignitatibus praediti, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quod illa fiat, mediatores existerint, seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant: a qua nisi a Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolvi, praeterquam in mortis articulo constituti. Et ut huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis secularibusque personis cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctae obedientiae districtius injungimus, ut eos omnes, quos simoniam huiusmodi commississe vel procurasse, aut in ea mediatore esse sciverint, Pontifici praedicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios revelare quantocius non omittant. Pro revelatione huiusmodi etiam complices & fuerint, non solum

a Vide extravagantem Pii V. incip. cum primum. b. & ut simoniaca pravitate per quam haec constitutio in violabiliter observari mandatur. & de intellectus declarationem Castaldi s. iii. de cons. b. Vide cap. de simonia. & ibi plene per canonistam extra. de simonia. adde omnino beatum Thomam 2. 2. quaest. 100. art. 2. ad quartum argumentum. c. Complices criminis quandoque praemiantur. Cod. ad leg. Juliam majestatis. l. quisquis. in fine.

veniam a nobis, sed etiam gratiam consecutus in verum indicio participes tanti criminis valeant evadere. Quod si non fecerint, absolvi non valeant donec poenitentia revelent, & complices huiusmodi detrecti ad poenitentiam veniant. Nulli ergo, &c. nostrae confirmationis, innovationis declarationis, & voluntatis infringere, &c. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis Domini M. CCCC. LXIV. 9. Cal. Decemb. Pontificatus nostri Anno 1. Publicata die 24. Novemb. Anno praedicti.

DE IUDAEIS. TITVLVS II. CAP. I.

Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnant ipso facto sunt excommunicati, capientium se in infames, & infestabiles, tam active, quam passive, & eorum bona Christianis cap. sta quorundam. & sap. ad liberandam. extra. tit. 2.

Clemens V.

MULTA a mentis amaritudine concitata, gravisque doloris aculeus perfosita mentis nostrae, intelligentes, quod tenetis baptismatis in devium aberrantes, qui debentis probrium illatum Domino in terram haereticorum tantis viribus vindicare, potius injuriaribus Sarracenorum videlicet horribili & perhida & degenerantes miserabiliter a statu fidelium prope propriam immemores, & salutis obliti, inimici vero Christi, contra ipsius negotium, ferum, equum, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandria, & ad alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre praesumunt. Ex quo manifeste apparet, quod Christianos, qui ad defensionem haereticorum in eadem ibidem pro fide remanserunt, talibus ad ipsi subditi reverenter impugnant: propter quod fidei regnum ibidem quodammodo noceatur deperire. Nos qui ad liberandam terram ipsam operam esse praedimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tum progressus alterius sustinere nolentes, felices memoris Nicol. Pap. IV. praedecess. nostr. vestigiis innitentes, praesentium tenore statuimus, ut nullus eorum, quos, ferrum, lignamina, victualia, & alia mercimonia in Alexandria, vel alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre, mittere, vel portare, tra de portibus eorum, ut eidem debent, committere, vel extrahi permittere, aut eis subditi vel subditi rem praestare quoquo modo praesumant. Nos vero illi, qui contra huiusmodi constitutionem nostram se commerario venire praesumpserint, eo ipso excommunicati sententiae decernimus subiacere: a qua absolvi non queant, nisi tantum de bonis propriis in dicta terra subsidium convertendum exsolvent, quantum ad praesentia praedicta deulerint vel miserint, aut decesserint, de ipsorum portibus extrahi permittent, deferendum, nec tunc etiam ab eadem (praeterquam in mortis articulo) absolvantur sententia, absque mandato scilicet apostolice specialis. Et nihilominus, si personas eorum capi contingat, in servitium & captivum illorum volumus, in quorum ceciderint captivum. Audiatote insuper Apostolica statuentes, ut illi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire praesumpserint, praeter poenas praedictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, & inrestituabiles habentur.

a Praeter cap. sta quorundam. & cap. ad liberandam. extra. de iudaeis, vide Clem. I. tit. ii. & praefata Bulla in carta Clementis 17.

tar: ita, quod nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeant, & insuper ad successiones, tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica qualibet admittantur officia, sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti, & tanquam excommunicati, hostesque catholice fidei (postquam de ipsorum huiusmodi temeritate confiterit) diebus dominicis & festivis publice nunciatur, & in fœdum bona eorum omnia devolvantur.

CAP. II.

Iudas ad fidem conversi non sunt in bonis molestandi, ne sint de-terris conditionis post baptismum, quam essent ante.

Ioannes XXII.

Dignum a arbitantes, & juri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cœcitate dimissa amplioribus favoribus aut gratis, quam antea abundare: indecens & absurdum, ut qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: universis & singulis rectoribus, & aliis officialibus comitatus Venetini, aliorumque comitatum, & terrarum pertinentium ad Apostolicam sedem, districtè præcipimus & mandamus, quatenus conversis huiusmodi & qui in posterum convertentur, in possessionibus & bonis aliis, quocunque nomine censentur, quæ in comitatibus & terris prædictis conversionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: sed ipsis in his & aliis se favorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis & molestiis protegant & defendant: ut sic de servitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur. Nulli ergo, &c. nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Avinion. 10. Cal. Augusti. Anno 4.

DE HÆRETICIS.

TITULVS III.

CAP. I.

Decretalem, per hoc eod. tit. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diæcesanos usurpari vetari.

Benedictus XI. Inquisitoribus hæretica pravitatis.

EX eo b, quod quædam novella constitutio super negotio hæreticæ pravitatis à bonæ memoriæ Bonifacio Papa octavo, prædecessore nostro, edita continet, quod in ipso negotio per diæcesanos Episcopos, & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel divisim: & si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus: Nos consulere voluimus, quando & quoties sit ista processuum communicatio faciendâ. Nos autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diæcesanos & inquisitores tunc demum divisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando Episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt: consultationi vestræ breviter respondemus, quod quando utrique procedunt seorsim, sibi debent in fine tantum, dum nihil restat agendum, nisi quod solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem civilem, quod sicut quando aliquis ex auctoritate coram alio debet ferre sententiam, ut puta, quando administrator delegat causam, sibi sententia reservata:

a Vide omnino extravagantem Pauli Papæ III. incip. cupientes Iudeos ubi de hac materia plenus caretur. b Præter notata, in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericum in directorio Inquisitorum part. 3. quæst. 10. 11. & 12. Repertorium Inquisitorum verbo communicare, s. sicut quando. Et Zachariam tractat. de her. 5. 17.

saltem in principio, id est, contestatione, rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præfenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, si alter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admittit. Vnum sanè casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actus visis. Ex hac enim causa semel tantum (ut fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Verùm quia a nonnulli diæcesani partem partis proventuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in prædicto negotio faciunt, à vobis exigere moliantur, hoc tanquam juri absonum (cum ordinarii sint, ideoque officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diæcesani proventuum, obventionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua institutione, consuetudine, vel mandato contrariis, non exposcant: sed eam camera nostræ, vel alii, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaverimus reddendam, reddatis, quæ generaliter observari iubemus.

CAP. II.

Tres errores magistri Ioannis de Poliacò, doctoris Parisiensis, hæc damnantur.

Ioannes XXII.

VAs b electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit universum, præsumptuosam illorum audaciam refranare sollicitus, quæ prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabantur, non plus sapere, quam oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis c. eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum quum dilectum sibi magistrum Ioannem de Poliacò, sacre Theologiæ Doctorem, certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocavissimus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quod ipse in quibusdam articulis tangentibus penitentiam sacramentum, non sobrie, sed peperam sapiebat, infrascriptos articulos, periculosos continentes errores, docens publicè in suis prædicationibus, & in scholis. Primò siquidem adstruens, quod confessi fratribus, habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, teneant eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundò, quod sante, Omnis utriusque sexus edicto in concilio generali d. Rom. Pontif. non potest facere, quod parociani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parocialem curatum. Imò nec Deus possit hoc facere: quia (ut dicebat) implicat contradictionem. Tertio, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem: imò nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti: quem dicit esse (ut præmittitur) proprium curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad suam defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quam aliis coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verùm, licet præfatus magister dictos articulos, & contenta in ipsis defendere niteretur, assererebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, quæ tenenda & credenda esse sedes Apostolica definiat. Nos igitur attendentes,

a Vide Eymericum in directorio Inquisitorum. p. 3. q. 104. 105. & seq. b Rom. 12. c Trovart. 6. & 23. d Scilicet Lazarus sub Innoc. III. 627.

quod prædictorum articuloꝝ prædictio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum: ipsos per prælatos prædictos in Theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas, comperimus præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosa multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum sua habitæ contrariis demonstratis, in consistorio revocavit: asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra & devios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus, de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quòd illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio iacerdoti iuxta concilium generale. *a* Oportantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felices recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificum, prædecessorum nostrorum vestigiis innitendo, universis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per nos (ut præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipsorum, utpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodo libet, vel docere. Quocirca universitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus universis & singulis vestrum in civitatibus & diocesi vestris convocato clero & populo communiter omnia præmissa & singula per vos, seu alios solemniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in eistanquam veritati contraria propria vocis oraculo, asseveratione constanter publicè debeat revocare. Quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Avin. 3. Cal. Aug. Pont. nost. Anno 5.

CAP. III.

Inquisitores hereticæ pravitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuncios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali: sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

Idem.

Cum b Mattheus de Pontinian. ordinis prædicatorum, inquisitor hereticæ pravitatis in regno Sicilia auctoritate Apostolica deputatus, frivola occasione quaesita, ac nostra & Apostolica sedis reverentia & honore postpositis, in dilectum filium G. de Baleto, Archiepiscopum Forolivien. Capellanum nostrum, Campaniæ, Maritiæque rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cætero talium præsumptoribus obviare, universis & singulis, tam ordinariis, quàm delegatis iudicibus, & inquisitoribus

a Id est, Conc. gener. Later. sub Innoc. III. c. 21. & refertur in ca. omni. de penit. & remiss. *b* Super hac constitutione, vide omnino Consilium Lapi. incip. factum super quo. id consilium nunc circumfertur post Consilia. Oldradi. adde Emericum in dretorio inquisit. part. 3. qua. 17. 26.

pravitatis eiusdem, & aliis universis & singulis, quæque auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra ipsos & Apostolicæ sedis officiales vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quavis occasione vel causa, abique iuris & Apostolicæ sedis licentia specialibus per sedis ipsorum teras concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quomodo præsumantur, aut eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quavis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contrarium tentari. Volumus tamen, quòd diocelani & in quibus res prædicti, super iis, quæ negotium tangunt, & aliis vero super iis, quæ rem tangunt vel publicam utilitatem, sive ordinarii, sive delegati quocumque autoritate fuerint, prout possent ad eorum officium pertineret si quid per officiales & nuncios ipsos indebitè tentatum extiterit, se plenius informare: itaque diligenter gausficare studeant, ut providere super hoc de rebus opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Avin. XII. Cal. Ian. Pont. nost. Anno 11.

DE SCHISMATICIS
TITVLVS IV.
CAP. VNICVM.

Processus & sententias latis per Bonifacium VIII. contra Iacobum & Petrum de Colonna, tanquam schismaticos, & posteros, revocat hic Benedictus XI. exceptis casibus, in quibus nihil immutat. Et sic (ut clare patet) hæc omnia corrigis, & profus revocat cap. unice. eod. tit. lib. Benedictus XI.

Dvdum bonæ memoriæ Bonifacii VIII. prædecessoris nostri, contra Iacobum, fratrem, & Ioannem de sancto Vito, Ottonem, quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarrum, etiam memorati Iacob. & filios olim Ioan. de Colonna, & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, filium Ioan. de monte nigro, ac adiutores, fautores, & protectores eorum, cuiuscumque status, etiam imperatoris, regali dignitate fulgerent, contra ipsos iniquè processisse, dum vixit, varios fecit processus, & sententias penales habentes & multas, proinde in multis & cessibus continetur: ex quibus sic patet in multis & prolixis breves exprimimus, quod nulli volumus specialiter singulas numeratas, & contentas expressas. Inter cætera siquidem de predictis Iacob. & Pet. à cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesie, relictis eos & filios dicti Iacob. & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & cardinalatus honorem, ipsos eisdemque Iaco. & Ottonem, & Richardum, vestros officios ecclesiasticos, & ecclesiasticis officiis privavit, coque, & Agapitum, Stephanum & Scyarrum prædictos, habuit ab urbe, & ita ecclesie supradictæ ipsorum constituit bona & iura, plurimum excommunicationum sententiarum innodavit, addidit infamiam, capiendos exposuit, inhabilitavit, & tanquam hereticos puniendos, ab administrationibus & officiis, jurisdictionibus, electione & dignitatibus in urbe & circa in Rom. ecclesie cura, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ ecclesie usque in quartam generationem, per masculinam & femininam sexum coercuit: eis incolatum, civitatem & habitationem urbis, circumpositæ regionis, & terrarum subiectarum ecclesie interdixit, & interdictum les fecit. Nos itaque, qui ejus vices in terris germanis, & verumnis compatiimur, ad clementiam pro eis conmovemur, ipsi peratis nostris aperimus viscera, & manibus

manuetudinem non negamus: misericordes ab eis non avertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas, depositionis à cardinalatibus, privationis à beneficiis & ecclesiis, inhabilitatis ad papatum Romanum, & bonorum, & jurium quæ certis nobilibus Romanis civibus & aliis concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, poenas & multas, & alias, quæ in processibus memoratis sive alibi continentur: verbo etiam in vita ipsius, vel in morte in eos latas & inflictas, seu confirmatas & innovatas per prædec. eundem, sicut si (ut prædicatur) essent per nos specialiter numerate, & nominatim expressa, tam ad prædictas Jacob. & fil. dicti Ioan. de Col. masculinam & foemininam prolem, eorundem Ioan. & filiorum, & per utrunque sexum posteritatem descendentem ab eis, Pe. & Richardum, & Ioann. de monte nigro præfatos, quam ad coadjutores, fautores, receptatores, susceutores, & sequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuumus: Ita, quod nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliqua personæ impeti, quæ incurrisserint eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque quod quævis alia quam præfatarum, depositionis à cardinalatibus, privationis beneficiorum & ecclesiarum, confiscationis bonorum & jurium, quæ (ut præmittitur) dictis civibus seu aliis sunt concessa, & inhabilitatis ad papatum, sententia sive poena abstrulit, reddimus. Et irregularitatem, si quam quocumque modo contraxerint, removemus, & normam abolenus ipsius. Inhibentes ne jam dicta. Franc. cum monte suo readificetur, vel muniatur, aut civitatis nomen, sive episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, privilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri: & de quibus, quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum, debeat in nostris literis fieri mentio specialis.

DE FURTIS.
TITVLVS V.
CAP. VNIC.

Publicatio excommunicationis lata in eis, qui furati sunt thesaurum ecclesie, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam civitatem tres viri hic nominati deportaverant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, ut intra certum terminum satisfaciant, alias excommunicationem incurant: & modum ipsius excommunicationis publicanda hæc extravagan. clari manifestat.

Ioannes XXII.

INFIDELIS & solida prædicationis alumni se per culpæ vitium indignos efficiunt, ut matris ecclesie filii nuncupentur, dum ad ipsius matris injuriam se convertunt (quod gravi nos commotione perturbat) matris ejusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate dilapsis, resurgunt infamiz maculis loca propriæ nationis. Dudum siquidem nonnulli degeneres filii, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, perverfis ausibus in matris ejusdem prosilientes injuriam & offensam, illam thesauri sui maximam partem, quæ de Perusio ad civitatem Lucanam de mandato scelic. recor. domini Clementis Pa. V. prædec. nostr. dum adhuc viveret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalem, diocesis & Guli. de Luna, servientem prædecessoris ejusdem, unâ cum dilecto filio Jacobo de Casalibus Decano ecclesie S. Severini Burdegali. dioc. Capellano nostro, extiterat deportata: & que in sacristia monasterii S. Fedriani Lucanen. tunc temporis servabatur: deinde ad cameram prædecessoris ejusdem fideliter deferendam tempore invasionis civitatis

Lucanen. direperant in prædam, & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studiis prætendentes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios, penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, ut ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum, intra quatuor mensium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes, ubi, vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint, vel existant, ut intra terminum prædictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: aliaquin in omnes & singulos monitionis hujusmodi contemptores, cujuscumque dignitatis, status, vel conditionis extiterint, etiam si patriarchali vel superiori, aut lia quacumque præzeminant dignitate, ex nunc auctoritate prædicta excommunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per dioceses locorum & rectores parochialium ecclesiarum civitatum & diocesium earundem singulis diebus dominicis & festivis pulsatis campanis & candelis extinctis & festivis pulsatis nunciari: processuri ad graviora nihilominus contra eos, neenon & contra civitates, communitates, universitates, & singulares personas quascumque, quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut protervia ipsorum exegerit, & viderimus expedire. Non obstante, si eis aut eorum aliquibus, vel alicui sub quacumque forma vel conceptione verborum, à sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, per literas sedis ejusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cujuscumque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. Ut autem hujusmodi nostra monitio verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas sive membramas monitionem contingentes eandem, in ecclesia Avinion. appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus ejusdem ecclesie faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo judicio publicabunt: ita quod omnes & singuli, quos monitio ipsa contingit vel contingere potest, nullam postea possint excusationem prætere, quod ad eos talis monitio non pervenerit, vel quod ignoraverint eandem: Cum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quoad tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. 2. Calend. April. Pontif. nostr. Anno I.

DE CRIMINE FALSI.
TITVLVS VI.
CAP. VNIC.

Alchimia hic prohibetur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferri in publicum, ut pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino possuerint. Et si eorum facultates non sufficiant, poena per iudicium discretionem in aliam commutabitur, & infames sunt. Et si sine clerici, beneficii habitus privantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extravagan. ejusdem Ioan. qua incipit, Provident. & est sub eod. tit. collocata.

Ioannes XXII.

SPONDENT a, quas non exhibent divitias, pauperes Alchimistæ: pariter, qui se sapientes existimant, in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam

a Vide B. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibi. Cajetanus O. drad. consil. 74. incip. an alchimista peccet. & late Cassianum in catalogo gloria mundi, part. 11. consil. 40.

PPPP

haud dubie hujus artis Alchimiz alterutrum se profes-
 sores ludificant, cum suae ignorantiae confitii eos, qui su-
 pra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admicentur: qui-
 bus cum veritas quaerita non suppetat, diem cernunt,
 facultates exhauriunt: iidemque verbis dissimulant fal-
 sitatem, ut tandem, quod non est in rerum natura, esse
 verum aurum & argentum sophistica transmutatione
 confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata
 & damnanda progreditur, ut fides metallis candant pu-
 blice monetæ characteres fidei oculis, & non aliâs Al-
 chimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludat.
 Hac itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hæc
 edictali constitutione sanimus, ut quicumque hujusmo-
 di aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto
 mandaverint, vel ad hoc scienter (dum id fieret) facien-
 tibus ministraverint, aut scienter vel auro vel argento usi
 fuerint, vendendo vel dando in solutum: verum tanti
 ponderis aurum vel argentum poenæ nomine inferre co-
 gantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Al-
 chimitum existat: circa quod eos aliquo prædictorum
 modorum legitime constitit deliquisse: facientibus ni-
 hilominus aurum vel argentum Alchimitum, aut ipso (ut
 præmittitur) scienter utentibus perpetuam infamiam nota
 reserpsit. Quod si ad præfatam poenam pecuniariam
 exolvendam delinquentium ipsorum facultates non suf-
 ficiant, poterit discreti moderatio iudicis poenam hanc in
 aliam (puta carceris, vel alteram juxta qualitatem nego-
 tii, personarum differentiam, aliasque atendendo cir-
 cumstantias) commutare. Illos vero, qui in tante igno-
 rantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos
 vendant, sed naturalia juris præcepta contemnant, artis
 excedant metas, legumque violent interdita, scienter vi-
 delicet adulterinam ex auro & argento Alchimito euden-
 do seu fundendo, cudi seu fundi faciundo monetam, hac
 animadversione percelli jubemus, ut ipsorum bona dese-
 rantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si cle-
 rici fuerint delinquentes, ipsi ultra prædictas poenas pri-
 ventur beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabiles
 ad habenda.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS VII.

CAP. I.

*Hæc extravagans dat prædicatoribus, & minoribus privilegia
 præsertim circa vias: videlicet circa prædicationem, confessionem au-
 ditionem, & sepulturam. De secundo in 6. sed quia multoties. De
 tertio in 8. per 10. Et licet sit revocata per Clem. 11. de sepul. multa
 tamen notata digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et
 potuisset non inepte poni sub tit. de sepul. Sed non est inconveniens
 idem cap. diversis respectibus, sub variis collocari titulis: ut patet in
 cap. significavit. Extr. de lib. ob. & de ap.*

Benedictus XI.

INTER cunctas a sollicitudines nostras, quibus nos
 pastorale premit officium, & debitum Apostolica
 servitutis adstringit, illa debet esse præcipua, ut gre-
 gi dominico nobis superna dispositione commisso, ani-
 marum cura non desit, ne illum lupus rapax antiquus
 serpens humani generis inimicus invadat, ejusque san-
 guis de nostris (quod absit) clamante Propheta, mani-
 bus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto
 permittitur, pacem inferere, removere scandala, jurgi-
 orum amputare materiam, & intelligere super egenum
 & pauperem: quia non in finem oblivio erit paupe-
 ris, & patientia pauperum non peribit in finem. Sanè

^a Vide extravagantem Sixti IV. incip. vices illius. tit. de treuga
 & pace, inter communes.

dudum bonæ memoriæ Bonifacius Pap. VIII. prædictis
 nos quondam speciale inter prælatos, rectores, &
 sacerdotes & clericos prædictorum ecclesiarum ex pre-
 terita, super faciendarum prædicationum, audientiarum
 confessionum per eorum fratres, ac de eis relictis, & de
 funeralibus canonicæ portiones articulis constitutum
 edidit, certum his modum imponens prout in eadem
 constitutione plenius continetur. Sed pro ea quæ in-
 tendebat quiete, turbatio nata est, pro concordia
 suborta dissidia, & pullulata inquietudines pro tran-
 quillitate noscuntur: sicque dum anam solvite de credi-
 nodum ligasse videtur, & septem uno hydrae impio
 capite suscitasse. Nec mirum, quia plerumque rari
 novitates discordiam, præsertim dum ab eo, quod di-
 quum visum est, per novam constitutionem recedunt
 nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa sub-
 ideoque cupientes, ut ipsi gregi cura nostra eo peno
 impendatur, quò amplior in agro Domini operaretur
 numerus operetur, super a egenum intendere. Et pro-
 perem, ac novitatem removens per eandem consti-
 tutionem inducunt: statim de statim nosse
 consilio, ut priorum ordinum fratres, qui ad hoc opo-
 tati fuerint in ecclesiis ac locis ipsorum, quæ imperio
 communitatis seu publicis, libere absque discretionem
 & aliorum prælatorum petita licentia valeant esse
 populo prædicare, eique proponere verbum Dei. U-
 veant tamen omnino, ne hora, in qua diocesanis prælati
 prædicarent, vel coram se facerent prædicationem, prædicatorum
 prædicationem: putamus etenim dignum, ut prælati
 idem fratres: putamus etenim dignum, ut prælati
 & superiori inferior deferat in hac parte: ut præ-
 san aliud circa hoc facerent de voluntate diocesanorum
 ipsorum, aut in studiis generalibus prædicatorum
 diebus illis duntaxat, quibus sermones ad diocesanos
 solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum
 solent, vel eorumdem fratrum festis specialiter per præ-
 latoribus, quia in his casibus cum diocesanis in præ-
 latoribus prædicatione concurrere poterunt. Vbi vere admodum
 vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione
 urgente causa illum ducerent congregandum, ut in
 in studiis memoratis diebus, sæpediti fructus ob
 modi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem
 prædicatoribus ipsi invitati eorum rectoribus in præ-
 latoribus (nisi iusti à superioribus eorumdem) non
 ant prædicare. Sed b quia multoties prædicatorum
 bum Dei audientem a peccato non recedat, nec
 prædicationem necessarium est per nos dicere
 prædicationem, circa quod (nisi articulus necessarius est)
 cerdoti faciendi oris confessio. Item in consilio ad
 Corde ad iustitiam creditur, ore vero fit confessio ad
 salutem) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento
 dem sacerdotis (qui inter lepram, & legem debet ob-
 nere) ministerium institutum. Elecitur ad eadem
 fratibus ad audiendas confessiones, & per nos in
 gendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia diocesanorum,
 & aliorum prælatorum inferiorum, excep-
 torum & non exemptorum, quibus sublimi, qui ad con-
 sitendum accedunt, audeant eis peccata sua confite-
 ritur volentes. Non religiosos, qui secundum statuta suo-
 rum ordinum propriis prælati consisti debent, nisi
 ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur, absolventur
 ipsique poenitentias salutaris injungant, intra tibi debi-
 gnotis terminos ad hujusmodi excoercentium officium
 constitutos. Excommunicationis vero, & alia
 dem, denunciamus irritas & inanes: nec consilium ipsi

^a Psalm. 40. ^b Prædicator non semper vitat peccatum
 sem a peccato. ^c Rom. 10.

fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis, & absoluti poenitentes, de illis sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obstante constitutione generalis concilii, quae sano intellectu (ne sequatur absurdum) quod per poenitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad solvendum remaneat obligatus, intelligenda est (ut ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sunt ministrare Eucharistia, & extremam unctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis, quam de confitentis solius praedictio (si falsum dicat) agatur in judicio animae seu poenitentiae foro, stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit praedicta, & dicit fratribus se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat eum excommunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia si hoc egerit, a delicto tali, nisi plene satisfecerit (praeterquam in morte) absolvi nequeat, nec de illo od poenitentiam aliter admittatur. Ut autem diocesani honor debitus reservetur, praecipimus ut provinciales priores praedicatorum, & ministri minorum ordinum praefatorum, per se vel alios, verbo vel scripto, eis significant, se fratres ad hujusmodi confessionum audiendam, & poenitentiarum injungendam officium elegerunt, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter a diocesanis eisdem, quod idem electi fratres de ipsorum beneplacito & licentia dictum possint in eorum civitatibus & dioecibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegerint, vel intra triduum non concedant, extunc iidem fratres nihilominus auctoritate eadem hujusmodi officium exequantur. Datam vero licentiam per diocesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quod sapientissimi fratres, qui ad hoc eliguntur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & poenitentis injungendis, quam parociales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus Episcopis & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi Apostolicae reservatis, se nullatenus intromittant. Observent ergo solliciti dicti fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est poenitentia indicenda. Modo eodem excommunicatos respiciant, & clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconveniens enim existimamus, ut a peccato absolvat, qui poenitentiam ei debita imponere, aut irregularitatis poenam, peccati sequelam, vel excommunicationem, quae infligitur maxime a jure quandoque pro crimine, quaeve quem ab ecclesia, & per consequens a participatione ecclesiasticorum sacramentorum excludit, removere non potest. Incendiarios, eosque qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quod ea rationabilis consuetudo praescripta canonice in episcopatibus aliquibus reservavit Episcopis, similiter non admittant. quam consuetudinem (ex causa, quae iuste ad id animum nostram movit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis, & libertatis ecclesiasticae violatores, & sortilegos approbamus. Quod si forsitan antequam ab eo, qui poenitentiam habet, absolvi possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur: etiam in praedictis casibus sospesati fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant, sed subeant juramentum, quod libertati se suis Episcopis & excommunicatoribus praestantibus: excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & Episcoporum pro peccato hujusmodi patenti mandatis. Verum, quia post baptismum inter ca-

tera magis ad salutem necessaria a est propositio verbi Dei, quo audientes illud, quod est victoria nostra, instruantur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, a quo per peccatum lapsi resurgunt, poenitentiae sacramentum perficiunt. Grandis nobis sollicitudo incumbit, ut tales ad haec promoveantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi ejusdem nostris foveant subditos, a peccatis prohibeant, increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosque ad illa poenitentiae acrimonia purgandum & torquendum provocent & inducant. Ad id vero exequendum sententia b divina legis exposcitur, desideratur ordo, & vita integritas etiam postulari. Scriptum est enim c: Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore ejus: alias prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens Dei deberet enarrare justitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cujus vita despiciatur, consequens est, ut ejus praedicatione contemnatur. Quare decernimus, ut priores, & ministri generales, & provinciales praedicatorum, & minorum ordinum praefatorum, vel eorum vicarii, de discretorum consilio ad tam salubre officium fratres divina scientia doctos, discretionem vigentes, vita probatos, & expertis moribus (alioquin districtam reddent in futuro examinatione rationem) eligant, & assumant: sic enim, quod praedicabunt, facient: quae arguent, operari cessabunt: & in eis edificabitur populus verbo pariter & exemplo. Ceterum licet (sicut praedicitur) de necessitate non sit, iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubescitiam, quae magna est poenitentiae pars, ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districto injungimus, ut fratres ipsi consistentes attentent moneant, & in suis praedicationibus exhortentur, quod suis sacerdotibus saltem semel consistantur in anno: asserendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere. Porro, ut circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdem fratribus minime detrahendam nequeat in posterum dubitari: jubemus, ut corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint dum viverent sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alias ingrediennes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscumque vero relictis praefatis fratribus in communi, vel singulis ultimis decedentium voluntatibus, sive apud eos sepeliendi sint, sive alibi, nulla per parociales sacerdotes morientium, a qua fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multo minus per Episcopos episcopalis quarta omnino, cum eis tanquam exempti non sub sint, nec etiam debita jure parochiae, si forsitan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode divisionem recipiant, aliam ejusdem medietatis estimationem solvant parochiali ecclesiae, & sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quae cum funere deferuntur. De candelis vero, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres, & pro posse inducant consistentes sibi, ut de propriis bonis suis parochialibus ecclesiis, eorumque sacerdotibus, competenter relinquant, & quae eis debent parochialia jura reddant. Ad hoc non murmuret quascumque secularis clerus, non gerant molestie prelati, quod circa praemissa sic duximus providendum. Attendant quanta ex his, quae in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proveniat. Advertant quanta tollantur jurgia, & patienter considerent, quod eorum

a Verbi Dei propositio est ad salutem valde necessaria.
 b Foris sententia. c Osee 4. Matth. 23. Psal. 111.
 Pppp z

nicæ, M. CCCC. XXXII. 8. Idus Martii, Pontificat. nost. Anno 2.

CAP. IV.

Transiit tenore duarum constitutionum, dicit quod hospitalaris sancti Iohannis ex statuto, consuetudine, vel privilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam habent beneficia obtinentes, si in illi essent residentes.

Iohannes XXII. Magistro & fratribus hospitalis sancti Iohannis Hierosolymitani.

Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod dudum post constitutionem per nos editam, qua specialiter & expresse cavetur, quod habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, privilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi, vel secundi, vel alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi habitus in totum vendicaverant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decima solutione taxari, prout textu cuiusvis privilegii, consuetudinis, vel statuti quovis modo perciperent: sed ipsius summe perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo predicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, malletent summam memoratam: & obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam: quo casu percipiendi quod mallet, erat eis optio derelicta. Quodam aliam declarationem constitutionem fecimus, in qua specialiter cavebatur, quod si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent, ad debitum servitium impendendum, capitulo eiusdem ecclesie nihil deberet accrescere: quum cessante causa a, cessare debeat pariter, quod vigeat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur, quod fructus beneficiorum non residentiam accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo, quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de predictis consuetudine, privilegio, vel statuto quoad fructus non residentiam in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis: licet (ut pramittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarate expressius dignaremur. Nos itaque petitionem vestram juri consonam estimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestra providere volentes, presentis oraculo declaramus, quod fructus predicta ecclesie vel beneficii vacantis, cuius annalia, in quibus consistunt, debentur vobis ex privilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte, que obtinentibus prebendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia, ubi illa consistunt, personalem residentiam facerent) deberetur, si non residerent ibidem vere vel interpretative, utpote per speciale privilegium Apostolicum, vel alias ex causa rationabilis ab huiusmodi residentia legitime excusentur: cum dicta pars (ut pramittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet, secundum intentionem, & mentem declaratoria memorata. Nulli ergo omnino hominum, &c. ut supra. Si quis autem hoc attentare presumpserit, &c. ut supra. Datum Avin. Calend. Martii, Pontificat. nostri Anno 5.

a L. adgere. 9. quamvis. ff. de iure patron. cap. cum cessante. de appellat.

DE POENIS.

TIT. VIII.

CAP. VNICVM.

Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, presertim quia sedi Apostolicæ, suis subditis & suis ipsi injurias fuerat, varias poenas incurrit: quoniam perpetua depositionis sententiam meruit, privatusq. sui pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina utilis hic nobis tribuitur: ut felices cognoscamus crimina & excessus, pro quibus prelati deponi possunt. Facit ad hoc c. veritate. extra. de dolo & contum. & c. ex leteris. & c. tanta est claritas Petri. de excessibus prelati. Et nisi antiqui libri hujus c. sub tit. de poenis. annotavissent, sub tit. de excessibus prelati. postumum fuisset.

Iohannes XXII.

DIVINIS exemplis, que nostrorum debent esse actuum regula, patenter instituitur, aures nostras subditorum a suis prepositis oppressorum, indebitè & aggravatorum injuste non obturare clamoribus, sed ipsi ipsas potius compassivis affectibus inclinare: ut si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere a completos esse viderimus, liberationis opportuna remedium sollicitis studiis apponamus: poena nihilominus debita puniri in hanc patrorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus audito & clamore populi sui, propter duritiam eorum, qui operibus preerant, dolentis, ad liberandum eum descendit, & summi templi preposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias pravas inique diverterat comminando, sic ait: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama gravi, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldii olim Caturcen. Episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus gravibus, enormibusque criminibus esse reum: Nos mala huiusmodi nolentes antè credere, quam probare, super illis inquisitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter invenimus quod ejus fuerat vitiosus ingressus, cum per ambitionem nimiam & per abrupta simoniaca pravitate ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem ejus (ut execrando conveniret initio) injuriosus extiterat, quoad tria. Primo, videlicet quoad Apostolicam sedem, cui (licet ipsam honorasset in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promovisset) terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus ejus per subditos oppressos emissis, nedum deserte contempnibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens & facto, suis praeicipiendo ministris, quod de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captivum injuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & alias indebitè assidendo multipliciter, non absque viis ingratitudinis violans, juramentum fidelitatis ab ipso prestitum dictæ sedi: nec veritus matris ecclesie transgressionem apertam, nonnullis quandoque per suas patentes literas de vacaturis mandavit beneficiis provideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiam fuit, & frequens literarum Apostolicarum abusus. Secundo verò, quantum ad subditos, erga quos non pii prelati vel pastores peregit officium, quinimò tanquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charita-

a Gen. 18. b Exod. 3. c Esa. 22.

qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum. Ipse namque factus a nobis a Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, non per sanguinem hiecorum, aut vitulorum, sed per proprium b sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa. Non enim e corruptibilibus auro & argento, sed suavis agni incontaminati & immaculati precioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, qua tamen propter unionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddam profusum noscitur effudisse, ita ut a planta a pedis, usque ad verticem capitis nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, inanis, aut superflua tanta effusionis misericordia redderetur, thesaurum militanti ecclesiae acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater: ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiae participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario e repositum, non in agro f absconditum, sed per beatum Petrum coeli clavigerum, ejusque successores, suos in terris vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum: & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione poenae temporalis pro peccatis debita, tam generaliter, quam specialiter (prout cum Deo expedire cognosceret) vere poenitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatus Dei genitricis, omniumque electorum a primo iusto usque ultimum merita adminiculum praestare noscuntur: de cuius consumptione, seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut praedictum est) merita, quam pro eo, quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulum meritorum. Quod fel. rec. Bonifacius Pap. VIII. praedecessor noster pie (sicut indubie credimus) considerans, & attenta meditatione revolvens, quantum apud homines gloriosi Principes terra Petrus & Paulus, per quos Evangelium Christi Romae resplendit, & per quos ecclesia religionis lupit exordium: qui facti Christiani populi per Evangelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucerna, ecclesiarum columna, pra caeteris Apostolis peculiari quadam prerogativa in ipso salvatore fidei virtute praecellunt: Quorum uni, scilicet Apostolorum Principi, sicut bono dispensatori, claves regni caelorum commisit. Alteri tanquam idoneo doctore, magisterium ecclesiasticae eruditionis inunxit: In speciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari: pro ipsorum memoria recolenda crebrius, & reverentia a cunctis Christi fidelibus eis devotius adhibenda, ipsorumque patrocinio favorabilibus assequendo, in consumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda & remuneranda devotione fidelium voluit aperire: decernens de futurum suorum consilio, ut omnes, qui in anno a natiuitate Domini M. CCC. & quolibet anno centesimo extente securo ad didictorum Apostolorum basilicas de urbe accederent reverenter, ipsalque si Romani ad minus XXX. si vero peregrini aut forenses fuerint, quindecim diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die, dum tamen vere poenitentes & confessi existerent, personaliter visitarent, suorum omnium obtinerent plenissimam veniam peccatorum. Nos autem attendentes, quod annus g quinquagesimus in lege Moisaica (quam non venit Dominus solvere, sed spiritualiter adimplere) Iubilaeus remissionis & gaudii, sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio, celebratur: quodque ipse

quinquagenarius numerus in testamentis, veteri quidem ex legis datione, novo ex visibili Spiritus Sancti in discipulos missione, per quem datur peccatorum remissio, singulariter honoratur. Quodque huic plura & grandia divinarum adaptantur mysteria scripturarum: & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicantis, ac nos ad instar Moysi & Aaron, per proprios & solennes nuncios ad hoc destinatos specialiter orantis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, desiderantes benignius exaudire, non quidem ut sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed ut istius praedilecti populi, & cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementius incalcescat. Volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiae fore participes, cum pauci multorum respectu propter vitae hominum breviteratem valeant ad annum centesimum pervenire, de frat. nost. concessam concessionem indulgentiae ex superscriptis & aliis iustis causis ad annum quinquagesimum duximus reducendam. Statuen. de frat. con. praedictorum, & Apostolica plenitudine potestatis; ut universi fideles, qui vere poenitentes & confessi in anno a natiuitate ejusdem M. CCC. quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis praedictas eorumdem, Petri & Pauli Apostolorum basilicas & Lateranensem, Petri & Pauli Apostolorum basilicas & Lateranensem, ecclesiam, quam inclita recordationis Constantinus, postquam per beatum Sylvestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptismatis fuerat, & a contagio lepra mundatus, in honorem salvatoris construxisset, quamque idem beatus Sylvester novo sanctificationis & christianitatis genere dedicasse legitur: & in cuius ecclesiae parietibus praefati salvatoris imago depicta primivoti populo Romano visibiliter apparuit, devotius veneranda, quam ex his & aliis certis & rationabilibus causis, ut ipsa ecclesia pariter indulgentiae praedictae privilegio decoretur, & devotus ab eodem salvatore, qui in praefatis Apostolis mirabilis praedicatur, eorum meritis & precibus indulgentiae mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam, causa devotionis modo praedicto visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, ut quicumque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, si Romani ad minus XXX. si vero peregrini aut forenses, modo similia XV. diebus ad praedictas basilicas & ecclesiam accedere teneantur: Adjicientes, ut ii etiam qui pro ea consequenda ad eandem basilicam & ecclesiam accedent, post iter arreptum impediti legitime, quod minus ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via vel dierum praetaxato numero non completo in dicta urbe decesserint, vere poenitentes (ut praemittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias, per nos vel praedecessores nostros Rom. Pontifices tam praenominatis, quam aliis basilicis & ecclesiis de dicta urbe concessas, ratas & gratas habentes, ipsas auctoritate Apostolica confirmamus & approbamus, ac etiam innovamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reductionis, constitutio. &c. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se se noverit incursum. Datum Avinio. VI. Calend. Februarii. Pontif. nost. Anno 1. Quocirca fraternitati vestrae per Apost. scripta mandamus, quatenus singuli vestrum, in singulis vestris civitatibus & diocesis praedictas nostras literas subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis: ut annuente Domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Caeterum, quia praesentes literae nequirent forsan propter viarum discrimina, vel alia legiima impedimenta singulis

a 1. Cor. 1. b Ad Hebr. 9. c 1. Pet. 1. d Esai. 66. 1. e Luc. 19. f Math. 19. g Levit. 25. c. ubi plenissimi de anno quinquagesimo Iubilaeo.

velut commode presentari volumus, quod per te frater Archiepiscopo, dictarum literarum transumptum manu publica scriptum, tuoque munitum sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

CAP. III.

Constitutio casus Papa reservatos comprehendens certis ex causis potest poni, a quibus nullus potest absolvere sine speciali licentia sedis Apostolicae.

Paulus Venetus Papa II.

Et si dominici gregis salutem semper intenti singulis eum humilitate postulentibus ea benignè concedere, fruamur, per quae peccatorum mole deposita salus ipsi succedat, & ab hostis humani generis servitute ereptas animas lucrificamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio praevendum esse censuimus, ne (cujusvis indulgentiae, remissionis vel facultatis obtentu) Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur: aut veniae facilitas a ei peccandi tribuat incentivum. Hac itaque consideratione habita, olim emanavit à nobis constitutio tenoris subsequenti: videlicet, Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Paulus divina providentia Papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus, quae semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur, formam & normam instituit, ne passim sine exceptione quorumcumque criminum procliviores redderentur homines ad peccandum, per regulam in cancellaria Apostolica publicatam statuit & ordinavit, quod in quibuscumque concessionibus & facultatibus absolvendi, casus infra scripti tanquam speciales sedis Apostolicae reservati semper intelligerentur excepti. Videlicet offensae ecclesiasticae libertatis, violationes interdicti ab eadem sede impositi, criminum haereticis, conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusvis offensae, inobedientiae, seu rebellionis ejusdem Pontificis, vel sedis Apostolicae, presbytericidii, offensae personalis in Episcopum, seu alium praesulum, invasionis, depraedationis, occupationis, aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediata vel immediate subiectarum: ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcumque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis devolutionis causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum, ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium, ecclesiarum vel ecclesiasticis personis: Simoniae super ordinibus vel beneficiis assequendis, in eadem curia vel extra contracta. Et generaliter in casibus contentis in bulla quae consuevit in die cenae Domini, per praedecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans, quod plerumque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates, & confessionales, tam praesentibus, quam absentibus, etiam oraculo viva vocis concedere (ne praetextu concessionis huiusmodi, vel poenitentes vel confessores in supra scriptis casibus fallantur, & fallant) statuit & decrevit, suae intentionis fuisse, & esse, per quaecumque concessionem & facultatem per suam sanctitatem, tam scripto, quam verbo factis, & in posterum faciendas, nemini licere iteritos dictis casibus absolvere sine speciali suae sanctitatis licentia: quominus concessionem & indulta praedicta, quoad casus exceptos huiusmodi, nulli penitus suffragari. Ut autem ipsa constitutio (quae dudum, scilicet quinto Calendis April. anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, millesimo

^a Veria facilitas incentivum tribuit delinquendi, s. ut clericorum, extr. de vita & honest. clericorum.

mi quadringentesimo sexagesimo sexto, Pontificatus nostri Anno secundo publicata fuit) eidem Christi Ecclesiae plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam pretendere valeat in futurum: praesentibus inferri fecimus, ut ad majorem omnium perveniat notitiam. Nullus ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, ordinationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicae M. CCCC. LXXVIII. quinto Nonas Martii Pontificatus nostri Anno 5.

CAP. IV.

Bulla confirmationis anni Lubilaei, publicata apud sanctum Petrum in die nativitate Domini, in qua continetur, quod annus Lubilaeus est ad brevius tempus redactus, quam olim fuit: quod vigesimo quinto quoque, anno cunctis fidelibus basilicae vestrae Lubilaei expressis visitantibus, illius indulgentia concedatur. Et durante, alia indulgentia ubique cessant.

Sixtus IV.

Quemadmodum a operosi, vigilisque pastorem solent oves suae custodias deputatas, curas a ferarum praeservare incursum, & ad statum prosperum ferre multiplicato perducere: ita quoque & nos (quibus dispensatione superna universi gregis dominici sollicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studio curam indefessis, cunctos Christi fideles, quos à iustitia sanctae hostis humani generis diabolica fraude averit, de peccatorum sarcina, suo reconciliare auctori: ut patris felicitatis praemii nostri redemptoris inextinguibili caritate media potiantur, si quae nostrae operationis ministerio, utilitate publica sadente, etiam per gratiam susceptionem, quod eorum saluti conveniat, approbare & praedecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem circa recordationis Paulus Papa secundus, praedecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis indicatis, & venerabilium Fratrum nostrorum, tunc suorum, de eorum numero tunc eramus, consilio, annuum Lubilaei ad brevius tempus provida moderatione redactus, solum ad annum vigesimum quintum Apostolica auctoritate restrinxit, ac voluit, statuit, & decrevit, ut praedictis, quod singulis viginti quoque annis huiusmodi annus praedictus celebrari deberet, quod anno Domini M. CCCC. LXXIV. proximo festo nativitate Domini M. CCCC. LXXIV. proximo festo nativitate Domini nostri Iesu Christi, item annus Lubilaeus inciperet, & ut sequitur, tunc: ac universi & singuli utriusque sexus fideles, qui beatorum Apostolorum Petri & Pauli basilicis Lateranensis quoque, & sanctae Mariae majoris almae urbis ecclesias huiusmodi devote visitarent, omnes & singulas indulgentias & peccatorum remissiones consequerentur, quae ipsius Pontificis sui quoque praedecessores Anno Lubilaei huiusmodi basilicas & ecclesias praedictas visitantibus devotè contulerant, per quasdam primo, & deinde nos, qui (sicut praedecessore, sicut Domino placuit, sublati de medio sumus divina disponente clementia ad apicem summum apostolatus assumpti, & per alias nostras litteras, ejusdem Pauli praedecessoris ordinationem, volumus, & statutum, ac omnia & singula in eisdem litteris contenta, de fratrum eorundem consilio approbantes: Similiter statutos & ordinatos, quod annus Lubilaeus praedictus, cum eisdem indulgentiis & remissionibus plenariis peccatorum, anno proximo festo

^a Vide extravagantem Gregorii XIII. incip. Dominus ac redemptor, qua indicatur sanctus Lubilaeus pro Anno 1577. à vigilia

à vigilia natiuitatis eiusdem incipere, & ut sequitur, continuari debet: prout in singulis literis praedictis (quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis) plenius continetur. Verum, quia postmodum, tam nos, quam idem Paulus praedecessor noster, dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum Principum & aliorum Christi fidelium, ac devotorum personarum pulsati precibus, diversas indulgentias & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, monasteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forsitan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilaei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarum non modico detrimento: Nos qui uniuersorum credentium profectibus & saluti prospicere ex debito ministerii pastoralis adstringimur (ne propter aliarum indulgentiarum haecenus à nobis, seu eodem Paulo, vel aliis praedecessoribus nostris concessarum, huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus, ac remissionis & gratiae annus Iubilaeus intermitteretur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes) remediis opportunis providere volentes, omnes & singulas plenarias, etiam ad instar Iubilaei, ac etiam commutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per usurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis, dispensandi & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi, & deputandi confessores, cum potestate absolvendi, etiam in casibus sedi Apostolicae reservatis, facultates, concessionis, & indulta à nobis & eadem sede, vel alius auctoritate quibuscunque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & piis locis, universitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quam ad certum tempus, in vita, seu in mortis articulo, quouis modo, aut quavis causa, quomodolibet concessas & concessa, & in posterum forsitan concedendas, vel concedenda, auctoritate Apostolica tenore praesentium de Apostolica potestate plenitudine, usque ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illasque durante beneplacito nostro & sedis praedictae suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentias tamen basilicarum & ecclesiarum dicte urbis in suo plenario robore durantibus: Distinctis inhibentes, alias indulgentias (praeter istas dumtaxat) in locis publicis vel privatis predicari aut nunciari, earumque praetextu à quæstoribus a aliquo exigi quoquo modo. Quinimo quæstos, & predicatores quoscunque per locorum ordinarios & praedicationibus & quæstibus huiusmodi faciendis volumus & mandamus praesentium auctoritate arcei, sub censuris & poenis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Tyburne anno incarnationis Dominicae, M. cccc. lxxiii. Cal. Septemb. Pont. anno. No. 3.

CAP. V.

Sextus tempore suo multis concesserat indulgentias: quas eris ex causis hic revocat.

Idem.

Etsi dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis servitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio praecaven-

^a Predicatores quæstarios omnino abolere Cons. Trid. Sess. de refo. c. 3. tit. 6. sess. 21. de refo. c. 9.

dum esse censemus, ne cuiusvis indulgentiae, remissionis, vel facultatis obtentu, Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas venia eis peccandi tribuat. Incentivum: Cum itaque (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo, quam in scriptis, confectis exinde literis vel non, praelatis & personis ecclesiasticis, etiam religiosis & secularibus utriusque sexus, capitulis, collegiis, conventibus, hospitalibus, confratris, & universitatibus, tam in genere, quam in specie, sub electione, vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem, vel pro indulgentiis per nos concessis consequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, eandemque confratrum confratres & sorores, ac in hospitalibus praedictis decedentes, seu deservientes, aut eis pie aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicae reservatis casibus semel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenarie, vel alias etiam ad effectum consequendi quascunque indulgentias plenarias, vel non plenarias, absolvere, & poenitentiam salutarem eis iungere, emissis quoque vota per illos quacunque in alia pietatis opera commutare liberè & licite valeant: fideles praefati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliviores existant, in non parvum periculum salutis animarum suarum. Nos qui Deo propitio eiusdem gregis dominici (meritis licet insufficientibus) curam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliviores (ut diximus) liberius prolabantur. Ex praemissis & aliis rationalibus causis: animum nostrum moventibus, motu proprio (non ad alicujus nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore praesentium statuimus & ordinamus, quod de cetero praetextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet contingeret in posterum, verbo, literis, aut quavis alia scriptura, etiam cum clausula, quod sola signatura sufficiat etiam in favorem fidei & cruciate: nullus confessorum eorundem quempiam, cuiusvis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica, etiam episcopali, vel majori, aut mundana, etiam regali, & majori dignitate praefulgeat, qui offensae ecclesiasticae libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, seu haereticis, postquam fuerint de ea sententia literè condemnati, delati, seu publice diffamati: conspirationis in personam aut statum Rom. Pont. seu cuiusvis offensae, inobedientiae, aut rebellionis eiusdem Pont. vel dicte sedis, mutilationis membrorum, vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensae, personalis in Episcopum seu alium praelatum: invasionis, depredationis, occupationis, aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediata vel immediate subiectarum: ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium prohibitionis devolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis novorum onerum, realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis: simoniae super ordinibus vel beneficiis consequendis in dicta curia vel extra eam contractae, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in literis, quae consueverunt in die coenae domini publicari, praetextu huiusmodi facultatum absolvere, & per eos emissis peregrinationis ultramarinae, & vi-

præminentia, conditionis, status, necnon universitatis, civitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, nec cum eodem Andronico Palaiologo in hujusmodi excommunicatione manente, societatem vel confederationem aliquam contrahere sub quovis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei alias in his, quibus excommunicatus est denunciatus à nobis, præstare consiliū, auxilium, vel favorem publicum, vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgentia sub quacunque forma verborum, vel expressione ipsis ab Apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam ex nuncin ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto: Terras ipsorum & universitates prædictas, quæ secus attentare præsumperint, prout expedire videbitur ecclesiastico curabimus subijcere interdicto. Ad privationem omnium bonorum, quæ à quibuslibet tenent ecclesiis, & ad pœnas alias spirituales & temporales, prout utile putabimus, processuri. Et nihilominus societatem & confederationem ipsas (etiã si pœnarum & juramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Vitis III. Nonas Junii, Anno 2.

CAP. IV.

Excommunicati sunt, qui literas à Papa ante suam coronationem concessas impugnant.

Idem a.

Quia b nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apostoli iux prudentia, quin potius imprudentia innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, fatigentes, asserere non verentur, quòd summus Pontifex antefixæ coronationis insignia se non debet intrittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus, & aliis gratis faciendis, nec se in literis Episcopum simpliciter, sed electum Episcopum scribere. Nec etiã uti bulla, in qua nomen exprimat ipsius. Nos talium temeritates comperere cupientes, singulos, qui occasione hujusmodi aliquas literas nostras super negociis quibuscunque concessas, quæ à nobis ante coronationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnarè, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pefecum Burdegal. die 2. Anno 2.

a Joannes de Sylva in tracl. de benef. part. 1. q. 2. dum meminit hujus extravagantis, eam tribuit Clem. 6. b Prov. cap. 2. ne innotari. extr. de const. c Alconcessas.

EXTRAVAGANTIUM COMMUNIIUM FINIS.

